

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

A veneriás betegségek statisztikája Magyarországon.

La statistique des maladies vénériennes en Hongrie.

Résumé. Lors de l'enquête de 1928, le nombre des cas de maladies vénériennes traitées par médecin était de 56.489 en Hongrie (7.1 maladies vénériennes pour 1.000 habitants), et parmi les malades, il y avait 36.940 hommes (68.3%) et 17.130 femmes (31.7%).

Le tableau ci-après montre, pour quelques pays, la proportion des maladies en question:

	Proportion pour 1000 habitants			
	lues	gonorrhoea	ulcus molle	total de maladies vénériennes
Hongrie (1928) ..	3.6 (1.25) ¹⁾	3.3	0.2	7.1 (4.75) ¹⁾
Allemagne (1927)	1.4	4.3	0.16	5.86
Suisse (1921) ..	1.66	2.31	0.02	3.99
Tchéco-Slovaquie				
(1926)	3.7	8.2	0.3	12.2
Suède (1924) ..	0.14	1.69	0.04	1.87

La proportion des maladies vénériennes a été pour 1.000 habitants: en moyenne générale, de 7.1‰; pour les villes autonomes, 25.0‰; pour les comitats, 2.8‰; à Budapest, 30.4‰; pour les individus mariés, 6.4‰; pour les individus non mariés, 7.6‰; pour les hommes mariés, 8.5‰; pour les hommes non mariés 11.9‰; pour les femmes mariées, 4.3‰; pour les femmes non mariées, 3.5‰.

Quant à la syphilis, la moyenne générale, y compris les cas métalliques déclarés, en est, en 1928, en Hongrie de 3.6‰, et sans ces cas-là, de 1.25‰. En moyenne générale, la syphilis y est presque deux fois plus fréquente chez les hommes (4.7‰) que chez les femmes (2.75‰).

Le nombre des cas de syphilis héréditaire, qui, d'après les observations cliniques, présente une tendance généralement descendante, fait, en moyenne générale, 4.8% de tous les cas de lues; pour la moyenne des comitats, la proportion est de 6%; pour celles des villes autonomes, 4.3%. Le grand nombre des cas déclarés (1.378), et particulièrement les faits se manifestant dans la

répartition par âge, indiquent une interprétation trop large des données anamnestiques, et des diagnostics erronés.

En ce qui concerne la répartition relative de la lues et de ses conséquences, les cas de lues Ire et IIe représentent en 1928 30.13% de tous les cas de syphilis; la lues congenitalis, 4.75%; la lues latens, 33.92%; la lues de l'appareil circulatoire, 5.99%; la lues du système nerveux (excepté le tabes et la paralyse), 4.02%; le tabes et la paralyse, 12.51%; les autres lues, 8.68%. La proportion relative des différentes maladies vénériennes est la suivante: Lues: Hongrie, 50.6%; Suisse, 41.6%; Autriche, 49.2%; gonorrhoea: Hongrie, 47.1%; Suisse, 57.8%; Autriche, 48.2%; ulcus molle: Hongrie, 2.3%; Suisse, 0.6%; Autriche, 2.6%.

En examinant par âge les maladies vénériennes, on voit que le groupe d'âge de 1 à 15 ans n'a guère de rôle. Le groupe d'âge le plus atteint, celui des personnes de 20 à 24 ans, figure pour 24.9%. Vient ensuite le groupe d'âge de 30 à 39 ans (21.4%); puis celui de 25 à 29 ans (20.8%). Si l'on analyse par sexe la répartition par groupes d'âges des maladies vénériennes, on constate que chez les hommes, c'est également le groupe de 20 à 24 ans qui est le plus atteint (27%), et chez les femmes, celui de 30 à 39 ans (23.9%). Le groupe d'âge de 15 à 19 ans a sous ce rapport, depuis la guerre mondiale, dans tous les pays occidentaux, une proportion bien plus élevée qu'en Hongrie (8%); cela montre qu'aujourd'hui, on commence plus tôt la vie sexuelle et qu'elle a, même entre 15 et 19 ans, une ampleur dépassant celle d'avant-guerre. En Hongrie aussi, ledit groupe d'âge (de 15 à 19 ans) a pour les femmes une proportion (12.1%) plus haute qu'autrefois, tandis que pour le sexe masculin, il n'y figure que pour 6.4%. Le fait que les femmes ont, sous ce rapport, même au-dessus de 30 ans une proportion relativement toujours supérieure à celle des hommes, ne peut être considéré comme caractéristique.

Les 56.489 cas de maladies vénériennes relevés en 1928 en Hongrie se répartissaient

¹⁾ En n'y comprenant, à l'instar de l'Allemagne, que la lues I—II, la lues congenitalis et une partie de la lues latens, la morbidité par lues est seulement de 1.2‰, et la proportion de toutes les maladies vénériennes, de 4.75‰.

ainsi entre les principaux groupes de professions: Production du sol, 7.7%; professions minières, industrie, commerce, crédit, transports, 56.1%; employés publics et professions libérales, 8.6%; armée, 5.1%; journalistes de diverses branches, spécialement non dénommés, 5.8%; capitalistes et retraités, 1.7%; domestiques, 5.9%; autres professions et individus de profession inconnue, 9.4%.

En 1928, 26.7% des malades en question ont été contaminés par des prostituées publiques; 19.8% par des clandestines; 10.3% par leur conjoint; 43.2% par des personnes de profession inconnue.

Quant aux hommes traités par médecin, 63.8% en ont été infectés par des prostituées publiques ou clandestines; 2.9% par leur femme; 12.4% par des personnes de profession connue; 20.9% par des personnes de profession inconnue.

29.7% des femmes en traitement ont été contaminées par leur mari; 17.1% par d'autres individus de profession connue; 53.2% par des individus de profession inconnue.

★

1. A nemibetegségek számszerű megállapítására vonatkozó törekvések. Magyarországon a nemibetegségek számszerű elterjedését illetően mindezideig, illetve az 1928. évi országos adatgyűjtést megelőzően, csupán lokális jelentőségű statisztikai adatgyűjtésekre és becslésekre voltunk utalva. Pontos statisztika egyedül a nemibetegségeknek a katonaság körében való elterjedéséről állott rendelkezésünkre egészen 1875-től kezdve. A nemibetegségeknek a polgári lakosság között való elterjedésére vonatkozólag *Jurkiny*, *Marschalko*, *Friedrich Vilmos* és *Török Lajos*, majd szélesebb körben 1913-ban *Nékám Lajos* végzett számításokat. Ez utóbbi által gyűjtött adatok szerint az ország összes kórházaiban 1913-ban összesen 56.167 nemibajos beteg polgári egyén volt gyógykezelés alatt. *Nékám* minden intézeti gyógykezelés alatt álló nemibajosra 7.74 járó nemibeteget számítva — ez volt ugyanis a kettő aránya a budapesti egyetem bőr- és bujakórtani klinikáján — egész Magyarországon a vizsgált évben 434.732-re becsülte az új nemibetegek számát. Említést érdemel még az 1905. évi országos felvétel, amely az egy napon gyógykezelésben álló nemibetegek számát vette fel 1905 január 15-én

s amely szerint 1000 lakosra 1.58 fi és 0.58 női nemibeteg esett. Meg kell említenünk továbbá *Doros Gábor* dr. külföldi analógiák alapján végzett becslését, (amely egyedül a syphilitikusok számát 400.000-re teszi hazánkban) és azt az adatgyűjtést, amelyet 148 budapesti gyógyintézet útján *Grusz Frigyes* dr. végzett 1925-ben. Ez utóbbi szerint 1925-ben a 148 budapesti gyógyintézetben 67.500 nemibeteget kezeltek, vagyis jóval többet, mint amennyit az 1928. évi adatgyűjtés az egész országra kimutatott. Szembeötlő továbbá az a különbség is, amely a *Grusz-féle* 1925. évi felvétel és az 1928. évi adatgyűjtés között az egyes nemibetegségek viszonylagos előfordulásában Budapesten megnyilvánul. Az egyes nemibetegségek százalékos megoszlása Budapesten:

	Lues	Gonorrhoea	Ulcus molle
1. Grusz dr. adatgyűjtése szerint	32.44	58.16	9.40
2. Az 1928-as felvétel szerint	53.1	45.3	1.6

Az 1928. évi nemibetegszámlálás az utóbbiakkal szemben, bár orvosstatisztikai hiányai és az adatszolgáltatás elégtelensége miatt a mélyebb szociálhigiénikus összefüggések vizsgálatára nem elegendő, közegészségügyi szempontból igen nagy jelentőséggel bír és az anyag maga hozzávetőleges tájékozódásokra felhasználható.¹⁾

2. A nemibetegségek megbetegedési aránya ezer lélekre számítva:

1. Országos átlag	7.1‰
2. A törvényhatósági városokban	25.0 „
3. A vármegyékben	2.8 „
4. Budapesten	30.4 „

Az összes nemibetegségeknek a száma: 56.489. Ebből 67.36%, azaz 38.345 megbetegedés, az összes férfi nemibetegeknek 67.7%-a (26.481 eset) és az összes női nemibetegeknek 70%-a (4.472 eset), a 11 törvényhatósági jogú városban fordul elő, s ebből önként adódik az a megállapítás, hogy nálunk is az urbanizálódás a legfontosabb tényező a nemibetegségek előfordulásában.

¹⁾ Az adatgyűjtésnek és technikai keresztülvitélének részletes leírása a Magyar Statisztikai Szemle 1930. évi augusztus havi füzetében jelent meg *Szabó Béla* dr. osztálytanácsos tollából.

1. A nemibetegségek előfordulása a vármegyei törvényhatóságokban nem és családi állapot szerint 1928-ban.

Cas de maladies vénériennes dans les comitats en 1928, suivant le sexe et l'état civil.

Vármegye, családi állapot <i>Comitats, état civil</i>	A nemibetegségek száma <i>Nombre des cas de maladies vénériennes</i>				Ezer lélekre esett nemibetegség <i>Proportion des maladies vénériennes pour 1000 habitants</i>			
	fi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des individus mariés et non mariés</i>	fi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des individus mariés et non mariés</i>
Baranya	107	62	169	337	1·8	1·0	1·4	1·4
	139	29	168		2·4	0·5	1·4	
Fejér	57	22	79	213	1·3	0·5	0·9	1·0
	123	11	134		1·9	0·2	1·0	
Győr, Moson és Pozsony	23	8	31	108	0·9	0·3	0·6	0·7
	70	7	77		1·5	0·2	0·8	
Komárom és Esztergom	77	58	135	354	2·4	1·8	2·1	2·1
	185	34	219		3·6	0·7	2·2	
Somogy	220	101	321	1.303	2·7	1·2	1·9	3·5
	756	226	982		7·8	2·2	4·9	
Sopron	33	22	55	144	1·3	0·8	1·1	1·0
	52	37	89		1·2	0·8	1·0	
Tolna	147	76	223	573	2·5	1·2	1·8	2·2
	280	70	350		4·1	0·9	2·5	
Vas	96	77	173	583	2·0	1·6	1·8	2·2
	288	122	410		3·4	1·4	2·4	
Veszprém	71	28	99	392	1·6	0·6	1·1	1·7
	230	63	293		3·3	0·9	2·1	
Zala	196	79	275	963	2·9	1·2	2·0	2·8
	582	106	688		5·6	1·0	3·3	
Nógrád és Hont	68	20	88	248	1·6	0·5	1·0	1·2
	143	17	160		2·5	0·3	1·4	
Bács-Bodrog	56	27	83	152	2·4	1·1	1·8	1·6
	65	4	69		2·8	0·2	1·4	
Csongrád	95	18	113	393	3·4	0·6	2·0	2·8
	220	60	280		5·3	1·4	3·3	
Heves	173	111	284	693	2·8	1·7	2·2	2·3
	294	115	409		3·6	1·3	2·4	
Jász-Nagykun-Szolnok	488	236	724	1.985	6·3	3·0	4·6	5·1
	876	385	1.261		7·9	3·2	5·5	
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	1.057	606	1.663	3.789	4·6	2·5	3·5	3·3
	1.826	300	2.126		5·5	0·8	3·1	
Abauj-Torna	43	41	84	231	2·6	2·3	2·5	2·7
	108	39	147		4·3	1·4	2·8	
Borsod, Gömör és Kishont	162	53	215	572	3·0	0·9	1·9	2·1
	310	47	357		4·2	0·6	2·3	
Zemplén	105	58	163	475	4·1	2·1	3·1	3·5
	236	76	312		6·0	1·7	3·8	
Békés	387	198	585	1.791	6·2	3·1	4·6	5·8
	884	322	1.206		10·0	3·4	6·6	
Bihar	45	23	68	225	1·4	0·7	1·0	1·4
	130	27	157		2·8	0·6	1·7	

Vármegye, családi állapot <i>Comitats, état civil</i>	A nemibetegségek száma <i>Nombre des cas de maladies vénériennes</i>				Ezer lélekre esett nemibetegség <i>Proportion des maladies vénériennes pour 1000 habitants</i>			
	fi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des individus mariés et non mariés</i>	fi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des individus mariés et non mariés</i>
Hajdu... ..	57 194	26 16	83 210	293	1·8 3·9	0·8 0·3	1·3 2·0	1·7
Szabolcs és Ung	245 748	153 451	398 1.199	1.597	3·9 7·5	2·3 4·2	3·1 5·8	4·8
Szatmár és Bereg	48 125	20 40	68 165	233	1·9 3·1	0·8 0·9	1·3 2·0	1·7
Csanád, Arad és Torontál..	151 233	65 48	216 281	497	4·5 4·9	1·9 0·9	3·1 2·8	3·0
Összes várm. <i>Comitats, total</i>	4.207 9.097	2.188 2.652	6.395 11.749	18.144	3·2 4·9	1·6 1·4	2·4 3·1	2·8
Összesen Magyarország <i>Hongrie entière</i>	13.569 27.127	7.074 8.719	20.643 35.846	56.489	8·5 11·9	4·3 3·5	6·4 7·6	7·1

2. A nemibetegségek előfordulása a törvényhatósági
Cas de maladies vénériennes dans les villes

Törvényhatósági jogú városok, családi állapot	A nemibetegségek száma — <i>Nombre des</i>															
	fi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas nem házas együtt <i>ensemble des individus mariés et non mariés</i>	fi — <i>sexe masculin</i>										50 éven felül <i>au-dessus de 50 ans</i>	ismereti. korú <i>âge inconnu</i>
					1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	éves — <i>ans</i>			
Pécs	493	250	748	1.629	—	—	—	—	2	27	45	160	142	116	6	
Székesfehérvár ..	házas	595	286	881	805	2	2	3	4	82	252	112	65	27	28	18
	nem házas	120	53	173		—	—	—	—	—	1	30	43	32	14	—
Győr	házas	516	116	632	496	—	2	—	—	48	258	149	42	7	10	—
	nem házas	101	41	142		—	—	—	—	—	5	14	24	34	22	2
Sopron	házas	288	66	354	235	3	3	3	1	28	120	66	37	9	8	10
	nem házas	35	29	64		—	—	—	—	—	—	4	9	13	9	—
Baja	házas	121	50	171	333	1	—	—	1	8	49	33	16	7	3	3
	nem házas	63	51	114		—	—	—	—	—	2	7	26	20	8	—
Hódmezővásárhely	házas	166	53	219	762	—	—	1	—	23	73	37	18	3	9	2
	nem házas	209	138	347		—	—	—	—	—	8	26	72	58	44	1
Szeged	házas	253	162	415	2.122	5	7	10	5	21	86	54	22	15	21	7
	nem házas	442	231	673		—	—	—	—	—	15	52	124	135	109	7
Kecskemét	házas	1.142	307	1.449	468	6	5	6	4	75	552	323	112	21	18	20
	nem házas	95	56	151		—	—	—	—	—	—	10	23	26	35	1
Miskolc	házas	239	78	317	1.344	4	2	1	—	21	88	68	46	6	1	2
	nem házas	241	83	324		—	—	—	—	—	1	11	44	92	44	33
Debrecen	házas	673	347	1.020	1.868	1	2	1	—	59	296	189	88	19	13	5
	nem házas	383	159	542		—	—	—	—	—	3	16	53	131	95	82
Budapest	házas	1.040	286	1.326	28.283	9	1	5	6	135	473	247	104	18	25	17
	nem házas	7.175	3.795	10.970		—	—	—	—	—	11	243	902	2.330	2.104	1.508
Összesen	9.362	4.886	14.248	38.345	147	66	86	83	1.408	6.516	5.136	2.896	805	458	429	

3. A nemibetegségek számaránya nem és családi állapot szerint:

a)

	Házaseszerlélekre	Nem házaseszerlélekre	Együttes
1. Vármegyékben	2.4	3.1	2.8
2. Törvényhatósági jogú városokban	24.0	25.6	25.0
3. Magyarországon	6.4	7.6	7.1

Úgy az országos átlagban tehát, mint a törvényhatósági jogú városok és vármegyék átlagában, nőtleneknél általában gyakoribb a nemibetegség.

b)

A nemibetegségek számaránya családi állapot és nem szerint országos átlagban a következő:

	Férfi ezer lélekre	Nő ezer lélekre
1. Házias	8.5	4.3
2. Nem házias	11.9	3.5

A házasságban élő nők között tehát több a nemibeteg, mint a nem házias nők között.

4. A nemibetegségek előfordulása az

egy-egy vármegyékben és városi törvényhatóságokban, valamint a 10.000-nél népesebb községekben.

a) V á r m e g y é k.

A vármegyék, tehát amelyek általában a falusi lakosságot reprezentálják, nem mentesek a nemibetegségek, de a megbetegedési arányszám általában alacsony. Ezek közül a legmagasabb a megbetegedési arányszám Békés vármegyében (5.8‰), a legalacsonyabb Győr, Moson és Pozsony vármegyében (0.7‰).

Az egyes vármegyékben a fertőzöttségre nézve a családi állapot tekintetbevételével a következőket állapíthatjuk meg:

a) A házias férfiaknál a legmagasabb arányszámot, 6.3‰-et Jász-Nagykun-Szolnok vármegye mutatja, míg a legalacsonyabb arányszám, 1.3‰ Fejér és Sopron vármegyében található.

b) A házias nők legmagasabb arányszáma 3.1‰ Békés vármegyében van, megközelíti ezt 3.0‰-kel Jász-Nagykun-Szolnok vármegye. A legalacsonyabb arányszám,

jogú városokban nem és családi állapot szerint. autonomes, suivant le sexe et l'état civil.

cas de maladies vénériennes

cas de maladies vénériennes											1000 lélekre esett nemibetegség — Proportion des maladies vénériennes pour 1000 habitants				Villes autonomes et état civil	
nő — sexe féminin											sexe masc.	sexe féminin.	együtt ensemble	házas, nem házas együtt - ensemble des individus mariés et non mariés		
1 éven alul au-dessous de 1 an	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50 éven felül au-dessus de 50 ans	ismeretl. koru âge inconnu						
é v e s — a n s											fi	nő	együtt ensemble			
—	—	—	—	2	28	44	75	57	39	5	50.1	24.2	36.9	} 34.3	Pécs	} individus mariés individus non mariés
1	6	6	11	49	78	49	34	18	28	6	49.4	18.8	32.3			
—	—	—	—	—	11	8	20	4	9	1	16.9	7.6	12.3	} 12.7	Székes- fehérvár ..	} individus mariés individus non mariés
3	1	1	1	29	43	18	6	7	6	1	41.8	9.1	25.3			
—	—	—	—	—	4	9	12	10	6	—	11.1	4.6	7.9	} 9.9	Győr	} individus mariés individus non mariés
1	2	2	14	20	17	3	1	2	3	1	18.4	4.0	11.0			
—	—	—	—	—	2	5	11	9	2	—	5.8	5.1	5.4	} 6.7	Sopron	} individus mariés individus non mariés
—	1	1	1	14	20	5	4	3	1	—	10.4	4.2	7.3			
—	—	—	—	—	5	19	16	6	5	—	16.0	12.3	14.1	} 17.2	Baja	} individus mariés individus non mariés
1	4	2	—	13	12	9	6	3	3	—	34.0	8.3	19.4			
—	—	—	—	3	20	29	44	25	17	—	16.1	10.4	13.2	} 12.5	Hódmező- vásárhely	} individus mariés individus non mariés
4	2	8	6	29	32	17	22	15	18	9	15.1	14.1	12.0			
—	—	—	—	2	25	27	92	53	24	8	18.7	9.9	14.3	} 17.8	Szeged	} individus mariés individus non mariés
4	11	8	7	51	89	50	41	24	15	7	32.8	8.2	20.1			
—	—	—	—	—	7	16	17	14	1	1	7.5	4.5	6.0	} 6.4	Kecskemét	} individus mariés individus non mariés
4	2	—	1	24	19	14	12	2	—	—	10.1	3.2	6.6			
—	—	—	—	2	16	21	29	6	7	2	21.9	8.1	15.2	} 23.6	Miskolc	} individus mariés individus non mariés
1	3	1	6	132	113	49	26	10	5	1	39.1	18.8	28.6			
—	—	—	—	1	18	36	57	31	13	3	19.5	8.1	13.8	} 18.1	Debrecen ..	} individus mariés individus non mariés
12	4	13	5	82	65	27	36	16	13	13	34.4	8.5	20.7			
—	—	—	—	32	321	608	1.395	852	541	46	39.8	20.8	30.3	} 30.4	Budapest ..	} individus mariés individus non mariés
142	89	110	80	605	1.040	648	837	417	232	116	51.7	13.7	30.6			
173	125	152	132	1.048	1.528	889	1.025	517	324	154	41.9	11.9	25.6	} 25.0	Total	} individus mariés individus non mariés

3. A nemi betegségek előfordulása a megyei városokban és a 10.000 léleknél népesebb községekben.
Cas de maladies vénériennes dans les villes de comitat et dans les communes de plus de 10.000 habitants.

Város vagy község <i>Villes et communes</i>	Lélekszám <i>Population</i> 1920	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>				1000 lélekre esik. — <i>Proportion pour 1000 habitants</i>			
		gonorrhoea	ulcus molle	syphillis	összesen total	gonorrhoea	ulcus molle	syphillis	összesen total
Magyei városok. — <i>Villes de comitat</i>									
Mohács	15.864	18	2	72	92	1.1	0.1	4.5	5.7
Magyaróvár	7.100	33	3	10	46	4.6	0.4	1.4	6.4
Esztergom	17.963	34	1	13	48	1.9	0.1	0.7	2.7
Komárom	5.963	8	1	5	14	1.3	0.2	0.8	2.3
Kaposvár	29.610	534	25	314	873	18.0	0.8	10.6	29.4
Szekszárd	14.025	41	1	82	124	2.9	0.1	5.8	8.8
Kőszeg	8.492	24	—	7	31	2.8	—	0.8	3.6
Szombathely	34.699	162	6	143	311	4.7	0.2	4.1	9.0
Pápa	19.255	90	1	38	129	4.7	0.1	2.0	6.8
Veszprém	15.586	93	1	68	162	6.0	0.1	4.4	10.5
Nagykanizsa	30.037	364	13	290	667	12.1	0.4	9.7	22.2
Zalaegerszeg	13.239	43	2	59	104	3.2	0.2	4.5	7.9
Balassagyarmat	11.257	21	—	30	51	1.9	—	2.7	4.6
Salgótarján	15.213	52	2	45	99	3.4	0.1	3.0	6.5
Csongrád	25.888	20	5	37	62	0.8	0.2	1.4	2.4
Szentes	32.387	127	7	98	232	3.9	0.2	3.0	7.1
Eger	28.753	175	5	66	246	6.1	0.2	2.3	8.6
Gyöngyös	19.715	65	6	30	101	3.3	0.3	1.5	5.1
Jászberény	31.971	57	1	65	123	1.8	0.0	2.0	3.8
Karcag	22.569	57	3	25	85	2.5	0.1	1.1	3.7
Kisújszállás	13.766	27	5	8	40	2.0	0.4	0.6	3.0
Mezőtúr	26.911	76	7	51	134	2.8	0.3	1.9	5.0
Szolnok	32.539	323	42	678	1.043	9.9	1.3	20.8	32.0
Túrkeve	12.973	37	5	33	75	2.9	0.4	2.5	5.8
Budafok	13.686	15	2	28	45	1.1	0.1	2.0	3.2
Cegléd	36.929	65	15	51	131	1.8	0.4	1.4	3.6
Kalocsa	12.332	27	4	17	48	2.2	0.3	1.4	3.9
Kiskunfélegyháza	36.797	31	1	30	62	0.8	0.0	0.8	1.6
Kiskunhalas	26.088	16	1	7	24	0.6	0.0	0.3	0.9
Kispest	51.064	80	1	125	206	1.6	0.0	2.4	4.0
Nagykőrös	28.701	104	15	214	333	3.6	0.5	7.5	11.6
Pesterzsébet	40.545	317	7	454	778	7.8	0.2	11.2	19.2
Rákospalota	36.008	55	1	33	89	1.5	0.0	0.9	2.4
Szentendre	5.877	4	1	14	19	0.7	0.2	2.4	3.3
Újpest	56.489	519	25	479	1.023	9.2	0.4	8.5	18.1
Vác	19.395	44	2	17	63	2.3	0.1	0.9	3.3
Sátoraljaújhely	21.162	234	12	104	350	11.1	0.6	4.9	16.6
Békéscsaba	46.633	184	14	168	366	3.9	0.3	3.6	7.8
Gyula	24.908	241	15	317	573	9.7	0.6	12.7	23.0
Hajduböszörmény	28.706	30	3	27	60	1.0	0.1	0.9	2.0
Hajduhadház	10.480	6	1	13	20	0.6	0.1	1.2	1.9
Hajdunánás	17.085	41	2	9	52	2.4	0.1	0.5	3.0
Hajdusoboszló	17.722	26	—	16	42	1.5	0.0	0.9	2.4
Nyíregyháza	43.340	368	19	924	1.311	8.5	0.4	21.3	30.2
Makó	37.141	159	6	72	237	4.3	0.2	1.9	6.4
10.000 léleknél népesebb községek <i>Communes de plus de 10.000 habitants</i>									
Mór	10.522	7	—	—	7	0.7	—	—	0.7
Felsőgalla	13.378	22	2	7	31	1.6	0.1	0.5	2.2
Dunaföldvár	11.733	16	—	11	27	1.4	—	0.9	2.3
Paks	12.036	9	—	7	16	0.7	—	0.6	1.3
Keszthely	10.219	29	5	20	54	2.8	0.5	2.0	5.3
Bácsalmás	11.517	23	3	2	28	2.0	0.3	0.2	2.5
Jánoshalma	13.437	26	1	19	46	1.9	0.1	1.4	3.4
Kiskundorozsma	18.504	1	—	3	4	0.1	—	0.2	0.3
Mindszent	10.069	10	4	19	33	1.0	0.4	1.9	3.3
Hatvan	14.045	18	4	14	36	1.3	0.3	1.0	2.6

Város vagy község <i>Villes et communes</i>	Lélekszám <i>Population</i> 1920	Abszolút szám <i>Nombres absolus</i>				1000 lélekre esik. — <i>Proportion pour 1000 habitants</i>			
		gonorrhoea	ulcus molle	syphilis	összesen total	gonorrhoea	ulcus molle	syphilis	összesen total
Dévaványa	13.349	7	1	2	10	0·5	0·1	0·1	0·7
Jászapáti	12.313	29	2	22	53	2·4	0·2	1·8	4·4
Jászárokszallás	13.616	28	6	19	53	2·1	0·4	1·4	3·9
Kunhegyes	10.979	18	4	8	30	1·6	0·4	0·7	2·7
Kunszentmárton	10.456	15	3	23	41	1·4	0·3	2·2	3·9
Törökszentmiklós	26.303	50	5	62	117	1·9	0·2	2·4	4·5
Abony	16.185	27	2	28	57	1·7	0·1	1·7	3·5
Csepel	13.990	47	3	51	101	3·4	0·2	3·6	7·2
Gödöllő	10.269	15	2	12	29	1·5	0·2	1·2	2·9
Kiskőrös	12.241	10	—	8	18	0·8	—	0·7	1·5
Kiskunmajsa	16.954	20	—	14	34	1·2	—	0·8	2·0
Lajosmizse	10.676	4	—	5	9	0·4	—	0·5	0·9
Monor	12.347	12	—	6	18	1·0	—	0·5	1·5
Pestszentlőrinc	11.777	22	3	25	50	1·9	0·3	2·1	4·3
Soroksár	16.253	2	—	6	8	0·1	—	0·4	0·5
Diósgyőr	19.236	50	1	46	97	2·6	0·1	2·4	5·1
Mezőkövesd	18.548	31	2	15	48	1·7	0·1	0·8	2·6
Sárospatak	10.408	2	—	—	2	0·2	—	—	0·2
Békés	28.161	87	15	101	203	3·1	0·5	3·6	7·2
Endrőd	13.850	39	7	18	64	2·8	0·5	1·3	4·6
Gyoma	11.942	15	6	11	32	1·3	0·5	0·9	2·7
Mezőberény	13.477	32	5	17	54	2·4	0·4	1·3	4·1
Orosháza	24.079	30	2	30	62	1·2	0·1	1·2	2·5
Szarvas	25.224	30	4	36	70	1·2	0·2	1·4	2·8
Tótkomlós	10.420	9	—	4	13	0·9	—	0·4	1·3
Sarkad	10.751	23	5	7	35	2·1	0·5	0·7	3·3
Balmazújváros	13.223	8	—	4	12	0·6	—	0·3	0·9
Hajdudorog	11.235	4	—	3	7	0·4	—	0·3	0·7
Püspökladány	13.246	9	2	2	13	0·7	0·2	0·2	1·1
Kisvárdá	11.435	124	6	154	284	10·8	0·5	13·5	24·8
Polgár	11.414	—	—	—	—	—	—	—	—
Újfehértó	11.826	5	9	4	18	0·4	0·8	0·3	1·5
Battonya	13.737	43	3	15	61	3·1	0·2	1·1	4·4
Összesen — Total	1,700.074	6.055	408	6.246	12.709	3·6	0·2	3·7	7·5

0·3‰ Győr, Moson és Pozsony vármegyében van.

c) A nem házas férfiak legmagasabb arányszáma, 10·0‰ Békés vármegyében, a legalacsonyabb, 1·2‰ Sopron vármegyében.

d) A nem házas nőknél legmagasabb az arányszám, 4·2‰ Szabolcs és Ung vármegyében, legalacsonyabb 0·2‰-kel Fejér, Győr, Moson és Pozsony és Bács-Bodrog vármegyékben.

e) Általában véve a házasokat, legkedvezőtlenebb az arányszám, 4·6‰ Békés és Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében, legkedvezőbb az arányszám, 0·6‰ Győr, Moson és Pozsony vármegyében.

f) A nem házasok átlagát véve, legmagasabb az arányszám, 6·6‰ Békés vármegyében, legalacsonyabb 0·8‰-kel Győr, Moson és Pozsony vármegyében.

A Dunántúl fekvő vármegyék helyzete általában kedvezőbbnek mondható, mint a Tisza körül fekvő megyéké, mert a dunán-

túli megyék közül egyedül Somogy vármegye éri el a 3·5‰-es átlagot, a többi ennek mélyen alatta marad, míg a Tisza körüli megyék mind magas arányszámokkal szerepelnek (Csongrád 2·8, Heves 2·3, Jász-Nagykun-Szolnok 5·1, Pest-Pilis-Solt-Kiskun 3·3, Zemplén 3·5, Békés 5·8, Szabolcs és Ung 4·8‰).

b) Törvényhatósági jogú városok.

Az egyes törvényhatósági városokban a nemibetegségek eloszlását a 2. sz. táblázat részletes adatai ismertetik.

Az összes törvényhatósági jogú városok közül legnagyobb a nemibetegségek száma — nagyobb még Budapestnél is — Pécssett: ezer lakosra számítva 34·3. A város nagy veneriás morbiditása mellett jellemző, hogy a nemibetegségek nagyobb számban fordultak elő úgy a házas férfiaknál és nőknél,

4. A gyógykezelt lues esetek gyakorisága nem és családi állapot szerint.

Fréquence des cas de lues traités, suivant le sexe et l'état civil.

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>	E s e t e k s z á m a <i>Nombre de cas</i>				Előfordulási gyakoriság <i>Fréquence de cas de lues</i>			
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fémin.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des in- dividus mariés et non mariés</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fémin.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des in- dividus mariés et non mariés</i>
Pécs <i>juv. ville aut.</i> { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	362 186	229 172	591 358	949	36·4 15·4	22·1 11·3	29·1 13·1	20·0
Székesfehérvár „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	64 158	42 66	106 224	330	9·0 12·8	6·0 5·2	7·5 9·0	8·4
Győr „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	78 74	35 33	113 107	220	8·6 7·4	4·0 2·0	6·3 3·3	4·4
Sopron „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	27 54	25 28	52 82	134	4·5 4·7	4·4 2·4	4·4 3·5	3·8
Baja „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	46 45	29 23	75 68	143	11·7 9·2	7·0 3·6	9·3 6·0	7·4
Hódmező- vásárhely „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	168 153	107 122	275 275	550	12·9 9·1	8·1 6·8	10·5 7·9	7·9
Szeged „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	339 388	211 207	550 595	1.145	14·4 11·1	9·0 5·6	11·7 8·3	9·6
Budapest <i>szföv. capitale</i> { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	4.827 3.969	3.212 3.015	8.039 6.984	15.023	26·8 15·8	17·6 9·6	22·2 12·3	16·2
Kecskemét <i>tjv. ville autonome</i> { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	64 110	39 43	103 153	256	5·0 4·6	3·1 1·8	4·1 3·2	3·5
Miskolc „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	131 216	60 137	191 353	544	11·9 12·5	5·9 7·4	9·1 9·9	9·5
Debrecen „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	278 344	134 157	412 501	913	14·2 11·4	6·9 4·6	10·5 7·8	8·8
Tjv. összesen <i>Villes aut., tot.</i> { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	6.384 5.697	4.123 4.003	10.507 9.700	20.207	21·6 13·2	13·9 7·9	17·7 10·3	13·2
Baranya <i>vm. comitat</i> { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	75 35	45 20	120 55	175	1·3 0·6	0·7 0·3	1·0 0·5	0·7
Fejér „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	31 17	18 5	49 22	71	0·7 0·3	0·4 0·1	0·5 0·2	0·3
Győr, Moson és Pozsony „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	12 12	3 4	15 16	31	0·5 0·3	0·1 0·1	0·3 0·2	0·2
Komárom, Esztergom „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	42 72	51 20	93 92	185	1·3 1·4	1·6 0·4	1·4 0·9	1·1
Somogy „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	121 202	77 83	198 285	483	1·5 2·1	0·9 0·6	1·2 1·4	1·3
Sopron „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	26 19	20 13	46 32	78	1·5 0·4	0·8 0·3	0·9 0·4	0·6
Tolna „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	95 74	59 48	154 122	276	1·6 1·1	1·0 0·6	1·3 0·9	1·0
Vas „ „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	62 88	45 48	107 136	243	1·3 1·0	0·9 0·6	1·1 0·8	0·9
Veszprém „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	33 61	22 34	55 95	150	0·7 0·9	0·5 0·5	0·6 0·7	0·6
Zala „ „ „ { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	136 168	65 46	201 214	415	2·0 1·6	0·9 0·4	1·5 1·0	1·2

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>	Esetek száma <i>Nombre de cas</i>				Előfordulási gyakoriság <i>Fréquence de cas de lues</i>			
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fémin.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des in- dividus mariés et non mariés</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fémin.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt <i>ensemble des in- dividus mariés et non mariés</i>
Nógrád és Hont vm. comitat	41 44	15 13	56 57	113	1·0 0·8	0·3 0·2	0·6 0·5	0·6
Bács-Bodrog „	22 12	21 3	43 15	58	0·9 0·5	0·9 0·1	0·9 0·3	0·6
Csongrád .. „	46 94	12 30	58 124	182	1·7 2·2	0·4 0·7	1·0 1·4	1·3
Heves „	97 70	75 60	172 130	302	1·5 0·8	1·1 0·7	1·4 0·8	1·0
Jász-Nagykun- Szolnok .. „	334 347	198 198	532 545	1.077	4·3 3·1	2·5 1·7	3·3 2·4	2·8
Pest-Pilis- Solt-Kiskun „	672 497	547 185	1.219 682	1.901	2·9 1·5	2·3 0·5	2·6 1·0	1·6
Abaúj-Torna „	24 26	15 18	39 44	83	1·5 1·0	0·9 0·7	1·2 0·8	1·0
Borsod, Gömör és Kishont „	82 63	42 27	124 90	214	1·5 0·8	0·7 0·3	1·1 0·6	0·8
Zemplén .. „	42 37	27 33	69 70	139	1·6 0·9	1·0 0·8	1·3 0·8	1·0
Békés „	237 267	159 187	396 454	850	3·8 3·0	2·5 2·0	3·1 2·5	2·7
Bihar „	21 33	13 21	34 54	88	0·6 0·7	0·4 0·4	0·5 0·6	0·5
Hajdu „	32 38	23 9	55 47	102	1·0 0·8	0·7 0·2	0·8 0·5	0·6
Szabolcs és Ung „	180 309	127 293	307 602	909	2·9 3·1	2·0 2·7	2·4 2·9	2·7
Szatmár és Bereg „	25 34	16 32	41 66	107	1·0 0·8	0·6 0·7	0·8 0·8	0·8
Csanád, Arad és Torontál „	66 30	39 17	105 47	152	2·0 0·6	1·1 0·3	1·5 0·5	0·9
Várm. összesen Comitats, total	2.554 2.649	1.734 1.447	4.288 4.096	8.384	2·0 1·4	1·3 0·7	1·6 1·1	1·3
Magyarország összesen .. Hongrie entière	8.938 8.346	5.857 5.450	14.795 13.796	28.591	5·6 3·7	3·6 2·2	4·6 2·9	3·6

mint a nem házasoknál (házas férfi: 50·1%, nem házas férfi: 49·4%, házas nő közül 24·2%, nem házas nő közül 18·8% volt a nemibeteg férfi, illetve nő).

Sopronban a házas nők közül nemibeteg 5·1%, a nem házas nők közül csupán 4·2%. Baján a házas nőknél 12·3%, a nem házasoknál csak 8·3% a nemibeteg. Hódmezővásárhelyen a házas férfiak között több a nemibetegség, mint a nem házasoknál. Az arány 16·1%, illetve 15·1%. Szegeden,

Budapesten, Kecskeméten a helyzet ugyanaz, mint Sopronban. A részletekre nézve a 3. sz. tábla ad felvilágosítást.

A házas nők között tehát nagyobb a megbetegedési arány:

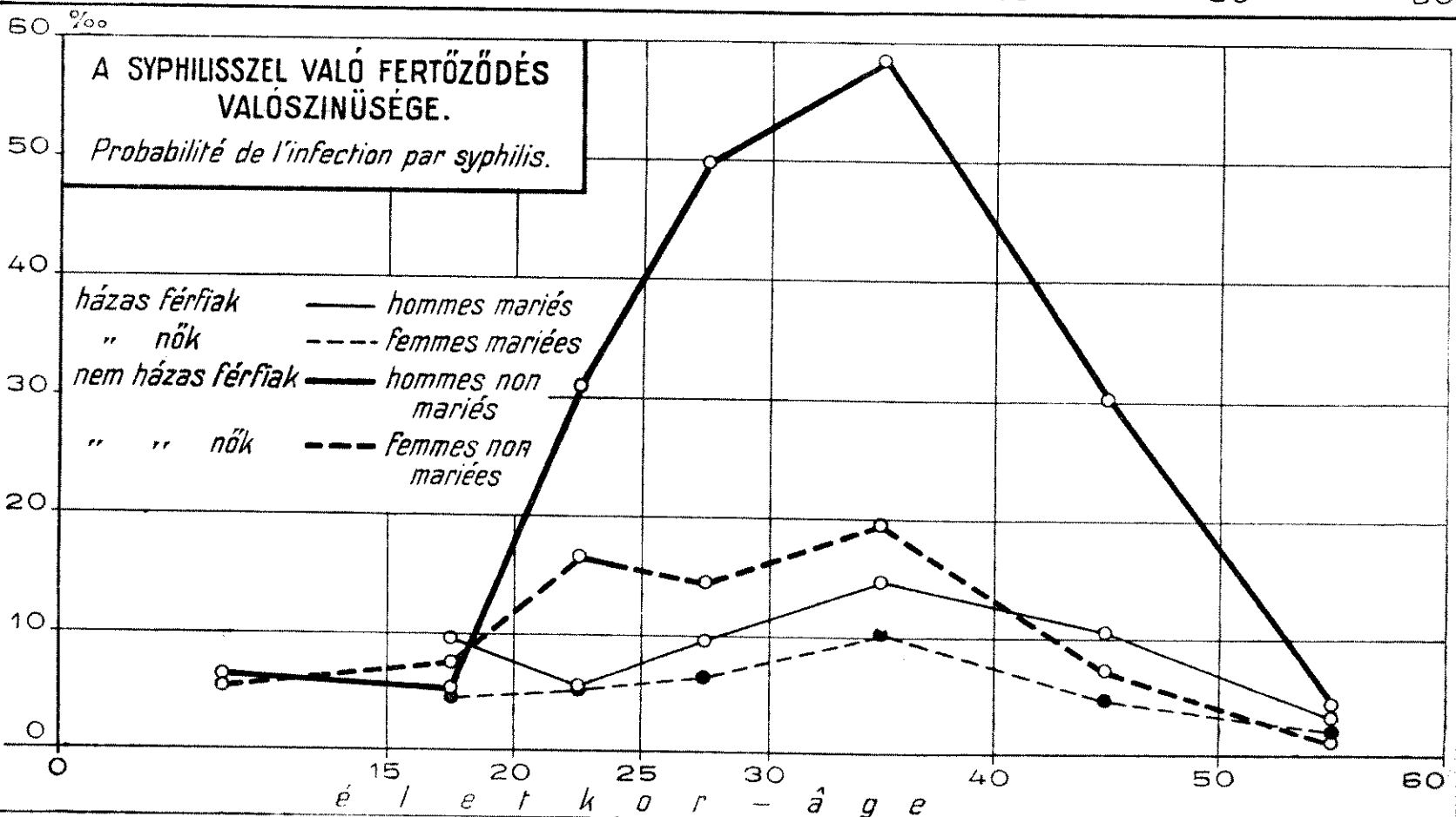
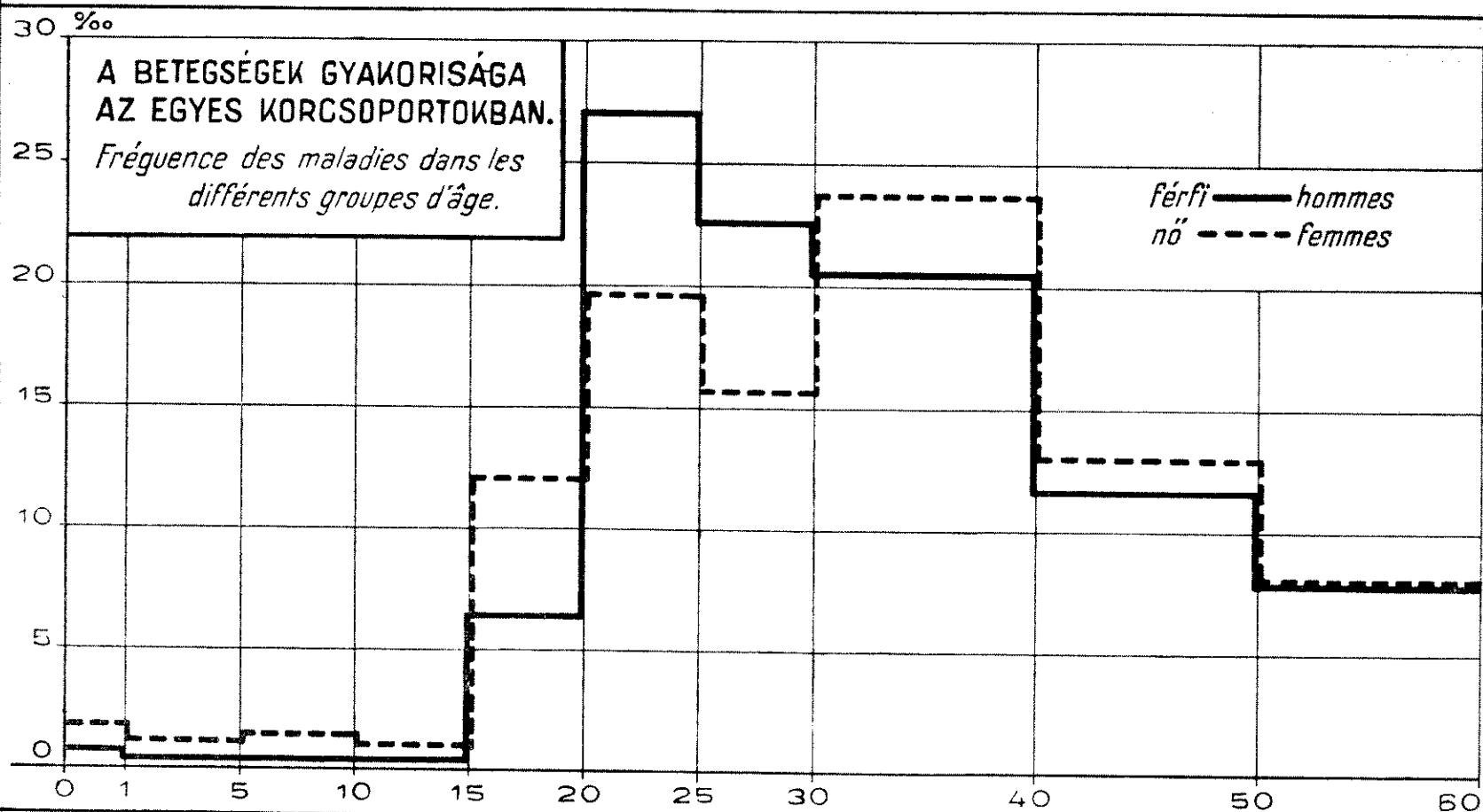
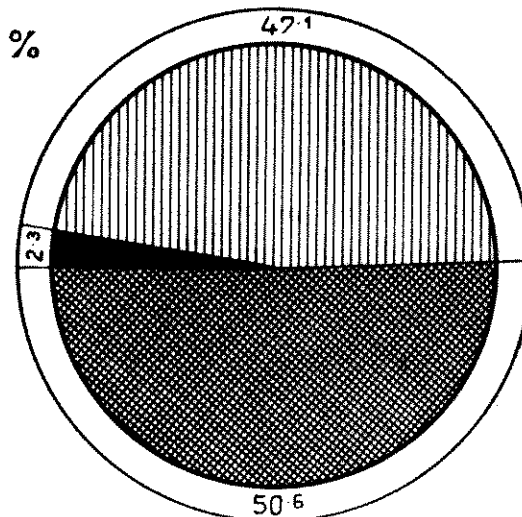
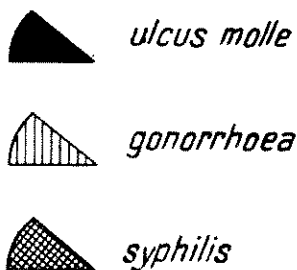
	házas ezer	nem házas lélekre
Pécsett	24·2	18·8
Győrött	4·6	4·0
Sopronban	5·1	4·2
Baján	12·3	8·3
Szegeden	9·9	8·2
Kecskeméten	4·5	3·2
Budapesten	20·8	13·7

NEMI BETEGSÉGEK MAGYARORSZÁGON.

Maladies vénériennes en Hongrie.

A BETEGSÉGEK VISZONYLAGOS ELŐFORDULÁSA.

Proportion des cas de maladies.

Együttesen véve a női és férfi házasságokat, Pécs és Hódmezővásárhelyen, relatíve több házasságos beteg van, mint nem házasságos:

	házas e z e r	nem házas l é l e k r e
Pécs	36·9	32·3
Hódmezővásárhely	13·2	12·0

c) Megyei városok és a 10.000-nél népesebb nagyközségek.

A megyei városokban és a 10.000 lakosnál népesebb községekben a gyógykezelt összes nemibetegségek gyakorisága 7·5‰, azaz valamivel magasabb az országos átlagnál (7·1‰), viszont sokkal alacsonyabb a tj. városok átlagánál (25·0‰).

A megyei városokra vonatkozó részletes adatok a 3. sz. táblázatban foglaltatnak. Ennek adatait elemezve, azt látjuk, hogy egyes városok, illetve községek feltűnően magas arányszámokkal szerepelnek, így pl. Kaposvár 29·5, Nagykanizsa 22·2, Szolnok 32·1, Pesterzsébet 19·2, Újpest 18·1, Sátoraljaújhely 16·6, Gyula 23·0, Nyíregyháza 30·2, Kisvárd 24·8‰. Ezek a többnyire nagyobb iparforgalmi népességgel bíró városok nemcsak elérik, hanem egyes esetekben meg is haladják a törvényhatósági jogú városok morbiditási átlagát.

Meglepően magas a syphilis Nyíregyházán 21·3‰, de Gyula 12·7‰ és Kisvárd 13·5‰-e is messze felülmúlják a megyei városok syphilis-átlagát (3·7‰-et). Ugyancsak magasak és az átlagot (3·6‰) felülmúlják ezeknek a városoknak gonorrhoeás megbetegedései is 8·5, 9·7 és 10·8‰-kel.

5. Az egyes nemibetegségek gyakorisága (országos átlag):

1. lues	3·6‰ (1·25‰)
2. gonorrhoea ..	3·3 „
3. ulcus molle ..	0·2 „

Nemzetközi összehasonlításban az adatok csupán akkor értékesíthetők helyesen, ha a fogalmi különbségek, az adatgyűjtések eltérő technikai szervezete, a lakosság kor- és szociális viszonyai, valamint az illető helység jellege (pl. kikötőváros) stb. kellő figyelemben részesül. Így pl. az első megtekintésre is feltűnően magas lues arányszám helyes megítélése szempontjából tudnunk kell, hogy az 1928. évi magyar adatgyűjtés a lues következményes betegségeit is a syphilis csoportjába sorozta, míg a leg-

több külföldi adatgyűjtés csupán a lues I. és II-t, a congenitalis luest és a latens lues egy részét számította ide. Ugyanezeket számítva a syphilismorbiditás nálunk 1·25‰ lenne.

6. Syphilis. Országos átlaga 3·6‰, a metaluetikus eseteket nem számítva pedig 1·25‰. A férfiak között országos átlagban csaknem kétszer olyan gyakori a syphilis (4·47‰), mint a nők között (2·75‰). Ugyanez a helyzet a törvényhatósági jogú városokban, ahol a férfiak és nők megbetegedési aránya az összes városok átlagában 17·32‰, illetve a nőkre 10·07‰. A vármegyékben ugyanez a férfiaknál 1·65‰, illetve 0·96‰ a nőknél.

Hogy a férfiak sokkal nagyobb számmal szerepelnek a syphilisstatistikában, az részben a férfiak nagyobb promiscuitásával, részben pedig azzal magyarázható, hogy a nők tapasztalás szerint rendszerint csupán a syphilis második stádiumában vesznek igénybe orvosi gyógykezelést. A jelen adatgyűjtés szerint a syphilis I. stádiumában bejelentett betegnek 74·7%-a volt férfi és 25·3%-a nő, míg a második stádiumban a férfiak részvételi %-a 54·2%, a nőké már 45·8%.

A törvényhatósági jogú városokban az arányszám 13·2‰, amely majdnem négyszerese az országos átlagnak, míg a vármegyékben az arányszám csupán 1·3‰, vagyis körülbelül egyharmada az országos átlagnak.

A törvényhatósági jogú városok közül legtöbb a syphilis Pécsen 20·0‰-kel, legkevesebb Kecskeméten 3·5‰-kel.

A vármegyék közül a legmagasabb a syphilis aránya Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében 2·8‰-kel és Békés vármegyében 2·7‰-kel. Legalacsonyabb Győr, Moson és Pozsony vármegye 0·2‰-kel.

Nevezetes, hogy a syphilis-esetek arányszáma majdnem mindenütt magasabb a házasságosok között, mint a nem házasságosoknál.

A legkirívóbb különbségek a következők:

	házas	nem házas
Pécs	29·1	13·1
Győr	6·3	3·3
Budapest	22·2	12·3
Baranya	1·0	0·5
Jász-Nagykun-Szolnok	3·3	2·4
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	2·6	1·0

A tj. városok átlagában a házasságosok 17·7, a nem házasságosok 10·3‰-kel, a vármegyék

5. A syphilisszel való fertőzés valószínűsége kor, nem, családi állapot szerint részletezve.
Probabilité de l'infection par syphilis, suivant l'âge, le sexe et l'état civil.

Megnevezés <i>Désignation</i>		Törvényhatósági jogú városok <i>Villes autonomes</i>				Vármegyék <i>Comitats</i>				Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>			
		házas <i>Individus mariés</i>		nem házas <i>Individus non mariés</i>		házas <i>Individus mariés</i>		nem házas <i>Individus non mariés</i>		házas <i>Individus mariés</i>		nem házas <i>Individus non mariés</i>	
		férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>
0–14 év ans (15 év années)	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	—	—	305	284	—	—	218	170	—	—	523	454
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	—	—	4575	4260	—	—	3270	2550	—	—	7845	6810
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	—	7	181912	179488	—	12	1,046287	1,035849	—	19	1,228199	1,215337
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰/‰</i>	—	—	25.1	23.7	—	—	3.1	2.5	—	—	6.4	5.6
15–19 év ans (5 év années)	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	4	17	229	324	4	23	199	261	8	40	428	585
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	20	85	1145	1620	20	115	995	1305	40	200	2140	2925
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	252	4037	71959	78249	3898	39205	342708	304294	4150	43242	414667	382543
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰/‰</i>	79.4	21.1	15.9	20.7	5.1	2.9	2.9	4.3	9.6	4.6	5.2	7.6
20–24 év ans (5 év années)	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	48	121	959	430	50	99	676	268	98	220	1635	698
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	240	605	4795	2150	250	495	3380	1340	490	1100	8175	3490
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	14862	30211	74602	66269	71283	164946	189451	143964	86145	195157	264053	210233
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰/‰</i>	16.1	20.0	64.3	32.4	3.5	3.0	17.8	9.3	5.7	5.6	31.0	16.6
25–29 év ans (5 év années)	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	187	167	728	197	129	133	432	111	316	300	1160	308
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	935	835	3640	985	645	665	2160	555	1580	1500	5800	1540
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	29886	45924	35550	39692	139067	187605	80695	67351	168953	233529	116245	107043
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰/‰</i>	31.3	18.2	102.4	24.8	4.6	3.5	26.8	8.2	9.4	6.4	49.9	14.4
30–39 év ans (10 év années)	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	353	281	408	164	242	176	96	81	595	457	504	245
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	3530	2810	4080	1640	2420	1760	960	810	5950	4570	5040	2450
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	85895	92707	56488	42907	320604	354410	29552	83031	406499	447117	86040	125938
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰/‰</i>	41.1	30.3	72.2	38.2	7.5	5.0	32.5	9.8	14.6	10.2	58.6	19.5

Megnevezés <i>Désignation</i>		Törvényhatósági jogú városok <i>Villes autonomes</i>				Vármegyék <i>Comitats</i>				Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>			
		házas <i>Individus mariés</i>		nem házas <i>Individus non mariés</i>		házas <i>Individus mariés</i>		nem házas <i>Individus non mariés</i>		házas <i>Individus mariés</i>		nem házas <i>Individus non mariés</i>	
		férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>
40—49 év <i>ans</i> (10 év <i>années</i>)	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	254	119	86	53	130	50	32	21	384	169	118	74
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	2540	1190	860	530	1300	500	320	210	3840	1690	1180	740
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	76540	68207	13762	30115	294443	276480	25475	65671	370983	344687	39237	95786
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰₁₀₀</i>	33·2	17·4	62·5	17·6	4·4	1·8	12·6	3·2	10·4	4·9	30·1	7·4
50 éven felül <i>ans</i>	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	115	59	35	23	58	20	19	14	173	79	54	37
	b) Fertőzések száma az egész korosztályban — <i>Nombre d'infections dans tout le groupe d'âge . . .</i>	1150	590	350	230	580	200	190	140	1730	790	540	370
	c) A népesség száma a korosztályban — <i>Nombre de la population dans ce groupe d'âge</i>	89565	56870	23151	73846	467006	320549	104384	255135	556571	377419	127535	328981
	d) A fertőzések várható aránya — <i>Proportion probable des cas d'infect. ‰₁₀₀</i>	12·8	10·4	15·1	3·1	1·2	0·6	1·8	0·5	3·1	2·1	4·2	1·1
smeretlen <i>Inconnu</i>	a) Fertőzések száma egy év alatt — <i>Nombre d'infections pendant un an.</i>	10	7	56	32	13	15	49	16	23	22	105	48

átlagában a házasok 1·6, a nem házasok 1·1, az országos átlagban 4·6 és 2·9‰-kel szerepelnek.

A férfiaknál a házasok mindenhol magasabb arányszámmal szerepelnek, mint a nem házasok. (Ez alól kivétel Székesfehérvár 9·0—12·8, Sopron 4·5—4·7, Miskolc 11·9—12·5, Somogy vármegye 1·5—2·1, Veszprém vármegye 0·7—0·9, Csongrád vármegye 1·7—2·2, Bihar vármegye 0·6—0·7, Szabolcs vármegye 2·9—3·1 ezrelékkal).

A nőknél ez a megoszlás még szembeötlőbb, mert Miskolc, Csongrád, Szabolcs, Szatmár kivételével mindenhol a házas nők szerepelnek nagyobb arányszámokkal (Miskolc 5·9—7·4, Csongrád 0·4—0·7, Szabolcs 2·0—2·7, Szatmár 0·6—0·7‰-kel). A legtöbb helyen a házas nők dupláját adják ki a nem házasoknak, sok esetben annak négyszeresét (Fejér, Komárom, Pest), sőt Bács-Bodrog vármegyében annak kilenceszeresét (0·9—0·1).

Hogy a lueses megbetegedések inkább

a házasok között észlelhetők nagyobb arányban, annak magyarázata az, hogy a házaságok általában fertőzöttek, továbbá, hogy az ifjúkorban szerzett lues következményes megbetegedéseken, főleg a későbbi életkorokban nyilvánul meg.

7. A syphilisszel való fertőzöttség valószínűsége Magyarországon. Ha a fertőzésnek kitett egyének számát a friss syphiles fertőzésekkel tényleg megbetegedettekhez viszonyítjuk, a nyert viszonyszámot a népesség fertőzési valószínűségének, illetve a népesség tényleges fertőzöttségének a mértékéül tekinthetjük. Kiszámítása a következőképpen történik: az egyes korosztályokban a jelen statisztikai felvétel adatai szerint előfordult primär, sekundär és kongentális syphilis-esetek számát megszoroztuk annyival, ahány évet az egyes korosztályok felölelnek (pl., ha a tj. városokban a 15—19. éves nem házas férfiak korcsoportjában 229 eset jelentetett be, ezt 5-tel szorozzuk) és az így nyert eredményt viszonyítjuk azután az

illető korosztály népességéhez (pl. az előbbi esetben 1.145-öt 71.959 lélekhez). E szerint tehát a például felhozott 15—19 éves korú, nem házas férfiakra a törvényhatósági jogú városokban a syphilisszel való fertőzöttség és a fertőzési veszély indexe 15·9‰.

Az 5. sz. táblázatban a törvényhatósági jogú városokra, a vármegyékre (a tj. városok nélkül), majd az egész országra nézve ki van számítva a syphilisszel való fertőzöttség valószínűségi aránya a nem, a családi állapot és a kor egybevetésével. Ennek adatait elemezve, a következőket állapíthatjuk meg:

a) A házas férfiaknál legnagyobb a fertőzöttség valószínűsége (14·6‰) a 30—39 éves korosztályban. A maximum összeesik az országos átlaggal a tj. városokban és a vármegyékben is, azonban a tj. városok arányszáma (41·1‰) messze túlhaladja az országos átlagot.

b) A házas nőknél ugyancsak 30—39 éves korosztályban a legnagyobb a fertőzöttségi valószínűség. Országos átlagban ez 10·2‰, a tj. városokban 30·3‰ és a vármegyékben 5·0‰.

c) A nem házas férfiaknál az országos átlag maximuma, 58·6‰ a 30—39 év közé esik. A tj. városokban ez a maximum előbbre tolódik és 102·4‰-kel a 25—29 korosztályban van. A vármegyék maximuma, 32·5‰ összeesik az országos átlag maximumával.

d) A nem házas nőknél a fertőződés maximuma mindenhol a 30—39 korosztályba esik és az országos átlagban 19·5‰, a tj. városokban 38·2‰, a vármegyékben pedig 9·8‰.

Hogyha azt akarjuk meghatározni, hogy az összes korosztálybeli lakosság milyen arányban van kitéve a syphilisszel való fertőzés veszélyének, akkor az egyes korosztályok kiszámított indexeinek közepesét vesszük. Az eljárás a törvényhatósági jogú városok házas férfiainak példáján a következő:

Korosztály	Korosztályok tartama	Fertőződés indexe (esetek sz. a korosztályokban ‰-ben)	Az index szorozva a korosztály éveivel.
0—14	15	0	0
15—19	5	79·4	397.—
20—24	5	16·1	80·5
25—29	5	31·3	156·5
30—39	10	41·1	411.—
40—49	10	33·2	332.—
50—60 ¹⁾	10	12·8	128.—
	60	—	1.505.—
	1505 : 60	=	25·1

Az összes házas férfinépesség syphilisszel való fertőzöttségének mértéke tehát a törvényhatósági joggal felruházott városok-

¹⁾ Az utolsó korosztály tekintettel arra, hogy a fertőzés valószínűsége a 60 éven túl nem jelentékeny, csak 10 évvel (és így az egész élettartam 60 évvel) véteget tekintetbe. Az „Ismeretlen“ korúak kihagyattak.

6. A syphilisszel való fertőződés valószínűségi aránya az összes korosztálybeli népességre kiszámítva.
Proportion de probabilité des infections par syphilis, calculée pour la population de tous les groupes d'âge.

Megnevezés — Désignation	Fertőzési valószínűség az egyes korosztályokban Probabilité d'infection dans les différents groupes d'âge							Az összes korosztálybeli népességet egybevéve Pour la population de tous les groupes d'âge
	0-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-	
Tj. városok — Villes autonomes								
Házas — Individus mariés ..	—	79·4	16·1	31·3	41·1	33·2	12·8	25·1
{fi - sexe masc. {nő - sexe fém.	—	21·1	20·0	18·2	30·3	17·4	10·4	14·6
Nem házas — Individus non mariés	25·1	15·9	64·3	102·4	72·2	62·5	15·1	46·5
{fi - sexe masc. {nő - sexe fém.	23·7	20·7	24·8	24·8	38·2	17·6	3·1	22·2
Vármegyék — Comitats								
Házas — Individus mariés ..	—	5·1	3·5	4·6	7·5	4·4	1·2	3·3
{fi - sexe masc. {nő - sexe fém.	—	2·9	3·0	3·5	5·0	1·8	0·6	2·0
Nem házas — Individus non mariés	3·1	2·9	17·8	26·8	32·5	12·6	1·8	12·6
{fi - sexe masc. {nő - sexe fém.	2·5	4·3	9·3	8·2	9·8	3·2	0·5	4·7
Országos átlag — Moyenne générale								
Házas — Individus mariés ..	—	9·6	5·7	9·4	14·6	10·4	3·1	6·7
{fi - sexe masc. {nő - sexe fém.	—	4·6	5·6	6·4	10·2	4·9	2·1	4·3
Nem házas — Individus non mariés	6·4	5·2	31·0	49·9	58·6	30·1	4·2	24·3
{fi - sexe masc. {nő - sexe fém.	5·6	7·6	16·6	14·4	19·5	7·4	1·1	9·3

7. A világrahozott syphilis előfordulása az összes syphilis-esetek százalékában törvényhatóságunkint.
Cas de syphilis héréditaire par comitats et villes autonomes, en % de tous les cas de syphilis.

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>	Világrahozott syphilis-esetek száma <i>Nombre des cas de syphilis héréditaire</i>			Lues esetek száma <i>Nombre des cas de lues</i>	A világrahozott syphilis-esetek száma a lues-esetek %-ában <i>Nombre des cas de syphilis héréditaire, en % des cas de lues</i>
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>		
Pécs tjv. ville aut. { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	2 19	4 22	47	949	5.0
Székesfehérvár " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 3	— 5	8	330	2.4
Győr " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 11	— 5	17	220	7.7
Sopron " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 1	— 2	3	134	2.2
Baja " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 4	— 5	9	143	6.3
Hódmezővásárhely " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 36	1 23	61	550	11.1
Szeged " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 22	— 19	42	1.145	3.7
Budapest szfőv. capitale { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	8 283	24 310	625	15.023	4.2
Kecskemét tjv. ville autonome { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 7	1 5	13	544	2.4
Miskolc " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 16	6 15	38	913	4.2
Debrecen " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 6	1 6	13	256	5.1
Törvényhatósági jogú városok összesen <i>Villes autonomes, total</i> }	422	454	876	20.207	4.3
Baranya vm. comitat { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	12 2	8 —	22	175	12.6
Fejér " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 3	— 1	4	71	5.6
Győr, Moson, Pó- zsony " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 2	— 1	3	31	9.7
Komárom, Eszter- gom " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 4	— 6	10	185	5.4
Somogy " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 17	— 8	26	483	5.4
Sopron " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 5	— —	5	78	6.4
Tolna " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	3 4	2 9	18	276	6.5
Vas " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 12	— 13	25	243	10.3
Veszprém " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 10	— 1	11	150	7.3
Zala " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 14	1 9	25	415	6.0
Nógrád és Hont " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 5	— 2	7	113	6.2
Bács-Bodrog " { házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 2	— —	2	58	3.4

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>		Világrahozott syphilis esetek száma <i>Nombre des cas de syphilis héréditaire</i>			Lues esetek száma <i>Nombre des cas de lues</i>	A világrahozott syphilis esetek száma a lues esetek %-ában <i>Nombre des cas de syphilis héréditaire, en % des cas de lues</i>	
		férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe féminin.</i>	együtt <i>ensemble</i>			
Csongrád	vm. comitat	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 5	— 4	10	182	5.5
Heves	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 10	2 12	24	302	7.9
Jász-Nagykun-Szolnok	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	2 29	1 29	61	1.077	5.7
Pest-Pilis-Solt-Kkun	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	2 47	3 41	93	1.901	4.9
Abaúj-Torna	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 5	— 5	10	83	12.0
Borsod, Gömör és Kishont	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	2 12	1 15	30	214	14.0
Zemplén	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 2	— 2	4	139	2.9
Békés	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 24	2 24	50	850	5.9
Bihar	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 5	1 8	14	88	15.9
Hajdu	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 4	— 1	5	102	4.9
Szabolcs és Ung... ..	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 21	2 9	32	909	3.5
Szatmár, Bereg	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	1 1	— 1	3	107	2.8
Csanád, Arad, Torontál... ..	"	házas — <i>individus mariés</i> nem házas — <i>individus non mariés</i>	— 2	— 6	8	152	5.3
Összesen — <i>Total</i>			272	230	502	8.384	6.0
Országos átlag — <i>Moyenne générale</i>			694	684	1.378	28.591	4.8

ban 25.1%, a vármegyékben 3.3% és országos átlagban 6.7%.

Az így nyert eredmények a 6. számú táblázatban vannak feltüntetve.

Ennek elemzéséből látjuk, hogy a rendelkezésre álló adatok szerint a legnagyobb a syphilisszel való fertőzés valószínűsége a tj. városokban élő nem házas férfiakra vonatkozólag (46.5%), kisebb a tj. városokban élő házas férfiaknál 25.1% és a legcsekélyebb a vármegyék házas férfiai számára 3.3%.

Óriási számban fertőződnek a törvényhatósági jogú városok nem házas 25—29 éves korú férfiai, akiknek fertőződési indexe 102.4%.

A nők közül a legnagyobb a fertőződés valószínűsége és így fertőzöttsége is a tj. városok nem házas nőinél (22.2%), utánuk az ugyanott élő házas nők következnek (14.6%-kel) és a legkisebb a valószínűség a vármegyék házas nőinél (2.0%).

A syphilisszel való fertőzés valószínűsége szempontjából legveszélyeztetettebb kor a törvényhatósági jogú városokban a nem házasoknál a 25—29, a vármegyékben a 30—39 korévek.

Az ország összes férfi és női lakosságának fertőződési valószínűsége 12.0%. Ehhez az alábbi számítási eljárás alapján jutunk. A 6. számú táblázat négy utolsó fertőződési indexét egyenkint megszorozzuk az illető kategóriába tartozó népesség számával és az eredmények összegét elosztjuk a lakosság számával. Részleteiben:

$$\begin{aligned}
 6.7 \times 1,593.711 &= 10,677.864 \\
 4.3 \times 1,642.175 &= 7,061.353 \\
 24.3 \times 2,277.193 &= 55,335.790 \\
 9.3 \times 2,467.064 &= 22,943.695 \\
 \hline
 &7,980.143 \quad 96,018.702 \\
 96,018.702 : 7,980.143 &= 12.0
 \end{aligned}$$

8. A világrahozott syphilis. A világrahozott syphilis-esetek száma, amely kli-

8. A világrahozott syphilis kor szerinti eloszlása az összes esetek százalékarányában.

Répartition par âge des cas de syphilis héréditaire, en % de tous les cas.

M e g n e v e z é s D é s i g n a t i o n	Világrahozott syphilis — Cas de syphilis héréditaire							
	0—1	1—4	5—9	10—14	15—19	20—	összesen au total	
	éves korcsoportokban dans les groupes d'âge ci-dessus							
Törvényhatósági városok <i>Villes autonomes</i>								
Fi — Sexe masc.	szám sz. nombres %	115 27·3	53 12·6	73 17·2	59 14·0	56 13·3	66 15·6	422 100
Nő — Sexe fém.	szám sz. nombres %	95 20·9	51 11·2	61 13·4	65 14·4	55 12·1	127 28·0	454 100
Vármegyék — Comitats								
Fi — Sexe masc.	szám sz. nombres %	123 45·2	44 16·2	26 9·6	12 4·4	18 6·6	49 18·0	272 100
Nő — Sexe fém.	szám sz. nombres %	71 30·9	39 17·0	24 10·4	14 6·1	29 12·6	53 23·0	230 100
Összesen — Total								
Fi — Sexe masc.	szám sz. nombres %	238 34·3	97 14·0	99 14·3	71 10·2	74 10·6	115 16·6	694 100
Nő — Sexe fém.	szám sz. nombres %	166 24·3	90 13·2	85 12·4	79 11·5	84 12·3	180 26·3	684 100
Férfi és nő együtt orsz. átlagban — Sexe masc. et sexe fém., moyen. générale	szám sz. nombres %	404 29·3	187 13·6	184 13·4	150 10·9	158 11·4	295 21·4	1.378 100

nikai tapasztalatok szerint általában csökkenő irányzatot mutat, a mi adatgyűjtésünk szerint országos átlagban az összes lues-esetek 4·8%-át, a vármegyék átlagában 6%-át, a törvényhatósági városok átlagában 4·3%-át teszi ki. A bejelentett esetek nagy száma (1.378), de különösen a korelosztásban mutatkozó jelenségek az anamnestikus adatok feletti liberális értelmezésére, illetve hibás orvosi diagnózisokra vallanak.

Az eloszlás az egész országban meglehetősen egyenletes, a városokra és a vármegyékre külön-külön kiszámított adatok nagyban egy színvonalon mozognak. Kivételt képeznek magas százalékarányszámmal Hódmezővásárhely (11·1%), Banya (12·6%) és Bihar (15·9%) vármegyék. Igen alacsony a veleszületett syphilis aránya Sopronban (2·2%), Székesfehérvárott (2·0%), Kecskeméten (2·4%), Zemplén vármegyében (2·9%), Szatmár és Bereg vármegyében (2·8%).

A kor szerinti megoszlást vizsgálva látjuk, hogy a legtöbb világrahozott syphilis megbetegedés a 0—1 éves korosztályban fordult elő. Országos átlagban az összes világrahozott syphilis 29·3%-a. Ezután a korosztály után azonban a legerősebb a 20 éven felüliek korosztálya (21·4%). A többi korosztály részvétele országos átlagban a következő:

0—1	1—4	5—9	10—14	15—19
29·3%	13·6%	13·4%	10·9%	11·4%

A korcsoportok részletes számarányáról nemek szerinti elosztásban a 8. sz. táblázat tudósít.

9. A gonorrhoea. A gonorrhoea megbetegedési aránya országos átlagban 3·33‰. A törvényhatósági jogú városokban a megbetegedési arány 11·42‰, míg a vármegyékre nézve csupán 1·41‰. Területi megoszlását a 9. sz. tábla adatai mutatják.

A törvényhatósági jogú városok közül legelső helyen van 13·88‰-kel Miskolc, ezt

9. A gonorrhoea (heveny, idősült és szemkankó együttesen) morbiditási aránya nem és családi állapot szerint.

Proportion de morbidité de la gonorrhoea (aiguë, chronique et oculaire), suivant le sexe et l'état civil.

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>		Esetek száma <i>Nombre de cas</i>				Lakosság száma <i>Nombre de la population</i>				Előfordulás gyakorisága <i>Fréquence des cas</i>			
		férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fém.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt — ensemble des in- div. mariés et non mariés	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fém.</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt — ensemble des in- div. mariés et non mariés	férfi — <i>sexe masc.</i>	nő — <i>sexe fém.</i>	együtt — <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt — ensemble des in- div. mariés et non mariés
Pécs tjv. ville aut.	házas — <i>individus mariés</i>	135	20	155	659	9.939	10.350	20.289	47.556	13.58	1.93	7.64	13.86
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	392	112	504		12.045	15.222	27.267		32.54	7.36	18.48	
Székesfehérvár	házas — <i>individus mariés</i>	55	11	66	461	7.089	6.997	14.086	39.109	7.76	1.57	4.69	11.79
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	350	45	395		12.336	12.687	25.023		28.37	3.55	15.79	
Győr	házas — <i>individus mariés</i>	21	4	25	234	9.059	8.838	17.897	50.036	2.32	0.45	1.40	4.68
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	180	29	209		15.628	16.511	32.139		11.52	1.76	6.50	
Sopron	házas — <i>individus mariés</i>	8	4	12	98	6.050	5.715	11.765	35.248	1.32	0.70	1.02	2.78
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	64	22	86		11.610	11.873	23.483		5.51	1.85	3.66	
Baja	házas — <i>individus mariés</i>	17	22	39	185	3.928	4.154	8.082	19.371	4.33	5.30	4.83	9.55
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	116	30	146		4.885	6.404	11.289		23.75	4.68	12.93	
Hódmező- vásárhely	házas — <i>individus mariés</i>	40	31	71	207	12.973	13.278	26.251	60.922	3.08	2.33	2.70	3.40
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	97	39	136		16.724	17.947	34.671		5.80	2.17	3.92	
Szeged	házas — <i>individus mariés</i>	94	17	111	947	23.602	23.423	47.025	119.109	3.98	0.73	2.36	7.95
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	737	99	836		34.858	37.226	72.084		21.14	2.66	11.60	
Budapest szföv. capitale	házas — <i>individus mariés</i>	2.277	568	2.845	12.808	180.042	182.385	362.427	928.996	12.65	3.11	7.85	13.79
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	8.686	1.277	9.963		251.248	315.321	566.569		34.57	4.05	17.58	
Kecskemét tjv. ville autonome	házas — <i>individus mariés</i>	30	16	46	202	12.686	12.538	25.224	73.109	2.36	1.28	1.82	2.76
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	122	34	156		23.686	24.199	47.885		5.15	1.41	3.25	
Miskolc	házas — <i>individus mariés</i>	107	23	130	791	11.026	10.231	21.257	56.982	9.70	2.25	6.12	13.88
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	452	209	661		17.220	18.505	35.725		26.25	11.29	18.50	
Debrecen	házas — <i>individus mariés</i>	104	24	128	919	19.613	19.521	39.134	103.186	5.30	1.23	3.27	8.91
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	664	127	791		30.255	33.797	64.052		21.95	3.76	12.35	
Tjv. összesen Villes aut., total	házas — <i>individus mariés</i>	2.888	740	3.628	17.511	296.007	297.430	593.437	1.533.624	9.76	2.49	6.11	11.42
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	11.860	2.023	13.883		430.495	509.692	940.187		27.55	3.97	14.77	
Baranya vm. comitat	házas — <i>individus mariés</i>	31	17	48	157	59.314	60.267	119.581	240.043	0.52	0.28	0.40	0.65
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	100	9	109		57.607	62.855	120.462		1.74	0.14	0.90	
Fejér	házas — <i>individus mariés</i>	26	4	30	119	44.425	46.103	90.528	223.198	0.59	0.09	0.33	0.53
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	83	6	89		65.121	67.549	132.670		1.27	0.09	0.67	
Győr, Moson- és Pozsony	házas — <i>individus mariés</i>	10	5	15	69	25.731	26.678	52.409	144.195	0.39	0.19	0.29	0.48
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	51	3	54		45.418	46.368	91.786		1.12	0.06	0.59	
Komárom és Esztergom	házas — <i>individus mariés</i>	30	7	37	155	32.416	32.619	65.035	166.728	0.93	0.21	0.57	0.93
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	104	14	118		51.161	50.532	101.693		2.03	0.28	1.16	
Somogy	házas — <i>individus mariés</i>	96	23	119	772	82.560	85.152	167.712	368.486	1.88	0.27	0.71	2.10
	nem házas — <i>individus non mariés</i>	516	137	653		96.917	103.857	200.774		5.32	1.32	3.25	

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>	E s e t e k s z á m a <i>Nombre de cas</i>				Lakosság száma <i>Nombre de la population</i>				Előfordulás gyakorisága <i>Fréquence des cas</i>			
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fém.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt - ensemble des in- div. mariés et non mariés	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fémin.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt - ensemble des individus mariés et non mariés	férfi - <i>sexe masc.</i>	nő - <i>sexe fémin.</i>	együtt - <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt - ensemble des in- div. mariés et non mariés
Sopron .. vm. } comitat	7	2	9	66	25.043	25.927	50.970	138.771	0.28	0.08	0.18	0.48
	33	24	57		43.078	44.723	87.801		0.77	0.54	0.65	
Tolna }	48	17	65	278	59.523	61.921	121.444	263.112	0.81	0.27	0.54	1.06
	191	22	213		67.717	73.951	141.668		2.82	1.58	1.50	
Vas... .. }	33	32	65	323	47.249	48.565	95.814	267.810	0.70	0.66	0.68	1.39
	186	72	258		85.298	86.698	171.996		2.18	1.02	1.50	
Veszprém .. }	35	5	40	230	45.392	46.265	91.657	232.554	0.77	0.11	0.44	0.99
	164	26	190		70.206	70.691	140.897		2.34	0.37	1.35	
Zala }	60	13	73	526	67.093	68.686	135.779	346.965	0.89	0.19	0.54	1.52
	394	59	453		103.061	108.125	211.186		3.82	0.55	2.15	
Nógrád és Hont }	26	5	31	132	42.043	44.136	86.179	204.232	0.62	0.11	0.36	0.65
	98	3	101		57.276	60.777	118.053		1.71	0.05	0.86	
Bács-Bodrog .. }	33	6	39	88	23.483	23.945	47.428	95.852	1.41	0.25	0.82	0.92
	48	1	49		23.616	24.808	48.424		2.03	0.04	1.01	
Csongrád .. }	47	6	53	193	27.604	28.852	56.456	142.352	1.70	0.21	0.94	1.36
	112	28	140		41.794	44.102	85.896		2.68	0.63	1.63	
Heves }	72	33	105	366	61.318	64.968	126.286	297.590	1.17	0.51	0.83	1.23
	207	54	261		82.438	88.866	171.304		2.51	0.61	1.52	
Jász-Nagykun- Szolnok .. }	140	37	177	818	77.663	79.890	157.553	387.225	1.80	0.46	1.12	2.11
	464	177	641		110.976	118.696	229.672		4.18	1.49	2.79	
Pest-Pilis- Solt-Kiskun .. }	365	57	422	1.769	232.130	239.666	471.796	1,161.325	1.57	0.24	0.89	1.52
	1.235	112	1.347		332.998	356.531	689.529		3.71	0.31	1.95	
Abaúj-Torna .. }	19	26	45	140	16.237	17.491	33.728	85.817	1.17	1.49	1.33	1.63
	75	20	95		25.041	27.048	52.089		3.00	0.74	1.82	
Borsod, Gömör és Kishont .. }	64	10	74	297	54.037	57.420	111.457	266.412	1.18	0.17	0.66	1.78
	204	19	223		74.278	80.677	154.955		2.75	0.24	1.44	
Zemplén .. }	60	31	91	320	25.772	27.392	53.164	136.159	2.33	1.13	1.71	2.35
	186	43	229		39.135	43.860	82.995		4.75	0.98	2.76	
Békés }	134	39	173	859	62.685	64.812	127.497	311.109	2.14	0.60	1.36	2.76
	560	126	686		88.638	94.974	183.612		6.32	1.33	3.74	
Bihar }	24	9	33	129	33.259	34.330	67.589	161.061	0.72	0.26	0.43	0.80
	90	6	96		45.997	47.475	93.472		1.96	0.13	1.03	
Hajdu }	25	3	28	177	31.978	32.870	64.848	168.320	0.78	0.09	0.43	1.05
	142	7	149		50.012	53.460	103.472		2.84	0.13	1.44	
Szabolcs és Ung }	61	25	86	651	62.104	65.601	127.705	335.080	0.98	0.38	0.67	1.94
	410	155	565		100.328	107.047	207.375		4.09	1.45	2.72	

Törvényhatóság, családi állapot <i>Comitats et villes autonomes, état civil</i>	Esetek száma <i>Nombre de cas</i>				Lakosság száma <i>Nombre de la population</i>				Előfordulás gyakorisága <i>Fréquence des cas</i>			
	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fém.</i>	együtt <i>en- semble</i>	házas, nem házas együtt-ensemble des in- div. mariés et non mariés	férfi <i>sexe masc.</i>	nő <i>sexe fémim.</i>	együtt <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt-ensemble des individus mariés et non mariés	férfi — <i>sexe masc.</i>	nő — <i>sexe fémim.</i>	együtt — <i>ensemble</i>	házas, nem házas együtt-ensemble des in- div. mariés et non mariés
Szatmár és vm. } Bereg comitat)	21	4	25	113	24.832	26.321	51.153	134.684	0.85	0.15	0.49	0.84
Csanád, Arad és Torontál . . . }	77	26	103	329	33.813	34.868	68.681	167.439	2.28	0.75	1.50	1.96
Vármegyék összesen	1.544	442	1.986	9.076	1,297.704	1,344.745	2,642.449	6,446.519	1.19	0.33	0.75	1.41
Comitats, total	5.928	1.162	7.090		1,846.698	1,957.372	3,804.070		3.21	0.59	1.86	
Magyarország, összesen	4.432	1.182	5.614	26.587	1,593.711	1,642.175	3,235.886	7,980.143	2.78	0.72	1.73	3.33
Hongrie entière	17.788	3.185	20.973		2,277.193	2,467.064	4,744.257		7.81	1.29	4.42	

követi Pécs (13.86) és Budapest (13.79). Legalacsonyabb a megbetegedési arány Sopronban 2.78‰.

A törvényhatósági jogú városoknál családi állapot szerint a) a házas férfiakknál legrosszabb 13.58‰-kel Pécs, legjobb 1.32‰-vel Sopron. b) A házas nőknél legrosszabb 5.30‰-kel Baja, legjobb 0.45‰-tel Győr. c) A nem házas férfiakknál: legrosszabb 34.57‰-kel Budapest, legjobb 5.15‰-tel Kecskemét; d) a nem házas nőknél: legrosszabb 11.29‰-kel Miskolc, legjobb 1.41‰-gyel Kecskemét.

A vármegyék közül legrosszabb 2.76‰-kel Békés vm., legjobb 0.48‰-cal Győr, Moson és Pozsony vm.

A vármegyékben családi állapot szerint: a) a házas férfiakknál: legrosszabb 2.33‰-kel Zemplén, legjobb 0.28‰-cal Sopron; b) a házas nőknél legrosszabb 1.49‰-kel Abaúj-Torna, legjobb 0.09‰-cal Hajdu és Fejér vm.; c) a nem házas férfiakknál: legrosszabb 6.32‰-kel Békés, legjobb 0.77‰-tel Sopron vm.; a nem házas nőknél: legrosszabb 1.58‰-cal Tolna, legjobb 0.04‰-kel Bács-Bodrog vm.

10. Szemkankó. Összes megbetegedések száma: 205. Ebből a törvényhatósági jogú városokban 138, a vármegyékben 67 fordult elő.

Az esetek 48.2%-a fi, 51.8%-a nő volt. A szemkankós megbetegedések kormegoszlása a következő:

Kor	Abszolút számban	%-ban
0—1	121	59.0
1—4	18	8.8
5—9	3	1.5
10—14	2	1.0
15—19	11	5.4
20—24	14	6.8
25—29	16	7.8
30—39	11	5.4
40—49	3	1.5
50—	5	2.4
ism.	1	0.4
	<u>205</u>	<u>100.0</u>

11. Az *ulcus molle* megbetegedések abszolút száma (1.311) jelentéktelen. Országos átlagban 0.2‰ a megbetegedési arány. Ugyanez a tj. városok átlagában 0.04‰ és a vármegyékben csupán 0.01‰. Az 1.311 megbetegedés megoszlása a következő:

1. Férfi:	
a) nem házas	993
b) házas	199
2. Nő:	
a) nem házas	84
b) házas	35
	<u>Összesen: 1.311</u>

12. Az egyes nemibetegségi kórformák viszonylagos előfordulása. (L. a 10. sz. táblát.) A tj. városokban a lues az országos átlagnál magasabb (52.7%), ami különösen

10. Az egyes nemibetegségek viszonylagos előfordulása.

Proportion des cas de différentes maladies vénériennes.

Törvényhatóság <i>Comitats et villes autonomes</i>	Abszolút számok <i>Nombres absolus</i>				%			
	gonor- rhea	ulcus molle	syphilis	összesen <i>total</i>	gonor- rhea	ulcus molle	syphilis	összesen <i>total</i>
Törv. hat. j. városok <i>Villes autonomes</i>								
Pécs	659	21	949	1.629	40·5	1·3	58·2	100·0
Székesfehérvár	461	14	330	805	57·3	1·7	41·0	100·0
Győr	234	42	220	496	47·2	8·5	44·3	100·0
Sopron	98	3	134	235	41·7	1·3	57·0	100·0
Baja	185	5	143	333	55·6	1·5	42·9	100·0
Hódmezővásárhely	207	5	550	762	27·2	0·7	72·1	100·0
Szeged	947	30	1.145	2.122	44·6	1·4	54·0	100·0
Budapest szfv.	12.808	452	15.023	28.283	45·3	1·6	53·1	100·0
Kecskemét	202	10	256	468	43·2	2·1	54·7	100·0
Miskolc	791	9	544	1.344	58·9	0·7	40·4	100·0
Debrecen	919	36	913	1.868	49·2	1·9	48·9	100·0
Törv. hat. j. vár. összesen <i>Villes autonomes, total</i>	17.511	627	20.207	38.345	45·7	1·6	52·7	100·0
Vármegyék — Comitats								
Baranya	157	5	175	337	46·6	1·5	51·9	100·0
Fejér	119	23	71	213	55·9	10·8	33·3	100·0
Győr, Moson és Pozsony	69	8	31	108	63·9	7·4	28·7	100·0
Komárom és Esztergom	155	14	185	354	43·8	4·0	52·2	100·0
Somogy	772	48	483	1.303	59·2	3·7	37·1	100·0
Sopron	66	—	78	144	45·8	0·0	54·2	100·0
Tolna	278	19	276	573	48·5	3·3	48·2	100·0
Vas	323	17	243	583	55·4	2·9	41·7	100·0
Veszprém	230	12	150	392	58·7	3·1	38·2	100·0
Zala	526	22	415	963	54·6	2·3	43·1	100·0
Nógrád és Hont	132	3	113	248	53·2	1·2	45·6	100·0
Bács-Bodrog	88	6	58	152	57·9	3·9	38·2	100·0
Csongrád	193	18	182	393	49·1	4·6	46·3	100·0
Heves	366	25	302	693	52·8	3·6	43·6	100·0
Jász-Nagykun-Szolnok	818	90	1.077	1.985	41·2	4·5	54·3	100·0
Pest-Pilis-Solt-Kiskun	1.769	119	1.901	3.789	46·7	3·1	50·2	100·0
Abaúj-Torna	140	8	83	231	60·6	3·5	35·9	100·0
Borsod, Gömör és Kishont	297	61	214	572	51·9	10·7	37·4	100·0
Zemplén	320	16	139	475	67·4	3·4	29·2	100·0
Békés	859	82	850	1.791	48·0	4·6	47·4	100·0
Bihar	129	8	88	225	57·3	3·6	39·1	100·0
Hajdu	177	14	102	293	60·4	4·8	34·8	100·0
Szabolcs és Ung	651	37	909	1.597	40·8	2·3	56·9	100·0
Szatmár és Bereg	113	13	107	233	48·5	5·6	45·9	100·0
Csanád, Arad és Torontál	329	16	152	497	66·2	3·2	30·6	100·0
Vármegyék összesen <i>Comitats, total</i>	9.076	684	8.384	18.144	50·0	3·8	46·2	100·0
Magyarország összesen <i>Hongrie entière</i>	26.587	1.311	28.591	56.489	47·1	2·3	50·6	100·0

Pécs (58·2%), Sopron (57%), Hódmezővásárhely (72·1%), Szeged (54%), Budapest (53·1%) és Kecskemét (54·7%) magas arányszámainak a következménye. A nagyobb városaink között tehát itt is első helyen Pécs áll 58·2%-kal, míg az arányszám a legalacsonyabb Miskolcon (40·4%). Az

ulcus molle 0·7—2·1% közt ingadozik a törvényhatósági városainkban. Győr városban az összes nemibetegségek 8·5%-át éri el.

A gonorrhoea százalékos viszonyzáma általában 40—50 között van, legmagasabb Miskolcon (58·9%), legalacsonyabb Hódmezővásárhelyen (27·2%).

11. Az összes nemi betegségek megoszlása korcsoportok szerint.
Répartition, par groupes d'âge, de toutes les maladies vénériennes.

Fi Sexe masc.	Nő Sexe féminin.	Együtt Ensemble	Korcsoportok — Groupes d'âge												
			abszolút számban nombres absolus	0-1	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-en fe- lül — au- dessus de 50 ans	Isme- retlen inconnu	
40.696	15.793	56.489													
Férfi — Sexe masc.															
40.696			298	124	119	105	2.604	10.986	9.242	8.334	4.726	2.203	955		
%			0.7	0.3	0.3	0.3	6.4	27.0	22.7	20.5	11.6	7.9	2.3		
Nő — Sexe féminin.															
	15.793		278	192	215	176	1.912	3.107	2.486	3.778	2.052	1.272	325		
	%		1.8	1.2	1.4	1.1	12.1	19.7	15.7	23.9	13.0	8.0	2.1		
Együtt — Ensemble															
		56.489	576	316	334	281	4.516	14.093	11.728	12.112	6.778	4.475	1.280		
		%	1.0	0.6	0.6	0.5	8.0	24.9	20.8	21.4	12.0	7.9	2.3		

12. Az egyes nemibetegségek megoszlása
Répartition, suivant les comitats, les villes autonomes,

Törvényhatóság Comitats et villes autonomes	Absz. és százalék Nombres absolus et %	Összesen — Total			Férfi — Sexe masc.										
		férfi sexe masc.	nő sexe fémin.	együtt en- semble	0-1	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50- ism. inconnu	
					korcsoportok — groupes d'âge										
I. G o n o r r h o e a															
Törv. hat. j. városok Villes autonomes	absz. nombres absolus	14.748	2.763	17.511	31	10	10	18	1.083	5.092	4.351	2.879	732	232	310
	%	100.0	100.0	100.0	0.2	0.1	0.1	0.1	7.3	34.5	29.5	19.5	5.0	1.6	2.1
Vármegyék — Comi- tats	absz. nombres absolus	7.472	1.604	9.076	25	6	5	7	866	2.933	1.862	1.119	292	117	240
	%	100.0	100.0	100.0	0.3	0.1	0.1	0.1	11.6	39.2	24.9	15.0	3.9	1.6	3.2
Országos összesítés Total	absz. nombres absolus	22.220	4.367	26.587	56	16	15	25	1.949	8.025	6.213	3.998	1.024	349	550
	%	100.0	100.0	100.0	0.3	0.1	0.1	0.1	8.7	36.1	27.9	18.0	4.6	1.6	2.5
II. U l c u s m o l l e															
Törv. hat. j. városok Villes autonomes	absz. nombres absolus	563	64	627	—	—	—	1	55	220	135	108	23	12	9
	%	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.2	9.8	39.0	24.0	19.2	4.1	2.1	1.6
Vármegyék — Comi- tats	absz. nombres absolus	629	55	684	—	—	—	—	73	279	160	83	14	6	14
	%	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.0	11.6	44.4	25.9	13.2	2.2	1.0	2.2
Országos összesítés Total	absz. nombres absolus	1.192	119	1.311	—	—	—	1	128	499	295	191	37	18	23
	%	100.0	100.0	100.0	0.0	0.0	0.0	0.1	10.7	41.9	24.8	16.0	3.1	1.5	1.9
III. S y p h i l i s															
Törv. hat. j. városok Villes autonomes	absz. nombres absolus	12.081	8.126	20.207	116	56	76	64	287	1.532	1.837	2.943	2.753	2.194	223
	%	100.0	100.0	100.0	1.0	0.5	0.6	0.5	2.4	12.7	15.2	24.3	22.8	18.2	1.8
Vármegyék — Comi- tats	absz. nombres absolus	5.203	3.181	8.384	126	52	28	15	240	930	897	1.202	912	642	159
	%	100.0	100.0	100.0	2.4	1.0	0.5	0.3	4.6	17.9	17.2	23.2	17.5	12.3	3.1
Országos összesítés Total	absz. nombres absolus	17.284	11.307	28.591	242	108	104	79	527	2.462	2.734	4.145	3.665	2.836	382
	%	100.0	100.0	100.0	1.4	0.6	0.6	0.5	3.0	14.3	15.8	24.0	21.2	16.4	2.2

A vármegyékben a lues viszonylagosan sokkal kevesebb, mint a tj. városokban, általában 46·2%. Legmagasabb Jász-Nagykun-Szolnok vármegyében (54·3%), legalacsonyabb Győr, Moson és Pozsony vármegyében 28·7%).

Az ulcus molle általában erősebben van képviselve, mint a tj. városokban és általában 2—4% közt mozog. Legmagasabb Fejér vármegyében 10·8%, legalacsonyabb Sopron vármegyében 0·0%.

A gonorrhoea a vármegyékben relatíve több, mint a tj. városokban és általában 50% körül mozog, de inkább felette van. Legmagasabb az arányszám Zemplén vár-

megyében (67·4%), legalacsonyabb Szabolcs és Ung vármegyében (40·8%).

13. A nemibetegségek megoszlása az egyes korcsoportokban. Az összes gyógykezelt nemibetegségeket kor szerinti megoszlásban vizsgálva, azt látjuk, hogy a nemibetegségek szempontjából az 1—15 éves korcsoport alig játszik szerepet. Legnagyobb jelentősége van a 20—24 éves korcsoportnak, ahová az összes megbetegedések 24·9%-a tartozik. Azután a 30—39 éves korcsoport következik 21·4%-kal és utána a 25—29 éves korcsoport 20·8%-kal. Nemek szerint vizsgálva az összes nemibetegségek korcsoport szerinti megoszlását, a férfiaknál

kor és nem szerint törvényhatóságokint.

l'âge et le sexe, des différentes maladies vénériennes.

Nő — Sexe féminin.											Együtt — Ensemble										
0-1	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-	ism. inconnu	0-1	1-4	5-9	10-14	15-19	20-24	25-29	30-39	40-49	50-	ism. inconnu
korcsoportok — groupes d'âge											korcsoportok — groupes d'âge										
I. G o n o r r h o e a																					
77	65	85	47	596	834	472	416	97	19	55	108	75	95	65	1.679	5.926	4.823	3.295	829	251	365
2·8	2·4	3·1	1·7	21·5	30·1	17·1	15·1	3·5	0·7	2·0	0·6	0·4	0·5	0·4	9·6	33·8	27·6	18·9	4·7	1·4	2·1
30	23	30	20	462	538	257	169	43	8	24	55	29	35	27	1.328	3.471	2.119	1.288	335	125	264
1·9	1·4	1·9	1·2	28·8	23·6	16·0	10·5	2·7	0·5	1·5	0·6	0·3	0·3	0·3	14·6	38·3	23·4	14·2	3·7	1·4	2·9
107	88	115	67	1.058	1.372	729	585	140	27	79	163	104	130	92	3.007	9.397	6.942	4.583	1.164	376	629
2·5	2·0	2·6	1·5	24·2	31·5	16·7	13·4	3·2	0·6	1·8	0·6	0·4	0·5	0·3	11·3	35·3	26·2	17·2	4·4	1·4	2·4
II. U l c u s m o l l e																					
.	.	1	1	15	16	9	15	5	—	2	.	.	1	2	70	236	144	123	28	12	11
0·0	0·0	1·6	1·6	23·4	25·0	14·1	23·4	7·8	0·0	3·1	0·0	0·0	0·2	0·3	11·2	37·6	22·9	19·6	4·5	1·9	1·8
.	.	.	1	19	21	8	5	1	1	20	107	310	167	55	10	14
0·0	0·0	0·0	1·8	34·5	38·2	14·6	9·1	1·8	0·0	0·0	0·0	0·0	0·0	0·1	2·9	15·6	45·4	24·5	8·0	1·5	2·0
.	.	1	2	34	37	17	20	6	.	2	.	.	1	3	90	343	454	290	83	22	25
0·0	0·0	0·8	1·7	28·6	31·1	14·3	16·8	5·0	0·0	1·7	0·0	0·0	0·1	0·2	6·8	26·2	34·6	22·1	6·4	1·7	1·9
III. S y p h i l i s																					
96	60	66	84	479	1.135	1.230	2.362	1.482	969	163	212	116	142	148	766	2.667	3.067	5.305	4.235	3.163	386
1·2	0·7	0·8	1·0	5·9	14·0	15·1	29·2	18·2	11·9	2·0	1·0	0·6	0·7	0·7	3·8	13·2	15·2	26·2	21·0	15·7	1·9
75	44	33	23	341	563	510	811	424	276	81	201	96	61	38	581	1.493	1.407	2.013	1.336	918	240
2·4	1·4	1·0	0·7	10·7	17·7	16·1	25·5	13·3	8·7	2·5	2·4	1·1	0·7	0·5	6·9	17·8	16·8	24·1	15·9	10·9	2·9
171	104	99	107	820	1.698	1.740	3.173	1.906	1.245	244	413	212	203	186	1.347	4.160	4.474	7.318	5.571	4.081	626
1·5	0·9	0·9	0·9	7·3	15·0	15·4	28·0	16·9	11·0	2·2	1·4	0·7	0·7	0·7	4·7	14·6	15·6	25·6	19·5	14·3	2·2

ugyancsak a 20—24 közti korévek adják a predilekciós kort (27%), míg a nőknél az adatgyűjtés szerint a 30—39 éves korévek szerepelnek a legnagyobb százalékkal (23·9%-kal). A világháború után a fiatalabb korcsoportok közül a 15—19 évesek minden nyugati országban jóval magasabb százalékban szerepel, mint nálunk (8%), jeleül annak, hogy ma már a fiatalabb évfolyamúak is nagyobb terjedelemben és korábban kezdik meg a nemi életet. A nőknél a 15—19 éves korcsoport azonban már nálunk is 12·1%-kal szerepel, míg a férfiaknál ez a korcsoport csak 6·4%-kal. Nem mondható jellemzőnek, hogy a nők a 30 éven túli korévekben is relatíve mindig magasabb arányban vannak képviselve, mint a férfiak. A főkülönbség a két nem megbetegedési gyakorisága között az, hogy a nők már a nemi érettség első szakában erősen képviselve vannak, míg a férfiak csupán a 2-ik évtizedben.

Ami az egyes betegségi kórformáknak az egyes korcsoportokban való megoszlását illeti, erre vonatkozólag a 12. sz. táblázat szerint a helyzet a következőképpen alakul:

a) Gonorrhoea. Tj. városok. Itt a férfiaknál a legerősebben képviselt korosztály a 20—29 korosztály, amely az összes megbetegedéseknek 64%-át foglalja magában. Nőknél a 15—29 korosztály van legerősebben fertőzve és az összes megbetegedések 68·7%-át foglalja magában. A 15—19 kor-

osztály férfiaknál 7·3%-át, míg nőknél az összes gonorrhoeás megbetegedéseknek 21·5%-át alkotja. Vármegyék. Férfiaknál legterheltebb korosztály szintén a 20—29, nőknél a 15—29. Érdekes, hogy a 15—19 korosztály a nőknél itt jóval erősebb, mint a tj. városokban (28·8%).

b) Ulcus molle. Tj. városok. Férfiaknál a legtöbb eset a 20—24 korosztályban van, nőknél ugyanebben, de az eggyel fiatalabb korosztály majdnem éppen olyan erős. Vármegyék. Itt a legerősebb korosztály férfiaknál a 20—24, amely egymagában a megbetegedések 44·4%-át öleli fel. Nőknél a megbetegedések legnagyobb része (38·2%) a 20—24 korosztályban van.

c) Syphilis. Tj. városok. A férfiaknál a legtöbb lues eset, azaz 24·3% a 30—39 korosztályban van. Majdnem ugyanilyen erős a 40—49 korosztály is (22·8%-kal), úgyhogy ez a két korosztály a megbetegedések 47·1%-át képviseli. Nőknél a legtöbb eset szintén a 30—39 korosztályban van. Ezek a megállapítások megerősítik azt a klinikailag is igazolt tényt, hogy a luetikus fertőzés rendszerint a korábbi években történik, de a tünetek csak későbbi korévekben mutatkoznak. Nőknél a második legnépesebb korosztály a 20—29 éveseké. Vármegyék. Itt a legtöbb eset úgy a férfiaknál, mint a nőknél ugyanazokban a korosztályokban van, mint a törvényhatósági városokban.

Gortvay György dr.

A bevándorlás kérdéséhez.

Contribution à la question de l'immigration en Hongrie.

Résumé. Tout étranger désirant s'établir en Hongrie doit obtenir un permis de séjour de l'autorité administrative compétente. C'est sur les bulletins de statistique établis par ces autorités sur la base des permis de séjour et envoyés mensuellement à l'Office central de statistique, que sont fondées les statistiques de l'immigration. Mais comme les permis de séjour, qui ne sont en général valables que pour un an, doivent être renouvelés au bout du temps y fixé, les étrangers ayant fait proroger leur permis figurent plusieurs fois dans les statistiques, de sorte que le chiffre de ceux-ci est fort supérieur à la réalité. Et comme tous les étrangers ont été obligés en 1925, par un arrêté du ministre de l'Intérieur, à faire renouveler

leur permis de séjour sans considération pour le temps fixé par l'ancien, les chiffres se sont encore plus gonflés dans les années suivantes.

D'aucuns, frappés du nombre trop élevé, indiqué par les relevés, des citoyens polonais et des étrangers israélites ayant obtenu un permis de séjour à Budapest, croyaient que, même après la guerre, un très grand nombre d'étrangers originaires de Pologne se sont fixés dans la capitale (tableau 1er). L'élévation singulière des chiffres est due aux doubles emplois dont nous venons de parler. En examinant, par année d'immigration, les données relatives aux immigrés, on voit (tableau 3) que les étrangers établis à Budapest depuis 1920 ne repré-

sentenē que 17% de ceux ayant obtenu un permis de sējour dans les 8 derniēres annēes, et encore la plupart n'en ont fait que renouveler leur permis. Parmi les gens naturalisēs hongrois (tabl. 2), on trouve, pour la plupart, des renaturalisēs originares des territoires entevēs au pays, et trēs peu de citoyens polonais.

★

A külföldiek bevándorlására vonatkozólag pontos statisztikai adatgyűjtésünk nincsen. Amint a kivándorlásra nézve meg van állapítva az, hogy kivándorlónak az tekintetik, aki tartós kereset céljából huzamos időre, vagy egyenesen letelepedési szándékkal külföldre utazik, úgy bevándorlónak is természetesen azt a külföldit kell tekinteni, aki hasonló célból Magyarország területén kíván lakni, vagy éppen letelepedni. A fennálló rendelkezések szerint azoknak a külföldieknek, akik Magyarország területén állandóan lakni szándékoznak, lakhatási bizonylatot (engedélyt) kell kérniök az illetékes hatóságtól. Ezeknek a kiadott lakhatási bizonylatoknak az alapján készül azután a bevándorlási statisztika. Minden egyénről ugyanis, aki lakhatási bizonylatot kapott, az illetékes hatóságnak egy statisztikai lapot is kell kiállítania, amely az illetőre vonatkozó legfontosabb demográfiai és foglalkozási adatokon kívül a vele lakó családtagok számát is tartalmazza.

A kiadott lakhatási bizonylatok, illetőleg az ezek alapján kiállított statisztikai lapok adatait azután a Központi Statisztikai Hivatal és Budapestre nézve a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal külön is feldolgozza és azokat havi és évi közleményeiben közlésezi. Ez a statisztika természetesen nem lehet tökéletes, mert a bevándoroltak közül azok, akik a hatóságok kijátszásával nem kérnek lakhatási bizonylatot, kimaradnak a statisztikából, viszont azok, akik a rendesen egy évre kiállított lakhatási bizonylatot megújítják, kétszer, sőt többször szerepelnek a statisztikában.

A külföldieknek Magyarország területén való lakhatásáról szóló 1903. évi V. t.-c. végrehajtása tárgyában a belügyminiszter az 1925. évben egy új rendeletet adott ki, amellyel kötelezte a Magyarországon lakó összes külföldieket, hogy bizonyos záros határidő alatt valamennyien új lakhatási engedélyt kérjenek. Ez a körülmény a kiadott lakhatási engedélyek számát az 1925-öt követő években rendkívül módon megnövelte

s azt a látszatot keltette, mintha a bevándorlás növekedett volna meg ilyen feltűnő méretekben. Tekintettel arra, hogy a lakhatási bizonylatot kapott egyénekről a vallásfelekezeti adatok és a származási adatok is közölve vannak, sokaknak feltűnik az, hogy a lakhatási bizonylatot kapottak között igen sok az izraelita vallású és a Lengyelországból származó s ezeknek nagy száma azt a látszatot kelthette, mintha ezek a senki részéről sem kívánatos elemek a háború óta is nagyobb tömegekben telepednének le a megcsonkított Magyarországon. Újságokban és folyóiratokban is foglalkoztak ezzel a kérdéssel, sőt interpellációk is hangzottak el s bár ez utóbbiakra megnyugtató válaszokat adtak, mégis még újabban is találkozunk olyan cikkekkel¹⁾, amelyekből kitűnik, hogy írójuk nincs tisztában azzal, hogy a bevándorlásra vonatkozólag megjelent statisztikai számok mit jelentenek.

Minthogy az országban kiadott lakhatási bizonylatoknak nagy része magára Budapestre esik s különben is a vita rendesen Budapest körül forog, az alábbiakban a Budapestre vonatkozó adatokat ismertetjük a székesfőváros statisztikai hivatalának évkönyvei alapján.

1921 óta így alakult Budapesten a lakhatási bizonylatok kiadása:

1. Lakhatási bizonylatot kapott külföldiek száma Budapesten az 1921—1929. években.

Nombre des étrangers ayant obtenu en 1921—29 un permis de sējour à Budapest.

Év Année	Lakhatási bizonylatot kapott — <i>Nombre</i>		Az összes egyének közül — <i>Parmi ces personnes, combien</i>		A családok közül izraelita — <i>Parmi les chefs de famille, combien d'israélites</i>
	családok <i>des chefs de famille</i>	egyének <i>des personnes</i>	lengyel-országi <i>de ressorts de Pologne</i>	izraelita <i>d'israélites</i>	
1921	1.213	1.592	79	8	Nincs adat <i>Pas de donnée</i>
1922	1.043	1.715	351	358	
1923	608	1.672	898	1.096	
1924	515	1.587	882	1.068	
1925	214	367	116	152	
1926	3.632	6.238	1.397		
1927	7.249	13.281	3.688		
1928	4.259	7.828	2.009		
1929	2.425	4.085	902		

¹⁾ Pl. a „Magyar Kultúra“ 1930. évi 19-ik számában Marcell Ágoston dr.: A honosítások hajdan és most.

1924-ig meglehetősen egyforma számokat látunk, legalább is az összes egyének száma tekintetében. 1925-ben a szám erősen lecsökkent annak következtében, hogy az új rendelet kiadása miatt korlátozták a lakhatási bizonylatok kiszolgáltatását. 1926-tól kezdve már mutatkozik az új rendelet hatása. A lakhatási bizonylatok kiadása kulminációját 1927-ben éri el, amikor családtagokkal együtt több mint 13.000 egyénnek adtak lakhatási bizonylatot. Azóta ez a szám csökkent, 1928-ban 7.828-ra, majd 1929-ben 4.085-re¹⁾, ami valószínűleg azzal is függ össze, hogy a honosítások (különösen a visszahonosítások) nagy száma folytán az

2. A honosítások (visszahonosítások) száma Budapesten (1921—29.).

Nombre des naturalisations (et renaturalisations) à Budapest, 1921—29.

É v <i>Année</i>	Honosítások száma <i>Nombre des naturalisations</i>	É v <i>Année</i>	Honosítások száma <i>Nombre des naturalisations</i>
1921	142	1926	2.830
1922	84	1927	7.463
1923	408	1928	5.565
1924	629	1929	¹⁾ 5.112
1925	1.289		

¹⁾ Előzetes adat. — *Donnée préliminaire.*

3. Lakásbizonylatot kapott családfők Budapesten a bevándorlás éve szerint.

Chefs de famille ayant obtenu un permis de séjour à Budapest, suivant l'année de l'immigration.

É v <i>Année</i>	Összesen <i>Total</i>	1918 előtt <i>Avant 1918</i>	1919—20	1921	1922	1923	1924	1925	1926	1927	1928
1921	1.213	697	392	124	—	—	—	—	—	—	—
1922	1.043	580	138	204	121	—	—	—	—	—	—
1923	608	491	23	22	59	13	—	—	—	—	—
1924	515	471	11	6	9	16	2	—	—	—	—
1925	214	174	4	6	7	9	5	9	—	—	—
1926	3.632	2.860	165	84	103	134	112	152	22	—	—
1927	7.249	5.692	388	173	191	204	252	282	52	15	—
1928	4.259	3.223	243	95	110	137	140	155	68	75	13
Összesen <i>Total</i>	18.733	14.188	1.364	714	600	513	511	598	142	90	13
		15.552		3.181							

Az utolsó 8 év folyamán e szerint 18.733 családfőnek és önálló egyénnek adtak ki lakhatási bizonylatot, ezek közül azonban csak 3.181 volt olyan, aki 1920 óta költözött be, az összesnek tehát csupán 17% -a. Az abszolút szám a valóságban még jóval kisebb, mert hiszen tudjuk azt, hogy különösen 1927-ben és 1928-ban a kiadott lakha-

¹⁾ Az 1929. évi adatokat a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal szívességéből közlöm.

itt tartózkodó külföldi állampolgárok száma erősen megfogyatkozott. A honosítások száma u. i. Budapesten 1921 óta a következőképp alakult: (L. 2. táblát.)

Míg tehát 1924-ig aránylag kevés volt a honosítás és visszahonosítás, úgy látszik, hogy az 1925. évi belügyminiszteri rendelet, amely a külföldi honosok itt lakhatását megszigorította és a külföldieket lakhatási engedély kérésére kötelezte, ösztönzést adott arra is, hogy a külföldi állampolgárok, kiknek legnagyobb része az elszakított területekről való, honosításukat, illetőleg visszahonosításukat kérjék.

Kétségtelen, hogy a lakhatási bizonylatot kapott idegenek között aránylag sok a zsidó vallású és olyan, aki Lengyelországból érkezett (l. 1. tábla), ismételjük azonban, hogy ezeknek a túlnyomó nagy többsége nem új bevándorló, hanem még 1920 előtt, illetőleg a háború alatt és előtt vándorolt be s csupán a lakhatási engedély kötelező kiváltása és meghosszabbítása miatt szerepel olyan feltűnő nagy számmal az adatok között.

A székesfőváros statisztikai évkönyvei a lakásbizonylatot kapott családfőket a bevándorlás éve szerint is részletezik. Az adatokat az alábbi tábla mutatja:

tási bizonylatok túlnyomó része csak megújítás volt. Az 1920 óta beköltözötték számát e szerint alig tehetjük többre 1.000-nél s ezek között is az izraeliták és a Lengyelországból bevándoroltak csak elenyésző csekély számmal lehettek. Kitűnik ez abból is, hogy pl. az 1927. évben lakhatási bizonylatot kapott 1.619 lengyel állampolgár családfő közül csak 41 (2,5%) volt olyan, aki 1920 óta vándorolt be.

A gyakorlat — úgy látszik — általában az, hogy a régebben bevándoroltaknak a lakhatási bizonylatot, amennyiben kiutasításukra nem került a sor, megadják és megújítják, azoknak pedig, akik az előírt kelleknek megfelelnek, különösen hogyha az elszakított területekről származnak, honosításukat is megengedik. A honosításoknak fentebb kimutatott száma u. i. túlnyomólag a visszahonosítottakra esik és olyan országok, amelyekből a trianoni békeszerződés folyamánaképpen visszahonosítás alig lehetséges, csak igen kis számokkal szerepelnek a honosítások statisztikájában. Pl. az 1926., 1927. és 1928. években, amikor legtöbb volt a honosítás, Budapesten mindössze 21, 25, illetőleg 84 volt a Lengyelországból honosítottak száma. Ezeknek vallásfelekezeti viszonyairól nincsen adat, de nagyon valószínű, hogy csak igen jelentéktelen töredékük volt izraelita. Egyébként azok között a Lengyelországból származó idegenek között, akik lakhatási bizonylatot kaptak, nemcsak zsidók szerepelnek, hanem római katolikusok is. Nem áll tehát az a feltevés, mintha a Lengyelországból származó idegenek kizárólag izraeliták lennének. Így pl. az 1927-ben lakhatási bizonylatot kapott 1.619 lengyel állampolgár családfő közül 593 volt római katolikus, 962 izraelitával szemben. Hasonló arányt találunk más években is.

Mindezekkel a statisztikai adatokkal csak azt óhajtottuk bizonyítani, hogy nem áll az, mintha a háború óta tömeges zsidó bevándorlás lenne Budapestre Lengyelországból. Tény az, hogy különösen 1925 óta sok lakhatási bizonylatot adtak ki Lengyelországból származó izraelitáknak is, ezek azonban, mint a statisztikai adatok bizonyítják, csak igen kis részben vándoroltak

be a háború óta. Figyelembe kell továbbá azt is venni, hogy a lakhatási bizonylatot kapott egyének száma többszörösen is van felvéve, minthogy ezeket a bizonylatokat legtöbb esetben évenként meg kell újítani.

Ami pedig a honosításokat illeti, az utolsó években azok is nagy számmal történtek, azonban a honosításoknak túlnyomó nagy többsége tulajdonképpen visszahonosítás az elszakított területekről. Azoknak u. i., akik az optálási határidőt elmulasztották, visszahonosításukat kellett kérniük, azért szaporodott meg ennyire a honosítások száma. Viszont kimutattuk, hogy a honosítottak között alig volt lengyelországi, következésképpen zsidó is csak igen kevés lehetett közöttük, legfeljebb a visszahonosítottak között s talán az Ausztriából és Csehországból honosítottak között lehetek izraeliták. A lakhatási bizonylatot kérők statisztikájából kitűnik, hogy az elszakított területekről, továbbá az Ausztriából és Csehországból származó idegen állampolgárok között még 10%-ot sem éri el az izraeliták aránya, az innen honosítottak vagy visszahonosítottak között is legfeljebb ilyen lehet az arány. Nem is tételezhető fel, hogy a mostani keresztény és nemzeti irányzat idegen zsidóknak letelepedését, vagy éppen honosítását előmozdította volna. Ez nem lenne sem a nagy tömegű munkanélküliek érdekében, de nem lenne magának a magyar zsidóságnak érdekében sem. Azt hisszük, hogy maga a megmagyarosodott és boldegulását itt találó régi megtelepedett zsidóság sem látná szívesen ezt a folyamatot, hiszen minden egyébtől eltekintve, saját üzleti érdekei ellen is van, hogy ilyen kereskedelmi szellemű idegen lakosság nagyobb számmal települjön be az országba.

K. A. dr.

© KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ©

Magyarország külkereskedelmi forgalma 1930 szeptember havában.

Le commerce extérieur de la Hongrie en septembre 1930.

Les importations ayant représenté en septembre 1930 77·7 millions de pengős et les exportations 76·8 millions, la valeur des importations a par rapport à septembre 1929 fléchi de 11·9 millions et celle des exportations, de 34·5 millions. La balance du commerce extérieur, qui accusait au mois de septembre de l'année précédente un actif de 21·7 millions de pengős, présente pour septembre 1930 un excédent d'importations de 0·9 million de p., dû à une régression considérable de l'exportation.

Comparativement au mois correspondant de 1929, les importations, à quelques exceptions près, ont en général fléchi aux plus importantes catégories d'articles. Il y a eu une diminution particulièrement grande, de plus de 1·5 million de pengős, aux machines et aux appareils. Les importations de charbon ont considérablement fléchi (en nombre rond, de 400.000 q, soit de 1·4 million de pengős); celles de tissus ont également diminué (de plus de 1 million de p.). On constate en outre une régression notable aux métaux bruts, aux bois, au papier, aux articles en papier, aux machines et appareils électriques. — Comme en août dernier, les importations de peaux brutes présentent la plus grande augmentation; celles d'huiles minérales ont progressé presque autant. Les achats de soie et de fils de soie ont augmenté en valeur dans une moindre mesure; toutefois l'accroissement a été considérable.

Parmi les principaux groupes d'articles d'exportation, en septembre comme en août derniers, le froment accuse la plus grande régression (9·2 millions de pengős en août, 10·6 millions en septembre). Les ventes de farine présentent également une diminution notable (3·1 millions de pengős), ainsi que celles de porcs (2·6 millions de p.). Fléchissement de 1·3 million de p. aux exportations de demi-produits en fer; de moindres diminutions à plusieurs autres articles d'exportation. Par contre, augmentation à l'exportation de bêtes à cornes (+ 2·5 millions de p.), ainsi qu'aux pelleteries, à la volaille, aux saindoux et aux wagons.

Az 1930. év szeptember havában behozott áruk értéke 77·7, a kivitt áruk értéke pedig 76·8 millió pengőt tett ki. A mult évi szeptemberi forgalomhoz viszonyítva a behozatal értéke 11·9, a kivitel értéke pedig 34·5 millió pengővel esett vissza. Külkereskedelmi mérlegünk az előző év szeptember havában 21·7 millió pengővel volt aktív, míg a folyó év szeptemberében a kivitel nagymérvű visszaesése következtében a mérleg 0·9 millió behozatali többletet eredményezett.

A folyó évi szeptember havi behozatal — a mult évi szeptember havi behozatallal összehasonlítva — a legfontosabb áruk csoportjánál néhány kisebb kivételtől eltekintve általában visszaesést mutat. A legnagyobb csökkenést a gépek és készülékek behozatalnál látjuk, ami másfél millió pengőnél nagyobb összeget jelent. Lényegesen csökkent ezenkívül a szénbehozatal is, mennyiségben 400 ezer m.-mázásával, ami értékben 1·4 milliót tesz ki. Ugyancsak 1 milliónál nagyobb értékösszeggel esett vissza a pamutszövet behozatala is. Ezenkívül a nyersfémek, a fa, a papiros és papirosáruk, továbbá a villamosgépek és készülékek behozatala mutat fel nagyobb visszaesést. A legnagyobb emelkedést, csakúgy, mint a folyó év augusztus havában, a nyersbőrbehozatal mutatja. Csaknem ezzel egyenlő mértékben nőtt meg az ásványolajbehozatal is. Kisebb mértékben, de jelentősen emelkedett a selyem- és selyemfonálbehozatal értéke is.

A kivitel számbavehető árucsoportjai közül ismét a búza mutatja a legnagyobb esést. Ez folyó év augusztus havában 9·2 millió, szeptember hóban 10·6 millió pengőt tett ki. Ugyancsak nagy esést látunk a lisztnél 3·1 millióval. Hasonlóképpen jelentős esést könyvelhetünk el sertéskivitelünk tételénél, 2·6 millióval. 1·3 millióval esett vissza a vasfélgyártmányok kivitele, ezenkívül kisebb összegekkel még számos más tétel. Emelkedést látunk a szarvasmarhákivitelnél 2·5 millióval, továbbá a kikészített prémbőr, a baromfi, a disznósír és a vasúti kocsik kivitelénél.

Magyarország külkereskedelmi forgalma az 1930. év szeptember havában.

Commerce extérieur de la Hongrie en septembre 1930.

Az áruk megnevezése Marchandises	1929	1930	1929	1930	Az érték 1930. szept.-ben több (+) v. kevesebb (-) ezer pengőben Augment. (+) ou diminution (-) de la valeur en sept. 1930, en milliers de pengős	Az 1930. szept. havi összérték %-ában En % de la valeur totale de sept. 1930
	szeptember — septembre		1000 P — pengős			
	q					
A) Behozatal. — A) Importations.						
Nyers és megmunkált fa — Bois brut et ouvré	2,730.257	2,612.334	11.463	10.774	— 689	13.86
Szén — Charbon	2,044.894	1,636.459	8.005	6.622	— 1.383	8.52
Pamutszövet — Tissus de coton	6.752	5.944	5.572	4.479	— 1.093	5.76
Ásványolaj — Huile minérale	199.974	314.075	2.667	4.027	+ 1.360	5.18
Gyapjúsövet — Tissus de laine	2.605	2.225	4.383	3.913	— 470	5.03
Papiros és papirosáruk — Papier et art. en papier	69.025	60.794	3.676	3.121	— 555	4.02
Nyersbőr — Peaux brutes	5.162	13.629	1.418	2.832	+ 1.414	3.64
Gépek és készülékek — Machines et appareils	17.764	8.593	4.043	2.462	— 1.581	3.17
Selyem és selyemfonál — Soie et fils de soie	1.055	1.671	1.670	2.368	+ 698	3.05
Nyerspamut — Coton brut	7.910	10.548	1.972	2.045	+ 73	2.63
Pamutfonál és -cérna — Fils de coton et fils à coudre de coton	3.472	3.205	1.979	1.531	— 448	1.97
Kikészített bőr — Peaux préparées	1.012	993	1.416	1.355	— 61	1.74
Gyapjúfonál — Fils de laine	2.274	1.926	1.723	1.327	— 396	1.71
Villamos gépek és készül. — Machin. et appar. élect.	2.004 ¹⁾	1.585	1.750	1.241	— 509	1.60
Nyersfémek — Métaux bruts	15.291	13.366	1.851	1.206	— 645	1.55
Egyéb áruk — Autres marchandises	88.562 pár — paire q — q	85.049 46.272	36.019	28.421	— 7.598	36.57
Behozatal össz. — Import. totales	88.562 77.539 6,783.176	91.318 46.272 5,852.598	89.607	77.724	— 11.883	100.00
B) Kivitel. — B) Exportations.						
Vágó- és igásáll. — Anim. de boucherie et de trait ²⁾	43.502	51.192	16.400	16.420	+ 20	21.38
Ebből — Dont: Szarvasmarha — Bêtes à cornes ²⁾	10.542	15.167	7.207	9.728	+ 2.521	12.66
Sertés — Porcs ²⁾	27.484	24.310	8.089	5.458	— 2.631	7.11
Ló — Chevaux ²⁾	2.419	1.848	974	917	— 57	1.19
Juh — Moutons ²⁾	3.046	9.860	128	315	+ 187	0.41
Liszt — Farine	276.271	230.694	10.698	7.553	— 3.145	9.83
Búza — Froment	617.468	268.318	15.437	4.830	— 10.607	6.29
Baromfi — Volaille	³⁾ 11.682 ⁴⁾	⁴⁾ 19.938	3.159	4.423	+ 1.264	5.76
Ebből — Dont: Élő baromfi — Volaille vivante	³⁾ 3.982 ⁴⁾	⁴⁾ 5.679	943	1.181	+ 238	1.54
Leölt baromfi — Volaille tuée	³⁾ 7.700 ⁴⁾	⁴⁾ 14.259	2.216	3.242	+ 1.026	4.22
Friss gyümölcs — Fruits frais	152.663	150.962	4.258	3.634	— 624	4.73
Prémbőr, kikészített — Pelleteries apprêtées	321	853	1.321	2.731	+ 1.410	3.56
Villamosgépek és készül. — Machin. et appar. élect.	3.839 ⁵⁾	3.747	2.823	2.452	— 371	3.19
Disznósír, szalonna — Saindoux, lard	2.525	9.877	540	1.695	+ 1.155	2.21
Olajosmagvak — Graines oléagineuses	12.683	40.559	684	1.672	+ 988	2.18
Vasfélgártmányok — Demi-produits en fer	139.081	80.204	2.915	1.609	— 1.306	2.09
Toll — Plumes	3.004	2.212	2.088	1.499	— 589	1.95
Tojás — Oeufs	4.696	7.705	855	1.371	+ 516	1.79
Vasúti kocsik — Wagons pour chemins de fer	⁶⁾ 1.640 ⁷⁾	9.887	158	1.301	+ 1.143	1.69
Gépek és készülékek — Machines et appareils	8.583	6.456	1.645	1.190	— 455	1.55
Friss és elkészített hús — Viandes fraîches et préparées	5.037	5.243	1.465	1.101	— 364	1.43
Egyéb áruk — Autres marchandises	45 pár — paire q — q	2.701 10.657	46.902	23.331	— 23.571	30.37
Kivitel össz. — Exportations totales	43.547 1.159 3,185.102	143.933 10.657 1,930.398	111.348	76.812	— 34.536	100.00

¹⁾ Ezenkívül 6.269 db. és 64 folyóméter. — En outre, 6.269 unités et 64 mètres courants. — ²⁾ A mennyiség darabokban van kimutatva. — En têtes. — ³⁾ Az 1929. év szeptember havában az élő baromfi 360.767 db, a leölt baromfi 363.765 db, összesen 724.532 db. — En septembre 1929, on a exporté 360.767 volailles vivantes et 363.765 volailles tuées, au total 724.532 volailles. — ⁴⁾ Az 1930. év szeptember havában az élő baromfi 538.033 db, a leölt baromfi 869.422 db, összesen 1.407.455 db. — En septembre 1930, on a exporté 538.033 volailles vivantes et 869.422 volailles tuées, au total 1.407.455 volailles. — ⁵⁾ Ezenkívül 90.040 db. és 14 folyó méter. — En outre 90.040 unités et 14 mètres courants. — ⁶⁾ 46 db. — pièces. — ⁷⁾ 45 db, amelyből 36 db. (3.115 q) 252 ezer pengő értékben jótéteti szállítás. — 45 pièces dont 36 pièces (3.115 q) en valeur de 252 mille pengős comme réparations en vertu du traité de paix.

Oroszország kiviteli lehetőségei az európai piacokon.

Les possibilités d'exportation de la Russie sur les marchés européens.

Résumé. Le bruit court que la Russie, dans un but politique, voudrait jeter une grande masse de matières premières à vil prix sur les marchés étrangers. Examinons, à la lumière des données économiques, dans quelle mesure ce projet pourrait être réalisé.

1. Quant au vin, plus de 80% des vins produits dans le monde viennent du Midi et du Sud-Ouest de l'Europe. La Russie ne produit que 2 millions d'hectolitres de vin par an, et probablement, elle n'en exporterait que 20%, ce qui est une quantité bien inférieure par rapport à la consommation mondiale.

2. En ce qui concerne les bois, il faut faire remarquer que la Russie, qui a les plus grandes forêts du monde, représentant 913,5 millions de hectares, n'en exploite que 12%. Avant la guerre, les exportations de bois y étaient au-dessous des possibilités du pays. Le gouvernement soviétique veut aujourd'hui diminuer le déficit par un accroissement constant de l'exportation de bois. L'expédition des bois (valant 140 millions de roubles) qu'on voulait exporter en 1928—29 de Russie s'étant heurtée à de graves difficultés à cause surtout du manque d'ouvriers qualifiés et en deuxième lieu du manque d'outillage et de moyens de transport, le gouvernement a pris différentes mesures forcées pour remédier à la situation. Les emprunts et avances étrangers finançant les exportations de bois de la Russie représentaient en 1928—29 environ la moitié de la valeur des exportations totales.

3. Le blé. La production agricole a profondément changé en Russie pendant et après la guerre. Avec le morcellement des grandes propriétés, la consommation en blé des paysans propriétaires a augmenté et les exportations de céréales ont diminué d'autant.

Le plan quinquennal (le *pijetiletka*) élaboré pour la réorganisation de la vie économique de la Russie, d'après lequel le pays pourrait s'isoler de la crise mondiale et qui a pour but l'augmentation générale de la production et l'industrialisation du pays, ne prévoit pas un accroissement de production propre à jeter de grandes quantités de céréales sur les marchés étrangers. Une autre difficulté est que la pro-

duction des superficies de blé accrues de l'Amérique et du Canada a occupé dans le commerce mondial la place que la Russie y avait avant la guerre.

On se demande d'ailleurs si les conditions de transport empirées de la Russie lui permettent de faire durablement à l'étranger une concurrence redoutable.

★

Oroszország hosszú évek óta mint beteg test, az általános gazdasági életből kikapcsolódva él és mint ilyen szerepel a köztudatban is. Átalakulásoknak és megrázkódtatásoknak kitett struktúrája, bizonytalan hitelviszonyai állandó meglepetéseket okoztak azoknak az üzletembereknek, akik kapcsolatba léptek vele. Valószínűnek látszott, hogy hosszú ideig nyersanyag eladó és iparcikk felvevő ország lesz s termelésének újjászervezése előtt nem fog a világkereskedelemben nagyobb szerepet játszani. Annál meglepőbben hatottak azok a híresztelések, melyek legújabban elterjedtek, s melyek szerint a szovjetek több őstermelési nyersanyagot kívánnak nagy mennyiségben piacra dobni azzal a be nem vallott, de nyilvánvaló célzattal, hogy ezáltal a már amúgy is fenyegetően alacsony árszínvonalat még mélyebbre süllyesztik s így az általános gazdasági válságot, amelynek háttérében az őstermelés krízise áll, olyan katasztrófává fejlesztik ki, amelynek társadalompolitikai következményei elmaradhatatlanok lennének. Az európai államok által az utóbbi tíz évben folytatott gazdasági politikának tengelye még az ipari országokban is nagyrészt a paraszt-ság védelme volt; még pedig azért, hogy a mezőgazdasági népességet a bolsevizálódás veszélyétől távol tartsák. Ha a szovjeteknek sikerülne oly nagy mértékben zúdítni az európai piacokra olcsó nyersanyagot, hogy ezzel az elhelyezési nehézségek még nőnének, valóban beláthatatlan következményekre számíthatnánk. Érthető tehát az ideges érdeklődés, amely az orosz külkereskedelem újabb mozdulatai felé fordul; de éppen ezért kívánatos a helyzet számszerű és közelebbi ismerete is.

A múlt évben a szőrmepiacról érkeztek riasztó hírek, a szőrme azonban nem közfogyasztási cikk, tehát nem is gyakorolhatna nagy befolyást az általános gazdasági hely-

zetre, ha még oly nagy tömegeket akarnának is elhelyezni az európai piacokon. Jelenleg három árucikk forog közszájon, mint az orosz dumping-hadjárat új fegyverei. Ezek, fontosságukkal fordított arányban való sorrendben a következők: *bor, fa, gabona*. Tekintsük át termelési és kereskedelmi helyzetüket.

I. Bor.

A világ bortermelése nem egyenletesen oszlik el földrajzilag, hanem csaknem egészében Európára összpontosul. Itt is a déli államok termelése 88%-nál többet tesz ki, azaz átlagban 150 millió hl-t. A bor kereskedelmi forgalmában ugyanez az arány áll fenn. Azok az országok, amelyek éghajlatilag egészben vagy részben alkalmatlanok a bortermelésre, szintén a déleurópai államokból szerzik be behozataluk 88%-át. Mint-hogy a borfogyasztás Észak- és Nyugat-Európában igen nagy és hagyományos multtal bír, érthető, ha minden ország behozatalában csak azok az úgyszólván kikristályosodott egyéni ízlésnek megfelelő fajták kapnak helyet, amelyeknek közönsége évtizedeken keresztül nevelődött. Oroszország helyzetét illetőleg tudnunk kell, hogy termelése a világtermelésnek alig több mint 1%-a, összesen 2 millió hl háború utáni becslés szerint.¹⁾ A háború előtti Oroszország nem is volt borexportáló állam. Az 1908—1913. évi átlagban ²⁾ kivitt 1.500 hl bort hordókban, 30 ezret palackokban és 75 ezer hl-t habzó bor formájában. Amivel szemben behozott ugyanekkor 50.000 tonna bort hordókban, 10.000 tonnát palackokban és 30.000 tonnát mint habzó bort. Ezzel szemben figyelembe kell venni, hogy a háború előtti borkivitelnek 90%-a a finnországi orosz helyőrségek számára ment s így csak igen kevés — nagyjából a Besszarábiában termelt olcsó vörösbor, — volt az, ami tényleg külföldre került.

Ma a 2 millió hl-ből, amelyet az ország területén termelnek, legjobb esetben 20%-ot tudnak piacra vetni — már pedig 1 millió 600 ezer hl évi fogyasztás a legkevesebb, amit elképzelhetünk. Kétségtelenül látjuk tehát azt, hogy a szovjetek egyelőre nem mondhatók túlságosan fenyegető ellenfélnek a világpiacon. Azok a kísérletek pedig, amelyek palackozott krimi nehézborok eladá-

sára irányultak, főleg a német nagy városokban, nem mutatják egy meglepetésszerű piacmegrohanásnak előjelét. Aki a mai borpiac helyzetét ismeri, meg van győződve arról, hogy a jelenlegi erősen nyomott borárak mellett nincs is meg a lehetősége annak, hogy az orosz borok egykönnyen piacot találjanak. Elsősorban, mert nem terem olyan mennyiség, ami számottevő legyen, másodsorban, mert a borkultúra ma még nem áll azon a fokon náluk, hogy olcsó, egységes standard típust szállíthatnának a fogyasztóknak.

II. Fa.

A világ legnagyobb erdőterületei — 1928 október 1-i becslés szerint 913,5 millió ha — Oroszország területén vannak. ¹⁾ Ebből magántulajdonban — természetesen korlátozott birtoklási joggal —, parasztkézen van 36,2 millió ha, tehát körülbelül 4%. Az állami erdők összterülete 877,3 millió ha, ebből azonban 278,2 millió ha fekszik a burját-mongol területeken s ezek nemhogy kihasználva, hanem felmérve, sőt földrajzilag felkutatva sincsenek. Marad tehát 599,1 millió ha. Ebből kihasználható erdővel borítva csak 341,1 millió ha van, s ebből kitermelési munka alatt áll 110,3 millió ha, tehát az egész orosz erdőterületnek csak 12%-a. Tény az, hogy az orosz fa sokáig nem foglalt akkora részt az ország összkivitelében, mint amekkora lehetőségeket a hatalmas erdőségek nyújtottak. A szovjetek egyik legfontosabb gazdasági programmpontja a fakivitel emelése. Amely mértékben szükségessé válik a valuta megerősítése, éppoly mértékben emelkedik az orosz fakivitel jelentősége. Különösen fontos lett ez az utóbbi években, mikor a gabonakivitel kevés sikert mutatott. A fakivitel értéke az 1924—1925. évi kampányról az 1927/1928. évre 37%-kal emelkedett. Az 1928/29-es kampányban 140 millió rubel értékű fát kellett volna exportálni, tehát kétszer annyit, mint 1924/25-ben. A valóság azonban körülbelül 20%-kal elmaradt a tervek mögött. A sikertelenségnek legfőbb oka a kivitel szervezetlensége. Sem a szállítási eszközök, sem a munkások létszáma nem állottak azon a fokon, amelyet a helyzet megkövetelt volna. Ennek következtében az orosz fakivitel a világpiacon folytatott harcában nem hogy előretörne, hanem inkább háttérbe szorul, mert

¹⁾ A. *Khait*: L'exportation de vins soviétiques, La Vie économique des Soviets, No 104. 1929.

²⁾ Obzor Vnjesnij Torgovli Rosszii. St. Peterburg.

¹⁾ P. *Garwy*: Holzexport und Holzbeschaffungskampagne. Wirtschaftsdienst. XV. Jahrg. Heft. 23.

a szállítások nemcsak mennyiségileg, hanem minőségileg is sok kívánnivalót hagynak hátra. Éppen az utolsó években, amikor a nagy fapiacokon, Angliában, Németalföldön és Németországban erős harc folyik, az orosz fa nem tud megfelelően helytállani. Egyik szállítmányt a másik után kifogásolják a felvevők, s minthogy a szovjetek mindenképpen meg akarják tartani legalább eddigi pozíciójukat, kénytelenek a kifogások jogosságát elismerni, s ez súlyos összegeket emészt fel. Józan megítélés szerint tehát ma inkább az a helyzet, hogy Oroszország fakivitele közelebb áll ahhoz, hogy lezorul az eddig tartott piacokról, sem minthogy egy mindent eltipró faoffenzívára készülne, vagy hogy arra egyáltalán képes legyen.

1. Az orosz, finn, svéd fakivitel indexszámai.

Indices des exportations de bois russes, finnoises et suédoises.

É v Année	Orosz Russes	Finn Finnoises	Svéd Suédoises
1913	100·0	100·0	100·0
1922	9·7	78·0	88·9
1923	21·0	88·1	87·4
1924	32·6	91·3	82·3
1925	35·8	99·6	83·7
1926	30·6	103·9	74·2
1927	40·6	122·5	86·8
1928	53·0	115·1	94·6
1929 ¹⁾	76·2	117·6	99·3

¹⁾ Előzetes becslés. — *Evaluation préliminaire.*

K. Szencsurov adatai alapján közli Wirtschaftsdienst Jg. XV. Heft 23. — *Chiffres de K. Szencsurov, publiés par Wirtschaftsdienst, ann. XV, fasc. 23.*

A válságot legjobban a munkásviszonyok jellemzik.¹⁾ A pénz vásárlóerejének állandó zuhanása, amelyen a rubel állandósított kényszerárfolyama (2 rubel — 1 dollár) legkevésbé sem segít, legelőször a faipari munkabérekben éreztette hatását. A tanult munkások menekülésszerűleg hagyták ott az erdővidékeket, ahol az élelmiszerek beszerzése még problémátikusabb volt, mint a városokban levő gyárakban és üzemekben. A válság enyhítésére, azaz helyesebben a katasztrófa elkerülésére a kormány először az ifjú kommunistákat mozgósította és küldte az északi erdővidékre. A 16—18 éves fiúk és leányok erre a munkára nem voltak túlságosan alkalmasak, s ez mihamarább kiderült. A következő lépés a Solovki szige-

teken lévő internálótábor lakóinak odavezénylése volt, akik azonban politikai foglyok lévén, a favágás és feldolgozás mesteriségéhez édes keveset értettek. A kormány végül is kénytelen volt a legerősebb fegyverhez nyúlni s az erdővidék egész területére hadiállapotszerű munkakényszeret mondott ki. A falvak egész lakossága köteles résztvenni a fakitermelésben, hivatalosan megállapított bérek mellett. Béremelési mozgalmak pedig statáriálisan büntethetők. Ezek után bizonyos kételkedéssel kell fogadnunk azokat a számításokat, amelyek alapján a szovjet exportterveit csinálja.

Az orosz fatermelés jelenleg (és valószínűleg hosszú ideig a jövőben is) nagy hitelek emészt fel. 1929-ben a faüzletre adott külföldi előlegezett kölcsönök összege 60 millió rubel volt,¹⁾ ez az összeg a tervbevett kivitel értékének 38% -át jelentette volna, ha leszállították volna az egész mennyiséget. Minthogy azonban a kivitel a várakozásnak alatta marad, a hitelek összege valószínűleg a várható bevétel felét is kiteszi. Az orosz fatermelés helyzetét egyelőre csak súlyosbító körülmények befolyásolják, jóllehet Oroszországra nézve létkérdés az export minden áron való növelése és a termelés industrializálása. Hiszen különben a finn, svéd és lengyel modern, nagyüzemű termelés és feldolgozás mellett a nyersanyagkivitelre alapozott orosz faipar képtelen boldogulni. Hogy azonban a helyzet javuljon, ahhoz először is a szállítási eszközök teljes felújítása volna szükséges, másrészt az újonnan megalakított központi szervezetnek kellene egységes tervet kidolgoznia s azt keresztülvinnie.

Az előzetes terv szerint az 1929/30. évi fűrészelt fatermelésnek 54% -kal kellene az 1928/29. évit felülmúlnia. Hogy erre mennyi kilátás van, azt meg lehet ítélni a következő számokból. A tervbevett munkáslétszámnak csak 65, az igénybevehető lóerőknek pedig csak 33% -a állt rendelkezésre a kampány elején. A külföldről beszerzett 198.000 fűrész csak decemberben érkezett meg az erdővidékre. Mindezen nehézségeket a szovjet közismerten ügyetlen és túlméretezett bürokráciája még csak súlyosbítja. Sem a vasutasok, sem a tutajosok, sem pedig a szállítóeszközök felszerelése nem történik meg idejére és kifogástalanul. A neveltségig menő tévedések és félreértések —

¹⁾ N. Basseches: Die Krise des Fünfjahrplanes. Neue Freie Presse, No. 23744. 1930.

¹⁾ S. Landaou: Les Crédits étrangers à l'exportation soviétique du bois. La Vie écon. des Soviets No 112. 1930.

mint pl. amikor a tutajosoknak vízálló csizma helyett 5.600 gyerekcipőt küldtek, — teszük lehetetlenné az orosz fatermelés és kereskedelem boldogulását. A nehézségeket maga a szovjetsajtó is elismeri,¹⁾ ugyanakkor azonban nyugodtan hirdeti tovább messzemenő terveit, amelyek szerint a termelt fa mennyisége az 1932/33-as kampány alatt a (szintén csak tervbevett) 1928/29-es mennyiségnek 340% -át fogja elérni. Ezek a számok alkalmasak azután arra, hogy gazdasági rémhírek formájában nyugtalanítsák a közvéleményt. A számok elfogulatlan vizsgálata viszont inkább arról győz meg, hogy a szovjetek gazdasági tanácsa nagy eredményként könyvelné el, ha volna egy év, amelyben be tudnák tartani az ígért mennyiségeket és a vevőknek nem kellene kifogásokat emelni, az eladó pedig nem kényszerülne olykor stornirozást kérni. Meg nem felelő munkásanyag, hozzá nem értő bürokrácia és leromlott szállítási eszközök mellett, s mindezekon kívül előlegekből és hitelre termelés mellett azonban erre egyelőre kevés a kilátás.

III. Gabona.

Az orosz mezőgazdasági termelés és exportkilátások tárgyalása lehetetlen feladat az általános gazdasági helyzet, a tervezett és a várható átalakulások ismerete nélkül. Oroszország egész gazdasági élete a mezőgazdasági termelésre volt felépítve. A háború előtti években csaknem egyedül a gabona volt az a fizetőeszköz, amely a mérleget egyensúlyban tartotta. Az összes kenyérmagvak értéke az egész kivitel értékének 40% -át tette ki a háború előtti években. Ehhez képest az összes faanyagok kiviteli értéke is eltörpült.²⁾ Köztudomású azonban, hogy a nagy gabonakivitel csak a belső fogyasztás rovására lehetséges, s így a külkereskedelmi mérleg egyensúlyának árát állandósított gyenge táplálkozás formájában adta meg a lakosság egy nagy rétege, főleg a birtoktalan parasztság. A termelés technikája fejletlen volt, amit a századunk eleje óta tartó háborúk és forradalmak teljesen lerontottak.

Mikor a szovjetek kezükbe vették a hatalmat, első dolguk volt a birtokelosztás eddigi rendszerét felborítani. Több kísérlet után a földbirtok csaknem egészben a pa-

2. A termelésben és a forgalomban beállott eltolódások indexszámai.¹⁾

Indices des écarts qui se sont produits dans la production et dans les exportations.

Megnevezés — Désignation	1913	1926/27
Búzatermőterület — <i>Superficie de froment</i>	100	134·7
Rozstermőterület — <i>Superficie de seigle</i>	100	102·4
Kenyérmag kiv. mennyiség — <i>Quantité des grains panifiables exportés</i>	100	22·7
Kenyérmag kiv. érték — <i>Valeur des grains panifiables exportés</i>	100	37·7
Fakivitel mennyiség — <i>Quantité des bois exportés</i>	100	32·7
Fakivitel érték — <i>Valeur des bois exportés</i>	100	47·4

¹⁾ Adatok az Ezsegodnik Rosszii, a Szpravocsnyik és a Sz. Sz. Sz. R. Vnyesnaja Torgvovlja alapján. — *Chiffres des publications précitées.*

rasztok kezébe került. Ezt pedig abban a reményben tették a hatalmon levők, hogy a parasztokban szövetségesekre találva az iparosnépesség élelmezésének kérdését könnyebben meg fogják oldhatni.¹⁾ A helyzet azonban megoldás helyett egyre bonyolódott, a földbirtokpolitikának mindig újabb és újabb irányt adott az uralkodó kommunistapártban éppen hatalomra jutó irányzat, s ezenkívül valami végleges megoldást követelt a belső fogyasztás válsága is. A polgári középosztály elpusztítása után a kommunista rendszernek még veszélyesebb ellensége támadt a gazdag parasztságban, a „kulakokban“, akik a szovjet által meg hagyott birtokukon gazdálkodva igyekeztek minél több egyéni hasznot húzni a helyzet adta előnyből. Végre megalkották az ú. n. „5 évre szóló tervet“, a „pjeteletkát“.²⁾ Ez három alapgondolaton épült.

1. Oroszország a világkrízisből nagyságánál és természeti lehetőségeinél fogva kivonhatja magát.

2. A termelést és annak értékét meg kell sokszorozni.

3. Oroszországnak mezőgazdasági államból ipari állammá kell alakulnia.

A program végrehajtása az 1927/28. kampányban kezdődött és 1932/33-ban érte véget. Hogy a matematikai pontossággal megállapított fejlődési fokokat az élet már

¹⁾ Fr. Rotter: Die Kollektivisierung in der Landwirtschaft. Wirtschatsdienst XV. Jahrg. Heft 20.

²⁾ L.: K. Dolov.: Le programme quinquennal de 1928/1929 à 1932/1933 és a La Vie éc. des Soviets számos más közleményei.

¹⁾ Pravda 1930. V. 17. Ekonomicseszkij Zsizny 1930. IV. 9. és 24.

²⁾ Statiszticseszkij szpravocsnyik Sz. Sz. Sz. R. za 1928. g. Moszkva, 1929.

az első években sem respektálta, arra a fa-kérdés tárgyalásánál rámutattunk.

A mezőgazdasági termelés vizsgálatánál különös figyelmet kell szentelnünk annak a mélyreható változásnak, amely a birtokviszonyok terén beállott. A kommunizmus első évében keletkeztek új gazdálkodási formák, amelyeket részben „szovkozna” hívtak, részben „kolkhozna”,¹⁾ a szerint, hogy szovjetbirtokon, vagy kollektivizált parasztbirtokon létesültek-e ezek a kommunista gazdaságok. Ezeknek gazdaságilag semmi súlyuk nem volt *Stalin* fellépéséig. Ekkor már látható volt, hogy a gabonatermelés az első évben sem váltja be a hozzáfűzött reményeket, éppen a birtokos parasztság csendes, de határozott szabotálása következtében. *Stalin* és a kommunista baloldal azzal kívánta megoldani a kérdést 1928-ban, hogy az egyéni gazdálkodás megszüntetésével a kollektív és állami gazdaságokba terelje a parasztságot és ezeken a termelésnek iparszerű üzemítését érje el. Éppen ezért ezek a mezőgazdasági nagyüzemek minden téren kedvezésekben részesültek: adómérséklés, elővételi jog mezőgazdasági gépek, műtrágya beszerzésénél; állami biztosítás elemi csapások ellen. A terv megindultakor a kollektív gazdaságok vetésterülete 1·3 millió ha volt, az ötéves terv szerint, annak végén, az átlagos feltevés szerint 14·5 millió ha-t, az optimális számítás szerint viszont 20 millió ha-t kellett volna elérnie.

Ez az utopisztikus terv még szovjetkörökben is sok kétkedőre talált, hiszen elképzelhetetlen volt, hogy az orosz parasztság műveltségi foka mellett megfelelő vezetőket lehessen találni, akik ilyen hatalmas birtoktesten vezessék a gazdálkodást. *Stalin* azonban a legerélyesebben meg akarván semmisíteni a kulakokat, progresszív adóval, különböző kényszerekkel és kedvezésekkel elérte azt, hogy 1930 március közepén az összes parasztbirtokoknak 60%-a kollektivizálódott, jóllehet az ötéves terv szerint 1933-ban is még mindig csak 9·6%-nak kellett volna kollektivizálnia. A legkedvezőbb számítással feltételezett 20 millió ha szántó föld helyett már 1930 március elején 88 millió ha szántó föld tartozott a kollektív gazdaságokhoz. Ezt ugyan nagy sikerként lehetett a világ elé állítani, de nem szabad elfelejteni azt, hogy ezek a gazdaságok csak felvették a kollektív nevet, hogy így egyrészt megmeneküljenek a kényszerí-

téstől, másrészt, hogy részesüljenek a kedvezésekben; de ezzel még távolról sem váltak nagyüzemmé, hanem megmaradtak a kis parasztgazdaságok termelési színvonalán. A kilátásba helyezett 39 ezer traktor helyett nem egészen 12 ezer darabot kaptak csak s így nagyszabású termelésről szó sem lehetett. Ez az egészségtelen helyzet minden okot megadott arra, hogy a tavaszi vetés elé aggodalommal nézzenek, hiszen tapasztalati tény az, hogy a birtok elkommunizálása nem emeli a munkakedvet. Az illetékes körök igyekeztek is a túlhamar elért eredményeket visszafejleszteni. Ezzel viszont elérték azt, hogy folyó év március havában a parasztok pánikszerűleg hagvták ott a kolkhozokat. Nehogy ez politikailag alkalmatlan kinövésében nyilvánuljon, egvszerre mindenkinnek szabad választására bízták, hogy be akar-e lépni birtokával a közös gazdaságba, vagy nem, viszont ugyanekkor hitellel és adóelengedéssel támogatták a kolkhozokat.¹⁾ Ebben a kaotikus állapotban csak az az egy volt bizonyos, hogy az 1930. évi termés szempontjából csak az egyéni birtokban levő földek termésére lehet számítani, annyival is inkább, mert az állatállománynak 15%-a elpusztult az átcsoportosítás hercehurcájában. Rendeletileg utasították a kulakokat, hogy nagyobb vetésterületen dolgozzanak, s adókedvezést kaptak (most már ök!) olyan arányban, amint vetésterületüket a megelőző évhez képest növelik és fordítva, magasabb adót kell fizetniük, ha csökken a vetésterületük.²⁾

Az egész agrártermelő világot súlyosan megviselte az a válság, amely ma is tart, s talán még csúcspontját sem érte el. Ez elsősorban búzaválság, s ha okait keressük, a világháborúig kell visszamennünk. Az amerikai búzatermő területek túlságosan megnöttek a háború alatt és után — az Egyesült Államok búzaterülete 47 millió acreről 61 millióra, a kanadaiak pedig 10 millióról 25 millióra. — Csakhogy közben az azelőtt biztosítottak látszó piacok felvevőképessége erősen leromlott. Az orosz kenyérmagkivitel békeidőkhöz képest erős csökkenést mutat, termelése a szovjet statisztikái szerint viszont emelkedik, ami csak abban lelheti magyarázatát, hogy a nagybirtokok felaprózódása következtében a belső fogyasztás emelkedik. Az orosz külkereskedelem irányítóinak legfőbb törekvése éppen az, hogy a mezőgazdasági termények és elsősorban

¹⁾ A „kollektív”, illetve a „szovjet” és a „khozaisztvo” gazdaság szavakból képzett rövidítés.

¹⁾ 1930. IV. 3-án kelt rendelet.

²⁾ 1930. IV. 12-én kelt rendelet.

3. A világ búzatermelése (Kína nélkül) az oroszországi és az észak-amerikai termelés részesezésének feltüntetésével.¹⁾

Production mondiale du froment (sauf la Chine), avec indication du pourcentage de la Russie et de l'Amérique du Nord.

Év Année	Világterm. 1000 q Production mondiale milliers de q	0/0	Oroszorsz. 1000 q Russie milliers de q	0/0	Észak-Am. 1000 q Amérique du Nord milliers de q	0/0
1890	768.467	100	78.280	10·19	138.920	18·07
1900	967.659	100	307.240	32·77	281.882	29·13
1904/913 átl. —						
moy.	1,396.524	100	278.920	20·00	326.066	23·34
1928	1,736.944	100	287.844	16·57	544.506	31·35

¹⁾ Yearbook of Agriculture 1930 Washington D. C. adatai alapján. — *Chiffres de la publication précitée.*

a gabonafélék kivitelét csökkentésük s annak azelőtti vezetőszerpét a fa, az ásványolaj és a prémek vegyék át. Az 1911. évi orosz kivitelnek a hét főtermény 40% -át tette ki, 1927/28-ban még 5% -ot, az 1928/29. évek kivitelében pedig csak 2% -ot. Az ásványolaj 1927/28-ban 13·7% -ot, 1928/29-ben 15·1% -ot jelentett. Az ötéves terv külkereskedelmi részének egyik sarkalatos pontja, hogy a mezőgazdasági és ipari árucikkek részesezés a kivitelben, amely a világháború előtt úgy aránylott egymáshoz, mint 80 : 20, a program végrehajtása végén 44:56-hoz arányt vegyen fel.

4. Az ötéves terv (pjetiletka) néhány számadata.¹⁾

Quelques chiffres du plan quinquennal (pjetiletka).¹⁾

Megnevezés — Désignation	1913	1927/28	1932/33
Az állami'ag ellenőrzött ipari termelés értéke milliárd rubelekben, háború előtti árak alapján — <i>Valeur, en milliards de roubles, sur la base des prix d'avant-guerre, de la production industrielle contrôlée par l'Etat..</i>	6·4	8·1	21·0
Ipari munkáslétszám — <i>Nombre des ouvriers d'industrie</i>	2,607.000	2,750.000	3,631.000
Széntermelés (millió tonna) — <i>Production de charbon (millions de tonnes)</i>	28·9	35·4	75·0
Ásványolajtermelés (millió tonna) — <i>Production d'huile minérale (millions de tonnes)</i>	9·3	11·7	26·0
Gyapotfonálettermelés (millió tonna) — <i>Production de fils de coton (millions de tonnes)</i>	271·0	328·0	620·0
Cukortermelés (millió tonna) — <i>Production de sucre (millions de tonnes)</i>	1.290·0	1.340·0	2.600·0
Mezőgazdasági termelés értéke milliárd rubelekben háború előtti árak alapján — <i>Valeur de la production agricole, en milliards de roubles, sur la base des prix d'avant-guerre</i>	10·5	11·0	17·0
Bevetett terület (millió ha) — <i>Superficies ensemencées (en millions de ha)</i>	113·7	115·6	141·3
Gabonatermelés (millió tonna) — <i>Production de blé (millions de tonnes)</i>	81·6	73·1	106·0
Ipari növényvel bevetett terület (millió ha) — <i>Superficies semées de plantes industrielles (millions de ha)</i>	5·5	7·3	11·8
Állatállomány (millió darab) — <i>Cheptel (millions de têtes)</i>	85·0	85·0	111·0
Mezőgazdasági traktorok száma — <i>Nombre des tracteurs agricoles .. .</i>	—	30.000	188.000
Traktorokkal megművelt terület (millió ha) — <i>Superficies labourées par des tracteurs (millions de ha)</i>	—	3	27

¹⁾ D'après les chiffres de la „Vie économique des Soviets“ adatai alapján.

Ugyanezt a törekvést a pjetiletka mezőgazdaság-politikai része is világosan kimutatja. Ugyanakkor, mikor az ipari termelés értékét öt év alatt 160% -kal akarják emelni, a mezőgazdaság termelését csak 54% -kal. A többi pontoknál hasonló az irány: A széntermelés tervbevett emelkedése 119% lenne, az ásványolajtermelésé 122% és így tovább; ezzel szemben a bevetett terület megnövekedése csak 22%, a gabonatermelésé 35% és az állatállományé 45% volna.

Ezzel az elméleti elgondolással szemben azonban rá kell mutatni arra, hogy 1930-ban az orosz búza és főleg a rozs valóban az előző éveknél nagyobb mennyiségben keresett fel egyes európai piacokat, így Németországot is. Kérdés, hogy ezen az alapon lehet-e dumpingról beszélni? A dumping természetéhez tartozik az, hogy az eladó hosszú ideig fojtogatja alacsony árai-val a versenytársakat, míg azok tönkremennek, hogy azután ő vegye kezébe az egész piacot. Képes-e erre Oroszország? Elsősorban függ az idejű terméstől. Mert gabona nélkül gabonadumpingot csinálni nem lehet; előző évi készletekkel pedig szintén nem lehet eldöntenie a csatát, mert azok már nem állanak rendelkezésre. Azonkívül kétségtelen, hogy egy orosz gabonadumping nem kereskedelmi hegemóniára való törekvés, hanem csak politikai cél eszköze lehet. Mert tisztában kell lennünk

vele; a négyévre rövidített ötéves terv összes iparosítási törekvései, s az egyéb célkitűzések azonnal a múlté lennének, ha kilátás nyílna arra, hogy állandóan hangoztatott céljukat, a világforgóradalom provokálását elérhetnék. A nyersanyagok állandó és már két éve tartó áresése mellett egy erőszakos gabonadumping talán hasznos fegyver volna. Ehhez azonban elsősorban rengeteg gabona kellene, másodsorban az egyéni földbirtokot végleg meg kellene szüntetni ami a termények fölött való szabad rendelkezést teljesen a központi hatalom kezébe adná, harmadszor pedig tökéletes szállítási rendszer kellene, ami a három feltétel közül talán a legkevésbé van meg a mai Oroszországban. A termelés központosítása már ez év folyamán egyszer visszafelé sült el; enélkül pedig a belső fogyasztást csökkenteni a kivitel javára, keresztülvihetetlen dolog. Amennyiben az orosz gabonadumpingról, mint komoly veszélyről szó lehet, úgy az az 1930. évi termés eredményétől függ, és annak betakarítása után kezdődnek.

Ma még nem tudunk határozott, kialakult képet nyerni arról, hogy az 1930. évi termés milyen befolyást fog gyakorolni a dolgok további alakulására. A kanadai statisztikai hivatal becslése szerint¹⁾ az 1930. évi orosz búzatermelés felül fogja múlni a 27 millió tonnát. A múlt évvel szemben ez körülbelül 1 millió 800 ezer tonnányi emelkedést jelent. Ezek szerint kilátás nyílna arra, hogy az orosz kísérletezések szakítva Franciaországgal (ahol egy rendelet az őrlési forgalom 90%-ából egyébként is kizárta az idegen gabonát), az angol szigetek felé törekednének. Itt azonban erős harcra van kilátás, mert Kanada 40—50 millió mázsára akarja fokozni kivitelét s ez a mennyiség természetesen elsősorban Nagy-Britanniában keresne piacot. Oroszország a nyár végén és az ősz elején hirtelen hatalmas mennyiségeket dobott a piacra, becslés szerint augusztus és szeptember hó folyamán 3·3 millió mázsát. Hogy ez ilven tempóban folytatódhatik-e, az kérdéses. Egyes szakértők véleménye szerint legalább is valószínűtlen. Így Campbell T. D., aki egyike az amerikai búzatermelés legkiválóbb szakértőinek, személyes tapasztalatai alapján azt mondja,²⁾ hogy az orosz verseny csak három év múlva lesz érezhető a piacon. Addig saját népességének ellátása

fogja a szovjetek főgondját képezni. A dumpingexportra fordított mennyiséget — mit a kanadai hivatalos becslés 11·4 millió mázsára tesz — ő 13·5 millió mázsára becsüli, de lehetetlennek tartja azt, hogy ez az aránylag kis mennyiség áresést okozhasson akkor, mikor a kivitelképes készletek összege jelenleg 216 millió mázsa, a világ termelése pedig 1 milliárd 800 millió mázsa. Egyedül a chicágói gabonátözsde egy évi forgalma 4 milliárd 320 millió mázsa. Az ő felfogása szerint a háború óta a gabonapiac túl érzékeny, olykor 70—80 ezer mázsás eladásokról szóló hírek következtében két-három centes áresések állanak be.

Bizonyos optimizmusra ad okot az a megfontolás is, hogy az Amerikában rendelkezésre álló 90 és fél millió mázsás búzafelesleg csak egynegyed része annak a hiánynak, amely az idej szárazság folytán kukoricában és más takarmányozási cikkekben előállott. Ha tehát a búzafelesleget idejében feltakarmányozzák, akkor ezzel egyrészt megmentik az amerikai állatállományt, másrészt legalább részben talpraállítják az amerikai farmert.

Ez utóbbi szempont korántsem áll olyan messze vizsgálódásunk tulajdonképeni tárgyától, mint az első pillanatra látszik. Mert ha az amerikai búzakészletek, bár veszteségek árán, de megszűnnek nyomni a piacot, akkor ezáltal a világhelyzet is javul és az árak előnyösen változhatnak meg.

Természetesen a fent elmondottak csak egy szakértőnek egyéni véleményét jelentik. Nézzük most azt, hogyan változott meg a helyzet tavasz óta Oroszországban? Láttuk, hogy az erőszakos kollektivizálás fiaskója folytán a „szovkoz“ politika kénytelen volt takarodót fujni. 1929 óta a Moszkvában alakult „Zernotrust“ főleg a Donvidék eddig feltöretlen steppéin teljesen modern, tudományos alapon álló termelő terület komplexumokat létesít, miket „gabonagyárnak“ hívnak. Újabban ezeket igyekeznek nagyobbítani és fejleszteni s a termelésnek súlypontját idehelyezni. Állítólag sikerült már kétszer akkora termésátlagokat is elérni, mint a parasztbirtokokon. Ezeknek a gyáraknak még az az előnye is megvan, hogy politikailag teljesen a kormány felügyelete alatt állanak, a függetlenségnek azok a gyér nyomai sem maradtak meg, ami a parasztságban még feltalálható.

¹⁾ L. New York Times oct. 19., 1930.

²⁾ Beszámolója hivatalos tanulmányútjáról viszatérve. L. New York Times oct. 19., 1930.

A gazdákkal szemben követett politika a következőképpen változott meg:¹⁾ Minden erőszakos rendszabály megszűnt. Házkutatások, gabona elrekvirálások, szintén a multéi. A szabad gabonapiac megengedett dolog, s itt a búza mázsájáért körülbelül 130 pengőnek megfelelő összeget kapnak,²⁾ míg a hivatalos ára 1 pudnak valamivel több, mint 1 rubel, tehát 16·80 pengő mázsánként, ami az átlagos chicágói szeptemberi árat körülbelül megközelíti. Hogy ilyen körülmények között a szabad piacon még sem kapni gabonát, azt így érik el: A hivatalos piacon kapott vételár 60 százalékáért vehetnek a parasztok iparcikkeket az állami üzletekben. Aki nem az államnak adja el gabonáját kényszerárfolyamon, az nem kap iparcikkeket. Ezenkívül a falvak

¹⁾ N. Basseches: Getreidefabriken in Sovjet-russland. Neue Freie Presse No 23.757 Nov. 1., 1930.

²⁾ A rubel hivatalos árfolyamán számítva. Éppen ez mutatja, hogy a kényszerárfolyam nyolcszorososa a vásárlóerőnek.

kommunista előljárása kimondja, hogy bizonyos mennyiségű gabonát az államnak fognak adni. Amelyik gazda a ráeső fejkvótát nem adja le, azt kikergetik a faluból, esetleg agyon is lövik. Ilyen körülmények — és nehézségek — közt indul meg az új gabonakampány.

Végeredményben megállapíthatjuk, hogy Oroszország gazdasági téren még mindig a kísérletezések korszakát éli. Kísérletek azonban nemcsak eredmények elérésének lehetőségét jelentik, hanem egyes dolgok kivihtetlenségéről való meggyőződést. Bizonyos az, hogy egyrészt a laboratóriumban nem lehet tömegcikket termelni; azaz a kísérletezések tartama alatt le kell tenni a világversenyben való részvételtől, másrészt: a közgazdaság szerves, önálló életet élő folyamat, amelynek társadalmi osztályok elpusztítására való felhasználása nagy veszélyeket rejt magába azokra nézve, akik megindítják.

Sibelka-Perleberg Artúr dr.

A vasúti közlekedés biztonsága.

La sécurité de la circulation ferroviaire.

Résumé. Sur les chemins de fer de Hongrie, il n'y a en général que 0·1 ou 0·2 accident mortel sur 1 million de voyageurs. Cette proportion n'a augmenté pendant la guerre, entre 1914 et 1918, où les chemins de fer étaient surchargés de transports militaires.

En 1928—29, on comptait un accident mortel par 2.000 employés de chemin de fer et un accident plus ou moins grave par 1.000 employés. Quant aux autres personnes, il y a eu 21·0 accidents mortels et 15·6 accidents non mortels sur 1 million d'habitants.

En 1928, parmi les 18 pays qui figurent dans notre tableau, 4 ont seulement, pour les blessures et décès dus aux accidents en question, une proportion inférieure à celle de la Hongrie (1·1). Ce sont la Suisse (0·3), la Norvège (0·4), l'Autriche (0·6) et l'Allemagne (0·7).

★

A vasúti közlekedés megindulásával jóformán egyidőben jelentkeztek a forgalom kísérői: a balesetek is. A vasút gyermekéveiben, mikor a maihoz hasonló arányú közlekedés csak utópiának látszott, termé-

szetesen a balesetek is jóval ritkábban fordultak elő s inkább szokatlanságukkal kellettek feltűnést. Midőn azonban a gőzerejű vontatásnak a sok gáncs ellenére is sikerült a lábát megvetnie s a rendre megnyíló vasúti vonalakon a közlekedés kezdett intenzívebbé válni, a balesetek is gyakoriabbakká váltak.

A vasúti hálózat állandó bővülésével karöltve járó balesetek növekedése már a kezdet kezdetén arra indította az illetékes tényezőket, hogy a közlekedés veszélyei ellen minden tőlük telhető eszközzel védekezzenek. Különösen kényszerítőleg hatott az a körülmény, hogy a forgalom sűrűsége rövidesen megsokszorozódott s e mellett a technika haladásával a közlekedési eszközök gyorsasága is állandóan fokozódott, ami mind tágabb teret nyitott a baleseti lehetőségeknek.

Ma már a műszaki berendezések egész sora van használatban, melyek mind arra vannak hivatva, hogy a forgalom zavartalan menetét biztosítsák. Ilyenek maguk a kettős vágányú pályák, melyeknek a nagyobb arányú forgalom lebonyolítása mellett az összeütközési lehetőségek számának csökkentése szempontjából is nagy szerepük van. Ezt a célt szolgálják a legkülönfélébb műszaki alkotások, a jelzőkészülékek kezdetleges

formájától a mai modern állomásbiztosító berendezésekig. A forgalmi eszközök megfelelő tökéletesítése, ahol különösen az automatikus fékberendezéseknek van óriási jelentősége, szintén nagyban hozzájárult a forgalom biztonságának emeléséhez. Végül ide sorolhatók még a vasúti vágányokon átvezető gyalogos- és kocsiközlekedés céljaira szolgáló utaknak, a vasúti átjáróknak megfelelő biztosítása is.

A vasúti közlekedés zavartalan menetének biztosítása érdekében minden irányban megtett óvintézkedések révén sikerült is a vasúti forgalomban a baleseti lehetőségeket a minimálisra csökkenteni. Manapság már a vonatra ülő utasoknak nem igen jut eszébe, hogy a minden kényelemmel ellátott vasúti kocsiban valami baj érheti. S egész joggal keltheti a vasút az utazóban a teljes biztonság érzetét, ha az idevonatkozólag rendelkezésünkre álló statisztikai adatainkon végigtekintünk.

Az utasok szempontjából a magyar vasutak baleseti statisztikája igen kedvezőnek mondható. Végigtekintve az utolsó negyedszázad adatain, megállapíthatjuk, hogy az egy millió utasra eső halálos balesetek arányszáma általánosságban a 0·1—0·2 között mozgott. Kivételt csak az 1914—1918 közötti években találunk, amikor a balesetek folytán bekövetkezett halálozási arányszám egészen 1·2-ig emelkedett. A balesetek kedvezőtlen alakulását maguk az évszámok, a háborús évek jelzői megmagyarázzák. Az akkori években a katonai csapatszállításokkal a vasutak túlterhelve voltak s a katonavonatok zavartalan közlekedésének biztosítása érdekében a polgári személyeket szállító vonatok forgalmát minimálisra korlátozták. A túlsúfolt vonatok közönsége, mint köztudomású, nem törődve a veszélyekkel, a rendszabályok áthágásával a vasúti kocsinak utazásra nem rendelt részein, lépcsőkön, kocsi tetején stb. helyezkedett el, s az utazóközönségnek ez a fegyelmezetlensége igen sok balesetnek volt okozója, ami az akkori idők arányszámát igen magasra szöktette fel. Körülbelül hasonló a helyzet a könnyebb, vagy súlyosabb sérüléssel végződő baleseteknél is. A normális években egymillió utas közül alig egy személy szenvedett utazás közben baleset folytán sérülést; tehát ebből a szempontból is igen kedvezőek a viszonyok. A háborús és forradalmi évek alatt itt is alaposan felugrik az átlag. Ezek között is legrosszabbak voltak az

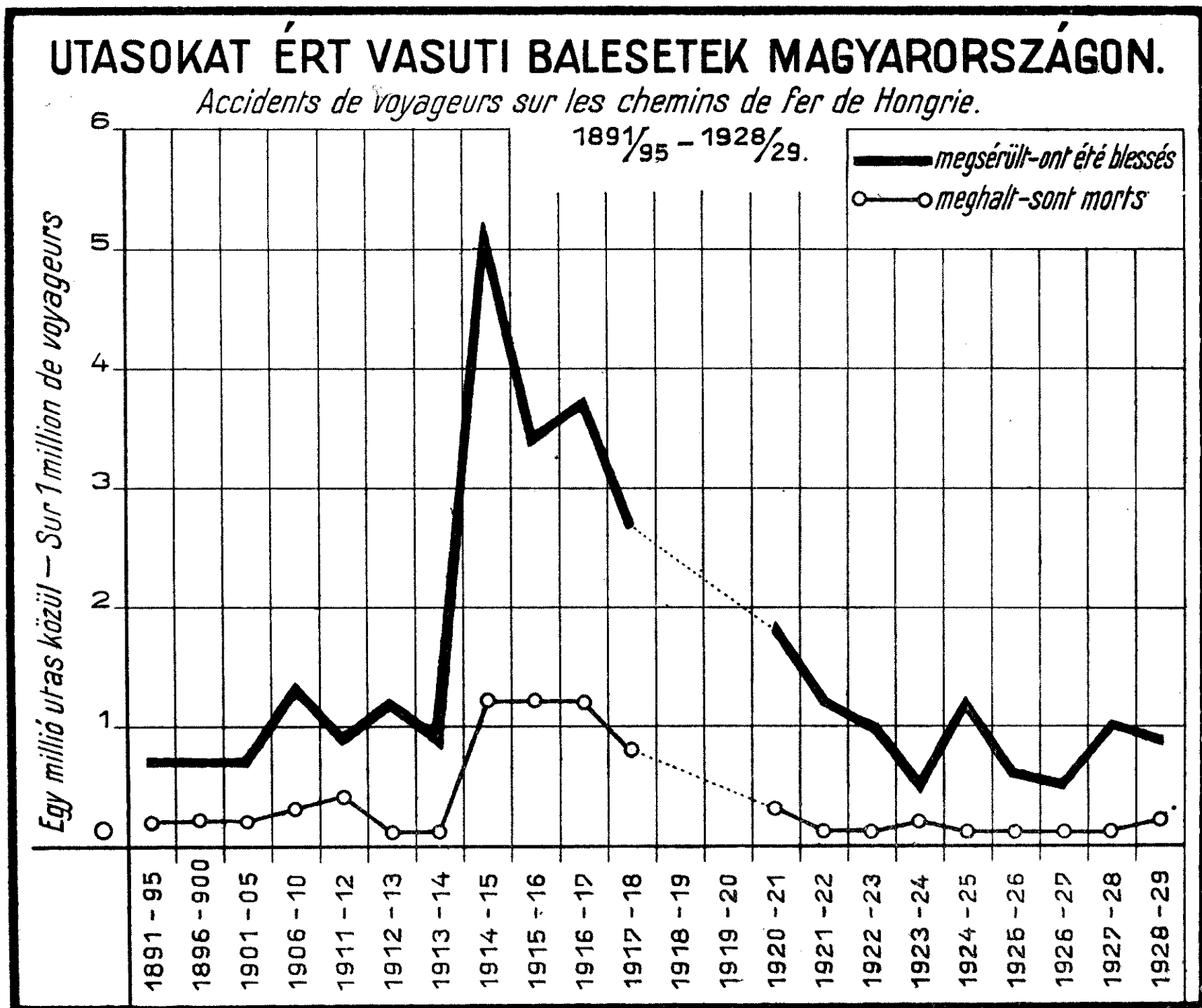
Vasúti balesetek Magyarországon 1891/1895-től 1928/1929-ig.

Accidents ferroviaires en Hongrie, de 1891—1895 à 1928—1929.

É v A n n é e	Accidents survenus aux						
	Utasokat voyageurs		Vasúti alkalmazottakat employés de chemins de fer		Idegen személyeket autres personnes		
	ért baleseteknél						
	egy millió utas közül sur 1 million de voyageurs		egy millió vasúti alkalmazott közül sur 1 million des employés		egy millió lakosra esett proportion des		
meghalt sont morts	megsérült - ont été blessés	meghalt sont morts	megsérült - ont été blessés	halálos tételek - décès	sérülések blessures	száma par 1 million d'habitants	
1891-1895	évi átlag moy. annuelle	0·2	0·7	970	2.011	5·1	6·2
1896-1900	" "	0·2	0·7	1.030	1.676	5·9	5·3
1901-1905	" "	0·2	0·7	763	1.440	5·2	4·9
1906-1910	" "	0·3	1·3	1.232	2.410	8·2	7·1
1911—	évben - année	0·4	0·9	1.122	1.951	9·0	9·0
1912—	" "	0·1	1·2	1.053	1.991	10·7	8·2
1913—	" "	0·1	0·9	1.010	1.886	11·0	8·8
1914-15	" "	1·2	5·2	891	2.053	12·1	11·5
1915-16	" "	1·2	3·4	1.273	2.301	14·5	8·8
1916-17	" "	1·2	3·7	1.120	2.397	15·4	13·5
1917-18	" "	0·8	2·7	1.107	2.279	17·9	15·7
1918-19	" "
1919-20	" "
1920-21	" "	0·3	1·8	264	987	8·4	12·7
1921-22	" "	0·1	1·2	467	799	11·8	10·8
1922-23	" "	0·1	1·0	535	880	14·8	12·2
1923-24	" "	0·2	0·5	637	869	20·4	14·4
1924-25	" "	0·1	1·2	473	724	18·4	14·4
1925-26	" "	0·1	0·6	382	941	14·0	8·7
1926-27	" "	0·1	0·5	474	1.142	15·2	12·4
1927-28	" "	0·1	1·0	503	769	17·4	9·1
1928-29	" "	0·2	0·9	463	815	21·0	15·6

állapotok 1914/15-ben, amikor a nem halálos végű sebesüléseknél az egy millió utashoz viszonyított arány 5·2-et tett.

A vasúti forgalomban legtöbb veszélynek kitett vasúti alkalmazottak halálozási és sérülési viszonyai a különféle biztonsági berendezések alkalmazása folytán a legutóbbi negyedszázad alatt szintén határozott javulást mutatnak. A kilencvenes években egy millió alkalmazotthoz viszonyítva átlag 970 alkalmazott lelte szolgálat közben halálát. A kilencszázados években ez az arány még némileg romlott is s ekkor 1.000 volt a halálosan sérült vasutasok száma. Az utána következő években azonban már jóval kedvezőbbek a viszonyok s az 1920/21.

üzletévet kivéve, egy millió alkalmazott közül átlag csak 500 alkalmazott lett hivatásának áldozata. Az említett 1920/21. üzletévben, a forradalmakat s az ellenséges megszállást közvetlen követő időben a legminimálisabbra zsugorodott forgalom mellett az arány 264 volt. Ehhez hasonlóan javult a helyzet a forgalom közben könnyebb, vagy súlyosabb természetű sérülést szenvedett alkalmazottak arányszámát illetőleg is. Míg ugyanis az 1891—1918-ig terjedő időben évenként nagy általánosságban egy millió alkalmazott közül 2.000 vasutas sérült meg szolgálata közben, addig az azt követő években csak 800—900.

A vasúti forgalom az utasok és vasúti alkalmazottak mellett a *vasúton kívül álló egyéb személyek* testi épségét is veszélyezteti. A rendelkezésünkre álló adatok azt mutatják, hogy a vasutakon kívül tartózkodó lakosság biztonságának javítása érdekében még igen sok a tennivaló. A személyeknek

ugyanis ez a csoportja az, ahol a viszonyok nemcsak hogy nem javultak, hanem az évek során állandóan rosszabbodtak. Az elmúlt század végén a vasúti forgalom következtében az utasokon és vasutasokon kívül egy millió lakos közül átlag öt személy vesztette életét s körülbelül ugyanannyi volt a sérülések száma is. Ez az arány az évek során állandóan romlott s az 1928/29. üzletévben már az volt a helyzet, hogy az egy millió lakoshoz viszonyított halálozási arányszám 21.0-ra, a különféle sebesüléseké pedig 15.6-ra emelkedett.

A vasúti forgalmi balesetek szempontjából Magyarországon fennálló állapotok megítélése céljából néhány külföldi állam idevonatkozó adatait is bemutatjuk. A viszonyszámok az „Internationale Eisenbahnstatistik“-ben közzétett adatok alapján vannak kiszámítva. Meg kell azonban jegyeznünk, hogy némely államban nem állott az illető állam területén forgalmat lebonyolító

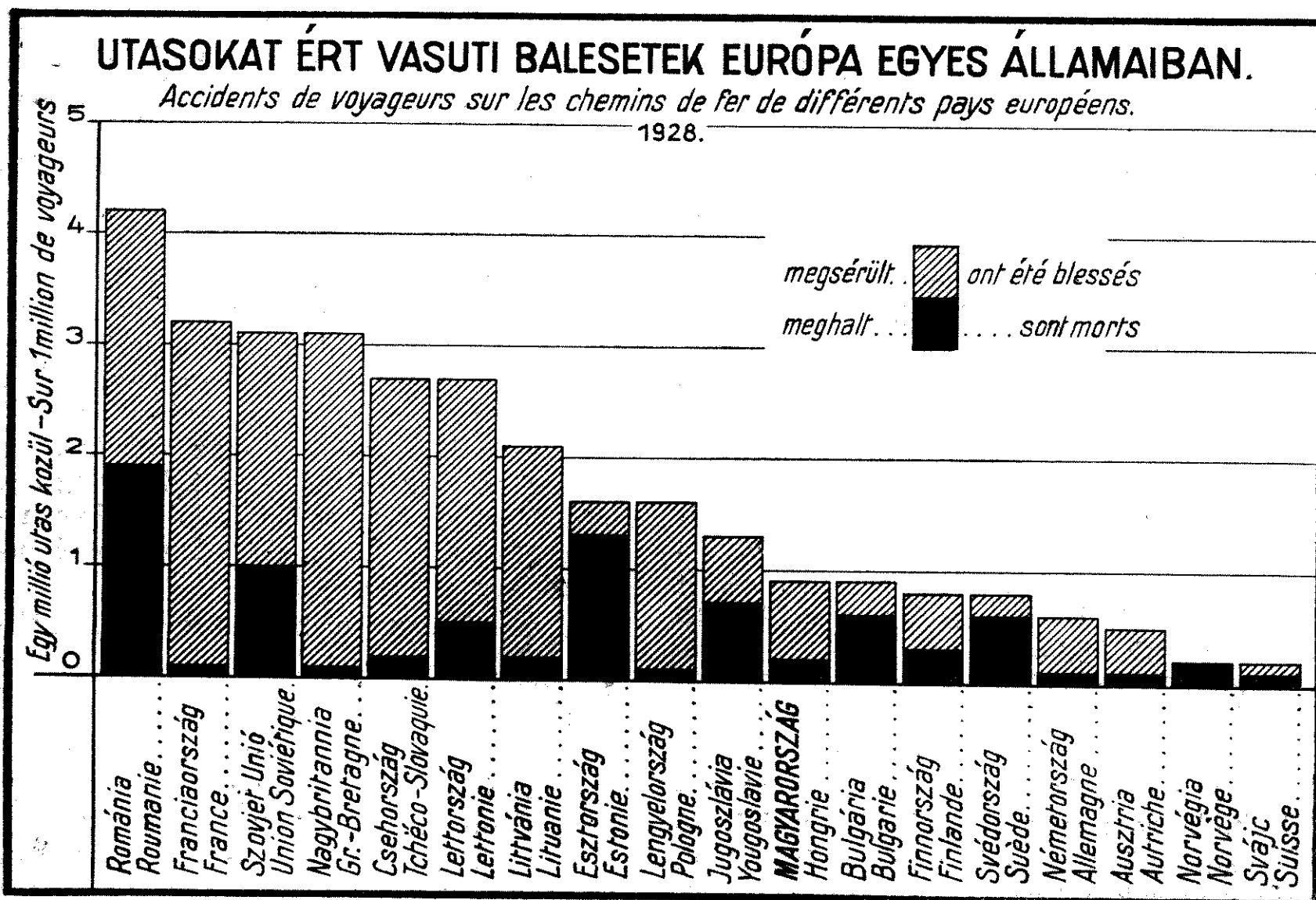
Vasúti balesetek egyes európai államokban 1928-ban.
Accidents ferroviaires en quelques États européens en 1928.

Megnevezés <i>Désignation</i>	Ausztria <i>Autriche</i>	Bulgária <i>Bulgarie</i>	Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>	Esztország <i>Estonie</i>	Finnország <i>Finlande</i>	Franciaország <i>France</i>	Jugoszlávia <i>Yougoslavie</i>	Lengyelország <i>Pologne</i>	Lettország <i>Lettonie</i>	Litvánia <i>Lithuanie</i>	Magyarorsz. <i>Hongrie</i>	Nagy-Britannia <i>Gr.-Bretagne</i>	Németország <i>Allemagne</i>	Norvégia <i>Norvège</i>	Románia <i>Roumanie</i>	Svájc <i>Suisse</i>	Svédország <i>Suède</i>	Szovjet-Oroszország <i>U. R. S. S.</i>
<i>Accidents de voyageurs :</i>																		
Utasokat ért baleseteknél egy millió utas közül — <i>Sur 1 million de voyageurs</i>																		
meghalt <i>sont morts</i>	0.1	0.6	0.2	1.3	0.3	0.1	0.7	0.1	0.5	0.2	0.2	0.1	0.1	0.2	1.9	0.1	0.6	1.0
megsérült <i>ont été blessés</i>	0.5	0.9	2.7	1.6	0.8	3.2	1.3	1.6	2.4	2.1	0.9	3.1	0.6	0.2	4.2	0.2	0.8	3.1

minden egyes vállalat adata rendelkezésünkre, úgy, hogy egyes helyeken az adatok csak egy, vagy több fontosabb társaság viszonyait mutatják.

Magyarország helyzete nemzetközi viszonylatban is kedvezőnek mondható. Az összes, vagyis a halálos és nem halálos baleseteket összevéve a táblázatunkban szereplő 18 állam közül mindössze négyben volt kedvezőbb a sebesülési és halálozási arányszám, mint nálunk. Magyarországon ugyanis az 1928-ban egy millió utasra eső sérülések és halálozások száma 1.1-et tett; ennél csak Svájc (0.3), Norvégia (0.4), Ausztria (0.6) és

Németország (0.7) helyzete kedvezőbb. A vasúti balesetek a legtöbb áldozatot Romániában követelték, ahol egy millió utasra 6.1 halálozás, illetőleg sérülés esett. Ennél még Szovjet-Oroszország is kedvezőbb arányt mutat fel, ahol a viszonzszám 4.1 volt. Kizárólag a halálos eseteket tekintve Magyarország 0.2-es arányszámával a hetedik helyen áll. A 0.1-et kitevő viszonzszámukkal Ausztria, Franciaország, Lengyelország, Nagy-Britannia, Németország és Svájc állnak előtte. A legtöbb emberélet esett a vasúti forgalom áldozatául Romániában, ahol egy millió utas közül 1.9 vesztette életét.

Ebből a szempontból igen rossz még az aránya Esztorzágnak (1·3) és Szovjet Oroszországnak is (1·0). Az utasokat ért könnyebb és súlyosabb természetű sérülések szempontjából Magyarország viszonyai így is kedvező képet mutatnak, amennyiben itt is a hetedik helyet foglalja el. Hazánkénál jobbak az állapotok Norvégiában (0·2),

Svájcban (0·2), Ausztriában (0·5), Németországban (0·6), Finnországban (0·8) és Svédországban (0·8). Feltűnően magas sebesülési arányszámával ezek között is Románia magaslik ki, ahol egy millió utas közül 4·2 szenvedett kisebb-nagyobb sérülést.

V. J. dr.

© IRODALMI SZEMLE ©

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

A szellemi munkások összeírása. 1928.

Le recensement des travailleurs intellectuels hongrois 1928.

Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat 79. kötet. Szerkeszti és kiadja: a Magyar kir. Központi Statisztikai Hivatal. Budapest 1930. 13*+190 l.

Publications Statistiques Hongroises. Nouvelle série, volume 79. Rédigé et publié par l'Office central royal hongrois de statistique. Budapest: 1930. 13+190 pages.*

Résumé. L'enquête de 1928 portait sur les travailleurs intellectuels ayant fait l'école moyenne ou possédant une moindre instruction. Le nombre de ceux-ci montait à 277.343, dont 192.910 se livraient à des travaux intellectuels proprement dits; on trouvait en outre 74.399 personnes ayant fait 6 classes d'école moyenne et effectuant des travaux intellectuels non proprement dits. Parmi les individus inscrits, on comptait 10.034 chômeurs. 49·2% des travailleurs intellectuels appartenaient à la catégorie „services publics et professions libérales“.

L'ouvrage donne des relevés sur la répartition des travailleurs intellectuels suivant la profession, l'âge, l'état civil, la langue maternelle, la nationalité (sujétion), le degré d'instruction et le nombre des enfants des individus recensés (enfants nés, enfants vivants et enfants à la charge des recensés. On y trouve d'amples renseignements sur les conditions des chômeurs intellectuels et sur l'aggravation de la situation de la classe moyenne.

★

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal közlemény-sorozatában Kovács Norber dr. miniszteri tanácsos tollából megjelent *A szellemi munkások összeírása (1928)* című tanulságos munka. Az összeírás kiterjedt a hat középiskolát végzett egyénekre és azokra, akik ennél alacsonyabb képzettségük mellett tényleg szellemi munkát teljesítettek. Az összeírt egyének összes száma 277.343, akik közül a szellemi munkások száma 192.910, a hat közép-

iskolát végzett, nem tulajdonképeni szellemi munkát teljesítő egyének száma 74.399, végül a munkanélküli szellemi munkások száma 10.034 volt. Az összeírt egyének összes száma a 15 éves és idősebb népesség számához viszonyítva 4·66%.

Foglalkozási főcsoport szerint a szellemi munkásoknál első helyen a közszolgálat és szabadfoglalkozás (49·2%) áll. A nyugdíjasok és nyugalomba vonultak 13·1%-kal, az ipar 10·5%-kal szerepel. A munkanélküli szellemi munkások számánál a kereskedelem 23·5%-kal, a tanulmányai befejezése óta foglalkozáshoz még nem jutott egyének csoportja 22·2%-kal, a közszolgálat és szabadfoglalkozás 19·9%-kal, az ipar 16·7%-kal szerepel. A tulajdonképeni szellemi munkások közül valamivel több, mint 5% volt munka nélkül, sőt Budapesten ez az arány 7·8%.

A kimutatások az adatokat terület, foglalkozás, kor, családi állapot, anyanyelv, honosság, végzettség, stb). szerint részletezik. Különösen érdekes a szellemi munkások számának osztályozása a született, életben volt és eltartott gyermekek száma szerint. A szellemi munkások közül kizárólag 84·8%, túlnyomóan 8·1%, kisebb részben 7·1% a szellemi munkája után kapott keresetéből élt. A nyugdíjas és nyugalomba vonult szellemi munkások száma 25.157 volt, akik közül 3.330 (13·2%) mellékfoglalkozást űzött. A szellemi munkanélküliek súlyos helyzetére vall, hogy majdnem fele számban (46·5%) egy évnél hosszabb idő óta vannak munka (állás) nélkül. A munkanélküli szellemi munkások 3.168 gyermeket tartottak el. A munkanélküliek 59·4%-a eltartója keresetéből, vagy jövedelméből, 14·5%-a szórványosan űzött mellékfoglalkozásból, 11·5%-a segélyekből tengette életét.

A szellemi munkát teljesítő középosztály anyagi leromlására nézve igen érdekes adat a kötött kamatozású, közforgalmú értékpapír-tulajdonosok kimutatása. Az összeírt egyének 21·2%-ának volt

valamilyen közforgalmú értékpapírja. Az összeírt egyének tulajdonában lévő magyar hadikölcsönkötvények névértéke 2·38 milliárd korona volt.

Ihrig Károly: Budapest szövetkezetei 1926-ban.

Charles Ihrig: Les coopératives de Budapest en 1926.

Statisztikai Közlemények (szerkeszti: Illyefalvi I. Lajos) 57. kötet (1929) 4. sz. Budapest, 1929. 213 l. Kiadja: Budapest székesfőváros Statisztikai Hivatala.

Publications Statistiques (rédigées par Louis I. Illyefalvi.) Vol. 57 (1929) No 4. Budap. st., 1929. 213 pages. Publiées par le Bureau municipal de statistique de Budapest.

Résumé. L'ouvrage traite les coopératives de Budapest suivant les résultats, relatifs au 31 décembre 1926, de l'enquête menée par le Bureau municipal de statistique de Budapest. Bien que, par suite des lacunes des renseignements recueillis lors de l'enquête, on n'ait pu obtenir un tableau complet du rôle des coopératives dans la vie économique de Budapest, l'ouvrage enrichit considérablement la littérature statistique des coopératives, car il montre comment on peut mesurer les forces économiques, sociales et morales du mouvement de coopérative.

★

A munka bevezetésében a szerző a szövetkezeti mozgalom lényegét, fejlődését és gazdasági rendünkben játszott szerepét vázolja röviden és *Sombart* nyomán arra a megállapításra jut, hogy a szövetkezetek igazi fontosságra és jelentőségre azóta emelkedtek, mióta a társadalom eljutott annak a felismeréséhez, hogy a kapitalizmus csak úgy menthető meg a teljes csódtól, a szociális forradalom állandóan fenyegető rémétől, ha korlátlan individualizmusa helyett gazdasági rendjében a szociális jellegű elvek mind nagyobb mérvben juthatnak érvényre.

E belátás adott lendületet a szervezett gazdálkodás terjedésének, melyek különböző megnyilvánulási formái — a kartellek, a közületi vállalkozások és a szövetkezetek — közül az elsőnek bármilyen oligarchikus szervezete és hatalmas tökeereje, a másodiknak még olyan súlyt adó közjogi jellege dacára is a harmadik féleség, a szövetkezetek vannak a jövő gazdasági életünkben a legnagyobb szerepre hivatva, mert számtalan apró szervükkel csak ezek képesek a legszélesebb rétegekig lenyúlni s ezáltal a magukra hagyatott gazdasági egyedeket a társítás révén a tervszerű közgazdálkodás eszméjének annyira megnyerni, hogy ez a szövetkezeti élet elmélyülése révén előbb-utóbb a legszélesebb tömegek materiális és morális szükségletévé fog válni.

A szövetkezeti mozgalomnak illetően felfogása szerint a szövetkezetek problémája túlnő a bennük résztvevők érdeklődési körén és az ország egészét,

a nemzet egyetemét érinti az a kérdéskomplexum, mely a szövetkezeti mozgalommal kapcsolatos. Természetes, hogy a szövetkezeti mozgalom jelentőségének ez a szemlélete kívánatosá tenné a szövetkezetek országos helyzetének feltárását, mivel azonban a szövetkezetekben összpontosuló gazdasági, társadalmi és morális erőnek országos viszonylatban való bemutatására hamarosan nem számíthatunk, a jelen munkát a meglehetősen szegényes szövetkezeti statisztikai irodalmunk annál jelentősebb nyereségének kell tartanunk, mert egyfelől, miután — mint a szerző mondja — a szövetkezetek egyes ágait kimondottan a nagyvárosok lakói, azok gazdasági és társadalmi viszonyai hívják életre, Budapest, mint az egyetlen nagyvárosunk, ebben a vonatkozásban valóban az országos viszonyokat tükrözteti vissza, másfelől pedig, miután fővárosunk az ország gazdasági életében túlsúlyú szerepet játszik, a szövetkezeti szervezkedés idecentralizáltságánál fogva Budapest szövetkezeti mozgalomának ismerete az országos szövetkezeti erőviszonyokra is enged következtetni.

Annak a kitűzött feladatnak a megoldására pedig, hogy számbavétesse az a szerep, melyet a szövetkezetek Budapest közigazgatási életében játszanak, az a statisztikai felvétel szolgált, melyet a székesfővárosi statisztikai hivatal a szerző intenciói alapján az 1926. évi december hó 31-i állapotnak megfelelően végrehajtott. A fővárosi stat. hivatalnak ezt az első szövetkezeti statisztikai adatfelvételét gondos előkészítő munka indította meg, mely elsősorban is a megfigyelés egységének szabatos körülhatárolását célozta és annak az elvi jelentőségű kérdésnek a megállapítását eredményezte, hogy a vállalkozások ne csak formájuk, hanem tartalmuk és céljuk mérlegelése alapján vonandók a vizsgálat körébe, illetve hagyandók figyelmen kívül. Ennek megfelelően a kérdőívvel felkeresendő szövetkezetek jegyzékének összeállításánál éppoly figyelemmel voltak arra, hogy a lényegében más, de formájában a szövetkezetekre emlékeztető vállalkozásokra ne terjedhessen ki a megfigyelés, mint ahogy arra is súly helyeztetett, hogy a nem szövetkezeti formával bíró, de szövetkezeti tevékenységet kifejtő alakulatok bevonassanak a vizsgálódás körébe. A kérdőívek megszerkesztésénél figyelemmel voltak ugyan a m. kir. közp. stat. hivatal gyakorlatára, de bizonyos új szempontok a felvételben és a főváros speciális helyzete célszerűvé tették új kérdőívek szerkesztését. Annak a jegyzéknek a gondos összeállítása is a felvételt előkészítő munkához tartozott, melynek alapján a kérdőívek szétküldettek. Budapest szövetkezeteinek teljes jegyzéke, mely bizonyos korrekciók figyelembevételével a Cégjegyzék alapján készült el, 316 szövetkezetet foglalt magában a központi, illetőleg országos jellegű szövetkezetek nélkül. A kérdőívek

visszaérkezésekor azonban kitűnt, hogy a céghivatal nyilvántartása nem fedi a valóságot. A 316 kibocsátott kérdőívből u. i. a posta 41-et „megszűnt“, 54-et „ismeretlen“ és 26-ot „elköltözött“ jelzéssel, összesen tehát 121-et visszakézbesített, melyeket mint az inflációs idők alapítási lázában keletkezett és hamarosan ismét eltűnteket természetesen nem létező szövetkezeteknek minősítettek. A fennmaradó 195 szövetkezetből a kérdőívet, ismételt sürgetésre is csak 89 (46%) küldte vissza kitöltve, amiből a szerző a szövetkezeti vezetők statisztikai érzékére és szövetkezeti szellemük nivójára von elszomorító következtetést. Ez pedig annál sajnálatosabb, mert Budapest szövetkezeti életének megvilágítását célzó első statisztikai felvétel épp az adatszolgáltatók indolenciája folytán kényszerült lemondani a teljeségről. Így tehát a szóbanforgó munka Budapest szövetkezet-töredékének — mindenesetre azonban súlyra a jelentősebb töredékének statisztikai adatait tartalmazza.

A teljesség rovására menő veszteségért némileg kárpótol az a történelmi áttekintés, melyben a szerző Budapest szövetkezeti életének fejlődését tárja az olvasó elé, külön vizsgálva a hitel-, a fogyasztási s az iparos- és egyéb szövetkezetek múltját. Külön fejezetben nyernek ismertetést a Budapesten székelő központi és egyéb országos szövetkezetek is és pedig először azok, melyeknek működési súlypontja a fővárosra esik, utána pedig a túlnyomóan vidéken működő szervezetek központjai.

Az utolsó, legterjedelmesebb fejezet az 1926. évi statisztikai felvétel alapján annak a 89 szövetkezetnek a viszonyait mutatja be, melyek kimondottan, vagy legalább is túlnyomó részben Budapest lakossága valamelyik rétegének gazdasági érdekeit szolgálják. E 89 szövetkezet közül 5 fogyasztási, 7 hitel, 16 iparos, 10 beszerző és értékesítő, 27 lakás- és otthon, 10 munkás-termelő és 4 kereskedői szövetkezet volt. Ezekről kapunk a munka további részében először is általános ismertetést, mely az összes szövetkezeti fajtáknál áttekinthetőleg terjed ki a szövetkezetek életkorára, személyi összetételére (tagok, vezetők foglalkozási megoszlása), jogi jellegére (szavatosság, szavazatjog, üzletkör stb.), majd a szövetkezetek egyes fajtáinál a fenti sorrendben olyan beszámolót, melyből kiviláglik az egyes szövetkezeti ágak tőkeereje, üzletköre, annak nagysága és eredménye, egyszóval az a szerep, melyet a szövetkezetek Budapest gazdasági életében játszanak. Ez a legnagyobb jóakarattal sem mondható nagynak, még akkor sem, ha az adatszolgáltatás alól magukat kivont szövetkezetek súlyát is számbavesszük. Ezt maga a szerző is elismeri, oka pedig abban keresendő, hogy a közvélemény állásfoglalása a szövetkezeti mozgalommal szemben még ma is nagyon szerteágazó. Ez pedig nem csoda, különösen ha meggondoljuk,

hogy a szövetkezeti eszmét a vele való visszaélések, az érdekellentétek és a közöny mennyire akadályozzák terjedésében. Ha a szövetkezeti formákkal való minden vonatkozású visszaélést maga a szövetkezeti mozgalom akadályozna meg, továbbá ha a szövetkezeti ismeretek nyújtását közoktatásunk minden fokozatának tantervébe beillesztené, az ellentétes érdekek minden erőlködése dacára is diadalmasan haladna hódító útján előre a szövetkezeti mozgalom, mert azáltal, hogy a magukra hagyatott gazdasági erőket úgy társítja, hogy ezzel a társulással olyan feladatok is megoldhatók, melyek a társítatlan gazdasági egységeknek szinte elérhetetlenek (pl. áru- és hiteluzsorától való mentesülés), a kisebb egzisztenciák gazdasági, társadalmi és morális szükségletét elégíti ki és életlehetőségeiket javítja.

És éppen abban mutatkozik meg a szóbanforgó munka jelentősége, eltekintve attól, hogy ilyenmű — statisztikai módszerrel és kritikai alapon készült — szövetkezeti munkával a külföldi irodalomban is kevésbé találkozunk, hogy segíti tisztázni a szövetkezeti mozgalomról a közfelfogásban élő ellentétes véleményeket a statisztika világosságánál, rámutatva a szövetkezetek szerepére, súlyára, talajára, közgazdasági célszerűségére és szükségességére.

G. G.

Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch. VI. Jahrgang: 1930.

Kiadja: Gratz Gusztáv. Felelős szerkesztő: Bokor Gusztáv. Budapest, 1930. 437 l.

Éditeur: Gustave Gratz. Directeur: Gustave Bokor. Budapest, 1930. 437 p.

Résumé. Comme dans les années précédentes, le tome VI de l'„Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch“, édité par M. Gustave Gratz et rédigé par M. Gustave Bokor, rend compte en plusieurs articles remarquables de la formation des conditions économiques de la Hongrie. Par ses développements instructifs basés sur des documents officiels, l'ouvrage est une précieuse source pour l'étranger, permettant d'observer d'une part le récent développement de l'économie sociale du pays, et d'autre part, les principaux faits de la vie économique.

★

Azok között a kiadványok között, amelyeknek az a hivatásuk, hogy a külföldet, elsősorban a külföld gazdasági köreit Magyarország helyzetéről, gazdasági és társadalmi fejlődéséről hiteles, objektív alapon tájékoztassák, az Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch, ez a Gratz Gusztáv kiadásában és Bokor Gusztáv szerkesztésében német nyelven immár néhány év óta rendszeresen megjelenő tartalmas mű

egyik leggyakrabban idézett és így legeredményesebbnek nevezhető forrásmunka. Az évkönyv VI. kötete a napokban került a könyvpiacra. Ha átlapozzuk ezt a legújabb kiadást s egybevetjük tartalmát az előző évfolyamokéval, elsősorban is a szerkesztés gondossága ötlük szembe. Tagadhatatlan ugyan, hogy a rokonjellegű munkákhoz hasonlóan az Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch sem terjeszkedhetik ki gazdasági életünk egészének hiánytalan és arányos ismertetésére s egyes cikkeinek szerkezete és tartalma sem minden tekintetben egyöntetű. A gondosan összeválogatott anyag azonban olyan terjedelmes, hogy a műnek ezt a hiányosságát súlyosabban sohasem érezzük. Külföldi sikerét s azt, hogy idehaza is hasznos útmutató a közgazda kezében, főképen két körülmény biztosítja. Elsősorban az, hogy a gyakorlati életet jól ismerő szakférfiak által írott cikkeinek egy része évről-évre megismétlődik — természetesen mindig aktuális anyaggal kiegészítve —, miáltal az ország közgazdasági viszonyainak folyamatos megfigyelésére nyílik mód; másodsorban pedig különösen az a körülmény fokozza a mű értékét és használhatóságát, hogy az egyes évfolyamokban több rendkívüli cikk vet világot a pillanatnyilag napirenden lévő társadalomgazdasági, nemzeti és kormányzati problémákra. Az évkönyv tehát mindig időszerű marad s mint forrásmunka is eredményesen állja meg a helyét.

Tekintettel arra a nagy anyagra, amely az egyes cikkekben felsorakozik, e helyt nem térhetünk ki a tanulmányok érdembeli megbeszélésére s tartalmuk rövid felemlítésével kell megelégednünk. A könyvet a kiadónak, Gratz Gusztávnak általános jellegű értékes cikke vezeti be a jóvátételi és az optáns-kérdésekről. Mezőgazdasági témájú az öt következő dolgozat, Gyárfás József a mezőgazdasági növénytermelésről, Marschall Ferencé a magyar kormánypolitika és Magyarország mezőgazdasága összefüggéseiről, Nagy Iváné az elmúlt évek mezőgazdasági termelésének fejlődéséről, Mutschbacher Emilé a mezőgazdasági vámpolitikáról és Staub Eleméré a mezőgazdasági termény- és termékforgalmi intézetről. Az ipar helyzetét hat cikk taglalja. Farkasfalvi Sándor statisztikai, Lengyel Géza pedig konjunktúrakutatási szempontból rajzolja meg a magyar gyáripár fejlődésmenetét és állapotát. A háború utáni iparfejlesztés kérdéséről Sztéry József báró emlékezik meg, míg Hubert Ernő az 1929/30. évi széngazdálkodásról, Meszlényi Artúr az új magyar kartell-törvénytervezetről, Pétery István, Söpkéz Sándor, Jakobovits Dániel és Zipernovszky Ferenc pedig az energiagazdasági feladatokról ír. Négy további cikk a kereskedelem, vámpolitika és kereskedelmi mérleg kérdéseit világítja meg:

Meszlényi Emilé, mely az 1929/30-as külkereskedelmi forgalmat mutatja be, Kemény Dezsőé, mely ugyanezen időszak kereskedelméről ad általános képet és Kelemen Gyuláé, mely rendkívül részletesen kutatja e két év gabonakereskedelmének alakulását. A magyar és a nemzetközi kereskedelmi politikát ismertető cikk Ferenczi Izsó tollából származott. A közlekedésügy tárgyköréből három tanulmány fakadt. A vasút és az automobil forgalmi szerepét Bogsch Aladár, a folyamhajózás alakulását Nikl Béla, a posta, táviró, telefon és rádió ügyét pedig Szentiványi Ervin mutatja be. Hét újabb cikk témája a pénzügyi kérdések tárgyköréből való: itt az államháztartás helyzetéről Kállay Tibor számol be, a budapesti pénzpiacról és a Nemzeti Bankról Quandt Richárd, a budapesti pénzintézetekről Éber Antal, a tőzsdéről Beck Róbert, a Postatakarékpénztárról Tormay Béla, az 1929. évi fizetési mérlegről Szigeti Gyula, végül a háború utáni évek tőkeképződéséről Kresz Károly. Makay Miklós és Pintér Oszkár cikkei, melyek a budapesti építkezési mozgalmak legújabb történetét ölelik fel és Hantos Aladárnak a közmunkákról beszámoló dolgozata alkotják együttesen az évkönyvnek az építkezések és közmunkák c. következő nagyobb fejezetét. A biztosításügy és társadalompolitika négy cikkel van képviselve az új kiadásban. Kutasi Elemér dolgozata a biztosításügy állapotát vázolja fel, Pap Gézáé az ipari társadalompolitikáét az időközben elhunyt Pap Dezsőé pedig a munkabérek, drágaság és életfenntartás alakulását vizsgálja; Magyarország háború utáni ki- és bevándorlási mozgalmáról s az utódállamok magyar népességének vándorlásairól Ferenczi Imre (Genf) tájékoztatja összefoglalóan az olvasót. Az évkönyv ezúttal két új cikkben a magyar vidék gazdasági életét is a külföldi érdeklődő elé tárja: Tonelli Sándor dolgozata a nagyobb magyar vidéki városok gazdaságát foglalja össze rövid, pregnáns vonásokban, Pásztor Miksa pedig a vidéki pénzintézetek jelentőségét és adatait vázolja fel. Ha még megemlítjük, hogy az egyes cikkekben belül ez alkalommal is számos időszerű probléma talál megvitatást, mint például a boletta-törvényé, a racionalizálásé stb., nagyjában teljes képet adunk az Ungarisches Wirtschafts-Jahrbuch szerkezetéről és tartalmáról.

A könyvben elszórt statisztikai anyag természetesen fejezetről-fejezetre változó terjedelmű. Örömmel állapíthatjuk azonban meg, hogy a kifejezetten statisztikai beállítású cikkekben kívül több más cikke nem nélkülözi a statisztikai alapot, úgy-hogy a mű a hazai statisztikai adatoknak a külföld elé tárásával is fontos feladatot tölt be.

Wiener Statistische Sprechabende:

Heft 1: Walter Breisky: Die Weltlage der Statistik. — Wilhelm Winkler: Die Statistik in Österreich.

Wien, 1930. 23 l. — p.

Heft 2: Edmund Palla: Probleme der Sozialstatistik.

Wien, 1930. 16 l. — p.

Heft 3: Rudolf Riemer: Die rechtlichen und methodischen Grundlagen der österreichischen Betriebszählung 1930.

Wien, 1930. 20 l. — p.

Három keskeny füzet az összeomlás óta főleg folyóiratszerű közleményekben rendkívül meggyé-
rült osztrák statisztikai irodalom lassú megélnkü-
léséről ad számot. A három füzet tartalma négy
előadás, mely a két neves osztrák statisztikus,
Breisky és *Winkler* rendezésében, előbbi elnökle-
te alatt megindult *bécsi statisztikai előadássorozat* fo-
lyamán hangzott el. Ez a „Wiener Statistische
Sprechabende“ címen megrendezett előadásciklus a
statisztikai egyesületi mozgalom hiányát van hivatva
— legalább részben — pótolni Ausztriában, egy-
szersmind azonban a hivatalos és gyakorlati körök
statisztikai érdeklődésének felébresztését és a sta-
tisztiika népszerűsítését is szolgálja. Éppen ezért az
előadások tudományos színvonaluk mellett hangsú-
lyozottan *bevezető*-jellegűek s nem annyira mélyre-
hatolóan, mint inkább nagyobb vonásokban, átfö-
gőn tárgyalják a kitűzött témákat.

Az *első füzet két előadást* foglal magában.
Breisky Walter, az osztrák Szövetségi Statisztikai
Hivatal elnöke széles körök tájékoztatására igen al-
kalmassz eszmefuttatásában a *statisztika világhelyze-
tével* ismerteti meg a hallgatót, illetve az olvasót.
Kiindulva a statisztika háború utáni rendkívül erő-
teljes térfoglalásából, *Breisky* fejtegetései folyamán
minden fontosabb intézményre röviden kiterjeszke-
dik és áttekintően mutatja be a statisztikai „mű-
helyeket“; rendeltetésüket és elhelyezkedésüket *öt*
csoportba: 1. az állami, 2. a nagyvárosi statisz-
tikai hivatalok, 3. a közjogi testületek és intézmé-
nyek statisztikai szervei, 4. a nem hivatalos statisz-
tikai irodák, 5. a tudományos kutatóhelyek cso-
portjába sorolva ismerteti. Fejtegetései során az
egyes statisztikai szervek céljainak és munkaterü-
leteinek leírását történeti adalékokkal vezeti be.
Majd előadásának befejező részében a statisztika
nemzetközi szerveinek jelentőségéről és munkássá-
gáról emlékezik meg. — A másik előadó, akinek
dolgozatát ugyancsak a kiadványsorozat első füzeté-
re publikálja, *Winkler* professzor, Ausztria hivatalos
statisztikai szervének osztályvezetője, történeti hát-
térbe vetítve válaszolja fel az *osztrák statisztika fejlő-
dését és mai helyzetét*. Egy történeti adatot érdemes
Winkler dolgozatából kuriózumképen megismételni:
az előadás az osztrák hivatalos statisztika *első pró-
bálkozásának*, v. *Metzburg* 1829-ben 100 litográfált
példányban közreadott „Tafeln zur Statistik der

österreichischen Monarchie“ c. műve megjelenésé-
nek éppen százéves fordulójára esett. Mint *Winkler*
a továbbiakban megállapítja, az osztrák statisztikai
szolgálat tulajdonképen már röviddel az említett
időpont után, *Czoernig* alatt elérte *legmagasabb*
színvonalát. A birodalomnak a mult század közepe
táján aránylag igen fejlett hivatalos statisztikája a
70-es évektől kezdve központi jellegéből egyre töb-
bet veszített el, tekintélye, munkaköre egyre jobban
összezsugorodott: a *Winkler* által vázlatosan megraj-
zolt visszafejlődés a *decentralizált* statisztikai szolgál-
lat fogyatékoságának, hátrányainak és hiányainak
legjobb iskolapéldája. Közvetlenül a háború után
ugyan a „Statistische Zentralkommission“-ból átszer-
vezett „Bundesamt für Statistik“ a szociális statisztika
munkaterületét visszaszerezte, a háború utáni évek sú-
lyos gazdasági és pénzügyi helyzetében azonban hatá-
rozottabb centralizációt nem kísérelhettek meg s a
Breisky és *Winkler* által egyaránt szükségesnek mon-
dott *központosítás a jövő feladata maradt*. *Winkler*
a világháborút követő évtizedben költségvetési nehé-
ségek miatt hihetetlenül meggyengült osztrák statisz-
tika újraélesztését és helyes irányokban való tovább-
fejlesztését elsősorban az 1930. évi nagy statisztikai
felvételektől s az ezáltal nagyobb ütemekben meg-
induló hivatalos statisztikai munkálkodástól, má-
sodsorban pedig attól várja, hogy előadásaik segít-
ségével sikerül a hivatalos statisztika újraszervezé-
sének szükségességét a köztudatba és Ausztria vezető
köreibe átvinni.

Érdekes, hogy a következő előadó, *Palla*, a
bécsi munkások és alkalmazottak kamarájának fő-
titkára, aki egykor az osztrák hivatalos statisztikai
szolgálatban is tevékenykedett, a *második füzetben*
foglalt előadásának befejezésében még *Winklernél*
is nyomatékosabban aláhúzza az osztrák hivatalos
statisztika új életrekeltésének szükségességét. A
szociális statisztikát művelő intézményeket felsora-
koztatva ugyanis nem hallgathatja el azt a körül-
ményt, hogy mind a tudomány, mind a kormány-
zat és a gyakorlati élet szempontjából — csupán a
szociális statisztika problémáit tekintve is — az
osztrák statisztikai szolgálat helyzete távolról sem
kielégítő, sőt szinte válságosnak mondható. Mint a
gyakorlati életben számtalanszor a statisztika fel-
világosításaira szoruló szakember, súlyosan érzi
Ausztria statisztikájának mai hiányosságait s a ki-
vezető utat csak a hivatalos statisztika határozott
központosításában látja; a valóban *központi* statisz-
tikai hivatal mellett pedig szükségesnek gondolja,
hogy a hivatalos és gyakorlati intézmények s a
tudomány képviselőinek bevonásával ismét életre
hivassék az a *statisztikai tanács*, mely Ausztria egy-
kori statisztikai szervének, a Statistische Zentral-
kommissionnak is bevált tanácsadó testülete volt.
Palla előadásának első (nagyobbik) részét (a sta-
tisztiika értékelésével foglalkozó bevezetés után) ter-

mészeten a tulajdonképeni tárgy: a *szociális statisztika fogalmának, céljának és problémáinak meghatározása* foglalja el. A szociális statisztika problémáit a statisztika összes ágaiban fellelhető idevágó problémák felsorolása segélyével hámozza ki, külön felemlítve azokat a problémákat, amelyek kizárólag, vagy elsősorban a tulajdonképeni szociális statisztika sajátjai. Az előadás tanulságosan világítja meg a szociális statisztikának és a statisztika többi ágainak egybeszővődését.

Riemer, a Szövetségi Statisztikai Hivatal osztályvezetője tartalmas előadásában aktuális témát, az 1930. évi üzemi számlálás jogi és módszertani alapjainak ismertetését vitte a hallgatóság elé. Tízéves tervezetek után végre 1930-ban valósulhat meg ez a nagy felvétel, mely valóban hiányt pótló lesz, hiszen az új határok között vegetáló Ausztriáról hasonló felvétel még nem készült, sőt a háború előtti Ausztriában is 1902-ben volt az utolsó tulajdonképeni üzemi számlálás. Riemer előadásában természetesen többször hivatkozott erre a felvételre, valamint az 1925. évi nagy német összeírásra, melynek eredményei a legújabbban és a legbeszédesebben igazolták az üzemi felvétel jelentőségét, nélkülözhetetlen voltát. A felvétel *előkészítésének* rövid tárgyalását Riemer előadásában az összeírás jogi alapjainak ismertetése követi; itt az előadó főleg az adatszolgáltatók kötelezettségének, a számlálás

megszervezésének és a felvétel végrehajtásának változására fektette a fő súlyt; tekintettel arra, hogy az utolsó felvétel óta a határok megváltoztak s amúgy is nagy idő telt el, az összeírást *próbaszámlálás* vezeti be. Riemer munkájának legérdekesebb része a felvétel *terjedelmét és metódikus alapjait* írja le. Itt nehézséget okoz különösen a *számlálási egység* helyes meghatározása. A *mezőgazdasági üzemek* számbavételénél a felvétel egysége általában az egységesen kezelt, önálló vezetésre szükséges berendezésekkel felszerelt s mező-, illetve erdőgazdasági művelés alatt álló területet munkáló üzem lesz. Az ipari, helyesebben *iparforgalmi üzemi számlálás*nál pedig, mely az ipari, kereskedelmi és forgalmi üzemeken kívül egyéb üzemekre, például szabad pályán működő egyéneknek: közjegyzőknek, orvosoknak stb. irodáira is kiterjed, általában a telephely lesz a számlálási egység, kiegészítve azonban kivételes esetben az üzemtechnikai egység gyakran figyelembeveendő kritériumaival, míg a gazdasági egység a feldolgozás egyik szakaszában lesz irányadó. Előadó végül a *kérdőívek* beható ismertetésére is kiterjeszkedett.

A három füzet egyszersmind három ülés jegyzőkönyve, az előadásokon kívül tehát az azokat követő *hozzászólásokat* is nyilvánosságra hozzák s új szempontokkal egészítik ki az előadók értékes fejtegetéseit.

Th. L. dr.

A M. kir. Közp. Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Annuaire du commerce international, 1929. L'annuaire bleu.* Comité national des conseillers du commerce extérieur de la France. Paris.

Annuaire oriental, 1930. Albanie, Bulgarie, Egypte, Grèce, Irâq, Palestine, Roumanie, Syrie, Turquie, Yougoslavie. Editeur A. Rizzo. Wien.

Statistisches Jahrbuch für die Eisen- und Stahlindustrie, 1930. Nordwestliche Gruppe des Vereins Deutscher Eisen- und Stahl-Industrieller. Düsseldorf.

Woytinsky, Wladimir: *Tatsachen und Zahlen Europas.* Wien. 1930.

Statistisches Jahrbuch deutscher Städte, 1930. Lieferung 2. Amtliche Veröffentlichung des Deutschen Städtetages. Bearbeitet vom Verband der Deutschen Städtestatistiker. Leipzig.

Handwörterbuch der Arbeitswissenschaft. 16. Lieferung. (Schluss-Lieferung.) Hrsg. von Dr. Fritz Giese. Halle a/S. 1930.

Annual report and statement of accounts, 1929/30. World association for adult education. London.

Sipos, Alexander: *Practical application of Jordan's method for trend measurement.* Budapest. 1930.

Nicholson, A. V.: *La construction du silo.* Ministère fédéral de l'agriculture, Canada. Ottawa. 1930.

Das Kartellproblem. Beiträge zur Theorie und Praxis. Unter Mitwirkung von Goetz Briefs, Artur Feiler, Georg Zahn und Ludwig v. Mizes hrsg. von Emil Lederer. München. 1930. (Schriften des Vereins für Sozialpolitik. 180.)

Közgazdasági enciklopédia. III. köt.: Jacini-Müller. Budapest. (1930.)

Magyarország. (*Hongrie.*) — *Annuaire statistique hongrois, 1928.* Office central royal hongrois de statist. Budapest.

A szellemi munkások összeírása, 1928. M. kir. központi statiszt. hivatal. Budapest. (Magyar statisztikai közlemények. Új sor. 79.)

Fellner, Friedrich von: *Das Volksvermögen Ungarns. Ein Beitrag zur Frage der Schätzung des Volksvermögens im allgemein.* Berlin. 1930. (Ungarische Bibliothek. II/7.)

Kriminalstatistikk, 1927/1928. Statist. centralbyrå. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 133.)

Recensement du 20 juin 1929. Bétail. Statist. centralbyrå. Oslo. (Norges offisielle statistikk. VIII. 134.)

Olaszország. (Italie.) — *Annuario statistico italiano*, 1930. Istituto centrale di statist. Roma.

Notiziario demografico. Rassegna bimensile di dati e notizie sulle popolazioni dell'Italia e degli altri paesi. Istituto centrale di statist. Roma. 1929.

Atti dell'Istituto nazionale delle assicurazioni. Vol. II. Conferenze di cultura assicurativa, 1929. Istituto nazionale delle assicurazioni. Roma.

Un ventennio di attività edilizia a Roma. (1909—1929.) Governatorato di Roma. Ufficio di statist. Roma.

Oroszország. (Russie.) — *Recensement de la population de l'U. R. S. S.*, 1926. *Occupations*. XXIII: Sibérie — République S. S. aut. des Mongolo-Bouriates. XXV: République S. S. aut. des Kasakes — République S. S. aut. de Kirghisie. Centralnoe sztatizt. upravlenie. Moszkva.

Abortü, 1926. Centralnoe sztatizt. upravlenie. Moszkva.

Peru. (Pérou.) — *Statistical abstract of Peru*, 1926. Bureau of statist. Lima.

Románia. (Roumanie.) — *L'agriculture en Roumanie*. Album statistique. Ministère de l'agriculture et des domaines. Bucarest. 1929.

Svájc. (Suisse) — *Statistisches Jahrbuch der Schweiz*, 1929. Eidgenössisches statist. Amt. Bern.

Statistik des Warenverkehrs der Schweiz mit dem Auslande, 1929. Eidgen. Oberzolldirektion. Bern-Bünpliz.

Schweiz. Handelssstatistik. Jahresbericht, 1929. Eidgen. Oberzolldirektion. Luzern.

Das Wirtschaftsjahr 1929 mit Wirtschaftszahlen bis März 1930. Eidgen. Volkswirtschaftsdepartement. Bern.

Statist. Jahrbuch des Kantons Basel-Stadt, 1929. Statist. Amt des Kantons Basel-Stadt. Basel.

Die Besteuerung der physischen Personen im Kanton Basel-Stadt nach Einkommen und Vermögen, 1925. Statist. Amt. Basel. (Mitteilungen. 51.)

Umfang, Zusammensetzung und Sortenaufbau des bernischen Obstbaues. Ergebnisse der 3. bernischen Obstbaumzählung vom Mai 1928. Statist. Bureau des Kantons Bern. (Mitteilungen. 4.)

Vieh- und Geflügelbestandsermittlung des Kantons Bern, 1930. Statist. Bureau des Kantons Bern. (Mitteilungen. 5.)

Statistisches Jahrbuch der Stadt Zürich, 1929. Statist. Amt der Stadt. Zürich.

Zürich und Vororte. Statistische Unterlagen zur Eingemeindungsfrage, 1926. Statist. Amt der Stadt. Zürich. (Statistik der Stadt Zürich. 32.)

Svédország. (Suède.) — *Statens vattenfallsverk*, 1929. Kungl. vattenfallsstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Olycksfall i arbete, 1927. Riksförsäkringsanstalten. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Konkurser, 1926/1928. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Jordbruk och boskapskötsel, 1927. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Majerihantering, 1928. Statist. centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Statens järnvägar, 1929. Kungl. järnvägsstyrelse. Stockholm. Kungl. järnvägsstyrelse. Stockholm.

Uppgifter om bankerna samt uppgifter om fondkommissionärer och fondbörs, 1929. Kungl. bank- och fondinspektionen. Stockholm. (Statistiska meddelanden. XVIII.)

Statistisk årsbok för Göteborg, 1930. Stadsstatist. kontor. Göteborg.

Uruguay. (Uruguay.) — *Anuario estadístico de la república oriental del Uruguay*, 1928. Parte 1., 4. Dirección general de estad. Montevideo.

El Uruguay. Ministerio de relaciones exteriores. Dirección de comercio exterior. Montevideo. 1929.

Folyóiratszemele.

Revue.

Archiv für Rassen- u. Gesellschaftsbiologie (23. köt. 2-3. f., München 1930, ném.)

— *Lotze R.*: Az iskolaválasztás, iskolai teljesítmények, társadalmi hovatartozás és a gyermekek számára közti kölcsönös viszonyra vonatkozó vizsgálatok. — *Burgdörfer F.*: A népesedéspolitikai helyzet. — *Lenz F.*: Észrevételek Burgdörfer előbbi munkájához. — (24. köt., 1930.) — *Bluhm A.*: Az „alkohol és utódok“ problémájához. — *Herwerden M. A., Nyland Th. J. és Schryver F.*: A Hollandiában végzett véresoportkutatókról. — *Verschuer O.*: A családi terheltség elterjedtsége a német nép-

ben. — *Müller K. V.*: Rasszhygiénia és szociális mozgalom. — *Lenz v. Borries K.*: A biológiai kérdés jelentősége a nemzetgazdaság szempontjából. — *Lenz F.*: A családi terhek adóreform általi kiegyenlítésének lehetőségei és határai.

Archiv für Soziale Hygiene und Demographie (5. köt. 4. füz., Berlin-Charlottenburg 1930, ném.). — *Zadek I.*: Szociális helyzet és a tudóvész elterjedése. — *Gurewitsch Z. A.*: Az alkoholfogyasztás összehasonlító nemzetközi statisztikája. — *Schmölders G.*: Prohibíció és nép-egészségügy az Amerikai Egyesült Államokban.

Bollettino dell'Istituto Statistico Economico (6. évf. 4-6. sz., Trieszt 1930, ol.). — *Lunder D.*: A világ nyersanyagkészletének megoszlása. — *Bradaschia G.*: Bulgária háború utáni mezőgazdaságának néhány irányelvéről. — Adatok az olasz polgári légi közlekedési vonalak forgalmáról.

Buletinul Statistic al României (1. sz., Bukarest 1930, rom.). — *Raducanu I.*: Az általános népszámlálásra vonatkozó törvény. — *Teodorescu M.*: Az állam hivatalos statisztikája 1929-ben. — *Istrate N.*: Románia gazdasági helyzete 1929-ben. — *Cazacu A.*: Románia nagyipara a rentabilitás szempontjából 1928 végén. — *Giurgea N.*: Az autók száma Romániában 1930 kezdetén.

Deutsches Statistisches Zentralblatt (22. évf. 6. f., Berlin 1930, német.). — *Burgdörfer F.*: Népszámlálás vagy a népszámlálás pótlása más összeírással? — *Lütge F.*: A Schwabe-törvény és az Engel-törvény a legújabb birodalmi háztartási gazdaságszámadási statisztikában.

Economia (8. évf. 5. köt. 1. sz., Róma 1930, ol.). — *Livi L.*: A szociális szervezet biológiai tényezői. — *Maiorana S.*: Az ingóvagyon jövedelmi adójának reformjai. — (2. sz.). — *Arias G.*: Gazdaságdinamika és korporatív gazdaság. — (3. sz.). — *Gangemi L.*: A részvényes állam. — *Espinosa A.*: A magánvagyon néhány országban. — *Livi L.*: Az első olasz általános mezőgazdasági számlálás végrehajtása. — (4. sz.). — *Bottai G.*: A gazdaságkutatás és a korporatív állam. — *Arias G.*: A korporatív rendszer és a nemzetgazdaság. — *David A.*: A francia vidék elektrifikálása. — (5. sz.). — *Coppola d'Anna F.*: A vámegegyezmény csődje. — *Giusti M.*: Az olasz nagyvárosok fejlődése az utolsó 50-60 év alatt. — *Arias G.*: Korporatív gazdasági kérdések. — (6. sz.). — *Bertolini A.*: Tulajdonjog és talajjavítás. — *Wagner E.*: A társadalomgazdaság Németországban és Ausztriában. — (6. köt. 1. sz.). — *Mazzei F.*: Az európai vámunióról. — *Simoncelli D.*: Az új bányajog. — *Espinosa A.*: Az Amerikai Egyesült Államok nemzetközi fizetési mérlege. — (2. sz.). — *Bordin A.*: A jövedelmi adó és a fogyasztási adó közötti különbségek. — *Mazzei J.*: Az európai vámunióról. — *Angelone R.*: Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági válságának jellegzetességei. — *Livi L.*: Nagybani és kicsinybeni élelmiszerárak.

Erde und Wirtschaft (4. évf. 1. f., Greifswald 1930, német.). — *Gohr E.*: A Hudson-Bay vasút. — *Griesmeier J.*: Statisztikai irodalmi szemle. — (2. f.). — *Perlewitz P.*: A meteorológia jelentősége a mezőgazdaságban. — (3. f.). — *Dietrich B.*: Az Amerikai Egyesült Államok gazdasági panamerikanizmusa. — *Sapper K.*: A kávétermelés település- és gazdaságföldrajzi jelentősége.

Giornale degli Economisti e Rivista di Statistica (45. évf. 6. sz., Milano 1930, ol.). — *Del Vecchio G.*: Moore H. L. gazdaságdinamikája. — *Ussi L.*: A szövőipar problémája az olasz selyemgazdaságban. — (7. sz.). — *Kretschmann G. J.*: A haszon, mint a gazdasági tevékenység mozgatóereje.

Internationale Rundschau der Arbeit (8. évf. 7. f., Berlin-Genf 1930, német.). — *Johnston G. A.*: A Csendes Óceán melletti országok industrializálódása. — Nemzetközi szociálpolitika 1929-ben. — (8. f.). — A munkanélküliek munkalehetőségei a Szocialista Szovjetköztársaságok Uniójában. — A munkafeltételek és munkabérek a cseh-szlovák mezőgazdaságban. — Statisztika az általános munkabér állásának ingadozásairól.

Jahrbücher für Nationalökonomie und Statistik (133. (78.). köt. 4. f., Jéna 1930, német.). — *Fritsching L.*: A profit, mint nem gazdasági kategória. — *Vöchting F.*: A római Campagna vándornyjai. — *Heyer F.*: Az angol répacukor. — *Greil L.*: A népgondozás feladatainak megoszlása a porosz országrészekben.

Journal of the Royal Statistical Society (93. kötet, 1. rész, London 1930, angol.). — *Jones J. H.*: A brit szénkereskedelem jelenlegi helyzete. — *Hawtrey R. G.*: Pénz és indexszámok. — (2. rész). — *Ellinger B.*: Japán verseny a gyapotkereskedelemben. — *Greenwood M.*: Az oltás kérdése. — Árucikkek 1929. évi nagykereskedelmi ára. — (3. rész). — *Birkett M. S.*: A vas- és acélpipar a háború óta. — *Richardson J. H.*: Nemzetközi reálmunkabérek összehasonlítása.

Kwartalnik Statystyczny (7. köt. 2. sz., Varsó 1930, lengyel-fr.). — *Buzek J.*: A Központi Statisztikai Hivatal fennállásának első tízéves periódusa (1918—1928.) — *Miller J.*: A statisztikai adatok mechanikus feldolgozásának fejlődéstörténete és jelen állása a Központi Statisztikai Hivatalnál. — *Bulawski R.*: Az adatok feldolgozásának szervezete és technikája az 1921 szeptember 30-i első általános népszámlálásnál. — *Fogelson S.*: A középérték és becslése. — *Piltz F.*: A városi statisztika szervezete.

Mezőgazdasági Közöny (3. évf. 8-9. sz., Budapest 1930, magyar.). — *Mattyasovszky M.*: A földreform eredményei. — *Máté I.*: Racionalizálás a mezőgazdaságban. — *Kotsis E.*: A magyar mezőgazdaságok épületvagyonáról. — *Németh J.*: A kanadai búza termelése és értékesítése. — Az európai agrárreformok mérlege.

Munkaügyi Szemle (4. évf. 8-9. sz., Budapest 1930, magyar.). — *Lippay I.*: Az üzemetódlás kérdéséről. — *Gombó I.*: A XIV. nemzetközi munkaügyi konferencia. — *Rácz J.*: A betegségi biztosítás problémái. — *Szeibert J.*: A napibérosztályok kérdéséhez. — *Gesztelyi Nagy E.*: A gyáripari munkaadók és az O. T. I.-i terhek. — *Csépai K.*: Orvosi adatok

a betegségi biztosítás válságához. — *Pintér Kovács Zs.*: Az electrocardiographia jelentősége a társadalombiztosító-orvosi gyakorlatban.

Népegészségügy. (11. évf. 18-19. sz., Budapest 1930, m.). — *Fabinyi R.*: Az elmebetegek aktív munkatherapiája. — *Vidakovich L.*: Egészségügyi tanulmány Baranya vármegye „ormánysági“ egyik községeiről.

Reichsarbeitsblatt (10. évf. 22. sz., Berlin 1930, ném.). — *Schwab G.*: A tanoncügy a kézműiparban. — *Schott*: A birodalmi népgondozási statisztika 1928-29-ben. — (24. sz.). — *Lüders E.*: Női munka az Egyesült Államokban. — *Richter*: Az új francia társadalombiztosítás. — (28. sz.). — *Trüb P.*: A bizalmi orvosi munka a duisburgi munkaügyi hivatalnál, annak szervezete és eredményei.

Revue Internationale du Travail (22. köt. 2. sz., Genf 1930, fr.). — *Bellerby J. R.* és *Isles K. S.*: A munkabérpolitika és az aranyvaluta Nagy-Britanniában. — *Ludkiewicz Z.*: Lengyelország és Franciaország agrárstruktúrája a kivándorlás szempontjából.

Revue Trimestrielle de la Direction Générale de la Statistique (1. évf. 4. f., Szófia 1930, bulg.-fr.). — *Kohn S.*: A statisztika és a statisztikai módszer lényege. — *Pentcheff P.*: A háztulajdonosok Bulgáriában. — A népmozgalom Bulgáriában 1928-ban.

Rivista Italiana di Statistica (2. évf. 2. sz., Bologna 1930, ol.). — *Vinci F.*: Az üzleti barométer 1930 első hónapjaiban. — *Vinci F.*: A születések csökkenésének újabb elemzései. — *Cumo E.*: Az olasz takarékpénztári betétek a legújabb törvénymódosításokhoz való vonatkozásban. — *Graffi E.*: Koponyaalkati mérések. — *Vinci F.*: A klinikai antropometria statisztikája. — (3. sz.). — *Vinci F.*: Az üzleti barométer és a gazdasági válság. — *Vinci F.*: Az 1929. év demografiai mérlegei. — *Vinci F.*: A gazdasági dinamika alapjairól. — *D'Addario R.*: Tanulmány a jövedelemeloszlás dinamikájáról. — *Cardini A.*: A statisztikai számítások gyors módszerei. — Világkrízis és az aranytartalék halmozása.

Schmollers Jahrbuch (54. évf. 4. f., München-Lipce 1930, ném.). — *Berkenkopf P.*: Szovjet-Oroszország ipari fejlődése. — *Bilimovič A.*: Spann Otmár értéktana. — *Weddigen W.*: A forgalom elméletének alapkérdései. — *Fritzsching L.*: A középosztály mint „osztály“.

Statistische Nachrichten (8. évf. 9. sz., Bécs 1930, ném.). — A kollektív szerződések és az általuk szerződött munkások 1928 végén. — A szövetségi adók hozadéka 1929-ben. — A dohányjövedék és dohányeladás pénzügyi eredményei 1929-ben.

Vierteljahrshefte des Thüringischen Statistischen Landesamts (9. évf. 1. sz., Weimar 1930, ném.). — *Mommer P.*:

A thüringiai munkáscsaládok megélhetése. — *Müller J.*: Thüringia kivitele az Északamerikai Egyesült Államokba. — A fontosabb thüringiai gyógy- és üdülőhelyek idegenforgalma 1925-től 1929-ig. — A vagyonadó-statisztika eredményei a Németbirodalomban és Thüringiában 1925-ben és 1927-ben. — (2. sz.). — *Mommer P.*: A thüringiai munkáscsaládok megélhetése.

Weltwirtschaftliches Archiv (32. köt. 2. f., Kiel 1930, ném.). — *Salz A.*: Az imperializmus jövője. — *Oparin D. I.*: Az arányosan fejlődő gazdaság teoretikus sémája, mint a gazdasági fejlődésmenet egy analizisének alapja. — *Neisser H.*: Jegybankszabadság. — *Käppeli R. B.*: A vámok pénzügypolitikai jelentősége. — *Joergensen J. C.*: A dán kereskedelmi politika és külkereskedelem fejlődése a háború után. — *Balogh T.*: Az interlokális bankkoncentráció problémája az Amerikai Egyesült Államokban. — *Lestschinsky J.*: A zsidó nép települési és rétegződési viszonyainak megváltozása az utolsó évszázad leforgása alatt. — *Pollogg C. H.*: A világ légiforgalma 1929-30-ban. — *Roscher M.*: A nemzetközi posta- és táviratforgalom 1929-30-ban.

Wirtschaftliche und Sozialstatistische Mitteilungen (3. évf. 8. f., Bern 1930, ném.). — A hotelek látogatottsági fokának szezoningadozása. — Az ipar helyzete 1930 második negyedében. — Be- és kivándorlás 1930 második negyedében. — (9. f.). — Az idősebb irodai és üzemi alkalmazottak munkanélküliségéről készült speciális statisztikai felvétel adatai. — Svájc géperejű járműstatisztikája. — A népmozgalom 1930 első felében.

Wirtschaft und Statistik (10. évf. 17. sz., Berlin 1930, ném.). — A bányászati termelés 1929-ben. — A vetésterület 1930-ban a Németbirodalomban. — A kereskedelmi hajógyártás 1929-ben. — A német országok adóbevételei és adóátutalásai 1930 áprilistól júniusig. — Az értékpapírforgalom a külföldi tőzsdéken 1924-1929-ben. — A tudományos főiskolák látogatottsága a Németbirodalomban az 1929-30-i téli félévben. — A munkajogi hatóságok tevékenysége 1929-ben. — Az 1928-ban előfordult üzemi balesetek okai. — (Melléklet). — A birodalmi 1928-29. évi pénzügyi statisztika. (Előzetes adatok.). — (18. sz.). — Az ipari közép- és nagyüzemek 1929-ben az iparfelügyeleti hatóságok statisztikája szerint. — A bányászati termelés 1929-ben. — A géperejű járművek a Németbirodalomban 1930-ban. — Az ipari szövetkezeti bankok 1929-ben. — Házasságkötések, születések és halálozások a Németbirodalomban 1930 első negyedében.

Zeitschrift des Bayerischen Statistischen Landesamts (62. évf. 3. sz., München 1930, ném.). — *Schwartz F.*: A sokgyermekes család a bajor statisztikában. — *Müller A.*: A saját lakással bíró egyes sze-

mélyek a 20.000-nél több lakosú bajor városokban az 1927 május 16-i állapot szerint. — *Lang J.*: A bajor víziutak 1929. évi forgalma. — *Steinkohl G.*: A vasúti viszonyok Bajorországban. — *Müller A.*: A hivatalos közigazgatási személyzet Bajorországban 1927 március 31-én. — A gépjárművek 1930 július 1-én. — Forgalmi balesetek Bajorországban 1929 április 1-től 1930 március 31-ig. — Az 5.000 lakosúknál nagyobb bajor községekben

végrehajtott lakásfelvétel adatai az 1929 december 31-i állapot szerint. — A kriminalitás Bajorországban 1929-ben.

Zeitschrift für die gesamte Staatswissenschaft (89. köt. 2. f., Tübingen 1930, ném.). — *Heyer F.*: Az angol széngazdálkodás új rendje. — *Surányi-Unger T.*: Gazdaság és nacionalizmus a távol keleten. — *Ohlin B.*: Hogyan valószínűsíthető meg a Young-terv?

◎ E G Y É B ◎

Az ingatlanstatisztika munkaköre, különös tekintettel a városi ingatlanok statisztikájára.

Les tâches de la statistique des immeubles, eu égard particulièrement aux immeubles urbains.

Résumé. L'auteur, soulignant l'importance de la statistique des immeubles ruraux et urbains, insiste sur la nécessité de recueillir des données détaillées sur ce point. Il importe particulièrement de se renseigner sur les achats d'immeubles d'étrangers et sur les immeubles possédés par les groupes politiques ou économiques rivaux.

Les immeubles peuvent être divisés en trois catégories: 1° terres consacrées à l'agriculture; 2° immeubles situés dans des villes et des communes; 3° rues, places publiques, routes, chemins, voies ferrées, surfaces d'eau. La statistique hongroise des immeubles agricoles, créée en 1875, est à tous égards développée, surtout depuis les modifications y apportées en 1928, de sorte qu'on a des relevés détaillés sur le nombre, le mouvement et les charges de ces immeubles.

On dispose de moins de données en Hongrie sur les bâtiments agricoles et sur les autres immeubles y appartenant. Et l'on y a peu de statistiques officielles sur la deuxième catégorie d'immeubles, comprenant ceux situés dans les villes et les communes. La statistique du mouvement des immeubles urbains est également incomplète. Il est donc nécessaire de faire une enquête pour combler les lacunes. L'auteur, indiquant les tâches et les méthodes d'enquête de la statistique des immeubles urbains, souligne qu'il est particulièrement important d'observer le mouvement et la

formation de prix des immeubles urbains. Quant à la statistique des immeubles d'utilité publique rentrant dans la troisième catégorie, elle est assez développée en Hongrie, et ne présente des lacunes que pour les bâtiments et ouvrages d'utilité publique.

Dans la seconde partie de l'article, on trouve des renseignements puisés aux registres cadastraux sur les terrains budapestois vendus en mars-octobre 1929, dont l'auteur indique le nombre, la situation, la superficie et le prix d'unité par toise carrée. L'année dernière, le mouvement des terrains budapestois a été d'environ 300 arpents cadastraux et, d'après les prix courants, il représentait à peu près 13,2 millions de pengős. Les terrains vendus pendant les huit mois en question représentaient 0,66% du territoire de la ville. L'auteur, sur la base des données relatives à la valeur courante, évalue à environ 1,2 milliard de pengős la valeur courante des terrains non bâtis de Budapest, et celle-ci augmente d'année en année. Dans les villes, l'intensité du mouvement des terrains est généralement en raison indirecte de la densité de la population. La superficie des terrains budapestois vendus pendant les huit mois en question était de 223 arpents cadastraux et le prix d'achat inscrit dans le registre cadastral, 9,8 millions de pengős. En chiffre rond, cela fait environ 44.000 pengős par arpent cadastral (sur la rive gauche du Danube, dans la région plate de Pest, 60.000 pengős et 32.000

à Buda, sur la rive droite du Danube); ajoutons que le prix moyen des terres agricoles est aujourd'hui de 900 à 1.000 pengős en Hongrie. La grandeur moyenne des terrains vendus était d'environ 400 toises carrées; la plupart (78·4%) en étaient inférieurs à un quart d'arpent cadastral et en général à Pest ils étaient plus petits qu'à Buda. Notons ici que la plupart des terrains sont de 150 à 200 toises carrées à Budapest.

Un tableau spécial donne des renseignements sur les terrains de Budapest (grandeur moyenne, médiane, minimum, maximum de valeur, 1er et 2e quartiles, par arrondissement). D'après les chiffres relatifs aux prix courants, le prix d'une toise carrée est actuellement de 27·54 pengős à Budapest.

Plus loins sont les terrains de l'axe de la ville, le Danube, moins ils sont chers et vice versa. Le prix des terrains achetés dans un but agricole dépend de la branche de culture y pratiquée. En général, le prix d'unité des petits terrains provenant de lotissements dépasse celui des plus grands terrains. Suivant des calculs détaillés, la valeur courante des immeubles situés sur le territoire extérieur de Budapest montait en 1929 à près de 1·3 milliard de pengős.

★

I.

Az ingatlan — különböző alakjaiban — a nemzeti vagyonnak egyik legjelentősebb tétele. A mezőgazdasági és városi ingatlanok úgy a nemzeti gazdálkodásban, mint a magángazdaságban is a legbecsültebb értéket képviselik s ennek ellenére a reájuk vonatkozó statisztikai adatgyűjtés a legtöbb országban mégis hiányos, tökéletlen és fejletlen.

Az ingatlanstatisztika hivatott pedig arra, hogy a mezőgazdasági és városi ingatlanvagyonnak — az ingatlanok birtoklásának, különböző alakjainak, akkumulálásának, stb. — az ország közviszonyaira, gazdasági, társadalmi, politikai, népesedési és művelődési állapotaira s e viszonyok alakulására gyakorolt befolyását figyelemmel kíséresse. A mezőgazdasági birtokok nagysága, az alkalmazott üzemformák és a művelési ágak különbözősége, a birtoklás eltérő jogi formái mind másképp hatnak egy-egy ország vagy vidék szociális viszonyainak kialakulására.

Vegyes fajú, egymással politikai és

gazdasági versengésben álló népek által lakott országokban a földbirtok és egyéb ingatlanvagyon tulajdonjoga legfontosabb erőforrását alkotja a szembenálló erőknek, amelyeket mérlegelni szintén az ingatlanstatisztika nagyfontosságú feladata.

Városi ingatlanoknál (különösen épületeknél) a külföldi tőkések és tőkeérdekeltségek vásárlásai veszélyeztetik gyakran a nemzeti érdekeket, mert ilyenmódon ezeknek jelentős hozadéka kivándorol az országból, ami eléggé indokolja az idegenek (külföldiek) ház- és telektulajdonának és vásárlásának állandó számontartását. A mezőgazdasági birtokoknál a nemzeti politika törvényhozási akadályai gyakran útjátállják az idegenek nagyobbarányú birtokszerzésének, a városi ingatlannál azonban kevesebb akadálya van a nemzeti és társadalmi szempontból nem kívánatos birtokviszonyok kialakulásának, amelyek megelőzése és a szükségesnek látszó intézkedések végrehajtása lehetetlen egy minden tekintetben részletes és kielégítő statisztikai tájékoztatás nélkül.

II.

Ebből a szempontból tekintve a közviszonyokra vonatkozó adatgyűjtésnek ezt a csoportját, az *ingatlanstatisztika tárgya*: a talaj és azzal szilárdan összefüggő építmények állományának és kereskedelmi forgalmának beható figyelemmelkísérése kell, hogy legyen. A talaj a földi életnek, a fogyasztási javak termelésének és kicserélésének alapja és színhelye, amely rendeltetése (felhasználása) szerint három főcsoportra osztható: 1. művelés alatt álló, termő területek, 2. a település és ipari munka céljaira használt belsőségek, 3. a forgalom célját szolgáló közterületek. Az első csoportba a mezőgazdasági ingatlanok, az ú. n. *külsőségek* tartoznak. Ezek állományának, nagyság és művelési ág szerinti megoszlásának, tulajdonjogi viszonyainak, stb. számbavétele alkotja a *földbirtokstatisztikát*. A földbirtokstatisztika megfigyelési körébe eső ingatlanok állománya foglalja el az ország (község) területének túlnyomó részét.

A második csoportot alkotó „*városi ingatlanok*“ statisztikája az ország (község) település céljaira használt talaját, a nyersanyagok és készárúk összegyűjtésére és feldolgozására szolgáló ipartelepeket, udvarokat, rakterületeket, továbbá a házkörüli veteményes kerteket veszi számba.

A harmadik csoportba a közlekedési célokat szolgáló ú. n. *közterületek és közutak* (vasutak, utak, terek, vízfelületek stb.) tartoznak, amelyeknek elsősorban közgazdasági szerepe van a személy- és áruforgalom lebonyolításában.

A második csoportba tartozó városi ingatlanok (házhelyek, telkek) és ipartelepek általában kisebb kiterjedésűek, mint a mezőgazdasági ingatlanok. Jellegzetes kiegészítőik a hozzájuk tartozó, rajtuk álló lakóházak és egyéb építmények (gyárak, műhelyek, raktárak, stb.). Az első két csoportba tartozó ingatlanok kereskedelmi forgalma rendszerint szabad és korlátozatlan, míg a harmadik csoportba tartozó közterületek általában nem kerülnek kereskedelmi forgalomba s így természetesen *forgalmi statisztikájuk sincs.*¹⁾

Mindegyik ingatlancsoportnál az oda tartozó jellegzetes épületek (építmények) is számbavehetők statisztikailag. Így: *a mezőgazdasági ingatlanoknál* a különböző gazdasági épületek (istállók, tanyaépületek, csűrök, karámok, szárítók, pincék, áztatók, kutak, magtárak, vermek, stb.), a második csoportba tartozó *városi telkekhez* (házhelyekhez, udvarokhoz, ipartelepekhez), a *lakóházak*, műhelyek, áruházak, gyári épületek, kohók, stb. A közcélokat szolgáló és forgalom céljára használt ingatlanoknál kellene számbavenni nemcsak a vasúti épületeket és egyéb forgalmi építményeket (autógarázsok, kikötőépületek), hanem az ú. n. *középületeket* is (közhivatalokat, posta- és táviróhivatalokat, iskolát, templomot, stb.) mert ezek éppúgy nem kerülnek kereskedelmi forgalomba, mint pl. a közutak, tehát nem lehet őket az adás-vételi forgalomban résztvevő egyéb ingatlanok közé sorolni, bár a nemzeti vagyonnak el nem hanyagolható, tekintélyes hányadát alkotják.

III.

Kérdés: mit tud mindezekről a magyar statisztika? *Mezőgazdasági ingatlanstatisztikánk* kétségtelenül a leggazdagabb s a legrégibb multra tekinthet vissza, bár egészen az 1911-es reformig csak a telekkönyvi hatóságok által vezetett ügyforgalmi kimutatásokra, tehát egy másodlagos adatszolgáltatásra támaszkodott. Itt is azzal az érdekes

¹⁾ Ellenkező esetek természetesen itt is előfordulnak, amikor a „szabadforgalmú” ingatlanok forgalmát jogi megkötöttségek *korlátozzák*, illetőleg „közcéli” ingatlanok szabadforgalomba kerülnek.

esettel állunk szemben, hogy előbb volt *mozgalmi* ingatlanstatisztikánk s csak később készült *állományfelvétel*. Amit ez az adatgyűjtés az ingatlanok telekkönyvi forgalmáról produkált, 1876 óta az állami statisztikai évkönyvekben található.¹⁾

Az 1876-os budapesti nemzetközi statisztikai kongresszuson éppen magyar részről (Zlinszky A.) készítettek egy nagyszabású tervezetet a telekkönyvi statisztika nemzetközi kiépítésére, amely *az összes telekkönyvi birtoktestek számáról és értékéről* és az egy-egy év folyamán a birtokállományban és a teherállományban beállott változások számáról, minőségéről és pénzértékéről kívánt volna nemzetközileg egységes és meglehetősen részletes adatokat gyűjteni. Bár ez a javaslat csak tervezet maradt, a magyar hivatalos statisztikai szolgálat később ezen az alapon fejlesztette ki a *birtokmegterhelési statisztikát*, de a *birtokforgalmi* adatgyűjtés megmaradt a régi keretekben egészen az 1911. évi reformig, amikor ezt is újjászervezték.

Hazánkban a mezőgazdasági ingatlanok *állományáról* 1895-ben készítettek először nagyszabású statisztikai felvételt, amelynek hangsúlya azonban inkább a *gazdaságok* statisztikai megfigyelésén nyugodott s nem kifejezetten *birtokstatisztikai* jellege volt. A legújabb *állományfelvétel* az 1928 február 29-i állapotot veszi számba a csonkamagyarországi 50 kat. holdas és ennél nagyobb birtoktestekre nézve.

A mezőgazdasági *ingatlanforgalmi* statisztika is ezzel az állományfelvétellel egyidejűleg indult meg újra a háború óta, amennyiben a községi előljáróságok ez időponttól kezdve negyedévenként kötelesek jelentést terjeszteni a statisztikai hivatal elé az akkor számbavett 50 kat. holdas és ennél nagyobb birtokok állományában beálló változásokról.²⁾

Az 50 kat. holdas, illetve ennél nagyobb mezőgazdasági birtoktestek forgalmának figyelemmelkísérésével párhuzamosan továbbfolyik a mezőgazdasági birtokok forgalmáról beszámoló telekkönyvi ügyforgalmi adatgyűjtés is.

¹⁾ A telekkönyvi hivatalok 1864 óta gyűjtenek adatokat a telekkönyvi birtoktestek ügy- és értékgorgalmáról. Ezeket 1875 óta értékesítik statisztikailag is. 1901 óta a kimutatásokat közvetlenül a statisztikai hivatalhoz küldik be.

²⁾ Ennek a legújabb mezőgazdasági állományfelvételnek eredményeit *Sajóhelyi* István ismerteti a Magyar Statisztikai Szemle 1930. 1. szám, 7. és köv. lapjain.

Kár, hogy ez az adatgyűjtés, — amely különben is csak a mezőgazdasági ingatlanokra terjed ki — nem kutatja, hogy a tulajdonostcserélt birtoktestek miként oszlanak meg *művelési ág, birtoknagyság és rendeltetés szerint* (mezőgazdasági vagy városingatlan stb.)¹⁾. Ezeket a hiányokat azonban — az 50 holdnál nagyobb birtoktestekre nézve — az 1928-ban reformált mezőgazdasági statisztikai adatgyűjtés mind kiküszöböli, úgy, hogy *statisztikai szolgálatunknak a mezőgazdasági ingatlanokra* (fekvőségekre) *vonatkozó adatgyűjtése ezidőszert minden tekintetben a kor színvonalán állónak mondható.*²⁾

Ezzel szemben az ingatlanok második csoportját és a nemzeti vagyonnak igen jelentős hányadát alkotó *városi ingatlanokról* (telkekről, házhelyekről, kertekről), valamint a *nem lakás céljára szolgáló építményekről* vagy egyáltalában nincs semmi, vagy csak nagyon hiányos hivatalos statisztikánk. Pedig ezekben a városi ingatlanokban és vagyontárgyakban is jelentős, gyümölcsöző nemzeti tőkék fekszenek s ezek az értékek a városbatömörülés növekedésével és a városi élet fejlődésével állandóan önmaguktól emelkednek. Figyelemreméltó az is, hogy a városok terjeszkedése, a közlekedési és ipari vállalatok szaporodása egyre több — azelőtt mezőgazdasági termelésre használt — területet csatolt a városi ingatlanok sorába.³⁾

Ezek a városi ingatlanok a kereskedelmi forgalomnak igen nagyjelentőségű tárgyai, a vállalati mérlegeknek jelentős vagyontételei, a hiteléletnek szinte pótolhatatlan biztosítékai.

Hivatalos ingatlanstatisztikánk mégis alig tud valamit ezekről a nagy közigazdasági értékekről.

Tulajdonképen a telekkönyvi ügyforgalmi statisztika nyújthatna ezekre nézve is legelső sorban adatokat. A telekkönyvi ha-

¹⁾ Ez az adatgyűjtés a tulajdonjogbekebelezések és részleteldarabolások (parcellázások) eseteinek számát és a parcellázások területét adja kat. holdakban, kimutatva a visszterhes jogügylet és az árverés alapján fogantatosított tulajdonjogbekebelezéseknél a visszteher és a vételár összegét, részben pedig háromféle címen részletezi a telekkönyvi birtoktestek forgalmát az esetek száma és pénzértéke szerint.

²⁾ Ami hiányossága mezőgazdasági statisztikánknak van, t. i. az 50 kat. holdnál kisebb birtokok állományára és forgalmára vonatkozó adatgyűjtés, a *tervek* itt is készen állanak s nem a M. kir. Központi Statisztikai Hivatalon múlik ennek a problémának megoldáshoz juttatása.

³⁾ L. Zizek, Grundriss d. Statistik. 316. l.

tóságok azonban az ügyforgalmi kimutatásokban nem tesznek különbséget a *külsőségek* (mezőgazdasági területek) és a *belsőségek* (házhelyek, telkek, udvarok) között, az *épületekről* pedig egyáltalában nem vezetnek kimutatást. E miatt *ingatlanállomány-statisztikánk* sem választja külön a belsősegeket, úgyhogy a városi ingatlanokról: *a házhelyekről és telkekről, ezek számáról, nagyságáról, helyi eloszlásáról, felhasználásuk módjáról, beépítettségéről, tulajdonosaikról, forgalmi értékükről és a tulajdonjukban beálló változásokról nincs semmiféle statisztikai adatunk.*

Az ország területéről, illetőleg egy-egy város területi viszonyairól beszámoló kataszteri felvételi adatok a mezőgazdaságilag művelhető területek részletezése után egy csoportba foglalják az ú. n. „nem termő”, illetőleg „földadó alá nem eső” területeket. E fogalom alá sorozza kataszteri kimutatásunk a legkülönbözőbb célú nem termő ingatlanokat. Ide kerülnek tehát az üres és beépített házhelyek, udvarok, ipartelepek, ide nyilván a mocsarak, lápok, vadonterületek, a közutak, temetők, nyilvános terek, parkok és vizek is, amelyekről azonban külön-külön nem számol be részletesen ingatlanállomány statisztikánk.

Elsődleges statisztikai felvételünk még a fővárosi telkek számáról és nagyságáról sincsen, bár a fővárosi házstatisztika (épületstatisztika) nagyon részletes és jól kiépített. Budapest székesfőváros tanácsa — érezve ezt a nagy hiányt — elhatározta, hogy az idei szellemi inségmunkák során elkészíteti a fővárosi telkek és telektulajdosok teljes kataszterét, ami az első ilyen természetű adatgyűjtés lesz a fővárosban. Németországban, a német városi statisztikusok 1899. évi konferenciáján elfogadott elvek alapján igen sok városban vannak speciális és nagyértékű *ingatlanállomány- és ingatlanforgalmi* adatgyűjtések. Különösen Frankfurtban nagyon fejlett a városi ingatlanforgalmi statisztika, amely első sorban az ingatlantulajdosok személyi viszonyait és jövedelmét kutatja és veti egybe az ingatlanok hozadékával, megkülönböztetve a beépített és az üres telkek számbavételét.¹⁾

Ha már a városi ingatlanok *állományáról* beszámoló statisztika is ilyennyire hiányos, még inkább hiányosnak kell mondanunk a városi ingatlanok *forgalmának* statisztikai figyelemmelkísérését. Nincs sem

¹⁾ L. Zizek, Grundriss d. Statistik. 477. l.

házhely-, telek-, sem épületforgalmi statisztikánk s így ezek magángazdasági értékéről és közgazdasági jelentőségéről is csak hozzávetőleges becslésen alapuló tájékozódásunk van, sőt az épületek *állományáról* sem sokkal többet tudunk országos viszonylatban, mint amit a népszámlálások a *lakóházakról* kiderítenek.

IV.

A legelső feladat volna e hiányok pótlása során a telekkönyvek és a kataszteri birtokívek alapján *egy általános városi ingatlanösszeírást végezni* — mint ezt Budapestre nézve a főváros tanácsa már elrendelte —, amely községenkinti részletezésben feldolgozná: a telkek (házhelyek) számát, területét, a telkek tulajdonjogi viszonyait, különösen a telektulajdonosok személyi adatait, számbavenné, hogy mennyi van ténylegesen beépítve a község belterületéből, ebből a beépített területből mennyit foglal el lakóház, gazdasági épület, műhely, telep vagy gyár, megkérdezné, van-e a telken víz-, gáz- és elektromosvezeték, tartozik-e hozzá kert, s végül mennyi a telkek és házak forgalmi ára, mennyi telekkönyvi megterhelése, stb.

Ennek a primär *állományfelvételnek* birtokában — hasonlóan a mezőgazdasági birtokok forgalmának figyelemmelkíséréséhez — állandóan számon lehetne tartani a városi ingatlanok állományában bármi tekintetben beálló változásokat. Így az üres telkek beépítését, közforgalmú területté való kisajátítását, a birtokállományban beálló változások okát, a forgalombakerült telkek nagyságát és a forgalmi árakat. Egy-egy évi forgalom alapján megállapítható volna, hogy a város beépített és beépítetlen területeinek hány százaléka cserél évente gazdát, a forgalmi adóból, a telekátírási illetékekből és a vételárból felbecsülhető lenne egy-egy város egész területének telekértéke. A telekforgalom figyelemmelkísérése során a forgalom élénkségéből a gazdasági élet konjunktúrájára is lehet esetleg következtetni. Az ingatlanelhelyezkedést kereső tőke áramlásának iránya egy-egy város vagy városrész felé csalhatatlanul mutatja az illető terület forgalmi értékét és fejlődőképességét.

Másodlagos statisztikai anyagot nyerhetnénk a városi ingatlanok állományáról az ingatlanadóívek (adóösszeírások) alapján, amelyek az adóköteles és adómentes fekvőségek területéről és kiterjedéséről, továbbá

számáról, tiszta hozadékaról, a nem jövedelmező ingatlanok méreteiről nyújthatnak statisztikailag is sok tekintetben értékes tájékoztatást.

A városi ingatlanok *értékének* statisztikai felvétele pénzügyi és nemzetgazdasági szempontból is kiváló beccsel bír, különösen, ha folytatólagos, mert ez esetben az értékemelkedés is jól megfigyelhető. Ennek lassúbb vagy gyorsabb üteme nagyon jellemző egy-egy városrész fejlődésére.

Különösen nagyjelentőségű és általános érdeklődésre tarthat számot a városi ingatlanok, az üres telkek és az épületek *kereskedelmi forgalmának* statisztikai figyelemmel kísérése, főképen az áralakulás tekintetében. Nálunk erre nézve is teljesen hiányoznak a tájékoztató adatok, tudvalévő azonban, hogy az ilyen természetű, megbízható adatgyűjtésnek milyen nagy nehézségei vannak.

V.

Sokkal kedvezőbb képet rajzolhatnánk az ingatlanok harmadik csoportjának, a *közhasznú területeknek és középületeknek, forgalmi vonalaknak és berendezéseknek statisztikájáról*. A feladat ezeknek számbavételénél annyival is könnyebb, mert a másodlagos adatgyűjtéshez sokrészben kész anyagot szolgáltatnak a közjogi testületek költségvetési és közigazgatási jelentései, amelyek e közcélú ingatlanokat építik és fenn tartják. De a rohamosan növekvő forgalom is egyre élénkebbé teszi a forgalmi vonalak statisztikája utáni keresletet, ami elég serkentő erőt szolgáltat az ingatlanok e csoportja statisztikájának állandó javításához. Ami hiányosságra itt rámutathatnánk, az főképen a közcélú építmények statisztikájának művelésére vonatkozik, amely tekintetben még igen sok a tennivaló.

VI.

Ingatlan-statisztikánk munkakörének és hiányosságainak áttekintése után, *amellyel a városi ingatlanokra vonatkozó adatgyűjtések hiányosságát és fontosságát kívántuk főleg hangsúlyozni*, áttérünk a fővárosi telkek forgalmi adatainak ismertetésére, amely ismertetésünk anyagát a Magyarság c. lap ingatlanforgalmi kimutatásaiból merítettük.

Ezzel a próbafeldolgozással *adatokat óhajtottunk szolgáltatni az annyira szegényes városi ingatlan-statisztikánkhoz*, amelyeknek

bármilyen fogyatékos adatgyűjtés is csak nyeresége lehet.

Forrásunk adatainak feldolgozásával értékes adatokat nyerhetünk az adás-vétel (kisebbségben árverés és kisajátítás) révén tulajdonostcserélt fővárosi ingatlanokról, a forgalombakerült telkek (és házak) földrajzi fekvéséről, számáról, négyszögölkben kifejezett területéről, a házak nagyságáról, eladási, illetőleg vételáráról, az eladók és vevők személyéről (fizikai vagy jogi személyek, magános- vagy társtulajdonosok), továbbá a főváros területén folyó jelentősebb telekparcellázások eredményeiről, stb.

A Magyarság ingatlanforgalmi kimutatásából ez alkalommal *a be nem épített telkekre vonatkozó adatokat dolgoztuk fel.* A szóbanforgó fővárosi telkek tulajdonjogának átruházása, illetve bekebelezése 1929. évi március elejétől 1929. október végéig, tehát az elmúlt év nyolc hónapja folyamán történt a budai, illetve pesti telekkönyvi hivatalban. A kimutatásokban szereplő és tanulmányunkban feldolgozott *vételárak* tehát csak annyiban felelnek meg a múlt évi tényleges forgalmi értékeknek, amennyiben azok a tulajdonjog telekkönyvi bekebelezése idején még fedték az adás-vétel létrejöttkor fennálló tényleges forgalmi árakat. *Erre a hibaforrásra nyomatékosan utalni kívánunk,* mielőtt a fővárosi telkek vételáradatainak vizsgálatához fogunk.

Tudományos szempontból az alábbiakban feldolgozott anyaggal szemben még azt az észrevételt is lehetne tenni, hogy a megfigyelt egységek száma nem elég nagy ahhoz, hogy a tömegmegfigyelés kívánalmait kielégítse. Itt is hivatkoznom kell arra, hogy ezt a telekforgalmi anyagot, amely kereken 900 telekegységet ölel fel, inkább *kísérletképpen* dolgozom fel, nem is annyira ez úttörő tanulmány tartalmi eredményei kedvéért, mint inkább azért, hogy — éppen a hiányos anyagra hivatkozva — *rámutassak a városi ingatlanstatisztika fontosságára és elhanyagolt voltára,* az adatszerzés lehetőségeire és a nyert anyag feldolgozásának módszeres kérdéseire.

E *formai* eredmények mellett kiváló beccsel bír azonban az alábbiakban feldolgozott anyag *tartalmi* szempontból is, hiszen az *elmúlt év kétharmadának telekforgalmát öleli fel a főváros területéről* és részletesen tárgyalja a forgalombakerült telkek földrajzi fekvését, nagyságát és vételárát négyszögölkinti egységekre is átszámítva.

A tulajdonostcserélt fővárosi telkek száma, területe, vételára és négyszögölkinti egységára.

Az említett nyolc hónap folyamán kereken 900 telkek cserélt gazdát a főváros területén. E forgalom alapján számítva, mintegy 1.200—1.300-ra tehető az 1929. év folyamán a főváros területén visszterhes jogügylettel gazdátcserélő telkek száma, havonta tehát kb. 100—110 telkek kerül eladásra (kisebbségben árverésre, kisajátításra) a fővárosban. Az eladott telkek átlagos nagysága 396 négyszögöl volt. Ennek alapján az *egészévi telekforgalmat mintegy 480.000 négyszögöltre, 300 kat. holdra tehetjük.* Ez a 300 kat. holdnyi ingatlan a nyolchavi forgalom átlagos egységára alapján számítva, 14,8 millió pengő értéket képvisel. Ez az adat is eléggé mutatja, mily jelentős tőkeértékek hevernek az egy-egy év folyamán tulajdonostcserélő fővárosi telkekben.

1. A főváros telekforgalma.

Terrains budapestois vendus.

(1929. III—X. hó — mois.)

Közigazgatási kerület <i>Arrondissement</i>	A forgalombakerült telkek <i>Terrains vendus</i>					
	száma <i>nombre</i>	összes superficie totale	átlagos superficie moyenne	összes vétel- ára — prix d'achat to- taux	pengős P	ölkinti egységára P prix par to- ise en pengős
I. Abszolút számban — Nombres absolus						
a) Duna jobbpart — Rive droite du Danube						
I—II	225	101.162	450	3,056.866	30·21	
III	150	101.150	675	1,016.966	10·05	
Budai oldal <i>Rive de Buda</i>	375	202.312	539	4,073.832	20·14	
b) Duna balpart — Rive gauche du Danube						
IV—VI	75	23.054	307	1,101.555	47·78	
VII	300	68.318	228	2,295.095	33·58	
VIII—X	150	62.696	418	2,345.726	37·42	
Pesti oldal <i>Rive de Pest</i>	525	154.068	293	5,742.376	37·27	
c) Budapest I—X — arrondissements						
I—X	900	356.380	396	9,816.208	27·54	
II. Százalékban — %						
a) Duna jobbpart — Rive droite du Danube						
I—II	25·0	28·4	—	31·1	—	
III	16·7	28·4	—	10·4	—	
Budai oldal <i>Rive de Buda</i>	41·7	56·8	—	41·5	—	
b) Duna balpart — Rive gauche du Danube						
IV—VI	8·3	6·4	—	11·2	—	
VII	33·3	19·2	—	23·4	—	
VIII—X	16·7	17·6	—	23·9	—	
Pesti oldal <i>Rive de Pest</i>	58·3	43·2	—	58·5	—	
c) Budapest I—X — arrondissements						
I—X	100·0	100·0	—	100·0	—	

Ha az évenként forgalombakerülő telkek összes területét 300 kat. holdra vesszük, ez alig 1%-a a főváros egész területének. A múltévi nyolchónapos forgalom mindössze 0.66%-át mozgatta meg tehát a főváros területének. Ha a *külterületi* adatokhoz viszonyítjuk a nyolchavi forgalmat, az arány így is csak 0.79%-ra javul. Kár, hogy nincsenek adataink a beépített és az üres telkek területéről, mert e két kategória különválasztása nélkül szinte lehetetlen megbízható becslést végezni. Feldolgozott adatainkban azonban túlnyomórésztben üres házhelyek szerepelnek (bár ez nem derül ki határozottan a rendelkezésünkre álló adatokból, sőt az átlagos értéknek többszörösét képviselő ingatlanokon minden valószínűség szerint épület is áll), s így az adatainkban szereplő telkek átlagos vételárát (négyzetölenként 27.54 P) csak a főváros területén fekvő szabadforgalmú, *be nem épített* területekre nézve lehet — legalább megközelítően — reprezentáns értékűnek tekinteni.

* Számszerint a kisebb területű, de sík, könnyebben megközelíthető, termékenyebb s így megtelepedésre, lakóházépítésre sokkal alkalmasabb *pesti* részeken kelt el több telek (525). A pesti oldalra esett az összes eladott telkek 58.3%-a, amelyek terület tekintetében 43.2%-át képviselik a főváros területén eladott összes telkeknek. (L. az 1. számú táblát.)

A budai részeken elkelt kisebb számú telkek átlagos nagysága a I—II. kerületben 450 négyzetööl, a III. kerületben 675. A pesti oldalon a legnagyobb forgalmat mutató VII. kerületben — az alsórákosi réteken — csak 228 négyzetööl az átlagos teleknagyság, ami a fele az I—II. kerületi és harmada csak a III. kerületi átlagos teleknagyságnak. A budai részek számszerűen kisebb forgalma területben tehát nagyobb, de *értékben* kisebb jelentőségű ingatlanokat mozditott meg, szemben a pesti részek magasabb egységárakat eredményező forgalmával. Különösen a ritkán lakott, nagy külterülettel (84.3%) bíró III. kerületben magas a telkek átlagos nagysága, ahol még jelentős területek állanak mezőgazdasági művelés alatt (a kerületből 38.7% szántó). Valószínű, hogy az itt gazdátcsereált ingatlanok egy részét nem is telek, vagy házhely, hanem mezőgazdálkodás céljára vették meg. Részben hasonló a helyzet az I. kerületben is, amelynek kelenföldi síkvidékén még igen nagy területű szántóföldek, rétek és szőlőültetvények vannak (a kerület 61.4%-a) s meglehetősen messze is esnek a főváros középső részeitől, úgyhogy itt is több lehet a mezőgazdasági művelés céljára vásárolt nagyobb kiterjedésű telek. Az ilyen telkek területe emeli olyan magasra az eladott ingatlanok átlagos nagyságát a X. kerületben is (418 négyzetööl), ahol még

szintén igen sok a lakatlan, csak földművelésre használt terület.¹⁾

Az elmúlt év március-októberi időszakában legélénkebb volt a telekforgalom a főváros VII. kerületében. Az eladott telkek harmadrésze itt cserélt gazdát. A legkisebb átlagos teleknagyságot is itt találjuk (228 ööl), ami mutatja, hogy lakóházépítés céljára ebben a városrészben vásárolják a legtöbb teleket. Az összes forgalombakerült telekterület 19.2%-a esik a VII. kerületre, amely egyébként a főváros egész területének csak 6.0%-át foglalja el.

Legesendesebb a telekforgalom a túlnyomórésztben beépített V—VI. kerületben, az átruházott telkek száma (75) itt a legalacsonyabb. A telkek átlagos nagysága 307 ööl, alacsonyabb a fővárosi (396 ööl) s csak valamivel magasabb a balparti átlagnál (293 ööl).

Adatainkból megállapítható, hogy a *telekforgalom intenzitása általában fordított arányban áll egy-egy városrész népsűrűségével*. Minél sűrűbb valamely területen a lakosság, annál több ott a beépített terület is, illetve annál kevesebb az építésre alkalmas üres telek, amely piacra kerül. A legsűrűbb lakosságú — kizárólag belterületből álló — IV. kerületben, ahol a népsűrűség 1925-ben 337.8 lélek hektáronként, egyáltalában nem és a 438.1 sűrűségű VIII. ker.-ben is csak kivételesen fordult elő telekátírás, viszont a legritkább lakosságú I., III. és X. kerületben a leggyakrabban.

A budai oldalon több mint négyszer ritkább a lakosság, mint Pesten (1925-ben 20.8, balpart 86.8), a telekforgalom itt aránylag élénkebb, a pesti részekben viszont a nagyobb kereslet miatt jelentősen *drágábbak* a telkek, mint a jobboldalon.

A 2. számú tábla kat. holdakban átszámítva hasonlítja össze kerületenként a forgalombakerült telkek területét a kerület összes területével. Ez adatok szerint is a III. kerületben cserélt aránylag a legtöbb ingatlan gazdát, közel 1%-a az egész területnek és az V., VI. ker.-ben a legkevesebb.

Röviden szólanunk kell még az eladott telkek vételárának összefoglaló adatairól. Az *eladott 222 és 3/4 holdnyi fővárosi ingatlan telekkönyvileg bejegyzett összes vételára 9,816.208 pengő volt*, ami egy katasztrális holdra átszámítva több, mint 44.000 pengő vételarat jelent. A pesti oldalon 59.600 P fölé emelkedik kat. holdanként a vételár, Budán 32.200 P. A mezőgazdasági földárak országos átlagban tudvalevőleg 900—1000 P körül állanak kat. holdanként, a fővárosi telekárak ennek átlag a

¹⁾ A VIII. és IX. kerületből való, jelentéktelen számú, telekforgalmi adatokat is idefoglaltuk. A kerületek felsorolásának teljessége kedvéért említjük a táblázatokban a IV. kerületet is, bár ezen a teljesen beépített területen egyetlen üres telek sem cserélt gazdát a nyolc hónap alatt.

2. A fővárosban forgalombakerült telkek területe egybevetve az illető kerületek összes területével.
Superficie des terrains budapesteois vendus, par rapport à la superficie des arrondissements respectifs.
 (1929. III—X.)

Közig. kerület — <i>Arrondissements</i> Városrész — <i>Parties de ville</i>	A kerület összes területe <i>Superficie des arrondissements</i>		A kerületben forgalombakerült telkek területe <i>Superficie des terrains vendus dans les arrondissements</i>		Az összes terület ezrelékében <i>En ‰ de la superficie totale</i>
	kat. hold. <i>arp. cadastr.</i>	□-öl <i>toises □</i>	kat. hold <i>arp. cadastr.</i>	□-öl <i>toises □</i>	
I—II.	11.736	1.030	63	362	5.387
III.	6.363	332	63	350	9.935
Budai oldal — <i>Rive de Buda</i>	18.099	1.362	126	712	6.989
Ebből kültelek — <i>Dont territoire extérieur</i>	15.616	—	—	—	8.070
IV.	135	1.200	—	—	—
V—VI.	—	—	14	654	—
VII.	—	—	42	1.118	—
VIII—X.	—	—	39	296	—
Pesti oldal — <i>Rive de Pest</i> IV—X.	15.655	472	—	—	—
V—X.	15.519	872	96	468	6.204
Ebből kültelek — <i>Dont territoire extérieur</i>	12.362	—	—	—	7.800
Budapest I—X.	33.755	234	222	1.180	6.600
Ebből kültelek — <i>Dont territoire extérieur</i>	27.978	—	—	—	7.939

45—50-szeresei, ami szintén mutatja, mily jelentős vagyoni értéket képviselnek a városi ingatlanok a településre nem használt mezőgazdasági területekkel szemben.

Az eladott telkek ára fejében telekkönyvileg feljegyzett végösszegeből legjelentősebb rész a budai I—II. kerületre jut (31.1%), második helyen a X. ker. következik 23.9%-kal. Nem sokkal kisebb (23.4%) a legforgalmasabb VII. kerület részese-dése sem. A legolcsóbb telkekkel rendelkező III. kerületre csak 10.4% esik az összes vételárból. A budai oldal vételárrészesedését a III. ker. telkek olcsó vételára erősen lezorítja, Pesten viszont minden városrészre több esik aránylag a telkekért fizetett vételárból, mint az eladott telkek területéből.

A pesti részek telkeinek értékesebb volta a négyszögölenkinti egységárak kerületek szerinti részletezéséből is jól látszik. Eszerint a III. kerületben legolcsóbb átlag a telek (10.05 P négyszögölenkint), az I.—II. kerületben éppen háromszor drágább ennél (30.21 P), a VII.-ben 3.36-szor, a X.-ben 3.74-szer és a legértékesebb telkekkel bíró V.—VI. kerületben 4.78-szor. Ilyen jelentős különbségek állanak fenn a főváros egyes közigazgatási kerületeiben a telkek átlagos forgalmi ára között.

A tulajdonostcserélt telkek nagyságának (területének) részletezése.

Említettük, hogy a 900 tételben eladott 356.380 négyszögöl területű telekkomplexumból átlag 396 négyszögöl esik egy adásvételi esetre. Eszerint az átlagos vételárral számítva Budán 10.860 P-t, a pesti

oldalon 10.920 P-t igényelne egy átlagos nagyságú (539, illetve 293 négyszögöles) telek megszerzése.

A gazdátcserélt telkek között azonban aránylag ritkán találkozunk a valóságban ilyen magas területi egységekkel. A 3. számú tábla 100 négyszögöles tételekben részletezve mutatja be a főváros területén forgalombakerült telkek nagyságát (négyszögölekben kifejezett területét) kerületek (városrészek) szerint is.

E táblának (százalékos) utolsó hasábjára szerint a forgalombakerült telkek legnagyobb része (35.5%-a) 100—200 öl közötti területű. 100 és 300 öl közé esik az összes telkeknek több mint a fele (52.8%), a 300—400 öles telkekre 13.3%, a 100 négyszögölon aluliakra 13.1% esik. A 400 négyszögölon felüli kategóriákban aránylag jelentéktelen az esetek száma. Még a legtöbb teleket számláló 1000 négyszögölon felüli kategória is csak 6.3%-kal részesedik.

A fővárosi telkek 79.2%-a tehát egy negyed kat. holdnál kisebb terjedelmű (400 négyszögölon aluli) és 48.6%-a a nyolcad holdat sem éri el (200 négyszögölon aluli területek). A 13.1%-ot tevő 100 négyszögölon aluli területű telkek legnagyobb része nem önálló telekegységként került forgalomba, hiszen ilyen kis telkekre a fővárosi építési szabályzat szerint nem is szabad önálló lakóházat építeni, hanem föltehetően már meglévő telekdarabok kiegészítésére vették meg őket. Különösen a főváros VII. kerületében igen magas ezeknek a kisterületű telkeknek az arányszáma (23.7%), de az V—VI. ker. ben is magasan az átlag felett áll arányuk (18.7%).

3. A fővárosban forgalombakerült telkek nagysága 100 négyszögöles tételekben részletezve.
Superficie, par centaines de toises □, des terrains budapestois vendus.

(1929. III.—X.)

Teleknagyság négyszögöl <i>Superficie de terrains, toises carrées</i>	1929 március—október hóban forgalombakerült a főváros <i>Terrains budapestois (superficie indiquée à gauche) vendus en mars—oct. 1929</i>							
	<i>a r r o n d i s s e m e n t s</i>							
	I—II	III	IV—VI	VII	VIII—X	budai- <i>de Buda</i>	pesti- <i>de Pest</i>	egész-tota
	kerületében — <i>de Budapest</i>					területén		
oldalalt jelzett nagyságú telkek								
I. Abszolútszámban — Nombres absolus								
— 100	16	7	14	71	10	23	95	118
100— 200	54	30	23	151	61	84	235	319
200— 300	55	24	5	44	28	79	77	156
300— 400	39	16	17	17	31	55	65	120
400— 500	13	12	7	5	2	25	14	39
500— 600	7	12	1	2	4	19	7	26
600— 700	8	10	3	1	6	18	10	28
700— 800	8	4	1	1	1	12	3	15
800— 900	5	6	1	4	1	11	6	17
900—1000	4	1	—	—	—	5	—	5
1000—	16	28	3	4	6	44	13	57
Összesen — Total	225	150	75	300	150	375	525	900
II. Százalékban — %								
— 100	7.0	4.6	18.7	23.7	6.8	6.1	18.1	13.1
100— 200	24.0	20.0	30.6	50.3	40.5	22.4	44.7	35.5
200— 300	24.5	16.0	6.6	14.7	18.7	21.1	14.7	17.3
300— 400	17.4	10.7	22.8	5.7	20.6	14.7	12.3	13.3
400— 500	5.8	8.0	9.4	1.7	1.4	6.7	3.0	4.3
500— 600	3.1	8.0	1.3	0.7	2.6	5.1	1.2	2.9
600— 700	3.6	6.7	4.0	0.3	4.0	4.8	1.9	3.1
700— 800	3.6	2.7	1.3	0.3	0.7	3.2	0.5	1.7
800— 900	2.2	4.0	1.3	1.3	0.7	2.9	1.1	1.9
900—1000	1.7	0.7	—	—	—	1.3	—	0.6
1000—	7.1	18.6	4.0	1.3	4.0	11.7	2.5	6.3
Összesen — Total	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

A valóságot még jellemzőbben adják vissza e számok, ha Buda és Pest adatait egymástól elkülönítve vizsgáljuk. A pesti oldal általában a *kisebb*, a budai oldal a *nagyobb* területű telkek vidéke. A pesti részeken 44.7%-ra emelkedik a 100—200 négyszögöles telkek arányszáma, az átlagos 35.5%-kal szemben, Budán viszont 22.4%-ra esik — éppen a felére a pesti oldal arányszámának, — de így is (mindkét városrészben) a legszámosabb telek tartozik a 100—200 négyszögöles kategóriába. A második legjelentősebb csoport Pesten a 100 négyszögölon aluli telkeké (18.1%), míg Budán a nagyobb, 200—300 négyszögöles ingatlanok következnek második helyen a legnagyobb számmal. Budán a telkeknek mindössze 6.1%-a 100 négyszögölon aluli. A pesti oldalon a telkeknek kilenctizedrésze (89.8%) alatta van a negyedholdas nagyságnak, Budán több mint a harmadrésze a telkeknek nagyobb területű egy negyed holdnál (35.7%). Itt az 1000 négyszögölon felüli forgalombakerült telkek is 11.7%-ot képviselnek, Pesten mindössze 2.5%-ot.

A kisebb területű telkekből számszerűen is kevesebb esik a budai részekre, mint a pesti oldalra. A magasabb területű kategóriák felé haladva nő a budai oldalra eső telkek arányszáma. Míg az összes telkekből 41.7% esik Budára, a 100 négyszögölon aluliakból csak 19.5%, a 100—200 ölesekben csak 26.3%. A félholdnál nagyobb területű telkeknek már csaknem 76%-a fekszik Budán — különösen az I. és a III. kerületben, — ahol, mint említettük, még igen sok a mezőgazdasági terület.

A teleknagyság részletezése kerületek szerint.

A különböző teleknagyság-csoportok fővárosi arányszámával szemben meglehetősen nagy eltéréseket látunk az egyes kerületekben (városrészekben) is. A legáltalánosabb teleknagyság, a 100—200 öles, a VII. ker.-ben a telkeknek több mint felénél volt megállapítható (50.3%). A VIII—X. ker.-ben is 40.5%-kal van képviselve ez a kategória, Óbudán mindössze 20.0%-kal. A VII. ker.-ben a 100—300 négyszögöles telkek száma mintegy kétharmadát

teszi az összesnek, (65·0%) a VIII—X. ker.-ben 59·2 %-ot foglal el ez a legáltalánosabb teleknagyság, amelynek szintén a III. ker.-ben legkisebb az arányszáma. A III. ker.-ben van a legtöbb 1000 négyszögölön felüli telek. Arányszámuk (18·6%) éppen háromszorosa a fővárosi átlagnak (6·3%). Ezenkívül még csak az I—II. ker.-ben magasabb arányszámuk az átlagosnál.

Az I—II. kerület kivételével valamennyi kerületben a 100—200 négyszögöles teleknagyság a legáltalánosabb. Az I. ker.-ben ez a második helyen áll, a 200—300 négyszögöles után. A III. ker.-ben az 1000 négyszögölön felüli telkek állnak második helyen arányszámukkal. A negyedholdnál nagyobb területű kategóriáknál az arányszámok egészen jelentéktelenné zsugorodnak, különösen a pesti kerületekben, mert az I., II. ker.-ben a telkeknek 27·1 %-a, a III.-ban pedig 48·7%-a, — csaknem a fele — nagyobbterjedelmű egy negyedholdnál.

Abból a célból, hogy a főváros területén forgalombakerülő telkek nagyságviszonyait még na-

gyobb részletességgel megvilágítsuk, a 4. számú táblában 50 négyszögöles egységeket vettünk alapul s ilyenmódon részletezzük kerületenkint az előfordult eseteket.

Ebben a részletezésben a 150—200 négyszögöles nagyságcsoport a legnépesebb a főváros területén, amelyre az összes eseteknek egy ötödrésze (20·2%) esik. Mellette az egy fokozattal alacsonyabb 100—150 négyszögöles kategóriába tartozik a legtöbb telekegység (138, az összesnek 15·3%-a), míg az 1—50 négyszögöles és a 350 négyszögölön felüli telkek arányszáma sokkal jelentéktelenebb.

A három legjelentékenyebb csoport arányszámának összefoglalásával 47·3%-ot nyerünk. Ennyit tesz ki a leggyakrabban előforduló, 100—250 négyszögöles telekkategóriába tartozó telkek száma az összes telkek számához viszonyítva.

A budai és a pesti oldalra vonatkozó adatok különválasztása után megállapíthatjuk, hogy a pesti oldalon az összes telkeknek egy negyedrésze (24·7%) esik a leggyakrabban előforduló 150—200 öles

4. A fővárosban forgalombakerült telkek nagysága 50 négyszögöles tételekben részletezve.

Superficie, par cinquantaines de toises □, des terrains budapestois vendus.

(1929. III.—X.)

Teleknagyság négyszögöl <i>Superficie de terrains, toises carrées</i>	1929 március—október hóban forgalombakerült a főváros <i>Terrains budapestois (superficie indiquée à gauche) vendus en mars—oct. 1929</i>							
	<i>a r r o n d i s s e m e n t s</i>							
	I—II	III	IV—VI	VII	VIII—X	budai - de Buda	pesti - de Pest	egész - total
	kerületében — de Budapest					területén		
o l d a l t j e l z e t t n a g y s á g ú t e l e k								
I. Abszolútszámban — Nombres absolus								
— 50	4	2	1	10	5	6	16	22
50—100	12	5	13	61	5	17	79	96
100—150	22	11	11	72	22	33	105	138
150—200	32	19	12	79	39	51	130	181
200—250	34	17	4	33	18	51	55	106
250—300	21	7	1	11	10	28	22	50
300—350	33	14	15	14	23	47	52	99
350—400	6	2	2	3	8	8	13	21
400—450	9	4	5	3	1	13	9	22
450—500	4	8	2	2	1	12	5	17
500—550	2	8	—	2	2	10	4	14
550—600	5	4	1	—	2	9	3	12
¹⁾ 600—								
II. Százalékban — %								
— 50	1·7	1·3	1·3	3·3	3·4	1·6	3·0	2·4
50—100	5·3	3·3	17·4	20·4	3·4	4·5	15·1	10·7
100—150	9·8	7·3	14·6	24·0	14·6	8·8	20·0	15·3
150—200	14·2	12·7	16·0	26·3	25·9	13·6	24·7	20·2
200—250	15·1	11·3	5·3	11·0	12·0	13·7	10·5	11·8
250—300	9·4	4·7	1·3	3·7	6·7	7·4	4·2	5·5
300—350	14·7	9·4	20·1	4·7	15·3	12·6	9·9	11·0
350—400	2·7	1·3	2·7	1·0	5·3	2·1	2·4	2·3
400—450	4·0	2·7	6·7	1·0	0·7	3·5	1·6	2·4
450—500	1·8	5·3	2·7	0·7	0·7	3·2	1·4	1·9
500—550	0·9	5·3	—	0·7	1·3	2·7	0·7	1·6
550—600	2·2	2·7	1·3	—	1·3	2·4	0·5	1·3
¹⁾ 600—								

¹⁾ 600-on felül, mint a 3. sz. táblán. — *Au-dessus de 600 t. c., comme dans le tableau 3.*

5. A fővárosban forgalombakerült telkek legfontosabb nagyságértékei.

Les plus importantes valeurs de grandeur des terrains budapestois vendus.

(1929. III—X.)

Kerület <i>Arrondissements</i>	<i>Moyenne</i>	<i>Médiane</i>	<i>Minimum</i>	<i>Maximum</i>	<i>Ier</i>	<i>IIIe</i>
	<i>quartalis</i>					
Az oldalt megjelölt közigazgatási kerület területén forgalombakerült telkek nagyságának <i>de la grandeur des terrains vendus, situés dans les arrondissements indiqués à gauche</i>						
	átlaga	középsőértéke (médiánja)	minimuma	maximuma	I.	III.
<i>quartalisa</i>						
<i>n é g y s z ö g ö l — t o i s e s c a r r é e s</i>						
I—II.	450	253	38	9.977	172	370
III.	675	331	24	10.707	200	620
IV—VI.	307	226	32	2.800	118	343
VII.	228	151	42	12.993	100	200
VIII—X.	418	204	20	18.009	152	322

kategóriára. A budai oldalon is ez a teleknagyság a legáltalánosabb. A pesti oldalon viszont az alacsonyabb 100—150 négyszögöles nagyságosztály áll arányszámával a második helyen. Pesten az 50—200 négyszögöles telkek száma 59·8%, Budán mindössze 26·9%, 250 négyszögölen felül azonban csaknem mindenütt a budai oldalon magasabbak az arányszámok.

A kerületek szerinti részletezésből látjuk, hogy a legtöbb kerületben a 150—200 négyszögöles teleknagyság az általános. Legmagasabb ennek arányszáma a VII. és a VIII—X. kerületben, legalacsonyabb a III. ker.-ben. Az I—II. ker.-ben a 200—250, a IV—VI. ker.-ben a 300—350 négyszögöles telkek a leggyakoribbak.

25 négyszögöles egységeket véve alapul 150—175, 100—125 és 300—325 négyszögöles teleknagyság volt a legáltalánosabb a forgalombakerült fővárosi telkek között, amelyek messze alatta maradnak annak az átlagos nagyságnak (396 négyszögöl), amelyet az összes eladott telekterületnek a telkek számával való osztása által kaptunk. Ezeket a leggyakrabban előforduló teleknagyságokra vonatkozó adatokat kiegészíthetjük még azzal a középsőértékkel is, amelyet akkor kapunk, ha az eladásra került telkeket *nagyságrendbe* sorozzuk s megkeresük ennek a sornak középső tagját, *médiánját*.

A fővárosban eladott telkek átlagos nagyságát és középső nagyságértékét, (médiánját), valamint minimumát, maximumát, I. és III. quartálisát az 5. számú tábla mutatja kerületenkint. A tábla első két számoszlopának egybevetése mutatja, hogy milyen nagy különbség van a teleknagyságok kerületi átlaga és a fővárosi átlag, valamint az egyes kerületek középső értéke, médiánja között.

Ez utóbbiak szerint is a III. ker.-ben a legnagyobbak a telkek, a VII. kerület a legkisebb középső értékkel az utolsó helyen áll ebben a sorrendben. A telkek felerésze az I., II. kerületben kisebb 253 négyszögölnél, felerésze nagyság tekintetében e

középtérték fölött áll. Ugyanezt jelzik a többi kerületekre vonatkozó középtértékadatok is. (A táblában kimutatott maximális teleknagyságok csak egészen kivételesen fordulnak elő, ami a mediánértéktől való erős eltérésen is látszik.)

A táblázat 5—6. hasábján olvasható adatok a telkek számának egy-egy negyedét tévő legkisebb és legnagyobb telkek *legfelső*, illetőleg *legsó* nagyságértékét mutatják, amelyek szerint pl. a VII. ker.-ben a telkek negyedrésze 100 négyszögölnél kisebb, fele 100 és 200 négyszögöl közé esik.

Leghomogénabb a telkek nagyság szerinti megoszlása a VII. ker.-ben, ahol a telkek felerésze 100 négyszögöles határ közé esik s legváltozatosabb a III. ker.-ben, ahol 420 négyszögöl távolság van az I. és III. quartális között.

Általában minél homogénabb a teleknagyságok eloszlása valamely területen, annál nagyobb a valószínűsége annak, hogy a forgalombakerült telekterületek lakóházépítés céljából cserélnek gazdát, viszont ahol nagyobb a teleknagyságok változatosága, az esetek disperziója, ott több mezőgazdasági ingatlan vesz részt a telekforgalomban, mint ezt egyébként a telkek négyszögölenkinti egységárával, illetőleg az egységárak médiánértékével is bizonyítani lehet.

A fővárosi telkek forgalmiértéke (vételára).

Tanulmányunknak itt következő fejezetében a tulajdonostcserélt fővárosi telkek (házhelyek) forgalmi értékét, vételárát vesszük beható vizsgálat alá.

Bevezetésül említettük, hogy az eladott összes fővárosi telkek vételárából 27·54 P esik átlag egy négyszögöltre. A 6. sz. tábla kerületek szerint részletezi 1. a forgalombakerült telkek négyszögölenkinti átlagos egységárát, 2. az egységárak középtértékét, 3. a valóságban előfordult vételáregységek nagyságrendbe állított statisztikai sorának I. és III. quartálisát s végül 4. az előfordult minimális és maximális egységárakat.

6. A fővárosban forgalombakerült telkek négyszögölenkinti átlagos egységárainak legfontosabb adatai.

Données les plus importantes des prix d'unité moyens par toise □ des terrains budapestois vendus.

(1929. III—X.)

K e r ü l e t Arrondissements	Moyenne	Médiane	Ier quartalis	IIIe quartalis	Minimum	Maximum
	Az oldalt megjelölt közigazgatási kerület területén forgalombakerült telkek négyszögölenkinti egységárainak — des prix d'unité par toise □ des terrains vendus, situés dans les arrondissements indiqués à gauche					
	átlaga	középsőértéke	I. quartalisa	III. quart.-a	minimuma	maximuma
p e n g ö — p e n g ö s						
I—II.	30·21	33·10	20·10	62·96	0·51	300·00
III.	10·05	10·65	4·62	22·80	0·28	143·00
IV—VI.	47·78	55·50	30·00	80·00	2·32	250·00
VII.	3 358	27·49	20·00	50·00	1·50	200·00
VIII—X.	37·42	26·23	16·00	56·00	3·38	240·00

Ezek szerint a főváros I. és II. ker.-ében a telkek feleresze 20·10 P és 62·96 P közötti négyszögölenkinti egységáron cserélt gazdát a múlt év nyolc hónapja folyamán. Az egységár nyersátlagától (30·21 P) nem sokat tér el a médianérték (33·10 P), amelynek a quartális értékekkel való egybevetéséből megállapítható, hogy az I. ker.-ben leggyakrabban elért négyszögölenkinti egységár 20·10 és 33·10 P között helyezkedik el.

A III. ker.-ben mintegy harmadrésze a telkek ára az I—II. kerületinek. A nyers átlag és a középérték itt még jobban fedi egymást. A telkek 50%-a 4·62 és 22·80 P-s egységárhatárok között kelt itt el.

Legmagasabb nyersátlaggal és médianértékkel az V—VI. ker.-ben találkozunk, ahol a telkek olcsóbbik feleresze 55·50 P-s négyszögölenkinti áron alul kelt el. A legolcsóbb és legdrágább telkek figyelmen kívül hagyásával 30 és 80 P-s határok között mozog a középértékű telkek vételára a fővárosnak ebben a részében. A VII. és a VIII—X. kerület telkeinek nyers értékátlaga és médianértéke nagyjában megegyezik. A VII. kerületi középérték valamivel magasabb, itt tehát a telkek fele magasabb értékhatárt ér el, a VIII—X. ker.-ben viszont a drágább telkek értéke emelkedik magasra (magasabb a III. quartális és a maximális érték is).

Ez adatok szerint is a III. ker.-ben érték el a telektulajdonosok telkeikért legalacsonyabb átlagos árat és az V—VI. ker.-ben a legmagasabbat. E két szélsőség között az I—II. ker.-ben a drágább, a VIII—X. ker.-ben az olcsóbb telkeket találjuk.

Ez általános áttekintés után utalunk a 7. sz. táblán összefoglalt értékadatokra, amelyek 5 P-s tételenként részletezik az adásvételi forgalomban tényleg előfordult négyszögölenkinti egységárakat.

E szerint a legtöbb telek (számszerint 152, az összesnek 16·9%-a, mintegy hatodrésze) 20—25 P-s egységáron kelt el a múlt évben. A pesti oldalon még magasabb a 20—25 P-s telkek arányszáma (18·5%), a budai oldalon azonban a legolcsóbb, 5

P-n aluli telkek magas százaléka miatt (14·7%) kisebb jelentőségű ez az értékcsoport. A főváros egész területén még csak a 100 P-n felüli értékcsoport ér el 10%-ot, a többi részesedése mind alacsonyabb ennél. A 20 P-n aluli négy értékcsoport majdnem pontosan egyforma abszolút- és százalékszámokkal van képviselve. Ezeken kívül még csak a 20 P-n felüli két értékcsoportba tartozó telkek száma jelentősebb (6·8%—6·9%), az ennél magasabb egységáron gazdátcserélt telkek száma az értékhatár emelkedésével állandóan csökken.

A pesti oldalon a 100 P-n felüli egységáron elkelt telkek száma haladja meg még a 10%-ot (13·1%), a budai oldalon a már említett 5 P-n aluli telkeké (14·7%). Pesten a két említett legtöbb esetet számláló értékcsoporton kívül 30—35 P-s és 10—15 P-s egységáron kelt el a legtöbb telek (8·3, illetve 8·0%), Budán az 5—10 P-s telkek csoportja áll harmadik helyen.

A pesti oldal leggyakrabban előforduló egységára főleg a VII. ker.-ben általános, ahol az összes esetek 22·3%-a tartozik ehhez a csoporthoz. Budán az I—II. ker.-ben is messze kiemelkedik ez az értékcsoport 19·5%-os arányával a többi közül. A Budán olyan nagy szerepet játszó 5 P-n aluli telkek legnagyobb részben a III. ker.-hez tartoznak, ahol az összes telkeknek közel háromtizedrésze esik erre az érték kategóriára. 10—15 P-s telek is csak a VIII—X. ker.-ben kelt el aránylag több, mint Óbudán. A 15—20 P-s telkek arányszáma is itt a legmagasabb az egész fővárosban.

Az óbudai telkeknek közel 70%-a olcsóbb 20 P-nél, 77·2%-a pedig 25 P-nél. Az ennél drágább telkek száma egészen jelentéktelen a III. ker.-ben.

A másik szélsőséget az V—VI. ker.-ben találjuk, ahol a telkeknek mindössze 12%-a volt olcsóbb 20 P-nél és 17·3%-a 25 P-nél. E két kerületben a 100 pengőn felüli telekértékek dominálnak. Az összes telkeknek 20%-a 100 P-nél drágább egységáron cserélt itt gazdát. Általában a telkeknek 54·6%-a

7. A fővárosban forgalombakerült telkek átlagos egységárai 5 pengős tételekben részletezve.
Prix d'unité moyens des terrains budapestois vendus.
 (1929. III—X.)

Egységár <i>Prix d'unité</i> P — pengős	A főváros — Terrains budapestois vendus							
	dans les arrondissements							egész total
	I—II.	III.	IV—VI.	VII.	VIII—X.	budai de Buda	pesti de Pest	
	k e r ü l e t é b e n					t e r ü l e t é n		
forgalombakerült az oldalt jelzett egységáron számszerint telkek aux prix d'unité indiqués à gauche								
I. Abszolutszámban — Nombres absolus								
5	11	44	2	5	6	55	13	68
5—10	8	29	4	16	11	37	31	68
10—15	8	17	1	23	18	25	42	67
15—20	14	15	2	25	13	29	40	69
20—25	44	11	4	67	26	55	97	152
25—30	21	8	7	21	4	29	32	61
30—35	13	6	8	23	12	19	43	62
35—40	10	1	2	16	6	11	24	35
40—45	7	4	4	14	6	11	24	35
45—50	2	2	—	12	4	4	16	20
50—55	12	2	3	11	1	14	15	29
55—60	7	1	4	6	6	8	16	24
60—65	13	2	3	1	2	15	6	21
65—70	6	1	6	2	1	7	9	16
70—75	6	—	3	2	3	6	8	14
75—80	4	1	3	6	4	5	13	18
80—85	4	1	2	4	6	5	12	17
85—90	4	—	1	5	1	4	7	11
90—95	1	—	—	4	1	1	5	6
95—100	1	1	1	2	—	2	3	5
100-on felüli au-dessus de 100 pengős	29	4	15	35	19	33	69	102
Összesen — Total	225	150	75	300	150	375	525	900
II. Százalékban — %								
5	4·9	29·3	2·7	1·7	4·0	14·7	2·5	7·5
5—10	3·6	19·3	5·3	5·3	7·3	9·9	5·9	7·5
10—15	3·6	11·3	1·3	7·7	12·0	6·7	8·0	7·4
15—20	6·2	10·0	2·7	8·3	8·6	7·7	7·6	7·7
20—25	19·5	7·3	5·3	22·3	17·3	14·7	18·5	16·9
25—30	9·3	5·3	9·3	7·0	2·7	7·7	6·1	6·8
30—35	5·8	4·0	10·8	7·7	8·0	5·1	8·3	6·9
35—40	4·4	0·7	2·7	5·3	4·0	2·9	4·6	3·9
40—45	3·1	2·7	5·3	4·7	4·0	2·9	4·6	3·9
45—50	0·9	1·3	—	4·0	2·7	1·1	3·0	2·2
50—55	5·3	1·3	4·0	3·7	0·7	3·7	2·9	3·2
55—60	3·1	0·7	5·3	2·0	4·0	2·1	3·0	2·7
60—65	5·8	1·3	4·0	0·3	1·3	4·0	1·1	2·3
65—70	2·7	0·7	8·0	0·7	0·7	1·9	1·7	1·8
70—75	2·7	—	4·0	0·7	2·0	1·6	1·5	1·6
75—80	1·8	0·7	4·0	2·0	2·7	1·3	2·5	2·0
80—85	1·8	0·7	2·7	1·3	4·0	1·3	2·3	1·9
85—90	1·8	—	1·3	1·7	0·7	1·1	1·3	1·2
90—95	0·4	—	—	1·3	0·7	0·3	0·9	0·7
95—100	0·4	0·7	1·3	0·7	—	0·5	0·6	0·6
100-on felüli au-dessus de 100 pengős	12·9	2·7	20·0	11·6	12·6	8·8	13·1	11·3
Összesen — Total	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

drágább volt az V—VI. ker.-ben 50 P-nél. Az I—II. ker.-ben csak 38·7%, a VIII—X. ker.-ben 29·4%, a VII. ker.-ben 26·0% és a III-ban csak 8·8% volt a telkek között 50 P-nél drágább. Az 5 P-n aluli telkek száma a VII. ker.-ben a legalacsonyabb.

Ha 10 P-s tételenként foglaljuk össze a telkek egységárait (l. 8. sz. tábla), a 20—30 P-s értékcsoporth arányszáma (23·7%) magasan a többi fölé emelkedik. Ebben az értékcsoporthban helyezkedik el a fővárosi összes telkek értékének nyers átlaga

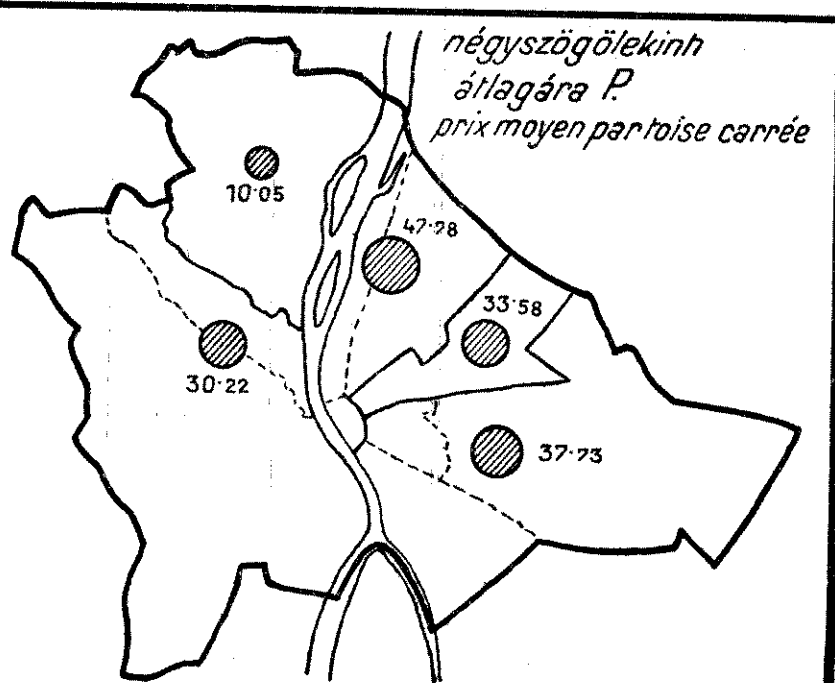
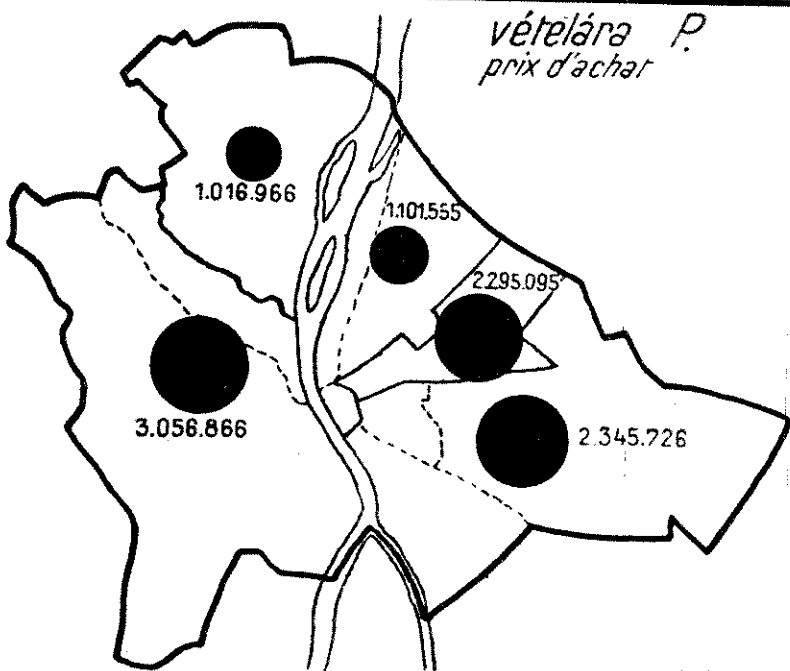
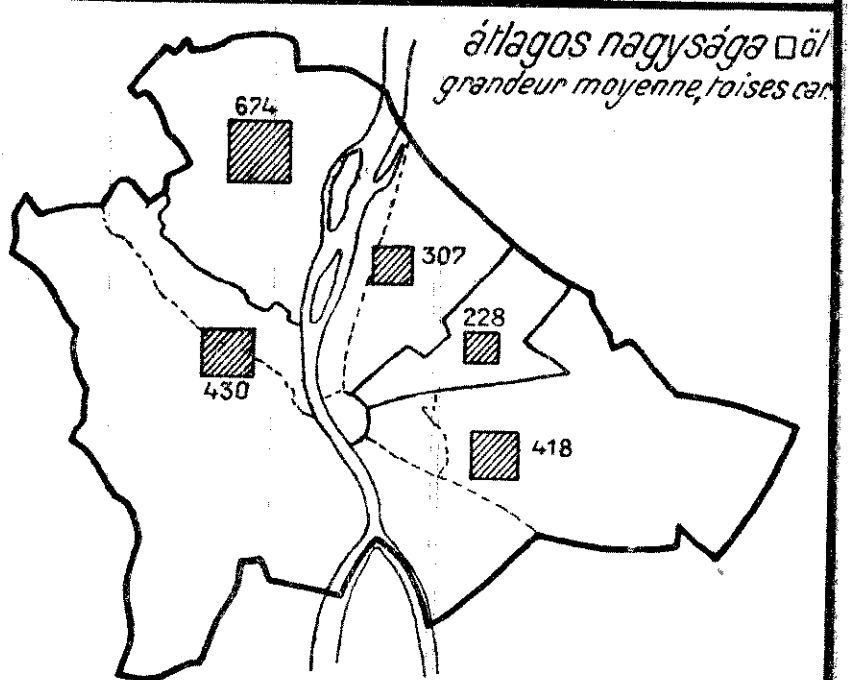
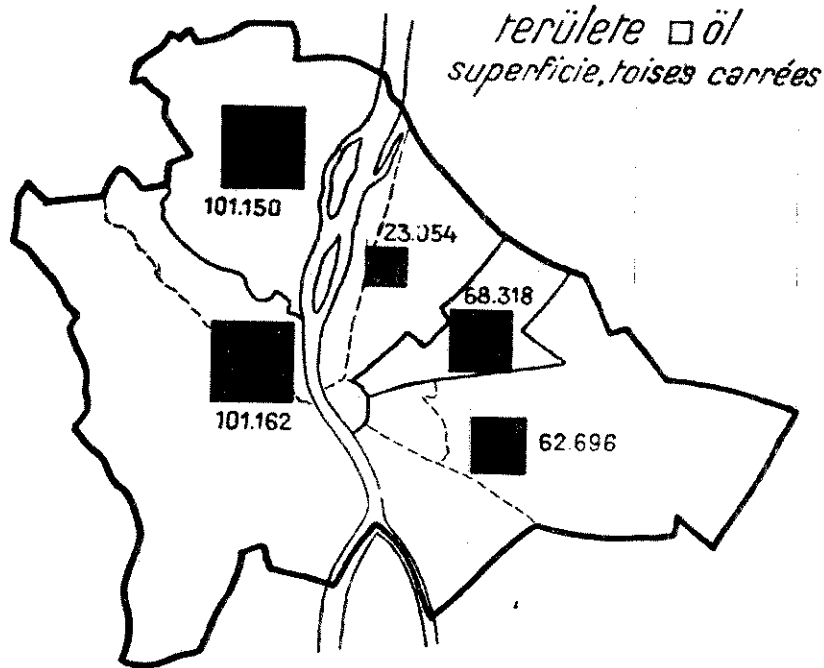
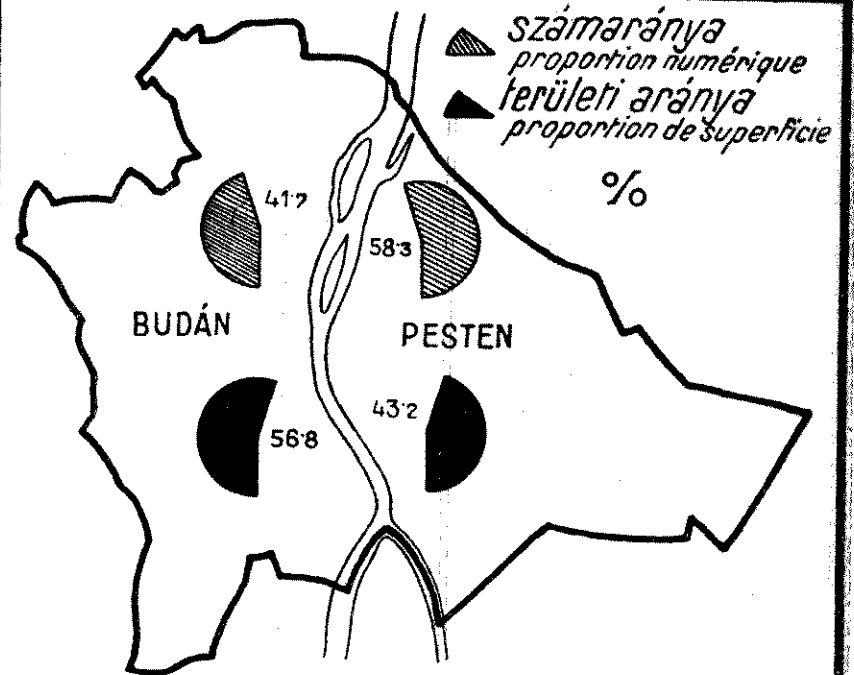
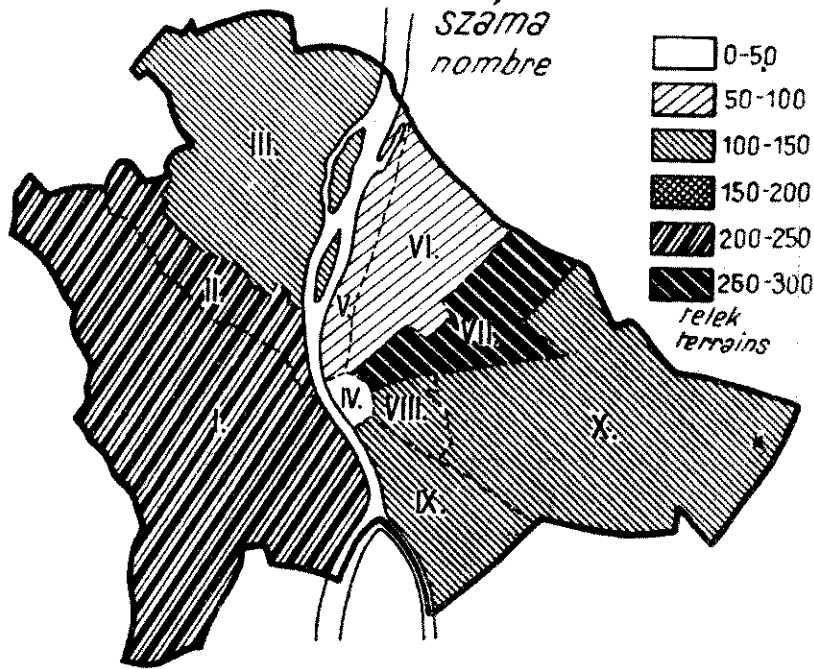
BUDAPEST TELEKFORGALMA

Terrains budapestois vendus.

1929. III.-X.

A forgalombakerült telkek

Terrains vendus

8. A fővárosban forgalombakerült telkek átlagos egységárai 10 pengős tételekben részletezve.

Prix d'unité moyens des terrains budapestois vendus.

(1929. III.—X.)

Egységár □-ölenkint Prix d'unité par toise □ P — pengős	1929 március—október hóban forgalomba került a főváros Terrains budapestois vendus en mars—oct. 1929							
	<i>dans les arrondissements</i>							
	I—II	III	IV—VI	VII	VIII—X	budai - de Buda	pesti - de Pest	egész - total
	kerületében					területén		
oldalt jelzett egységáron számszerint telek — aux prix d'unité indiqués à gauche								
I. Abszolút-zámban — Nombres absolus								
10	19	73	6	21	17	92	44	136
10—20	22	32	3	48	31	54	82	136
20—30	65	19	11	88	30	84	129	213
30—40	23	7	10	39	18	30	67	97
40—50	9	6	4	26	10	15	40	55
50—60	19	3	7	17	7	22	31	53
60—70	19	3	9	3	3	22	15	37
70—80	10	1	6	8	7	11	21	32
80—90	8	1	3	9	7	9	19	28
90—100	2	1	1	6	1	3	8	11
100-on felül — au-dessus de 100 pengős	29	4	15	35	19	33	69	102
Összesen — Total	225	150	75	300	150	375	525	900
II. Százalékban — %								
10	8·5	48·6	8·0	7·0	11·3	24·6	8·4	15·0
10—20	9·8	21·3	4·0	16·0	20·6	14·4	15·6	15·1
20—30	28·8	12·6	14·6	29·3	20·0	22·4	24·6	23·7
30—40	10·2	4·7	13·5	13·0	12·0	8·0	12·9	10·8
40—50	4·0	4·0	5·3	8·7	6·7	4·0	7·6	6·1
50—60	8·4	2·0	9·3	5·7	4·7	5·8	5·9	5·9
60—70	8·5	2·0	12·0	1·0	2·0	5·9	2·8	4·1
70—80	4·5	0·7	8·0	2·7	4·7	2·9	4·0	3·6
80—90	3·6	0·7	4·0	3·0	4·7	2·4	3·6	3·1
90—100	0·8	0·7	1·3	2·0	0·7	0·8	1·5	1·3
100-on felül — au-dessus de 100 pengős	12·9	2·7	20·0	11·6	12·6	8·8	13·1	11·3
Összesen — Total	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0	100·0

is. Pesten a telkek 24·6%-a, Budán 22·4%-a tartozik ehhez az értékcsoporthoz, amely a kerületek közül a VII. ker.-ben éri el a legmagasabb arányszámot (29·3%). E mellett a 10—20 P-s, valamint a 10 P-n aluli telkek arányszáma a legjelentősebb. Előbbi értékcsoporthoz inkább a pesti, míg az utóbbi a budai oldalon jelentős, különösen a III. ker.-ben, ahol az összes telkek 48·6%-a volt 10 P-nél olcsóbb. A 30—40 P-s telkek is a pesti oldalon gyakoribbak.

A fővárosi telkek forgalmiárának meghatározó tényezői és hozzávetőleges forgalmiértéke.

A 9. sz. tábla összefoglalóan tekinti át, hogy az egyes kerületben (városrészekben) a telkeknek hány %-a kelt el egy bizonyos egységárnál olcsóbban.

Áttekintve ezekben a forgalombakerült telkek négyesgölenkinti egységárait, a szabadforgalomban tulajdonostcserélt fővárosi telkek ármeghatározó tényezői közül e számok tanulságai alapján elsőnek kell kiemelni a telkeknek a város középpont-

jától számított térbeli (és ezzel járó időbeli) távolságát. Minél hosszabb idő szükséges ahhoz, hogy a telekről a város középpontját elérjük, helyesebben a város tengelyét alkotó Duna-vonalat, annál olcsóbb általában a telek. Ahol jó utak megkönnyítik a megközelítést, mint az I. kerület déli részeiben, ott ennek megfelelően emelkedik a telek ára is, ahol a megközelítés utak — különösen villamosvonalak — híján nehezebb, mint a III. ker.-ben, ott a telek aránytalanul olcsóbb. A X. ker.-ben fekvő telkek áralakulása bizonyos tekintetben független a Dunavonaltól való távolságtól, mert ennek a résznek lakossága (mint részben a III. kerületé is), a főváros központi fekvésű részeitől függetlenül, önállóan éli gazdasági és társadalmi tekintetben a maga társadalomgazdasági életét.

A nem házhely céljaira vett ingatlanok áralakulása elsősorban a telken üzött művelési ágtól függ (megművelt szántó, gyümölcsöskert, szőlő, rét vagy erdő), továbbá a talaj termékenységétől. A villaépítésre kiválóan alkalmas déli fekvésű hegy-

9. A fővárosban forgalombakerült telkek átlagos egységárainak összefoglaló áttekintése.

Tableau récapitulatif des prix d'unité moyens des terrains budapestois vendus.
(1929. III.—X.)

Telekár négyyszögölenként <i>Prix de terrains par toise carrée</i> pengőben — pengős	Az 1929. március—október hóban a főváros — <i>Terrains budapestois vendus en mars—oct. 1929 dont le prix était inférieur aux prix d'unité indiqués à gauche</i>							
	<i>a r r o n d i s s e m e n t s</i>							
	I—II	III	IV—VI	VII	VIII—X	budai - <i>de Buda</i>	pesti - <i>de Pest</i>	egész - <i>total</i>
	kerületében — <i>de Budapest</i>					területén		
forgalombakerült telkek közül az oldalt jelzett egységáraknál <i>olcsóbb</i> volt százalékban telkek — %								
5	4.9	29.3	2.7	1.7	4.0	14.7	2.5	7.5
10	8.5	48.6	8.0	7.0	11.3	24.6	8.4	15.0
15	12.1	59.9	9.3	14.7	23.3	31.3	16.4	22.7
20	18.3	69.9	12.0	23.0	31.9	39.0	24.0	30.4
25	37.8	77.2	17.3	45.3	49.2	53.7	42.5	47.3
30	47.1	82.5	26.6	52.3	51.9	61.4	48.6	54.1
35	52.9	86.5	37.4	60.0	59.9	69.5	56.9	61.0
40	57.3	87.2	40.1	65.3	63.9	72.4	61.5	64.9
45	60.4	89.9	45.4	70.0	67.9	75.3	66.1	68.8
50	61.3	91.2	45.4	74.0	70.6	76.4	69.1	71.0

oldali telkek ára (pl. a Gellérthegy déli oldalán) ismét lényegesen másképpen alakul, mint a közönséges utcai telkeké.

Bizonyos összefüggés állapítható meg végül a telkek nagysága és négyyszögölenkénti egységára között. Bár ez a szabály nem kivétel nélkül érvényesül, mégis megállapítható az adatokból, hogy a *nagyobb terjedelmű telkek egységára általában alacsonyabb, mint a jobban szétparcellázott kistelkeké.* A legdrágább telkek általában sokkal kisebb átlagos területűek, mint a legolcsóbbak, illetve fordítva: minél kisebb területű a telek, annál magasabb az átlagos vételára. Így az I—II. ker.-ben a legolcsóbb telkek átlagos nagysága 1.548, 671, 418 négyyszögöl, a legdrágábbaké 265, 229, 297 négyyszögöl. A III. ker.-ben, ahol nem nagyon kirívóak a kivételek, a szabály még hibátlanabban mutatkozik. A legolcsóbb telkek átlagos nagysága itt 2.223, 645, 703, 800 négyyszögöl, az egységárak emelkedésével általában csökken a teleknagyság és a legdrágábbaknál már csak 339, 257, 133 négyyszögöl. A IV—VI. ker.-ben

411, 397, 529 négyyszögöl területűek az olcsóbb és 175, 301, 96 □-öl nagyságúak a legdrágább telkek.

A szabály általános érvényességét sehol sem gátolja annyi befolyásoló tényező, mint itt, a telekárak alakulásánál, hiszen ez annyi, alig számbavehető tényezőtől függ, amelyek akárhányszor egyik napról a másikra szélsőségesen megváltozhatnak. Közművek építésének elhatározása, út-, vagy vasútépítési terv, hidépítés, az építési szabályrendelet megváltozása, adó- és illetékügyek, stb. mind olyan, gyakran előre nem láthatóan hirtelenül változó körülmények, amelyek egy-egy környék telkeinek átlagos értékét egyik napról a másikra megváltoztathatják.

Fel kell még említeni azt is, hogy a nagyobb kiterjedésű ingatlanok inkább a külterületeken fekszenek és mezőgazdasági célokra használatnak s értékük ennél fogva is alacsonyabb, mint a város belső részein fekvő, elaprózott, tehát általában kisebb területű, építkezés céljára kijelölt telkeké.

Áfra Nagy János dr.

Régi statisztikai adatok.

Statistiques anciennes.

Írni olvasni tudás. — *Individus sachant lire et écrire.*

Az emberiség sokezeréves történetében az írni-olvasni tudás szélesebb körben való elterjedése alig egy évszázad óta figyelhető meg. A betű ismerete hajdan annyira ritka volt, hogy az „írástudók“ némelyik népnél külön társadalmi osztályt alkottak. A középkorban főképp a papok tudománya az írás-olvasás. Terjedésére a hitújítás élesztően hat, de még a XVIII. század elején is a kultúrában előjáró államok népességének csak kisebbik fele tudott írni-olvasni. A XVIII. század azután meghozza a gyors és hatalmas fellendülést, amelynek eredményeképpen az írnitűdás a művelt emberiség közkincsévé vált. Napjainkban egyes országokban az

analfabéták a felseződült népességnek annyira kis töredékét teszik, hogy figyelemmeltartásukat a statisztika néhol már feleslegesnek tartja.

A következőkben az írni-olvasni tudás fejlődésmenetét minél régebbi adatok alapján óhajtjuk feltárni, igyekeztünk mégis, hogy lehetőleg csak olyan adatokat idézzünk, amelyek hiteles adatgyűjtések eredményei. Hivatalos adatok szórványosan a XIX. század első feléből, nagyobb számban csak a század második fele óta vannak. Mint általában a régi adatok vizsgálatánál, itt is áll, hogy minél messzebb megyünk vissza a múltba, az adatok megbízhatósága egyre csökken. A komolyabb kutatás-

nak így sok meglévő adatot figyelmen kívül kell hagynia.

Az eltérő felvételi módszerek következtében az írni-olvasni tudásnak a világon való elterjedéséről ma sincsen tiszta képünk. Még kevésbé egységesek a régi adatok. Az analfabétizmus kritériumának meghatározása az egyik országban szigorúbb, a másikban enyhébb. Az írni nem, de olvasni tudókat (fél-analfabéták) néhol analfabétáknak veszik, másutt nem. Pedig a csupán olvasni tudók éppen a régebbi időkben számottevő arányt képviselnek s külön kimutatásuk indokolt. Az államok egyrésze még ma is csupán az össznépességben mutatja ki az analfabétákat, holott a népesség műveltségéről, melynek az analfabéták aránya a legáltalánosabb fokmérője, helyesebb képet nyerünk, ha ezt az arányt csupán a felserdült népességben kutatjuk. Ahol pedig ez történik, az alapul vett korhatár más és más. Mindez zavarja a nemzetközi összehasonlítást. De az egyes államokon belül sem mindenütt lehet a fejlődést tisztán látni, minthogy az adatgyűjtés módszere időközben sokhelyütt megváltozott.

Az írni-olvasni tudásról rendelkezésre álló adatok többféle forrásból származnak. A népszámlálások adatai mellett különösen régebben fontos forrásul szolgáltak az újoncokról és a házasulókról gyűjtött adatok, itt-ott a büntető intézetekben lévő egyénekről is vannak idevágó adatok.

A katonák írni-olvasni tudásáról szóló statisztikák rendszerint csupán a rendes létszám újoncra vonatkoznak, kivételesen azonban a tartalékosokat is felölelik. Az újoncok, illetve katonák körében azt, hogy valaki analfabéta-e, vagy nem, néhol alapos vizsgáztatás kapcsán állapítják meg, másutt ahhoz, hogy az újonc ne minősüljön analfabétának, elegendő pusztán nevének leírni tudása. E hibaforrások dacára az újoncstatisztikák, mindenütt a felnőtt népességre vonatkozván, eléggé egységes alapot nyújtanak nemzetközi összehasonlításokra.

Figyelembe kell venni azonban, hogy a katonák értelmi és érzéki fogyatkozásban, nagyobb testi hibában nem szenvedő csupa férfinepesség, aminek következtében a rájuk vonatkozó adatgyűjtések általában kedvezőbbnek tüntetik fel a népműveltség képét, mint a népesség legszélesebb rétegeit felölelő statisztikák.

Az itt következő adatok néhány állam újonc (katona) analfabétáinak százalékos arányát mutatják. Sajnos, az adatok államonként nem ugyanazon évből valók. Az analfabéták aránya az újoncok között százalékban volt:¹⁾

	év	%	év	%
Ausztria	1867	66.1	1894	22.0
Belgium	1840	51.0	1913	7.9
Bulgária	1900	36.4	1910	26.6
Dánia	1881	0.4	1897	0.2
Finnország	—	—	1899	4.9
Franciaország	1860	30.2	1903	4.0
Magyarország	1867	77.9	1900	15.0
Nagy-Britannia	—	—	1904	1.0
Németalföld	1863	18.1	1904	2.1
Németország	1875	2.4	1912	0.0
Olaszország	1866	64.0	1903	30.7
Oroszország	1875	79.9	1895	61.1
Románia	—	—	1904	69.0
Svédország	1874	1.9	1915	0.2
Svájc	1875	4.0	1904	0.1
Szerbia	1875	81.9	1904	55.9

Ezen adatok szerint Dánia, Svédország és Németország már a múlt század 70—80-as éveiben igen minimális, 1—2%-os analfabétizmust mutat ki az újoncok között, míg Kelet Európában és a Balkánon még a századforduló táján is több volt az írástudatlan újonc, mint az írástudó. A felsorolt államok közt legrosszabb volt a helyzet a régi Romániában, ahol még 1904-ben is a rekruták 69%-a analfabéta volt.

Másik kimutatásunk a házasságra lépők analfabétizmusát szemlélteti. A házasságkötéskor gyűjtött adatok arra vonatkoznak, hogy a házasfelek a házassági okmányon nevüket alá tudták-e írni vagy nem. Az adatokat időbelileg e kimutatásban sem lehetett közös nevezőre hozni. A házasságkötés alkalmával nevét nem tudta aláírni száz megfelelő nemű házasuló közül¹⁾:

	év	férfi	nő	év	férfi	nő
Anglia	1841	33.0	49.0	1903	1.9	2.3
Ausztrália	1871	10.6	16.4	1881	4.1	6.6
Baden	1873/77	0.04	0.06	1901/10	0.02	0.02
Franciaország	1830	58.0	—	1896/01	5.0	6.8
Irország	1864/68	38.2	49.2	1901/05	18.0	17.4
Németalföld	1877	7.5	14.8	1901/05	1.0	1.8
Olaszország	1866	60.0	79.0	1896/01	35.7	49.4
Poroszország	1881/84	3.6	7.0	1911/15	0.2	0.3
Románia	1870/74	81.7	92.6	1897	60.7	85.9
Skótszág	1855/59	11.3	23.5	1901/05	2.9	4.8
Svájc	1830	22.0	—	1871	—	12.0
Szerbia	1897	68.4	91.2	1904	57.6	90.7

A legkedvezőtlenebb itt is Szerbia és Románia adata, amely országokban a házasságra lépő nők kilenczede nevét még a századforduló körül sem tudta leírni. Feltűnő Olaszország nagy analfabétizmust mutató adata is. Ezzel szemben Badenben már a múlt század végén a házasulóknak mindössze 2 tízezreléke volt írástudatlan. Poroszországban az 1821/25. évek átlagában született egyénekre (tehát nem az akkor kötött házasságokra) vonatkozó adat szerint az akkor született férfiak 16.2, a nők 39.5%-a nem tudta aláírni házassági okmányát; ugyanezen arány az 1861/65-ben születetteknek már csak 3.7, illetve 5.5%, ami igen jellemző adat a porosz népoktatás négy évtized alatti fejlődésére.

¹⁾ Források: Handwörterbuch der Staatswissenschaften und einige Staaten statistische Jahrbücher.

Az analfabéták aránya régen és most.

Les États suivant la proportion de l'analphabétisme, dans le passé et de nos jours.

Régen — Jadis				1920 körül — Autour de 1920			
Ország — Pays	Année — év	hány éven felüli népességben — Dans la population de plus de ... ans	analfabéták aránya %	Ország — Pays	hány éven felüli népességben — Dans la population de plus de ... ans	analfabéták aránya %	
Finnország — Finlande	1880	10	1.9	Finnország — Finlande	15	1.0	
Poroszország — Prusse	1871	10	12.2	Ausztráliai államszövetség — Confédération d'Australie ²⁾ ..	5	4.8	
Kanada — Canada	1890	6	13.6	Amerikai Egyesült Államok États-Unis d'Amérique	10	6.0	
Brit-Ausztrália (Ujzélanddal) — Australie Britannique (Nouv.- Zélande comprise)	1871	6	17.8	Cseh-Szlovákia — Tcheco- Slovaquie	7	7.0	
Amerikai Egy. Államok — États- Unis d'Amérique ¹⁾	1870	10	20.1	Belgium — Belgique	7	8.3	
Irország — Irlande	1881	6	23.7	Franciaország — France ..	5	9.2	
Franciaország — France	1872	7	31.3	Kanada — Canada	5	9.2	
Ausztria — Autriche	1880	6	34.4	Észtország — Esthonie	7	12.7	
Belgium — Belgique	1866	7	34.4	Magyarország — Hongrie ..	6	15.2	
Uruguay	1900	6	46.5	Lengyelország — Pologne ..	6	35.6	
Magyarország — Hongrie ..	1869	6	68.7	Litvánia — Lithuanie	5	37.5	
Bulgária — Bulgarie	1901	6	72.4	Chile — Chili	5	42.3	
Oroszország — Russie	1897	9	72.4	Spanyolország — Espagne ..	5	46.7	
Olaszország — Italie	1861	7	74.7	Bulgária — Bulgarie	5	50.1	
Románia — Roumanie	1899	7	78.0	Görögország — Grèce	5	51.4	
Argentína — Argentine	1869	6	78.2	Oroszország (európai) — Russie d'Europe	5	62.1	
Mexikó — Mexique	1896	6	79.0	Portugália — Portugal	5	67.7	
Chile — Chili	1885	0	69.7	Guatemala	7	86.8	
Spanyolország — Espagne ..	1877	0	72.0	Egyiptom — Egypte	5	92.1	
Paraguay	1886	0	80.7	Kolumbia — Colombie	0	63.9	
Portugália — Portugal	1878	0	82.5	Brit-India — Indes Britanniques	0	92.8	
Brazília — Brésil	1900	0	85.2	Németalföldi India — Indes Néerlandaises	0	95.8	
Szerbia — Serbie	1866	0	96.0				

¹⁾ Csupán a fehér népességnél 11.6, csupán a feketéknél 81.4%. — *Population blanche, 11.6%; population noire, 81.4%.* — ²⁾ A bennszülött népesség nélkül. — *Sans la population indigène.*

Utoljára hagytuk a népszámlálások alkalmával gyűjtött adatok tárgyalását. Táblázatunk bemutatja az államok sorrendjét az analfabétizmus mérvé alapján, úgy a rendelkezésre álló legrégebbi, mint a legutolsó adatok szerint. Míg az újabb adatok általában az 1920 körül tartott népszámlálások eredményei, a korábbi adatokat nem lehetett egységes évszámalapra visszavezetni. A közölt sorrend ezenkívül természetesen azért sem fedti a tényleges sorrendet, mivel a vizsgált népességek kategória államonként eltérő. Azokat az államokat, amelyek az össznépeességben adják meg az analfabéták arányát, külön sorrendbe foglaltuk, minthogy ezeknél a gyermekek beszámítása már lényegesebben lerontja az arányszámot. Sajnos, arra is sűrűn van példa, hogy két időpont adata ugyanazon államon belül sem azonos korcsoportra vonatkozik.

A vezetőhelyen álló Finnország már félszázaddal ezelőtt nem egészen 2%-os analfabétizmust mutatott ki; bár tudnunk kell, hogy az arány kiszámításánál csupán a teljesen analfabéták vétettek számításba. Általában az északeurópai országok adatai igen jók. A germán és protestáns népek iskolai műveltségét már a régi adatok szerint is igen magasra

kell értékelnünk. Európában a Balkán és Oroszország mellett mindig nagyon rossz Portugália arányszáma (az új adat szerint is 67.7% analfabéta az 5 éven felüli népességben).

Táblázatunk részletesebb méltatásától eltekintünk, minthogy annak tanulságait a számokból könnyű kiolvasni. E helyett néhány, a táblázatban nem szereplő adatra mutatunk rá, amelyeket, minthogy nagyrészt becslések, óvatosabban kell elbírálnunk.

Mulhall¹⁾ megközelítő számításai szerint 1830-ban a jelentősebb kultúr államokban a serdült népességnek csaknem fele (47%) nem tudott írni-olvasni s 1878-ig ez az arány 30%-ra szállott le. Ez idő alatt a serdült korúak analfabétizmusa Skóciában 20%-ról 15%-ra, Írországból 52%-ról 34%-ra, Angliában 44%-ról 23%-ra, Németországban 21%-ról 12%-ra, Franciaországban 64%-ról 30%-ra, Olaszországban 75%-ról 55%-ra esett alá. Az alpműveltséggel bírók abszolút számát tekintve is Németországa az első hely. Ugyancsak Mulhalltól származik s a művelődésnek a XIX. században

¹⁾ The Progress of the World.

tapasztalható nagy haladását jellemzi az az adat is, hogy míg Európa népessége 1840-től 1888-ig csak 33%-kal növekedett, az iskolalátogató növendékek száma 145%-kal szaporodott.

Végül *Magyarország* adatainak alakulását mutatjuk be 1869 óta, amidőn az írni-olvasni tudást a népszámlálás első ízben tudakolta.

Az analfabéták aránya volt százalékban:

	az összes ¹⁾ népességben	a 6 éven felüli népességben
1869 M. birodalom	74·3	68·7
1880 „	65·5	58·7
1890 „	57·8	49·4
1900 „	50·2	40·7
1910 „	43·6	33·3
1910 mai M. orsz.	31·7	19·7
1920 „	23·6	15·2

¹⁾ 1869, 1880 és 1890: csak polgári népességben

Az adatok egyenletes, rohamos fejlődésről tanuskodnak. Különösen kedvezőek az ország mai területének adatai, amelyekben már nemcsak az időbeli fejlődésnek, hanem a kisebb kulturájú nemzetiségek lakta vidékek elcsatolásának hatása is tükröződik.

Adatainkban analfabétákként szerepelnek a fél-analfabéták is, vagyis azok, akik olvasni tudnak ugyan, de írni nem. Minthogy ezzel szemben sok állam az írni nem, olvasni azonban tudókat nem számítja az analfabétákhoz, a magyar adatok nemzetközi viszonylatban a valódi helyzetnél némileg rosszabbnak mutatják analfabétizmusunkat. A csak olvasni tudók aránya nálunk is különösen a régebbi adatokban jelentős. Az össznépességben a csupán

olvasni tudók aránya a következően alakult:	%
1869	8·7
1880	5·8
1890	3·2
1900	2·6
1910	2·1
1920 ¹⁾	1·3

¹⁾ Mai terület.

A csupán olvasni tudók aránya tehát fokozatosan leolvadt; és pedig jóval nagyobb mértékben, mint általában az analfabétizmus.

Éppígy megfigyelhető, hogy az analfabétizmus terén a férfiak és nők között mutatkozó különbség is egyre veszt jelentőségéből. Ugyanis az összes népességben írni-olvasni tudott az illető nemű népesség %-ában:

	férfi	nő	különbség a férfiak javára
1869	32·2	20·0	12·2
1880	40·8	28·3	12·5
1890	47·9	36·7	11·2
1900	55·1	44·6	10·5
1910	60·6	52·2	8·4
1920 ¹⁾	77·9	75·0	2·9

¹⁾ Mai terület

Érdekes tanulságokra vezetne az analfabétizmus régi és új adatainak a többi részletek szempontjából való egybevetése is, amire itt nincs térünk. Az analfabétizmus koresoportok, néptömörülési, nemzetiségi, vallási stb. viszonyok szerinti részletei természetesen sok vonatkozásban egészen más arányban csökkentek, mint amilyen arányban az analfabétizmus főadata csökkent. *E. D. dr.*

Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság.

Commission hongroise pour la fixation des valeurs de statistique commerciale.

Szakosztályülések. — Séances de sections.

A Magyar Kereskedelmi Statisztikai Értékmegállapító Bizottság szeptember és október hónapok folyamán folytatta az 1929. évi külkereskedelmi egységértékek felülvizsgálását.

A VIII. szakosztály szeptember hó 23-án tartott ülést *Ferentzy József dr.* kereskedelmi főtanácsos elnöklete alatt. Jelen voltak: *Noszeda Kálmán*, *Szirmai Oszkár* és *Vajda Árpád* tanácsosok, *Fillinger Dezső*, *Horváth Ernő* és *Tajber Tibor* szakértők és vitéz *Guóthfalvy Dorner Zoltán dr.* min. segédtitkár a kereskedelmi minisztérium képviselőjében. Az ásványolajipar és kereskedelem helyzetéről *Vajda Árpád* terjesztett elő jelentést.

Az ásványolajfinomító ipar 1929-i éve a termelés tekintetében az előző évekhez képest javulást mutat, amennyiben az 1928. évi 1·2 millió méter-mázsa nyers ásványolaj behozatallal szemben az 1929. évben 1·36 millió q nyersolaj került a hazai gyárakban feldolgozásra. Azonfelül a készárubehozatal is emelkedést mutat a lefolyt évben. Igaz, hogy ez nem egészében jelenti a hazai ipar saját

feldolgozását, mert lényeges mennyiségek, kb. 400.000 q-t külföldi importőrök részére bér munkában dolgoztak fel a hazai telepeken. A készárú értékesítése az 1929. évben oly kedvezőtlen volt, mint még soha. Ez a rendkívül kiélesedett versenynek tulajdonítható. A jövőbeni termelést illetőleg nyilván további emelkedés fog mutatkozni, minthogy az utolsó hónapokban a termelésbe a Shell által felépített nagyszabású finomító is bekapcsolódott. Hogy az importőrök mindezek dacára még lényeges készárú behozatallal szerepelnek, az az elégtelen vámvédelemre vezethető vissza, minthogy a hazai ásványolajfinomító ipar még azt a csekély vámvédelmet sem élvezi, amelyet részére az autonóm vámtarifa biztosít, annak ellenére, hogy az autonóm vámtarifának törvénybevitel, de érvénybe nem helyezett vonatkozó vámtételei még mindig alacsonyabbak, mint a háború előtti időkben (1912) érvényben volt vámtételek.

A zsírok és növényi olajok piacának alakulásától *Fillinger Dezső* számolt be.

Figyelemmel kísérve az állati és növényi zsiradékok 1929. évi áralakulásait, meg kell állapítanunk, hogy sokkal változatosabb és mozgékonyabb volt, mint az előző évben. A faggyúpiacot az 1929. év első hónapjában lanyhább irányzat jellemzi. A londoni faggyúakción a kínált tételek egyharmada alig talál vevőre, úgy, hogy az árak bár csekély mértékben, de lemorzsolódnak. Egyedül a promptárú iránt mutatkozik némi érdeklődés, ami annak a következménye, hogy a vásárlók csak momentán szükségletüket hajlandók fedezni. Ezzel szemben a növényi zsiradékok egy rövid ellanyhulás után csakhamar az érdeklődés középpontjába kerülnek és főleg a pálmamag- és kókuszolaj iránt mutatkozik élénk érdeklődés. Az eladók azonban nem nagyon kínálják árújukat, mert egy még jobb ár elérését remélik. Ez azonban nem teljesebb be, mert a márciusban mindinkább ellanyhuló korpáárak a pálmamag- és kókuszolajárakat is magukkal rántják. Időközben azonban igen megélenkült a faggyúüzlet s a faggyú ára rohamos emelkedést mutat mindinkább eltávolodva a növényi zsiradékok színvonalától. A feldolgozó ipar lázasan fedez. Csakhamar azonban a figyelem ismét az elhanyagolt pálmamagolaj felé fordul, az érdeklődés azonban csak átmeneti árjavulást jelent számára s a kókuszolajnak is csupán kissé szilárdítja meg helyzetét. Rövid ideig tartó ellanyhulás után a piacot továbbra is a faggyú uralja s bár márciusban az áremelkedés megáll, a kereslet mégis állandóan szilárd és élénk marad. Április havában a pálmamag- és kókuszolaj áresése tovább folytatódik és az eladási árak egy oly alacsony nivót érnek el, aminő 1911 óta nem volt a piacon. A feldolgozó ipar ismét a növényi zsírokra veti magát s elhanyagolja a faggyút. Az árlemorzsolódás június végéig tart, amikor is hosszas hullámvás után lassú árjavulás indul meg, amely a pálmamag- és kókuszolajnál azt eredményezi, hogy az árak nemcsak elérik, de túl is haladják a januári árnivót, a faggyúnál pedig szilárd irányzatot teremt.

Az 1929. évben a behozatal, dacára az 1928. év végén életbeléptetett vámoknak és vámemeléseknek, úgy a faggyúban, mint a növényi olajokban alig csökkent az előző év behozatalával szemben. A faggyúnál abban leli magyarázatát, hogy a belföldi termelés kevés és nem képes a feldolgozó ipar szükségletét kielégíteni. A gyárak továbbra is előszeretettel vásárolják a bécsi és hamburgi tételeket és nem szívesen helyettesítik iparukban a faggyút a védővám alá helyezett belföldi készítésű keményített napraforgóolajjal. Megjelenik a piacon a német és a japán származású keményített halzsír is és árharcra kényszerítik a belföldi keményített napraforgóolaját, mely a küzdelmet nem bírja és kénytelen elviselni, hogy a lényegesen olcsóbb áron kínált külföldi keményített halzsír kerüljön a szap-

pangyárak főzőüstjébe. De nem igen csökkent, mint mondtuk, a behozatal a növényi zsírokban sem, bár a belföldi gyár elég jó minőségeket bocsát az ipar rendelkezésére. Pálmamagolaját azonban nem készíti, amit nem szívesen nélkülöz a szappanipar. A külföldi gyárak a kókuszolajokban is árharcot kezdenek és rövidesen előnyösebb árak mellett vásárolhatók a külföldi származású árúk. Előnyt jelent még a külföld részére a kedvezőbb fizetési feltétel is. A belföldi olajgyár kénytelen árával a külföldről diktált nivóra leszállni, azonban még ez sem biztosítja számára 100%-ig a belföldi feldolgozó ipart.

A **XII. szakosztály** ülése *Földváry* Ferenc elnöklete alatt zajlott le szeptember hó 25-én. Jelen voltak: *Brachfeld* Géza, *Dániel* Ervin, *Freudiger* Károly, *Müller* Antal, *Schein* Ferenc, *Vágó* Gyula keresk. tanácsosok, továbbá *Freudiger* Dávid, *Oswald* Róbert és *Szántó* Mór szakértők. A bizottság az 1929. évi egységértékeket vizsgálta felül.

A **XIX. szakosztály** *Förster* Nándor elnöklete alatt szeptember hó 26-án ült össze. Jelen voltak: *Haidekker* Sándor, *Hirsch* Adolf, *Márkus* Lajos és *Werkner* Artur keresk. tanácsosok, továbbá *Berkovits* Béla szakértő.

A **XV. szakosztály** október hó 1-én lezajlott ülésén *Dischka* Győző dr. elnökölt. Jelen voltak: *Brammer* Ödön, *Kovácsévics* Milenko, *Magyar* Bertalan, *Márkus* Zsigmond, *Stern* Alfréd, és *Willertorfer* József tagok. Azonkívül *Diamant* Sándor, *Lajtha* Rezső és *Lipcsei* Vilmos szakértők. A szakma helyzetét az elnök ismertette.

A gyapjúcikkeknek 1929. évi termelési-, forgalmi és árviszonyai a következőképen alakultak:

Az 1929. évben az általános gazdasági viszonyok egész Európában fokozatosan rosszabbodtak. Ezen hanyatlás nemcsak Európa lehetetlen politikai és gazdasági viszonyaira vezethető vissza, hanem ezekhez hozzájárult az Amerikában bekövetkezett gazdasági fordulat is.

Amerika éveken át élvezte nagy tőkegazdagságának áldásait. A nagy pénzbőség pezsgő életet hozott a gazdasági tevékenység minden ágába. Az amerikai mezőgazdaság és ipar évről-évre szédületes ütemben fokozta termelését. 1929-ben Amerika egyszerre csak arra eszmélt, hogy óriási mezőgazdasági és ipari termésének nem talál piacot. Az iparvállalatok kénytelenek voltak üzemüket redukálni és alkalmazottakat elbocsájtani. Ezzel együtt csökkent az amerikai ipar nyersanyagszükséglete. Az amerikai mezőgazdasági termés azonban 1929-ben a legtöbb cikkben meghaladta az 1928. évi termést és ezek a nagy készletek nem találtak vevőre. Ez a jelenség állt elő a textilipar nyersanyagainál, így a pamutnál és a gyapjúnál is, melyekben megkezdődött az áresés. Amerikából megindult tehát a mezőgazdasági termékek árle-

morzsolódása, aminek következtében Európában is esett a mezőgazdasági termékek ára, csökkent a mezőgazdaságból élő lakosság vásárlóképesége és csökkent a fogyasztás.

Természetes, hogy Magyarország mint mezőgazdasági állam, különösen megérezte a mezőgazdasági termékek árának esését. Ha a falu népe nincsen abban a helyzetben, hogy normális szükségletét fedezni tudja, úgy pang nálunk a kereskedelem és az ipar is. Iparunk és kereskedelmünk kénytelen volt a csökkent forgalomnak megfelelően alkalmazottakat elbocsájtani, akik azonban nem tudtak elhelyezkedni más téren és így nálunk is fokozódott a munkanélküli munkások, de még inkább az állás nélküli tisztviselők száma.

A gyapjúcikkek fogyasztásának csökkenését a „Magyar Gazdaságkutató Intézet” számadatai mutatják, mely szerint az 1927. év adataihoz viszonyítva

az 1929. év első negyedében . . .	36·5%-kal,
az 1929. év második negyedében . . .	33·4%-kal,
az 1929. év harmadik negyedében . . .	19·7%-kal,
az 1929. év negyedik negyedében . . .	28·3%-kal

volt kevesebb a gyapjúcikkek fogyasztása. A fogyasztás csökkenésére vezethető vissza a behozatalban mutatkozó visszaesés is, mely a gyapjúszöveteknél az 1928. évvel szemben mennyiségre nézve 27%-kal, értékre nézve pedig 23%-kal csökkent. Ugyancsak csökkent a gyapjúfonalbehozatal is mennyiségre nézve 15%-kal, míg a nyers gyapjúbehozatal 24%-kal csökkent.

A hazai ipar termelését gyapjúszövetekben az 1928. évvel összehasonlítva, mennyiségre nézve 23%-kal, értékre nézve pedig 26%-kal esett. Ezeket az adatokat, valamint az importadatokat figyelembe véve, megállapíthatjuk, hogy a belföldi fogyasztás az 1928. évvel szemben átlagban 28%-kal csökkent. A belföldi fogyasztásnak 42%-át fedezte a hazai ipar és kb. 58%-át az import.

Örvendetes jelenség ezzel szemben, hogy gyapjúszövetkivitelünk mennyiségre nézve 100%-kal, értékre nézve pedig 65%-kal emelkedett. Kivitelünk ezen emelkedése kétségtelen bizonyítéka annak, hogy a magyar ipar gyártmányai úgy minőség, mint ár tekintetében a külföldi piacon is versenyképesek voltak. Kétségtelen, hogy kivitelünk ezen emelkedésére részben az adott ösztönzést, hogy a belföldi piac csökkent felvevőképessége folytán az ipar nem volt képes termékeit a belföldi piacon elhelyezni. Az is érdekes, hogy a gyapjúszövetexportunk nagyobb része a fejlett iparral bíró nyugati államok felé és nem kelet felé irányult, ami abban leli magyarázatát, hogy iparunk inkább volt hajlandó nyomott árakon, de előnyösebb fizetési feltételek mellett vállalni az exportot, lehetőleg minimális rizikó mellett, mivel a belföldi piacon amúgy is túlnagy rizikót kellett viselnie.

Ami a gyapjúcikkek árviszonyait illeti, csupán két adatot óhajtok felemlíteni, nevezetesen, hogy a gyapjú ára az 1929. év első felében a magyar piacon alig változott, ellenben augusztus havától ez év végéig fokozatosan esett, úgy hogy az év végén a gyapjú ára kb. 20%-kal volt alacsonyabb, mint az év első felében. A gyapjúszövetek ára szintén áresést mutat, nevezetesen az őszi idény árai átlag 7%-kal voltak alacsonyabbak a tavaszi idény árainál. Az árszínvonalnak lefelé való tendenciája, továbbá a mezőgazdasági termények értékesítésének nehézségei folytán a magyar textiliparnak és a textilkereskedelemnek veszteséges éve volt. Ezen veszteségek jellemzésére megemlítem, hogy a textilárúkereskedelemben előfordult magán- és kötelező magánegyezségek száma az 1928. évi 735 esettel szemben 950-re emelkedett, melyekben a passzívák összege 22·8 millió pengővel haladta meg az aktívák összegét.

Sajnos, egyre több komoly, régi multtal bíró cég fordult elő a fizetéképtelenségek sorában, amelyeknek inzulenciája valóban egyedül a viszonyok szerencsétlen alakulásának tudható be.

Végig pillantva az 1929. évnek fenti szomorú statisztikai adatain, csupán azzal az egy reménnyel kecsegtethetjük magunkat, hogy a gazdasági élet örök törvényszerűségei szerint a depresszió időtartama is korlátolt és azt előbb-utóbb fellendülés követi.

A **XVII. szakosztály** ülése október hó 3-án folyt le. Elnökölt *Hüttl* Frigyes kereskedelmi főtanácsos. Jelen voltak: *Chmura* László, *Müller* Pál és *Székács* Imre keresk. tanácsosok. A szakma helyzetét az elnök ismertette.

A **XVIII. szakosztály** október 7-i ülésén, melyen *Biró* Pál dr. elnökölt, a következők voltak jelen: *Dunckel* Károly, *Hirsch* Adolf és *Mátyás* Jenő kereskedelmi tanácsosok, továbbá *Kovácsy* Béla szakértő. A szakosztályba tartozó árúk piaci és árviszonyait *Dunckel* Károly ismertette.

A munkásviszonyok a vas- és acéliparban az 1929. évben általában nyugodtak voltak. A munkáslétszám az év folyamán csökkenő tendenciát mutatott és az év végén kb. 8·5%-kal volt kevesebb, mint az év első felében. A munkások keresete a munkásoknak egyéenként adott bérjavításokkal kb. 2%-kal emelkedett. A nyersanyagárak az év folyamán változást nem igen mutattak fel. A gazdasági depresszió az 1929. évben növekedett. A hivatalos bankkamatláb az év folyamán 7%-ról 7·5—8%-ra, a bankok útján igénybevett hitel kamatlába pedig 11—12%-ra emelkedett.

Az 1929. év folyamán vám tekintetében nyugalmi helyzet állott elő és ennek következtében a vas- és gépiparban lényeges árváltozás nem merült fel. A gazdasági helyzet rosszabbodásának megfelelő visszaesést a vas- és gépipar jelentékeny ál-

dozatokkal és fokozott exporttevékenységgel igyekezett részben kiegyensúlyozni.

Az 1929. év folyamán a gazdasági válság az 1928. évi általános gazdasági leromlás után még inkább elmélyült; a válsággal szemben még az ipar mutatkozott a legellenállóbb képességűnek. A gazdasági válság növekedését mutatja a csődök és kényszeregyezségek emelkedése, a folyószámlabe-tétek apadása, a részvény-index csökkenése, stb. Ennek oka a fogyasztóképesség nagymérvű lerom-lása, mely elsősorban a mezőgazdasági cikkek ked-vezőtlen áralakulása következtében állott elő. A fo-gyasztóképességnek ez a leromlása világjelenség és így időbe fog kerülni, amíg a helyzet javulásáról beszélhetünk. Miután így a magángazdaság hely-zetének javulása a legközelebbi jövőben nem vár-ható, a kormánynak volna feladata, hogy az át-menetben a vas- és gépipar megfelelő foglalkozta-tásáról is gondoskodják és ezt elérhetjük az állam-vasútnak már évek óta előkészített rekonstruk-ciójával, a fővárosi nagy Dunahidak építésével, a közutak építésével, a lakásépítési akció folytatásá-val, a városi üzemek kibővítésével, mely munkák-tól remélhetjük, hogy ezek a vas- és gépipart a gazdasági helyzet mélypontján át fogják segíteni.

A **II. szakosztály** *Serbán Iván* elnöklete alatt október hó 8-án tartott ülést. Jelen voltak: *Benedek Sándor, Blitz Miksa, Böhm Jenő, Frankl Mór, Tas-nády Szücs András,* továbbá *Havas Menyhért* és *Kornis István* szakértők.

Napirend előtt *Kecskeméti Adolf* jelentése ke-rült felolvasásra.

Az 1929. év gyümölcs- és zöldségtermése úgy a termelők, mint az exportőrök és fogyasztók szempontjából, a jobbak közül való volt. A piacra került árú egészséges, elég szép és jó volt, könnyen talált elhelyezést, a termelők az árakkal meg voltak elégedve, de az exportőrök is megtalálták számadásukat és ami fontos, a fogyasztók sem pa-naszkodhattak. Ismét bebizonyosodott, — amit már évtizedek óta hangoztatok, — hogy ha Magyaror-szágnak nem 16 millió, hanem 160 millió gyümölcs-fája volna, annak termése is könnyen volna érté-kesíthető. Ha pedig borszőlőterületünk 20%-át chasselas csemegeszőlőre oltanánk, akkor csemege-szőlőexportunk kárpótolná a bortermelőket, a bor értékesítésének nehézségeért. Évről-évre tapasztal-ható, hogy a termelők mind nagyobb súlyt helyez-nek a fák ápolására, hernyótisztításra stb., ami — a külföldi versenyt tekintetbe véve, — nagyon fon-tos és üdvös dolog.

Ezután *Frankl Mór* jelentése következett.

Az 1929-es üzletév a gyarmatárúkereskedelmet a legsúlyosabb megpróbáltatásoknak tette ki. A bel-földi piac felvevőképességének hiánya, az adósok rossz fizetőképessége, az erős verseny és végül az árak rohamos olcsóbbodása folytán keletkezett vesz-

teségek nagy anyagi áldozatokat követeltek. A bel-földi piac bajait okozó tünetek közül kellő elővigyá-zatossággal, megfeszített szorgalommal sikerült egy-néhányat ellensúlyozni, néhány körülmény azonban létalapjában rendítette meg a szakmát. A szövetke-zetek egynémelyike egyenesen pusztította a szakma adóalanyait, nem annyira olcsó áraival, mint in-kább azáltal, hogy a szövetkezeti ideálok és esz-mék félretolásával és azok ellenére árúikkal ki-szolgálták azokat is, akiket tagjaik közé nem so-rozhattak. A külföldi verseny is hátráltatta az 1929-es év novemberéig a hazai gyarmatárú nagy-kereskedelem működését, tekintve, hogy ezen kül-földi eladók a hazaiakkal szemben 2%-os forgalmi adóelőnyt élveztek. A fázisrendszer életbelépése vé-gül ezt az igazságtalan állapotot megszüntette. Az áralakulás az egész 1929-es év folyamán csökkenő tendenciát mutatott és az év végével átlagosan egy 20%-ot meghaladó értékcsökkenést állapíthattunk meg. A folytatólagos árlemorzsolódás nemcsak az árfolyamok csökkenésével beállott veszteségeket okozta, hanem a haszonkulcs csökkenését is ered-ményezte, mert a nagykereskedelem a tendencia állandósulását látva, saját maga is folytatólagosan kontreminálta az árakat és árúit kénytelen volt — különösen gyenge kezek ilyen állásfoglalása folytán — önköltségi árakon alul árusítani. A detailkeres-kedelmi árak, dacára a gyarmatárúcikkek lecsök-kent nagybani árainak, nem voltak képesek az ár-mérséklést megközelítő százalékban is érvényesí-teni, mert a megrosszabbodott gazdasági viszonyok a fogyasztás oly mérvű csökkenését vonták maguk után, hogy a dolgozó kiskereskedelem nagy há-nyada még a magasan tartott árak dacára is vesz-teséges üzletet folytatott, sőt egy része alig egy év leforgása alatt forgótőkét felemésztette.

A **XX. szakosztály** *Szászy Lajos* elnöklete alatt ült össze október hó 9-én. Jelen voltak: *Balázs Béla Hugó, Finger Lajos János, Hirmann Ferenc, Hubert István, Kern Ernő, Neszmély Lajos, Salgó Izsó, Theil Hermann* kereskedelmi tanácsosok, azonkívül *Kulcsár Sándor* és *Lemberger Gábor* szakértők. A szakosztályba tartozó áruk helyzetére vonatkozó jelentést *Finger Lajos János* adta elő.

A fémszakmára elsősorban az amerikai nyers vörösréz ára volt kihatással. Ennek a nyers vörös-réznek az ára 1929-ben meglehetősen nagy hullámzást mutat és ez az árhullámzás rányomta bélyegét az egész fémpiacra. Az amerikai réztermelés a kartell-ben tömörült cégek kezében van és ezek már 1928 vége felé, de főleg az 1929. év elején arra töreked-tek, hogy a rézárakat céltudatosan felhajtsák kü-lönféle hírek lanszírozásával, de segítségükre volt ebben a nagy amerikai értékpapírspekuláció is, amely azután magával rántotta a fémtőzsdét, ahol soha nem tapasztalt rekordárak jelentkeztek. Ez az állandó emelkedő tendencia mégis óvatosságra in-

tette a kereskedelmet. Ez annál is indokoltabb volt, mert hiszen ez a gyors áremelkedés, mint az később nyilvánvalóvá lett, sehogy sem állott arányban a tényleges szükségleten alapuló kereslettel, másrészt viszont a rézárak fokozatos emelkedésével, sok tervbe vett munka kivitelét voltak kénytelenek, éppen a magas anyagárak miatt elhalasztani. A londoni tőzsdén már ekkor nagy rézkészletek halmozódtak fel, melyeket nem lehetett elhelyezni.

Nyilvánvalóvá vált tehát, hogy az amerikai felhajtott árak már nem tarthatják magukat sokáig. A londoni tőzsde csak a kedvező pillanatot várta, hogy a vezetést újból magához ragadja és úgy mint azelőtt, újból megállapítsa az árakat. Ez a kedvező alkalom azután nem váratott sokáig magára, mert Amerikában bekövetkezett a nagy értékpapíresés. A fémpiacon másodkezek már kartellár alatt kínálták a wirebarst. A standard rézárak a londoni tőzsdén 1929 március 18-án £ 99, jegyzéssel kulmináltak, míg az elektrolitikus vörösréz az amerikai rézkartell diktatúrájának hatása alatt, még március 26-ig megtartotta az emelkedő tendenciáját, amikor is £ 112½-es jegyzést ért el a londoni tőzsdén. Ettől kezdve azután beállt az áresés és az amerikai rézkartell is kénytelen volt a londoni tőzsde nyomására rövidesen a \$ cts 23³/₈-os kartellárat \$ cts 20-ra mérsékelni. Itt egy kissé megtorpantak az árak és már-már az volt hihető, hogy a bekövetkezett kis árjavulás után az árak tartani fogják magukat. Azonban az áresést nem tudták megállítani és 1929 április 10-től a rézárak fokozatos lemorzsolódása észlelhető. A rézkartell 1929-ben még törekedett ezt az olcsóbbodási folyamatot feltartóztatni és a maga részéről a wirebars árát \$ cts 18·30-ban állapította meg és ehhez egészen mult év végéig ragaszkodott. Ily módon újból egy rendkívüli helyzet állott elő. Míg a londoni tőzsdén a standard vörösréz árai pusztán a kereslet és kínálat alapján 1929 december 31-ig jóval az 1929 január 2-i jegyzések alá estek, az elektrolitikus vörösréz áralakulása, — habár itt is egy állandó lemorzsolódás volt észlelhető, — nem tudta magát függetleníteni a new-yorki rézkartell árától. Az elektrolitikus réz ára ennek következtében 1929 december 31-én a standardréz árával szemben lényegesen magasabb volt, mint az 1929 január 2-i árfolyama. A standard vörösréz és az elektrolitikus vörösréz ára között rövidesen szokatlanul nagy árkülönbségek mutatkoztak. Ezek arra ösztönözték az egyes nagyobb nyersrész feldolgozó gyárat, hogy ócska vörösréz saját maguk elektrolizáljanak. Így történt azután, hogy hazai legnagyobb fémfeldolgozó gyárunk is rövidesen berendezkedett elektrolízisre. A réz árának esése, összefüggésben van jelenleg a világpiacon észlelhető általános nyersanyag áreséssel. Ez az általános árlemorzso-

lódás, mely az 1929. évben aránylag még lassú volt, 1930-ban óriási méretűvé vált. Szemben az 1929. évelei magas árakkal, ma talán soha nem tapasztalt alacsony árak vannak. A réz árának alakulása magával vonta azután a többi fémek árának alakulását is. A beállott olcsóbbodásnak természetes következménye az lett volna, hogy az olcsó árak következtében a fogyasztás emelkedik és a drága réz miatt eddig elmaradt munkákat, beruházásokat eszközölni fogják. Remélhető lett volna ugyancsak, hogy a régi réz használati köre is kiterjed és sok olyan dolgot, amit rézből nagyon előnyösen lehetne készíteni, — de az eddigi drága rézár ezt akadályozta, — most rézből fogják készíteni. Sajnos, ez nem következett be. Ellenkezőleg a várt építkezések elmaradtak, új villanytelepek építése, villamosítások, egyrészt tökehiány, másrészt a még mindig késő elektromos energiatörvény következtében elhalasztódtak. A piac felvevőképessége a feldolgozó ipar minimális szükséglete következtében lényegesen kevesebb. Ehhez járult az is, hogy az erős árhullámozás 1929-ben zavarólag hatott az üzemek számításaira. A folytonos árhullámozás tartózkodásra készítette az üzemeket anyagbeszerzésükben és így szükségletüket csak kisebb tételekben fedezték. A nyersanyagárak hullámozása természetesen éreztette hatását a félkészárúk piacán is. Itt azonban nem juthatott kifejezésre a nyersanyag árváltozása, mert hiszen ezen árakban a változatlan feldolgozási munkabérek is bennfoglaltatnak.

A bizottság **I. szakosztályának** ülése október hó 10-én zajlott le, *Mutschenbacher* Emil elnöklete alatt. Jelen voltak: *Benedek* Sándor, *Brauch* Ferenc, *Braun* Alajos, *Cseh* Ödön, *Gesztelyi Nagy* László, *Herz* Lajos, *Kienast* Ferenc, *Konkoly Thege* Sándor, *Leicht* Zsigmond, *Pürner* Rudolf keresk. tanácsosok, továbbá *Hegyesy* József, *Rulf* Géza és *Vágyi* Jakab szakértők. A szalámitermelés helyzetét *Herz* Lajos ismertette.

Az 1929. évi szalámitermelés az előző év rossz kukoricatermésének hatása alatt állott. A rossz kukoricatermés a hízlalást erősen megdrágította és így már az 1928. év második felében és az 1929. év első hónapjaiban is rendkívül magas élősértésárak kerültek felszínre. A magyar szalámigyárak abban a feltevésben voltak, hogy minél jobban előrehalad az idő, a fogyó tengerikészlet következtében annál magasabb élősértésárak fognak kialakulni. Minden várakozás ellenére 1929. év február—március hónapjában olcsóbbodás állott be az élősértésekben és így a sertéshús is olcsóbb lett. A nyersanyag olcsóbbodását a gyárak azonban már nem tudták kihasználni, egyrészt, mert már nagymennyiségű rendkívül drága húsból készült árú tárolt raktáraikban, másrészt pedig a tavaszi időjárás is a gyártás befejezésére készítette őket. A

rendkívül drága nyersanyagból készült szalámmal szemben a nyershús 1929 tavaszától kezdve állandóan olcsóbbodott, ami a belföldi értékesítés szempontjából rendkívül hátrányos volt. Az általános gazdasági krízis is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a fogyasztóközönség felvevőképessége erősen megcsappant és így a belföldi fogyasztás az 1929. évben erősen visszaesett. Tekintettel arra, hogy a gyárak ugyanoly mennyiséget gyártottak, mint az előző évben, kénytelenek voltak a belföldön elhelyezésre nem talált mennyiséget exportálni. Ez az export az összes országokba dumpingárak mellett volt csak lehetséges.

A szalámi legfontosabb külföldi piaca Ausztria. Ausztriában ugyanoly módon volt érezhető a fogyasztóközönség felvevőképességének erős csökkenése, mint a belföldön. Miután a készleten minden áron túl kellett adni, a gyáraknak erősen kellett kalkulálni a fogyasztóközönség felvevőképességének hiányával és oly olcsó árakon voltak kénytelenek az árút piacra dobni, amely árak mellett az osztrák fogyasztók a szalámit megvásárolhatták. Már egy-maga ez a körülmény is elégséges lett volna arra, hogy az Ausztriába irányuló export a gyárak szempontjából veszteséges legyen. De lényegesen hozzájárult ehhez a magas osztrák vám és az ezzel kapcsolatos, a szalámi forgalmi értékének $6\frac{1}{2}\%$ -át kitevő forgalmi adó. E két tétel együttesen 1 pengő 20 fillér kg-onkinti költséget jelent az exportáló magyar gyáraknak. Az osztrák vámhatóságok ezen terheket még azzal is növelik, hogy a szalámi forgalmi értékét önkényesen jóval magasabban számítják, mint ahogy a magyar gyárak a szalámit Ausztriában tényleg értékesíteni tudják, csak azért, hogy a $6\frac{1}{2}\%$ -os forgalmi adó címén még nagyobb összeggel terhelhessék az árut. Erős versenytársa a magyar szaláminak Ausztriában a belföldön előállított hasonló árú. Ma már négy nagyobb és egy sereg kisebb gyár állít elő Bécsben és Bécs környékén magyar szalámit. Ezen gyárak a magyar iparral szemben annyiban vannak nagy előnyben, hogy a magyar szalámi nyersanyagát szolgáltató nehéz magyar sertések vámmentesen kerülhetnek Ausztriába és így ezen gyárak nyersanyagaik egy részét vámmentesen kapják. De nagy előnyt jelent részükre az a körülmény is, hogy a nehéz sertéshús rendkívül kis vámmal van csak terhelve olyannyira, hogy ha pl. Magyarországon szerzik be nyersanyagukat, a nehéz sertéshúst, ami részükre ugyanoly árban lehetséges, mint ahogy a magyar gyárak vásárolják a sertéshúst. A magyar államtól az exportált sertéshús után kapott forgalmi adó-megtérítés majdnem kiegyenlíti azokat a terheket, amelyeket vám címén fizetniök kell. Az Ausztriában működő gyárak versenye hova-tovább oly jelentőségűvé válik, hogy a megfelelő kormányhatósági ellenintézkedés ma már nagyon sürgős, mert

ha a magyar szalámiiparnak erről a piacról le kellene mondani, úgy az ipar export szempontjából jelentőségét csaknem teljes egészében elveszítené.

Cseh-Szlovákiában a helyzet lényegében ugyanaz. Cseh-Szlovákiában szintén egymásután alakulnak a magyar szalámit előállító gyárak és ezek nyersanyagukat éppen úgy nagyon mérsékelt vám mellett szerezhetik be, mint az osztrák gyárak, míg az exportáló magyar gyárak a szalámi után még nagyobb terheket kénytelenek viselni, mint az Ausztria felé irányuló exportuknál. A Cseh-Szlovákiába exportált szalámi vám, fényűzési adó, városi illeték címén kilogrammonként 1 pengő 70 fillér költséget kénytelen viselni. Ha ezen nagy teher mellett még mindig jelentős mennyiséget tud a magyar ipar Cseh-Szlovákiába exportálni, úgy ennek magyarázata elsősorban az, hogy a terhek megnövekedésének arányában a magyar gyárak áráldozatokat kénytelenek hozni, másrészt pedig abban, hogy a cseh belföldi gyárak ma még nem tudják azt a minőséget előállítani, mint a magyar gyárak és így a cseh fogyasztóközönség egy nagy része még mindig inkább fizet valamivel többet a minőségileg jobb árúért. A cseh piac jelentőségében második helyen áll a magyar szalámi export szempontjából és így az ipar fejlesztése érdekében nagyon kívánatos lenne, ha a kormánynak sikerülne a most folyó kereskedelmi szerződés tárgyalások alkalmával valami előnyöket a cikk részére elérni.

Lengyelország felé irányuló exportunk szintén elég jelentős volt. A múlt évben azonban úgy látszik nem hivatalos, de mégis mértékadó helyről nyert utasítás következtében a lengyel vámhivatalok sorra visszautasítják a magyar szalámiküldeményeket azon a címen, hogy csak a lengyel földművelésügyi minisztérium engedélye alapján szállítható magyar szalámi Lengyelországba. Ha az exportáló gyár viszont a lengyel földművelésügyi minisztériumhoz fordul, úgy a minisztérium a beviteli engedélyt nem adja meg, arra hivatkozván, hogy a lengyel-magyar kereskedelmi szerződés értelmében magyar szalámi behozatalához külön engedély nem szükséges. Ezt az álláspontot azonban állandó sürgetés dacára sem akarja a lengyel kormány a vámhatóságokkal hivatalosan is közölni és így a tényleges helyzet ma az, hogy a lengyel vámhatóságok túlnyomó nagy része magyar szalámit Lengyelországba nem enged be. Hogy mégis volt valami exportunk Lengyelországba, ez annak köszönhető, hogy 3—4 vámhivatal még mindig beengedi a magyar szalámit Lengyelországba, nyilván azért, hogy a magyar kormány felszólalásával szemben rámutathasson arra a statisztikára, amely szerint Lengyelországba irányuló magyar export még mindig van. Lengyelországba irányuló exportunk fejleszthető és jelentős lehetne, ha a magyar kormány ezen nehézségeket elhárítaná. Nagyon saj-

nálatos, hogy amikor a magyar kormány a lengyel sonkabehozatal és a lengyel tojásforgalom javára engedményeket tett, nem kötötte ki ellenszolgáltatás gyanánt a magyar szalámi akadálytalan bevitelének lehetőségét Lengyelországba. Reméljük, hogy ez még pótolható lesz és elsímúlnak azon akadályok, amelyek Lengyelországba irányuló exportunk útjában fekszenek.

Olaszország felé irányuló exportunk az utolsó évben erősbödött, ami főleg azon szempontból örövendetes, hogy a magyar szalámi ott is tért hódított, ahol legerősebb versenytársa az olasz szalámi, otthon van. Nagy sajnálattal kell megállapítanunk, hogy Svájc felé irányuló exportunkban semmi fejlődést nem tudunk felmutatni. A magyar gyárak évek óta rendkívül nagy erőfeszítést tesznek, hogy ezt a jelentős piacot megszerezzék. A piac jelentőségét legjobban az a tény mutatja, hogy Svájc Olaszországból évente 170 vagón szalámit importál, míg Magyarország Svájcba az 1928. évben csak 84 bruttó q-t tudott exportálni. Az export nehézsége itt egyedül az ár kérdése. Az olasz szalámi olcsóbb nyersanyagból készülvén, kilogrammonként 1½ svájci frankkal olcsóbban kapható, mint a magyar szalámi és ezt a nagy árdifferenciát a magyar

árú javára felálló minőség kiegyenlíteni, sajnos, nem tudja. Árverségek küzdelmet nem adja fel és remélhető, hogy a magyar kormányhatósági támogatással ez a piac jobbatöbb meg lesz hódítható. Hasonló a helyzet Franciaországban is. Exportunk Franciaország felé fejlődött, a további fejlődésnek ugyan úgy a kérdési akadályai vannak, mint a svájci exportnak. Törökország felé irányuló exportunk a múlt év első felében szintén erőteljesen emelkedett. Ez azonban a múlt év második felében derékban kettétört, amidőn a török kormány a szalámira kilogrammonként 300 piaszter vámot vetett ki, ami 125%-os értékvámnak felel meg. Igaz ugyan, hogy a török-magyar kereskedelmi szerződés ezen tételt 33%-kal mérsékelte, a vám azonban ezen mérséklés után még mindig oly magas, hogy exportról mindaddig szó nem lehet, míg egy további legalább 33%-os vámmérséklést elérni nem tudunk.

A baromfi- és tojáskivitelt *Leicht* Zsigmond ismertette. Ezután az egyes cikkekről *Benedek* Sándor számolt be.

Az üléseken a Statisztikai Hivatal képviselőjében *Farkas* János dr., a Bizottság helyettes elnöke jelent meg. Az előadói tisztet *Sibelka-Perleberg* Artúr dr. töltötte be.

Kisebb közlemények.

Petites communications.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Kitüntetés. — *Distinction honorifique.* — Magyarország Főméltóságú Kormányzója, a vallás- és közoktatásügyi miniszter előterjesztésére f. évi október 25-én kelt legmagasabb elhatározásával *Kovács* Alajos dr. h. államtitkárnak, a Központi Statisztikai Hivatal elnökének a magyar tudomány, irodalom és művészet terén s a magyar nemzeti művelődés fellendítése körül szerzett kiváló érdemei elismeréséül a magyar *Corvin-koszorút* adományozta. A magas kitüntetés alkalmából október 27-én a Központi

Statisztikai Hivatal személyzete meleg ünneplésben részesítette *Kovács* Alajost. A személyzet nevében *Konkoly Thege* Gyula, a Központi Statisztikai Hivatal alelnöke üdvözölte a kitüntetettet. *Kovács* Alajos köszönő szavaiban rámutatott arra, hogy kitüntetésében a statisztikai szolgálat honorálását is látja. A statisztika a legtöbb tudományággal szoros kapcsolatban áll, hiszen a statisztika történelem is, és pedig álló történelem, viszont a történetírás folyó statisztika.

Ausztria, Danzig és Németország statisztikai hivatalai.

Les services statistiques de l'Autriche, de Dantzig et de l'Allemagne.

A Magyar Statisztikai Szemle egyik korábbi évfolyama táblázatban mutatta be a Németbirodalom városi statisztikai hivatalainak néhány fontosabb adatát.¹⁾ Most a Deutsches Statistisches Zentralblatt közlései²⁾ alapján ezt a tanulságos összeállítást újabb (1930. évi) adatokkal, valamint a Magyar-

országgal szomszédos s így összehasonlításra első-sorban alkalmas Ausztria hivatalos statisztikai intézményeinek és végül a Németbirodalom más statisztikai szerveinek adataival kiegészítve ismételjünk meg. Táblázatunk tehát lényegesen teljesebb, mint az első közlés alkalmával, sőt a két állam statisztikai hivatalain kívül Danzig szabad város hivatalos statisztikai szervének adatait szintén magában foglalja. A táblázat megújítását ezenkívül még az is indokolja, hogy az elmúlt évtized második fele általában fejlődési periódust jelentett a statisztikai hivatalok történetében s az 1930. év az 1926. évinél normálisabb, megállapodottabb helyzetben találta a különféle statisztikai szerveket.

¹⁾ V. ö.: A német városi statisztikai hivatalok. Magyar Statisztikai Szemle 1926. (IV.) évf. 770. l. — L. még a „A német statisztika és a német statisztikusok ülésezése Hamburgban“ c. cikkben közölt adatainkat (M. Stat. Szemle 1928. VI. évf. 1233. és köv. l.).

²⁾ L. Deutsches Statistisches Zentralblatt 1930. évf. 3. és 5. sz.

Ausztria, Danzig és Németország statisztikai szervei.
Les services statistiques de l'Autriche, de Dantzig et de l'Allemagne.

Ország, illetve város <i>Pays et villes</i>	Lélek- szám <i>Popu- lation</i> 1)	H i v a t a l		Ország, illetve város <i>Pays et villes</i>	Lélek- szám <i>Popu- lation</i> 1)	A h i v a t a l			
		alaptási éve <i>Année de la créa- tion du</i>	mostani vezetője <i>Chef actuel</i>			alkalmazottainak száma — <i>Nombre du personnel</i> 2)	alaptási éve <i>Année de la créa- tion du Bureau</i>	mostani vezetője <i>Chef actuel</i>	alkalmazottainak száma — <i>Nombre du personnel</i> 3)
A) Ausztria. <i>Autriche.</i>				Dortmund 3) 466.251 1895 Rübel dr. 14					
I. Szövetségi hivatalok. <i>Bureaux de Confédération.</i>				Drezda 631.078 1874 Schumann dr. 16					
Szövetségi Statisztikai Hivatal (Bécs)				Duisburg-Hamborn 441.523 1906 Schmitz-Ruland 15					
Külkereskedelmi statisztikai szolgálat (Bécs) 10)				Düsseldorf 443.097 1901 Schoppen dr. 8					
II. Országos hivatalok. <i>Offices de pays.</i>				Erfurt 139.807 1919 Wehrenpennig dr 18					
Vorarlberg (Bregenz)				Essen 647.678 1901 Zwick dr. 10					
III. Városi hivatalok. <i>Bureaux de villes.</i>				Frankfurt a. M. 550.000 1865 Busch dr. 2					
Bécs				Frankfurt a. O. 74.455 1928 Ehrhardt dr. 5					
Linz				Freiburg i. B. 93.000 1905 Ehrler dr. 18					
Salzburg				Gelsenkirchen-Buer 340.077 1920 Zurhorst dr. 3					
B) Danzig — Dantzig				Gera 83.125 1919 4					
C) Németország <i>Allemagne.</i>				Gladbach-Rheydt 4) 118.000 1922 Mertens dr. 5					
I. Birodalmi Statisztikai Hivatal — Office statistique du Reich				Görlitz 94.044 1879 Heyder dr. 10					
II. Országos hivatalok. <i>Offices de pays.</i>				Hagen i. Westf. 5) 101.031 1914 Liebau dr. 8					
Anhalt (Dessau)				Halle a. S. 203.000 1906 Wolff dr. 23					
Baden (Karlsruhe)				Hannover 438.200 1894 Seutemann dr. 23) 3					
Bajorország (München)				Harburg-Wilhelmsburg. 113.442 1926 Büniger 3					
Braunschweig (Braunschweig)				Heidelberg 81.983 1923 Blasse dr. 3					
Bréma (Bréma)				Hindenburg i. O.-Schl. 6) 73.163 1930 Rompe dr. 23) 2					
Hamburg (Hamburg)				Kaiserslautern 60.974 1927 Gaudig dr. 11					
Hessen (Darmstadt)				Karlsruhe 154.780 1896 Berendt dr. 13					
Lübeck (Lübeck)				Kassel 174.658 1905 Rehorn dr. 7					
Mecklenburg-Schwerin (Schwerin)				Kiel 216.947 1903 Krziza 2					
Oldenburg (Oldenburg i. O.)				Koblenz 60.000 1918 Bellinghausen dr. 69					
Poroszország (Berlin)				Köln 732.600 1876 Zwick A. dr. 13					
Szászország (Drezda)				Königsberg i. Pr. 292.051 1893 4					
Thüringia (Weimar)				Krefeld-Ürdingen a. Rh. 7) 133.904 1914 Erdtmann dr. 17					
Württemberg (Stuttgart)				Lipce 693.000 1867 Schmahl dr. 10					
Saarvidék (Saarbrücken)				Ludwigshafen a. Rh. 106.594 1914 Stabel dr. 16					
III. Városi hivatalok. <i>Bureaux de villes.</i> 21)				Magdeburg 298.771 1885 Helbling dr. 5					
Aachen				Mainz 110.268 1912 Rompel dr. 6					
Altona				Mannheim 255.039 1895 Schott dr. 3					
Augsburg				Mülheim a. Ruhr 130.900 1912 Wohlfahrt 15					
Berlin				München 710.000 1875 Morgenroth dr. 3					
Beuthen i. O.-Schl.				Münster i. Westf. 106.418 1925 32					
Bochum				Nürnberg 409.906 1900 Meyer dr. 22) 2					
Bonn				Oldenburg 55.100 1927 Jungermann dr. 3					
Boroszló				Pforzheim 79.597 1920 Mayer 3					
Braunschweig				Plauen 113.519 1876 Schmidt 5					
Chemnitz				Potsdam 70.910 1920 Bestehorn dr. 3					
Darmstadt				Recklinghausen 87.315 1926 Willeke dr. 6					
				Stettin 268.605 1910 Erler dr. 12					
				Stuttgart 370.725 1895 Kessner dr. 5					
				Trier 58.568 1920 Frings dr. 2					
				Wanne-Eickel 93.661 1926 Rabente 7					
				Wiesbaden 153.329 1907 Unzer dr. 12					
				Wuppertal 416.308 24) 1929 v. Kornatzki dr. 6					
				Saarbrücken 127.576 1928 Ruppert dr. 6					
				IV. Tartományi és egyéb hivatalok.					
				<i>Bureaux de provinces et autres services.</i>					
				Alsó-Szilézia (Boroszló) 3,132.328 1929 Dietel dr. 4					
				Felső-Szilézia (Ratibor) 1,379.408 1926 Ehrhardt 8					
				Kelet-Poroszország (Königsberg) 2,256.349 1927 Müller E. dr. 5					
				Deutscher Städtetag (Berlin) — 1927 Meyer H. dr. 5					
				Reichsstädtebund (Berlin) — 1928 Ziegler dr.					

1) Részben 1925. évi (Ausztriát illetőleg 1923. évi), részben a D. Stat. Zentralblatt nyomán újabb adatok. Néhány időközben eszközölt közigazgatási változás folytán a következő városok lélekszáma lényegesen meghaladja a táblázatban megadott adatokat: 2) Bochum: 313.480; 3) Dortmund: 525.837; 4) Gladbach-Rheydt: 193.529; 5) Hagen i. Westf.: 143.701; 6) Hindenburg i. O.-Schl.: 122.671; 7) Krefeld-Urdingen: 159.064. — 8) A hivatal vezetőjével együtt. — 9) Az 1863 óta fennálló (s az 1840-ben megalapított „Direktion der administrativen Statistik“-ből ebben az évben létrehozott) „Statistische Zentralkommission“ átszervezésének éve. — 10) A kereskedelem- és közlekedésügyi minisztérium külkereskedelmi statisztikai szolgálata. — 11) Az 1912 óta mint német nagyvárosi statisztikai szerv működő danzigi hivatalnak a szabad kikötő-város állami jellegű statisztikai szolgálatává való átszervezésének éve. — 12) A Saarvidékekkel együtt; a nélkül: 62.410.619. — 13) Bréma város: 294.966. — 14) Hamburg város: 1.079.126. — 15) Lübeck város: 120.788. — 16) Ebből szerződéses alkalmazott: 1.701. — 17) Ebből kisegítő munkaerő: 98. — 18) A hivatalhoz kapcsolt egyéb közigazgatási szervek alkalmazottaival együtt. — 19) 1930 júl. 1-gyel az alkalmazottaknak ez a száma csaknem 1/3-dal csökkentett. — 20) Az ország több más szervét (topográfiai, geológiai, meteorológiai intézményét) egyesítő hivatal tulajdonképeni statisztikai osztályának alkalmazottak száma. — 21) Bréma, Hamburg és Lübeck városok hivatalai nélkül, amelyek az országos hivatalok között soroltattak fel; e városok lélekszámát l. a 13., 14. és 15. jegyzetekben. — 22) A lakás- és választási hivatal alkalmazottaival együtt. — 23) Szervezés alatt. — 24) Elberfeld 1900 óta és Barmen 1904 óta fennálló hivatalainak a két város Wuppertal néven való egyesítése folytán bekövetkezett összevonásának éve.

A táblázat, melynek adatai kisebb részben még 1929-ről valók, a tulajdonképeni önálló statisztikai hivatalokon kívül az *egyéb statisztikai szerveket*, pl. a városok statisztikai, tanácsi ügyosztályait is felöleli. Sajnos, a statisztikai intézmények *alkalmazottainak létszámát* bemutató adatsor nem teljesen egyöntetű, mert különösen városokban gyakori eset, hogy a statisztikai hivatal (ügyosztály) *együtt* lakás-, bejelentő-, választási stb. hivatal is¹⁾ s így a *tulajdonképeni statisztikai munkával foglalkoztatott személyzet létszáma* tökéletes pontossággal nem mindig állapítható meg. Magát az illető *hivatal vezetőjét* például még abban az esetben is hozzá kellett számítani az alkalmazottak számához, ha történetesen — amire kisebb német városokban van néha példa — csupán *mellék hivatali* beosztásban látja el az igazgatói munkakört. Nem számítottak be viszont általában azok a tisztviselők és egyéb munkaerők, akik a statisztikai munkálatokban csupán kiegészítésként vesznek részt, de tulajdonképen és kimutathatóan *nem statisztikai* beosztásban (pl. lakáshivatalban stb.) vannak alkalmazva. Általában a *rendkívüli* (népszámlálási stb.) és a *szerződéses alkalmazottak* sem foglaltatnak a táblázatban közölt adatokban; ahol a német forrás adatközlésének megfelelően az ilyen munkaerők a létszámadatokhoz mégis hozzászámítottak, számukat lehetőleg jegyzetben külön is megadtuk s ugyancsak jegyzetben hívtuk fel a figyelmet az egyéb nagyobb eltérések okaira.

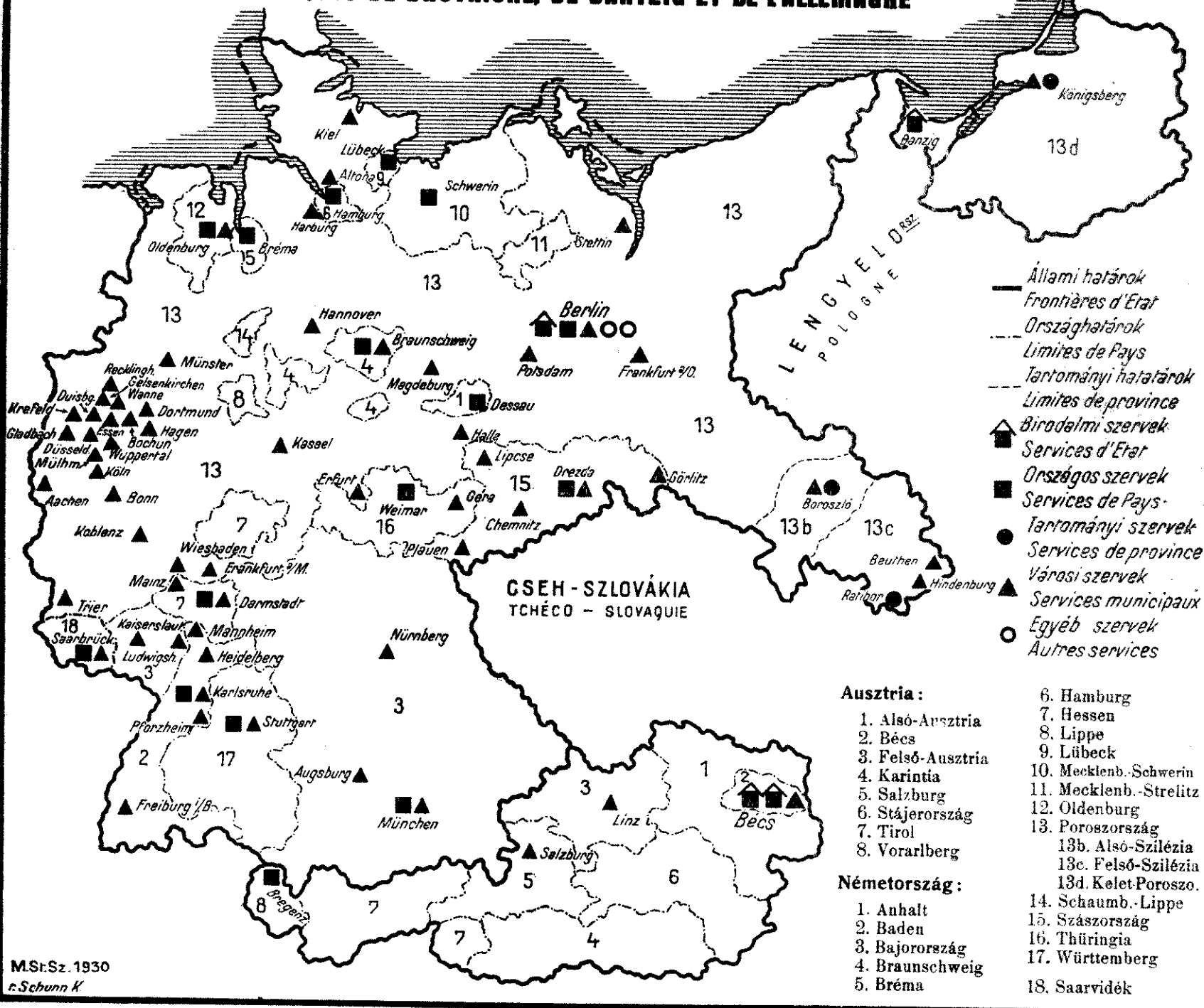
Ami a táblázatban foglalt adatokat illeti, az első szempillantásra megállapítható, hogy a két németajkú állam hivatalos statisztikai szolgálatának szervezete rendkívül eltérő fejlődésfolyamaton ment át. Az anyagilag nagyon gyengén dotált s kiadványai, valamint adatgyűjtései tekintetében szinte teljesen összezsugorított *osztrák hivatalos statisztika* még mindig a decentralizáció jegyében fejti ki munkásságát. A *Szövetségi Statisztikai Hivatal* ugyan tulajdonképen központi szerve volna Ausztriának, az itt alkalmazottak létszáma mégis jóval kevesebb, mint például Németország egyik, lélekszámra hasonló nagyságú tagállamának, Bajorországnak csupán partikuláris (országos) jellegű statisztikai hivatalában, sőt alig haladja meg Köln város statisztikai hivatala alkalmazottjainak számát is. Jellemző, hogy a valójában még mindig erősen széttagolt osztrák statisztika másik nagy szervének, a *kereskedelm- és közlekedésügyi minisztérium külkereskedelmi statisztikai osztályának* tisztviselő-létszáma is meghaladja a Szövetségi Statisztikai Hivatalét. Más a helyzet Németországban, ahol a *Birodalmi Statisztikai Hivatal* 2.425 főnyi személyzetének száma rendkívül magas; még akkor is feltűnően magas (724 fő) marad a létszám, ha a szerződéses munka-

erőket különválasztjuk is. Magyarozatát találja ez a kedvező személyzeti helyzet a birodalmi statisztikai szolgálat fokozatos központosításában — bár a centralizáció még itt sem teljes —, de egyszersmind magyarozatát adja annak a lendületes fejlődésnek, amely a hivatal tevékenységében és kiadványaiban újabban megfigyelhető. Bizonyára fontos tényezője ennek a fejlődésnek a *fogalmazói* (előadói) és *tudományos* személyzet, mely célszerű munkabeosztásban és főleg 119 főnyi *szokatlanul nagy számban* áll az intézmény rendelkezésére. — Tulajdonképen német alkotás *Danzig* város-állam statisztikai hivatala is, hiszen mint német nagyvárosi statisztikai hivatal jött létre s csak a békeszerződés után nyert állami statisztikai hivatali jellegét. Személyzete azonban még ma sem nagyobb a hasonló nagyságú német nagyvárosok hivatalában alkalmazottak átlagos számánál.

Az egész államterületre kiterjedő hatáskörrel felruházott hivatalok mellett úgy Ausztriában, mint Németországban a *tagállamoknak* (szövetséges államoknak, tartományoknak) még a múlt század óta fennállottak a statisztikai hivatalai. Az *osztrák császárság* egykor magas színvonalon álló *országos jellegű* (tartományi) statisztikai szervei azonban részben azoknak a területrészeknek elszakadása folytán, amelyekben a partikuláris statisztika a legfejlettebb volt, megszűntek, illetve a területet birtokló új állam statisztikai szervévé alakultak át, vagy abba beleolvadtak, részben pedig — Felső-Ausztriáé 1919-ben, Stájerországé 1922-ben — a nehéz pénzügyi viszonyok következtében feloszlattak. Ezidőszerint a szövetséges államok közül csupán a lélekszámra legkisebben: *Vorarlbergben* áll fenn statisztikai szerv. *Változatlanul fejlett ezzel szemben a tagállamok statisztikai szolgálata a Németbirodalomban*. Itt csupán Lippe (163.648 lakos), Mecklenburg-Strelitz (110.269 lakos) és Schaumburg-Lippe (48.046 lakos) tagállamokban nem működik statisztikai hivatal, míg a többi tagállam mindegyikének — a Németországtól ezidőszerint elszakított Saarvidéket is ideszámítva *15-nek* — megvan a maga igen fejlett statisztikai szolgálata, sőt tudomásunk van arról, hogy — legalább egy időn át — Mecklenburg-Strelitz is a statisztikai hivatalal bíró országok közé tartozott. Közjogi okokból a hivataloknak ebbe a csoportjába soroztatnak Németországban Bréma, Hamburg és Lübeck város-államok statisztikai hivatalai is, bár a Hanza-városok hivatalos statisztikai intézményei tulajdonképeni munkaterületük szerint inkább a nagyvárosi hivatalok közé tartoznak. A *személyzet* nagy létszámánál fogva az országos hivatalok sorából a bajor és a hamburgi hivatalokon kívül a poroszországi emelkedik ki a legjobban, mindenesetre figyelembe kell azonban venni, hogy az itt alkalmazottak létszáma 1930 második felében a táblában megadott szám kétharmadára

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1926. (IV.) évf. 118. l.

AUSZTRIA, DANZIG ÉS NÉMETORSZÁG STATISZTIKAI SZERVEI LES SERVICES STATISTIQUES DE L'AUTRICHE, DE DANTZIG ET DE L'ALLEMAGNE

szállott alá, míg a hamburgi hivatal személyzeti létszámának megállapításánál a hivatalhoz kapcsolt egyéb szervek munkaeuróinek száma nem volt különválasztható. Mint érdekességet említhetjük még meg, hogy a Saarvidék statisztikai intézményének élén statisztikusnő áll.

A fentebb már említett okokból Ausztriában a városi statisztikai hivatalok száma is megcsappant, úgyhogy az ország százezernél népesebb városai közül Grácnak (152.706 lakos) egyáltalán nincs is statisztikai intézménye, Linz és Salzburg városok jelenleg fennálló hivatalainak munkateljesítményét pedig nem ismerjük. Tulajdonképpen tehát csak Bécs város tanácsai osztályként megszervezett statisztikai intézménye az egyetlen említésre méltó osztrák városstatisztikai hivatal; ennek egykori lendületes munkássága azonban hasonló okokból, mint az állami hivatalé, ellankadt, úgyhogy mai munkateljesítménye a németországi városi hivatalokéhoz képest nagyon hátramaradott, a budapesti statisztikai

hivatal munkásságával való összehasonlítást pedig egyáltalán nem bírja el. Merőben más a helyzet városstatisztikai téren is a Németbirodalomban, ahol a nagyvárosok nagy számánál s az állami és a gazdasági életben való fokozott szerepükönél fogva régóta rendkívül kiterjedt és fejlett a városi statisztikai hálózat. A százezernél több lakost számláló 50 német nagyváros közül (a százezres határt újabban átlépő Hindenburg városát, valamint Saarbrückent és a Hanza-városokat is ideszámítva) 46-nak van statisztikai szolgálata s csak négyben (Oberhausen, Solingen, Gleiwitz és Remscheid) nem működik statisztikai hivatal. Ezidőszerint összesen 62, illetve a Hanza-városok nélkül 59 a német városstatisztikai intézmények száma (1926-ban 54, illetve 51), tehát éppen annyi, mint 1921-ben, amely évtől kezdve több város közigazgatási egyesítése (a Berlin-környékieknek Berlinbe való beolvasztása, Elberfeld és Barmen városoknak Wuppertal néven való egybekapcsolása, Buernek Gelsenkirchenhez csatolása stb.)

több statisztikai hivatal megszüntetését, helyesebben egybeolvasztását és egyben a városi hivatalok számának látszólagos megfogyatkozását idézte elő. 1926 óta *megszűnt* Allenstein, Quedlinburg és Sterkrade kisebb városok statisztikai szolgálata, viszont *új hivatal* alakult¹⁾ (az egyesítés útján létrejött Wuppertalin kívül) a következő városokban: Beuthen, Darmstadt, Frankfurt a. O., Gladbach-Rheydt, Harburg-Wilhelmsburg, Heidelberg, Hindenburg, Kaiserslautern, Münster, Oldenburg, Recklinghausen, Wanne-Eickel és Saarbrücken. A *személyzeti adatok* közül megemlítenő, hogy 20-nál több alkalmazottal dolgozik Berlin, Boroszló, Hannover, Köln és Nürnberg városok statisztikai hivatala, Hannoverben és Nürnbergben azonban a létszám a hivatalhoz kapcsolt közigazgatási munkakörökben foglalkoztatottak számát is magában foglalja s valószínűleg szintén ugyanez a körülmény adja magyarázatát a kölni hivatal feltűnően magas alkalmazottlétszámának (69, amivel szemben az 1926. évi létszám csupán 17 volt).

Kisebb területi egységeken ezenkívül csupán a *Németbirodalomban* találunk — ott is nagyon szórványosan — statisztikai intézményeket. Egykor a Nagy-Berlinbe való beolvasztásig Teltow körzetnek volt statisztikai hivatala, legújabbán pedig a nagy-kiterjedésű Poroszország három távolabb fekvő népes tartományában: Kelet-Poroszországban, Alsó-Sziléziában és Felső-Sziléziában alakult *tartományi statisztikai hivatal*. Az *egyéb statisztikai szervek* közé sorozhatók a Deutsches Statistisches Zentralblatt nyomán a Deutscher Städtetag-nak és a Reichsstädtebund-nak statisztikai osztályai, melyek közül főleg az előbbié nagy jelentőségű az összehasonlító városi statisztika szempontjából.

A felsorolt hivatalok *fennállási idejét* tekintve *Ausztriában* 1863-ig (sőt tulajdonképen 1840-ig) megy vissza a mai formájában 1921 óta munkálkodó osztrák Szövetségi Statisztikai Hivatal. Bécs város statisztikai szolgálata tudvalévőleg a *legrégibb* városi hivataloknak egyike, a vorarlbergi hivatal háborús évnek köszönheti létrejöttét, a *danzigi* pedig 1912 (ill. mai szervezetében 1921) óta

áll fenn. *Németországban* a birodalmi hivatal létrejöttének éve 1872; jóval idősebb a legrégibb országos intézmény, a poroszországi, mely 1805-ben alapított, míg a leghosszabb multú városi szerv, a berlini a bécsihez hasonlóan 1862-ben alakult. Összefoglalóan megállapítható, hogy Németországban a mult század első felében csupán két tagállam hivatala létesült; a század harmadik negyedében szerveztetett meg a birodalmi hivatalon kívül 11 tagállamé, míg két országos intézmény létrejött (a thüringiai és a saarvidéki) a háború utáni időszak vívmánya. Jóval fiatalabbak az országos hivataloknál a városiak: 1850—1874-ben 7, 1875—1899-ben 11, 1900—1918-ban 20 német városstatisztikai hivatal alakult meg; a statisztika háború utáni fejlődését jól jellemzi az a tény, hogy 1919 óta, tehát alig több, mint 11 év alatt 21 város szervezte meg statisztikai hivatalát s ugyancsak erre a periódusra esik a három tartományi és a két egyéb statisztikai szerv létrehívása is.

A táblázatba foglalt — nem teljesen egyöntetű és némileg a tábla összeállítása óta is megváltozott, tehát óvatosan felhasználható — adatok szerint a birodalmi hivatal 2.425, az országos hivatalok 1.516, a városi hivatalok 658 és a tartományi és egyéb szervek 23 alkalmazottjával együtt *összesen 4.622 egyénnek* adott kenyeret a statisztikai organizáció Németországban. — Összehasonlítás céljából érdemes itt megemlíteni, hogy *Magyarországon*, ahol a hivatalos statisztika az 1848. évi első szárnycsapások után a kiegyezés évének, 1867-nek köszönheti létrejöttét, önálló hivatalban való művelését pedig az 1871. évnek, a *M. kir. Központi Statisztikai Hivatal* ezidőszerint 252 alkalmazottat foglalkoztat, míg egyetlen városstatisztikai hivatalunk, az 1869-ben megalkotott pestvárosi, ill. 1873 óta *budapesti statisztikai hivatal* — az utóbbi években több hónapon át foglalkoztatott nagyszámú rendkívüli munkakerőktől eltekintve, — az év elején 32 főnyi rendes személyzettel dolgozott.

A német statisztikai szolgálat egyes intézményeinek területi elhelyezkedését, a statisztikai hivatalok kiterjedt hálózatát tanulságosan mutatja be térképünk, mely egyszersmind Danzig város hivatalát és Ausztria statisztikai szerveit is feltünteti.

¹⁾ Illetve első ízben van tudomásunk a hivatalról.

Külföldi statisztikai társaságok.¹⁾

Sociétés de statistique de l'étranger.

Royal Statistical Society (London).

A londoni Királyi Statisztikai Társaság, ez az 1834 óta fennálló, tehát közel százéves tudós társulat²⁾ Anglia statisztikusainak jeleseit, valamint a statisztikai tudomány iránt érdeklődők népes táborát gyűjti egybe s 1930 júniusában összesen 1054 (1905-ben 911, 1915-ben 772, 1925-ben 1030) tagot számlált. A Társaság 1930 június 17-én 96. közgyűlését tartotta meg Londonban az 1928—1930. évekre megválasztott elnökének, Flux A. W. neves angol statisztikusnak vezetése alatt. A közgyűlés első ténykedése Fluxnak, a lelépő elnöknek meleg ünneplése s az arany „Guy Medal“-al való kitüntetése volt; Flux ugyanis mint a választmány és a tisztikar tagja, mint előadó s mint a Journalban megjelent számos cikk szerzője ritka hosszú időn át tevékenykedett a Társaság érdekében s tagtársainak legteljesebb elismerését és tiszteletét érdemelte ki. A közgyűlésen bemutatott s az egyesületi élet minden fontosabb eseményét felsoroló évi jelentésből kitűnik, hogy az angol Királyi Statisztikai Társaság az 1929/30. munkaévben is *nyolc rendes előadó-ülést* tartott, és pedig a novembertől júniusig terjedő időszakban havonta egyet-egyét; hasonlóképen havonta egy-egy *pótülést* rendezett ugyanebben az időszakban az ú. n. *Tanulmányi csoport*, mely 1928 június 25-én alakult meg azzal a céllal, hogy kevésbé formális ülésein főleg az egyesület tagjainak fiatalabb generációja tegye tanulmány és vita tárgyává a statisztika tudományos problémáit, s az ugyanazokban az ágazatokban dolgozó statisztikusok illetően megbeszélései útján a közfigyelem a statisztikai metodológia újabb fejlődésére, a különböző nemzetek statisztikai tevékenységének új eredményeire felhivassék. A titkári jelentés bemutatása után a közgyűlés a *tisztikar* és a *választmány*

kiegészítésére tért át. Az egyesület védnöke maga az angol király, tiszteletbeli elnöke a velszi herceg, míg volt elnökei (jelenleg *sir Mallet*, *sir Samuel*, *Udny Yule*, *d'Abernon* és *Flux*) az elnöki székből való távozás után a tiszteletbeli alelnöki tisztséget töltik be. A tisztikarból ezúttal az alelnöki állásokon kívül minden tisztség választás alá esett; elnökké a következő kétéves periódusra *sir Stamp J. Ch.* választott meg. A tisztikar többi tagjai *Bonar J.*, *Bowley A. L.*, *Greenwood*, *Hawtrej R. G.* alelnökök, *Holland-Martin R.* pénztáros, *Greenwood*, *Macrosty H. W.*, *Snow E. C.* titkár-szerkesztők, *Greenwood*, a külföldi ügyek titkára (a jeles angol tudós harmadik tisztsége), *Thorburn C. L.* segédtitkárnő, *Mackenzie J. A. P.* könyvtáros. A közgyűlés hat új tagot küldött a 26 statisztikusból álló tanácsba (választmányba). A tisztikar és a választmány mellett két bizottság fejt ki az egyesületben fontosabb munkásságot, a *végrehajtóbizottság*, melynek az elnök, az ex-elnök, az alelnökök, a pénztáros, a titkárok és a választmány egy tagja, *Heron D.* a tagjai, továbbá az ezidőszerint nyolc tagból álló *könyvtári bizottság*. — Tudvalévő, hogy a Társaság ülései úgy az előadások, mint a felszólalások és szokatlanul alapos viták tekintetében magas színvonalon mozognak; hasonlóképen tudományos szempontokból mintaszerűnek mondható a Társaság évi négy számban közreadott (1930-ban 652 oldalas) folyóirata, a „*Journal of the Royal Statistical Society*“. A folyóirat az előadásokon és a vitafelszólalásokon kívül más tanulmányokat, közleményeket és ismertetéseket is közöl és természetesen az egyesületi életet érintő eseményeket szintén nyilvántartja; utóbbi hírek között a Journal f. é. 3., valamint a közgyűlésről beszámoló 4. számából örömmel regisztrálhatjuk, hogy a Társaság 1930 április 15-i ülésén rendes tagjai közé sorozta *Fellner Frigyes* professzort, ezzel a szép kitüntetéssel értékelve a magyar tudósnak a nemzetközi statisztika terrénumán kifejtett, általánosan elismert nagyértékű munkásságát.

¹⁾ L. még Magyar Statisztikai Szemle 1928. (VI.) évf. 1239. l., 1929. (VII.) évf. 222., 337., 714., 1122. l., 1930. (VIII.) évf. 62., 146., 344. és 858. l.

²⁾ A Társaság multját illetőleg v. ö. Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 222. l.

Société Royale d'Économie Politique, de Statistique et de Législation (Kairó).

Egyiptom statisztikai társulata, mely 1909-ben mint az ország közigazdájának, törvényhozójának és statisztikusainak közös egyesülete alakult meg,¹⁾ 1930 március 28-án rendezte meg szokásos *rendes közgyűlését*. A közgyűlésen elhangzott főtitkári jelentés szerint a Társaság taglétszáma 1929 dec. 31-én 615 volt. Az egyesület munkássága a november hónaptól májusig terjedő időszakban zajlik le, mely alatt ezúttal *nyolc előadás* tartatott. Az előadások között statisztikai tárgyú ugyan egyet sem találunk, azonban a Társaságnak a november-május hónapokban havonta egy-egy számban közreadott, tehát évfolyamonként összesen hét számból álló (1929/30-ban 519 oldalas) folyóirata, a túlnyomórészben francia és csak kisebb részben angol nyelven meg-

¹⁾ V. ö. Magyar Statisztikai Szemle 1929. (VII.) évf. 223. l.

jelenő „*L'Égypte contemporaine*“ az előadásokon kívül más tanulmányokat, köztük statisztikaiakat és krónikaszerű statisztikai közleményeket rendszeresen és gyakran publikál. A folyóiratnak legutolsó, 21. évfolyamából külön említést érdemel az 1930. évi január havi (118.) szám, mely teljes terjedelemben nyilvánosságra hozza a belga „Revue Économique Internationale“ számára írott azokat a tanulságos értekezéseket, amelyekben neves egyiptomi szerzők behatóan feltárták az ország gazdasági és pénzügyi viszonyait. Az egyesület *tisztikarában* csak a főtitkári állás betöltése hozott változást az 1930. évi közgyűlésen; az elnök *Peter F.*, a vegyesbírószék elnöke, az alelnökök *Miriel É.* és *Yéhia Ibrahim* pasa, a pénztáros *Naus* bej, a titkár *Lévi I. G.*, a hivatalos statisztikai szolgálat volt vezetője maradt, míg a főtitkári székben *de Bellefonds* utóda *Minost É.* lett. A választmány 15 tagból áll.

A világ legnagyobb városai.

Les plus grandes villes du monde.

A „Notiziario Demografico“ legújabb száma különféle források alapján a világ legnépesebb nagyvárosainak, a 25 — illetőleg Nagy-Budapesttel együtt 26 — egymilliónál népesebb városnak sorrendjét a következőképpen állapítja meg:

A város neve	Év	Lélekszám
1. London	(1928)	¹⁾ 7,864.130
2. New-York	(1930)	6,959.195
3. Tokió	(1930)	²⁾ 5,193.839
4. Berlin	(1929)	4,315.000
5. Chicago	(1930)	3,375.235
6. Párizs	(1926)	2,871.429
7. Sanghaj	(1928)	³⁾ 2,677.100
8. Oszaka	(1926)	2,259.900
9. Moszkva	(1927)	2,093.400
10. Philadelphia	(1928)	2,064.200
11. Buenos-Aires	(1927)	2,023.335
12. Bécs	(1927)	1,863.711
13. Rio de Janeiró	(1926)	1,650.990
14. Leningrad	(1927)	1,627.000
15. Hankou	(1927)	1,583.900
16. Detroit	(1927)	1,378.900
17. Calcutta	(1921)	1,327.547
18. Bombay	(1927)	1,298.708
19. Peking	(1927)	1,219.718
20. Nagy-Budapest	(1920)	1,217.325
21. Glasgow	(1928)	1,147.108
22. Hamburg	(1928)	1,106.038
23. Sydney	(1927)	1,101.190
24. Kairó	(1927)	1,064.567
25. Varsó	(1927)	1,039.413
26. Cleveland	(1926)	1,010.300

¹⁾ Nagy-London adata; a tulajdonképeni London lélekszáma: 4,469.000. — ²⁾ Tokió a hozzácsatolt elővárosokkal együtt; a tulajdonképeni város lélekszáma (1927): 2,143.200. — ³⁾ Más adatok szerint a lélekszám 1,500.000 ill. 2,954.000.

Budapestet illetőleg megjegyzendő, hogy lakosságának száma a szomszédos községek nélkül az 1920. évi népszámlálás szerint 928.996 fő volt s 1925-ig 960.995-re, az 1930. év közepéig pedig 991.518-ra emelkedett; hasonlóképen lényegesen magasabb az összeállításban közölt adatnál Nagy-Budapest lakosainak mai száma is. A városokat környező külvárosok egyöntetű hozzászámítása egyébként a városok sorrendjét lényegesen megváltoztatná; a nagyobb New-York népességének száma például meghaladja Nagy-Londonét s egyes adatok szerint megközelíti a tízmilliót, Nagy-Párizs pedig több, mint négy és félmillió. A felsorolt adatok közül a kínai nagyvárosokéit kritikával kell fogadnunk.

Az Amerikai Egyesült Államok népessége.

La population des Etats-Unis d'Amérique.

Az 1930 április 1-én végrehajtott népszámlálás szerint az Amerikai Egyesült Államok lakosainak száma az 1920. évi 105,711.000-ról 122,698.000-re emelkedett, ami tíz év alatt 16·1%-os — tehát még mindig tekintélyes — tényleges szaporodásnak felelt meg. A 48 szövetséges állam közül a legnépesebbek: New-York (12,620.000 lakos), Pennsylvania (9,641.000) és Illinois (7,608.000), a legkisebbek Nevada (91.000), Wyoming (225.000) és Delaware (238.000). 1920-tól 1930-ig a legnagyobb népességi szaporulat a Csendes-Óceán partján és a Nagy-Tavak mentén fekvő államokban, valamint délen mutatkozott. 20%-ot meghaladt a lakosság tényleges gyarapodása a következő tagállamokban: Kalifornia (65·5%), Florida (51·4%), Michigan (32·0%), Arizona (30·4%), New-Yersey (27·6%), Texas (24·8%), Észak-Karolina

(23·9%), Oregon (21·6%) és New-York (21·5%). Viszont 10%-ot sem ért el a népszaporulat aránya 18 szövetséges államban; a legkisebb arányszámokat Montana (0·0%), Vermont (1·9%), Georgia (2·0%), Yowa (2·7%) és Dél-Karolina (2·9%) államokban találjuk.

Lettország nemzetiségei.

Les nationalités de Lettonie.

Az évtized fordulóján a legtöbb művelt állam népszámlálást tart. Nálunk a népszámlálás rendszeresen pontosan az évtized fordulóján, a december 31-i állapot szerint szokott megtartatni. Más államok ezt az időpontot vagy előbbre, vagy későbbre teszik. Az újonnan keletkezett Lettország népszámlálását már 1930 február hónapjában megtartotta, sőt már e népszámlálás eredményei közül a nemzetiségi megoszlásra vonatkozó adatok is ismeretesekek.¹⁾ Az adatok az előbbi két népszámlálás adataival összehasonlítva a következők (kikerekítve):

Nemzetiség	1920	1925	1930
Lett	1,161.400	1,354.100	1,395.000
Német	58.100	71.000	69.900
Nagyorosz	124.700	193.600	201.800
Fehérorosz	75.600	38.000	36.000
Zsidó	79.600	95.700	94.400
Lengyel	54.600	51.100	59.400
Litván	25.600	23.200	25.900
Eszt	8.800	7.900	7.700
Egyéb	3.800	7.600	8.600
Ismeretlen	3.800	2.500	1.500
Összes népesség	1,596.000	1,844.700	1,900.200

A népszámlálások az előző két évben is február hónapban voltak s így az adatok pontosan 5—5 év változásait mutatják. Látjuk, hogy a háború utáni 5 évben még óriási változások voltak az egyes nemzetiségek számában, ami azzal magyarázható, hogy 1920 után sokan jöttek vissza a fogságból, sokan vándoroltak be a bolzseviki Oroszországból, vagy vándoroltak vissza az elűzött nemzetiségek közül. Az utolsó évtized már normális, békés fejlődés irányát mutatja.

Az uralkodó nemzetnek, a lettnek arányszáma nem változott, most is 73·4%, úgy mint 1925-ben volt, dacára annak, hogy szaporodásuk kb. 6.000-rel több volt, mint természetes szaporodásuk. Lettországnak u. i. igen alacsony a születési arányszáma, ennél fogva a természetes szaporodás aránya is kicsiny; ennek is aránytalanul nagy része az oroszokra és fehéroroszokra esik. Az oroszoknak nagy születési többlete azonban jórészt elvész az asszimiláció következtében, arányszámuk ennek dacára

is némileg növekedett. Ugyancsak növekedett a lengyelek és a litvánok aránya. A lengyelek a gyenge nemzeti öntudattal bíró katolikus fehéroroszokkal szemben itt még asszimilációra is képesek, amit a lengyel papság is elősegít. A németek, akiknek legnagyobb része a fővárosra, Rigára esik, természetes úton is fogynak, a vidéken pedig következetes gazdasági politika folytán szegényednek.

A zsidók az előző évtizedben feltűnően megsaporodtak, az utolsó 5 év alatt azonban számuk megfogyatkozott. A természetes szaporodást tekintve véve kb. 4.000 zsidó vándorolt ki ezalatt az 5 év alatt Lettországból. Az esztek saját hazájukban is nagyon szaporátlanok, itt a szaporátlan-sághoz még az Esztországba való kivándorlás is járul. Végeredményben az összes lélekszám mindössze 55.200-zal növekedett, ami alig több mint 3%-nak felel meg 5 év alatt.

Bulgária népességének nemzetiségi megoszlása.

Répartition par nationalités de la population de la Bulgarie.

Bulgáriában 1926 december 31-én népszámlálást tartottak. A népszámlálási eredmények közzététele rövid időn belül várható. A bolgár statisztikai hivataltól kapott információk szerint Bulgária lakossága az 1920. évi 4·8 millióról az új népszámlálás időpontjáig 5·5 millióra emelkedett s a népesség nemzetiség szerinti megoszlása a következő volt:

	1920	1926
Bolgár	3,947.657	4,455.420
Török	520.339	577.555
Cigány	98.451	134.795
Pomák	88.399	102.352
Oláh	57.312	69.129
Zsidó	43.209	46.553
Örmény	11.509	27.321
Orosz	9.080	19.705
Görög	42.074	10.555
Tatár	4.905	6.191
Gagau	3.669	4.378
Német	2.455	4.108
Karakacsán	6.412	2.866
Cseh	1.964	2.484
Albán	1.721	2.152
Cincár	1.479	1.551
Szerb	1.338	1.449
Szlovák	1.510	1.441
Magyar	752	1.380
Egyéb	2.736	7.356
Összesen	4,846.971	5,478.741

A bolgárok aránya az össznépességben az új népszámlálás szerint 81·3%-ot tesz, egy árnyalattal kevesebbet, mint 1920-ban, amikor 81·5% volt. Némi csökkenést mutat a legnagyobb kisebbség, törökök aránya is: 10·8%-ról 10·5%-ra. Feltűnő a görögök arányának 0·9%-ról 0·2%-ra történt fogyása, ami valószínűleg telepítési akciókkal magya-

¹⁾ Közölve a Nation und Staat c. folyóirat 1930 októberi számában.

rázható. A többi nagyobb nemzetiségek aránya emelkedett: a cigányoké 2·0%-ról 2·5%-ra, a pomákoké 1·8%-ról 1·9%-ra, az oláhoké 1·2%-ról 1·3%-ra, az örményeké 0·2%-ról 0·5%-ra, az oroszoké 0·2%-ról 0·4%-ra. A zsidók arányszáma változatlanul 0·9% maradt.

A zsidók foglalkozási statisztikája.

La statistique des professions des Juifs.

Lestschinsky Jakab a *Weltwirtschaftliches Archiv* folyó évi októberi füzetében érdekes tanulmányt közöl a zsidók foglalkozási és társadalmi rétegződésének az utolsó évszázad alatti alakulásáról. Kimutatja, hogy míg a 100—150 év előtti zsidóság túlnyomó része kiskereskedő, szatócs, közvetítő, korcsmáros volt, az idők folyamán a zsidóság közvetlenül termelő foglalkozásokban is eléggé elhelyezkedett.

Érdekesek a tanulmánynak azok az adatai, amelyek a kereső zsidó népesség jelenlegi foglalkozási megoszlását a nem zsidó népesség megfelelő adataival párhuzamban szemléltetik. Egy összesítő táblázat szerint, amely Lengyelország, Szovjetország, Magyarország, Cseh-Szlovákia, Románia és Németország népességét öleli fel, ezen országok zsidó és nem zsidó kereső népessége foglalkozási ágak szerint így oszlik meg (%-ban):

	zsidó	nem zsidó
mezőgazdaság	8·2	70·2
ipar	31·9	14·3
kereskedelem és pénzügy	32·5	2·9
közlekedés	2·5	2·1
közszolgálati és szabad- foglalkozás	7·9	2·6
egyéb	17·0	7·9

Kiütköző, hogy míg a zsidóságnak csak 8·2%-a űz mezőgazdasági foglalkozást, a nem zsidó népességnek 70·2%-a tartozik a mezőgazdasági népességhez. Viszont az iparban, valamint a kereskedelem és pénzügy terén a zsidók 30—30%-ot meghaladó aránnyal szerepelnek, míg a nem zsidó népesség az ipar terén csak 14·3, a kereskedelem és pénzügy terén pedig csak 2·9%-os aránnyal szerepel. A mezőgazdaságot űző zsidók aránya legnagyobb Cseh-Szlovákiában és Palesztinában, ahol több mint 12 %-uk tartozik a mezőgazdasági foglalkozásokhoz, legkisebb Németországban és Lettországban, amely országok zsidóságának még 1%-a sem folytat mezőgazdaságot. Németországban a zsidók kétharmada kereskedelmi-pénzügyi foglalkozást folytat, míg a másik végletet Oroszország és Kárpátorusszia képviseli, amely országokban a zsidóság csaknem ily arányban űz ú. n. produktív foglalkozást.

Figyelemreméltó egy másik kimutatás is, amely Lengyelország, Románia, Cseh-Szlovákia, Szovjetország, Németország és Magyarország kereső népességére vonatkozik. Az összesítő adatok szerint ez országok iparűző zsidó népességének 50·8%-a önálló, míg ugyanazon országokban a nem zsidók közt az önállóak csak 18·8%-ot tesznek. A nem önállóak aránya viszont a zsidóságnál aránylag kicsiny, így az iparban az alkalmazottaké 9·2, a munkásoké 40·0. Ezzel szemben a nem zsidó ipari népességben az alkalmazottak aránya 5·4, munkásoké 75·8%. A kereskedelem és pénzügy körében foglalkozást talált a zsidók közül önálló 72·5%, a nem zsidók közül csak 32·5%; nem önálló, hanem alkalmazott a zsidóknál 12·9, a nem zsidóknál 16·9%; míg munkás a zsidóknál 14·6, a nem zsidóknál 50·6%. A közszolgálatban és szabadfoglalkozásokban is túlteng az önállóak aránya a zsidóknál: 53·7%, míg a nem zsidóknál csak 33·9%; e kategóriában az alkalmazottak aránya a zsidóknál 35·9, a nem zsidóknál 39·2%; munkás 10·4, illetve 26·9%.

Adalékok a magyar irodalmi termelés statisztikájához.

Contribution à la statistique de la production du livre hongrois.

Magyarország behozatala könyvekből, zeneművekből, folyóiratokból, hírlapokból és naptárakból 1927-ben összesen 6.019, 1928-ban csak 5.749, 1929-ben pedig 5.345 métermázsra volt. Kivitelünk viszont emelkedik, amennyiben 1927-ben 6.837, 1928-ban 10.318, 1929-ben pedig 12.629 métermázsát (4·8 millió pengőt) tett. Behozatalunkban 1929-ben Németország részesedett a legnagyobb tétellel, 2.502 métermázsával, míg Ausztria behozatala 2.112 métermázsra volt. Kivitelünk nagyrésze az utódállamokba irányul, vezet Románia 6.981 métermázsával, utána következik Cseh-Szlovákia 2.905 és Jugoszlávia 1.516 métermázsával. A forgalomban a könyvek kb. kétharmadrészét teszik az összadatnak. Kivitelünk emelkedése dacára a magyar nyomdaipar helyzete stagnálni látszik. A sokszorosító- és műipar, amelynek körébe úgyszólván kizárólag a nyomdák tartoznak, az utolsó években termelését némileg emelte ugyan (1927: 60·3, 1928: 65·6, 1929: 68·9 millió P), azonban a munkáslétszám és az egyéb üzemmeneti adatok szerint az 1929. év adatai az 1928. évi színvonalon mozognak, sőt itt-ott annál rosszabbak. Az 1928. év folyamán a gyáripari statisztika által vizsgált 82 nyomdában előállított könyvek, hírlapok és folyóiratok összes mennyisége 183 ezer métermázsát képviselt 34 millió pengő értékben, amelyből a 7 legnagyobb nyomdaüzem részesedése mennyiségben 61·4, értékben 50·9%-ot tett.

Összefoglaló helyzetjelentés. Résumé de la situation en Hongrie.

Népmozgalom. — Munkanélküliség. — Gépjárműállomány. — Áralakulás. — Pénzüneti betétek. — A részvények értéke. — Fizetésképtelenségek. — Váltóóvások.
Gazdasági jelzőtábla.
Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.
Mouvement de la population. — Chômage. — Effectif des véhicules à moteur. — Formation des prix. — Dépôts en banque. — Indice des actions. — Insolvabilités. — Lettres de change protestées.
Tableau économique.
Graphiques au tableau économique.

Mouvement de la population. En septembre 1930, on a célébré 5.401 mariages, soit 7,6 pour 1000 habitants, contre 7,4‰ en septembre 1929. On a enregistré 19.681 naissances vivantes, soit 176 de plus qu'en septembre 1929; la proportion pour 1000 habitants s'est élevée de 27,6 à 27,7. Il y a eu 10.394 décès, soit 1.688 de moins qu'en septembre 1929; la proportion pour 1000 habitants (17,1 l'année dernière) en est tombée à 14,6. Il est mort 2.907 enfants de moins d'un an, soit 1.053 de moins qu'au mois correspondant de 1929; la proportion pour 1000 habitants de ces décès est tombée de 20,3 à 14,8. La proportion de l'accroissement a été de 13,1‰; elle s'est élevée de 2,6‰ comparativement au mois de septembre de l'année précédente. La proportion des décès par tuberculose s'est également améliorée; elle est descendue de 1,57 à 1,36.

On comptait 442 émigrants, soit 427 (49,1%) de moins qu'en septembre 1929.

Chômage. En septembre 1930, les Syndicats socialistes chrétiens et socialistes démocrates ont inscrit 23.126 chômeurs, soit 57,3% de plus qu'au même mois de l'année précédente et 5,8% de plus qu'en août 1930. Parmi les chômeurs, il y avait 85,7% d'hommes, soit 5,7% de plus qu'au mois précédent; le nombre des femmes dépassait également (de 6,1%) le chiffre d'août. 55,8% des sans-travail habitaient Budapest. Le nombre des chômeurs s'est élevé de 5,9% dans la capitale et de 5,6% en province. Au point de vue de la profession, le chômage a le plus augmenté parmi les employés d'hôtel et de restaurant (22,4%), dans le bâtiment (16,7%) et parmi les travailleurs intellectuels (13,6%). Il a diminué dans l'industrie du cuir (28,1%) et dans l'alimentation (11%).

D'après les Officiers publics de placement, dont le relevé comprend aussi les chiffres des bureaux privés gratuits de placement, il y a eu 12.034 offres de travail, 40.588 demandes et 9.708 placements. On a placé 23,9% des chômeurs (à Budapest, 22,5%; en province, 29,9%). Sur 100 offres, on comptait 337 demandes; (à Budapest, 359; en province, 270).

L'effectif des véhicules à moteur s'est élevé en septembre 1930 à 30.890, présentant une augmentation de 117 unités (0,38%) sur septembre 1929.

Le nombre des automobiles de tourisme et des autres autos pour personnes a diminué de 19 unités à cause des voitures retirées de la circulation. Le nombre des automobiles de louage s'est élevé de 15 (0,8%); celui des autobus, de 3 (0,44); celui des motocyclettes, de 85 (0,76%).

A Budapest l'effectif des véhicules à moteur a été de 15.833 (51,5% du nombre total).

Formation des prix. En septembre 1930, l'indice des prix de gros est descendu à 92 de 93 au mois précédent. L'indice des produits industriels et des denrées coloniales n'a pas varié; l'indice des produits agricoles est retombé de 1 point et celui de l'industrie meunière de 4 points, à cause de la baisse du blé et de la farine. Entre les indices agricoles et industriels, l'écart a atteint 52,5%.

L'indice du coût de la vie, en y comprenant le loyer, a présenté un changement insignifiant et était à 105,3 à la fin de septembre. Calculé sans le loyer, il est passé à 111,3 contre 111,1 au mois précédent.

Dépôts en banque. Aux 12 principaux établissements de crédit, budapestois et à la Caisse d'épargne postale, les dépôts d'épargne baissèrent en septembre 1930 de 661,5 millions de pengős à 658,4 millions et les dépôts en compte courant, de 851,7 millions de p. à 827,7 millions. A la fin du mois, les dépôts d'épargne représentaient 65,7% de l'effectif de 1913 et les dépôts en compte courant, 96,7%.

Aux monts de piété (siège et intermédiaires) de la Caisse d'épargne postale, les prêts sur gages ayant représenté en septembre dernier 4,6 millions de pengős et les dégagements 4,7 millions, l'effectif des prêts a légèrement diminué par rapport au mois d'août et montait à 29,4 millions de pengős fin septembre.

L'indice des actions a continué à diminuer en septembre; il est tombé à 13,9 contre 14,2 au mois précédent. Baisse essentielle sur les actions des fabriques de sucre, des entreprises de gaz et d'électricité, des brasseries et des entreprises d'industrie chimique; légère hausse sur les actions d'industrie textile.

Insolvabilités. En septembre 1930, on a enregistré en Hongrie 120 nouvelles insolvabilités, soit 1 de moins qu'au mois précédent. Le total des actifs montait à 3.504.365 pengős; celui

des passifs, à 5,313.991 pengős. On a terminé 134 insolubilités, soit 8 de moins qu'au mois précédent; les actifs en montaient à 3,344.217 pengős et les passifs, à 6,915.047.

Des nouvelles insolubilités, 33 (27·5%) ont eu lieu à Budapest avec 988.061 pengős d'actif et 1,805.423 p. de passif. On y a terminé 46 insolubilités (34·3% du nombre total), avec 1,213.359 pengős d'actif et 2,901.894 p. de passif.

Les lettres de change protestées en septembre 1930 présentent une augmentation pour leur nombre et leur valeur. Le nombre (13.079) en dépassait de 1.031 le chiffre correspondant du mois précédent; la valeur en était de 10,165.686 pengős.

A Budapest, on en a protesté 5.067 (38·7% du nombre total), d'une valeur de 4,292.611 p.

★

Népmozgalom. Magyarországon a házasságkötések száma 1930 szeptember havában 5.401 volt, ezer lélekre 7·6, a múlt évi szeptember havi 7·4%-kal szemben. Az élvészületések száma a tárgyalt hónapban 19.681 volt, 176-tal több, mint az elmúlt év ugyanezen hónapjában. Az ezrelék 27·6-ről 27·7-re emelkedett. Elhaltak szeptember havában 10.394-en, 1.688-cal kevesebben, mint az előző év szeptember havában, az ezer lélekre számított arány a múlt évi 17·1-ről 14·6-ra esett. A csecsemőhalálozások száma e hónapban 2.907 volt, 1.053-mal kevesebb, mint az előző év ugyanezen hónapjában. Az ezer lélekre számított arány 20·3-ről 14·8-ra szállt le. A szaporodási arány 13·1%, a múlt év szeptember havával szemben 2·6%-kal javult. A gümőkóri halálozások arányszáma ugyancsak javult: 1·57-ről 1·36-ra szállt le.

Kivándoroltak a tárgyalt hónapban 442-en, 427-tel, 49·1%-kal kevesebben, mint az előző év szeptember havában.

Munkanélküliség. A keresztényszociálista és szociáldemokrata szakszervezetek által kimutatott munkanélküliek száma 1930 szeptember havában 23.126 volt, 57·3%-kal több, mint az előző év ugyanezen hónapjában és 5·8%-kal több, mint 1930 augusztus havában. A munkanélküliek 85·7%-a volt férfi, számuk az előző hónappal szemben 5·7%-kal emelkedett, a nőmunkanélküliek száma 6·1%-kal ugyancsak több, mint augusztusban. Az összes munkanélküliek közül 55·8% Budapesten tartózkodott, az előző hónappal szemben a fővárosi munkanélküliek száma 5·9%-kal, a vidékieké 5·6%-kal emelkedett. Foglalkozás szerint legnagyobb arányban emelkedett a munkanélküliség a szállodai és éttermi alkalmazottaknál (22·4%), az építőiparnál (16·7%), a szellemi munkásoknál (13·6%), csökkent a munkanélküliség a bőriparnál (28·1%) és az élelmezési iparnál (11·0%).

A hatósági munkaközvetítők adatai szerint a hatósági és az ingyenes magán munkaközvetítőknél 40.588 munkakeresőt, 12.034 munkahelyet és 9.708 munkaközvetítést tartottak nyilván. A munkakeresők 23·9%-a volt elhelyezhető; Budapesten 22·5%, vidéken 29·9%. Száz munkahelyre 337 munkakereső esett; Budapesten 359, vidéken 270.

A hatósági munkaközvetítők forgalma.

Mouvement des Offices et Bureaux de placement.

Megnevezés Désignation	A hatósági Mouvement des Offices		Az ingyenes magán Mouv. des Bureaux privés gra- tuits		Az összes Mouvement total	
	munkaközvetítők forgalma — de pla- cement, 1930					
	VIII.	IX.	VIII.	IX.	VIII.	IX.
Munkahelyek — Offres d'emploi ..	4.876	5.896	6.617	6.138	11.493	12.034
Munkakeresők — Demandes d'em- ploi	13.179	14.336	24.402	26.252	37.581	40.588
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi	270	243	369	428	326	337
Munkaközvetítés — Placements ..	3.481	4.264	5.961	5.444	9.442	9.708
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi	71·4	72·3	90·0	88·7	82·1	80·7

Gépjárműállomány. Magyarországon 1930 szeptember havában a géperejű járművek száma 30.890 volt, 117-tel, 0·38%-kal több, mint az előző év szeptember havában. A személykocsik száma — a forgalomból kivont gépek miatt — 19 darabbal csök-

Gépjárműállomány a hónap végén.

Effectif des véhicules à moteur en Hongrie, à la fin du mois.

Megnevezés Désignation	1930		Ebből Donná Buda- pest
	VIII.	IX.	
Személykocsik — Aut. de tourisme et de ville	11.866	11.847	6.094
Bérautók — Aut. de louage	1.872	1.887	1.400
Autóbuszok — Autobus ..	688	691	310
Teherkocsik — Autocamions	4.521	4.552	2.355
Egyéb gépkocsik — Autres automob.	706	708	497
Gépkocsik összesen — Auto- mobiles au total	19.653	19.685	10.656
Motorkerékpárok — Moto- cyclettes	11.120	11.205	5.177
Géperejű járművek össz. Automob. et motocycl. au total	30.773	30.890	15.833

kent. A berautók száma 15-tel (0·8%), az autóbuszok száma 3-mal (0·44%), a teherkocsik száma 31-gyel (0·69%) és a motorkerékpárok száma 85-tel (0·76%) emelkedett.

Az összes magyarországi gépjárműállományból 15.833 db, 51·5% Budapesthez tartozott.

Áralakulás. A nagykereskedelmi áruk indexszáma az előző havi 93-ról 92-re csökkent. Az iparcikkek és gyarmatárúk indexe változatlan maradt, míg a mezőgazdasági termékek indexe 1 ponttal, a malomipari index 4 ponttal esett vissza, a gabonaneműek, illetve a liszt olcsóbbodása folytán. Az agrár- és ipari indexek közti eltérés 52·5%-ra emelkedett.

A nagykereskedelmi áruk indexszámai.

Indices des prix de gros en Hongrie.
(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1929	1930							
	XII.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.	
	hó végén — fin du mois								
Mezőgazdaság és állattenyésztés — Agriculture et élevage ..	97	88	83	84	82	88	81	80	
Gyarmatárúk — Denrées coloniales ..	138	138	138	138	138	138	138	138	
Malomipar és cukoripar — Minoterie et industrie du sucre ..	103	101	98	98	97	100	96	92	
Egyéb ipar — Autres industries ..	132	129	126	126	124	124	122	122	
Átlag — Moyenne ..	107	100	96	96	94	99	93	92	

A létfenntartási költségek indexszáma — a lakbérrel együtt számítva — lényegtelen változást mutat s a hó végén 105·3-en állott. A lakbér figyelmen kívül hagyásával számított index 111·3 volt az előző havi 111·1-el szemben.

Egy négytagú munkáscsalád heti kiadásainak alakulása indexszámokban.

Formation des dépenses hebdomadaires d'une famille ouvrière de 4 membres, en nombres-indices.
(1913 = 100.)

Megnevezés Désignation	1925	1926	1927	1928	1929	1930			
	XII.					VI.	VII.	VIII.	IX.
	hó végén — fin du mois								
Élelmezés — Alimentation	115	115	123·2	125·5	114·5	102·4	104·6	103·3	103·5
Ruházat — Habillement ..	131	124	129·1	134·3	130·9	127·5	127·5	127·5	127·5
Fűtés és világítás — Chauffage, éclair.	125	134	128·0	129·4	138·1	129·4	129·4	128·6	128·6
Lakás — Logement	46	60	75·0	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Összes hetiköltség — Frais hebdomadaires totaux ..	102	105	113·0	117·6	112·5	104·8	106·0	105·2	105·3
Összes hetiköltség a lakásbér nélkül — Frais hebdomadaires totaux, sans le loyer ..	119	119	124·9	127·5	120·7	110·6	112·2	111·1	111·3

Pénzüntézet betétek. A budapesti 12 legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál elhelyezett *takarékbetétek* álladéka 661·5 millió pengőről 658·4 millió pengőre, a folyószámlabetéteké pedig 851·7 millió pengőről 827·6 millió pengőre csökkent. Szeptember végén a takarékbetétek 65·7%-át, a folyószámlabetétek pedig 96·7%-át tették az 1913. évi álladéknak.

A postatakarékpénztár központja és közvetítői szeptember hó folyamán 4·6 millió pengő zálogkölcsonnt folyósítottak, a kiváltások összege pedig 4·7 millió pengő volt. A fennálló zálogkölcsonn álladéka így az előző hónapoz képest némileg csökkent s a hó végén 29·4 millió pengőt tett.

A betétek alakulása.¹⁾

Formation des dépôts.¹⁾

Betétek Dépôts	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930		
	XII.						VII.	VIII.	IX.
	1,000.000 P — pengős								
Takarékbetétek — Dépôts d'épargne .	30·6	143·0	231·9	364·8	495·9	601·6	655·0	661·5	658·4
Folyószámlabetétek — Dépôts en compte courant . . .	237·5	378·2	502·3	682·2	892·4	811·6	816·4	851·7	827·6

¹⁾ A budapesti 13 (ill. 12) legnagyobb pénzüntézetnél és a postatakarékpénztárnál. — Aux 13 (resp. 12) principaux établissements de crédit de Budapest et à la Caisse d'épargne postale.

A részvények értéke. A tőzsdeindex a hó folyamán tovább gyengült s az előző havi 14·2-ről 13·9-re esett vissza. Lényegesebb árfolyamvesztést szenvedtek a cukorgyárak, a gáz- és villamosági vállalatok, a sörgyárak és vegyszeti vállalatok, míg a textilipari vállalatok részvényei némi árfolyamjavulást értek el.

Részvényindex.

Indice d'actions.

(1913 = 100)

Megnevezés Désignation	1924	1925	1926	1927	1928	1929	1930			
	XII.						VI.	VII.	VIII.	IX.
	hó végén — fin du mois									
Részvényes-index — Indice d'actionnaires .	13·3	10·2	15·6	20·8	19·3	15·6	14·7	14·6	14·2	13·9
Vállalat-index — Indice d'entreprises .	18·0	14·0	22·4	30·5	29·8	25·0	24·1	23·9	23·4	23·0

Fizetésektelenségek. Magyarországon szeptember havában az új fizetésektelenségek számánál és értékénél némi csökkenés mutatkozott. A bejelentett fizetésektelenségek száma 120 volt, az aktívák összege 3.504 ezer P, a passzíváké 5.314 ezer P. A be-

fejezett fizetésektelenségek száma 134, 8-cal kevesebb, mint augusztus havában, 3.344 ezer P aktívával és 6.915 ezer P passzívával.

Az összes új fizetésektelenségekből 33-at (27·5%) Budapesten jelentettek be 988 ezer P aktívával és 1.805 ezer P passzívával. A befejezett fizetésektelenségekből 46 (34·3%) esett Buda-

pestre 1.213 ezer P aktívával és 2.902 ezer pengő passzívával.

Váltóóvások. Magyarországon az 1930 szeptember havában bemutatott váltók úgy darabszámot, mint értéket tekintve emelkedtek. A váltók darabszáma 13.079, 1.031-gyel több, mint augusztus havában. A bemutatott váltók értéke 10.166 ezer P.

Az összes váltók közül Budapesten került bemutatásra 5.067 (38·7%), 4.292 ezer P értékkel.

Fizetésektelenségek.

Insolvabilitás.

Év, hó Année, mois	Az új fizetésektelenségek Nouv. insolvab.			A bef. fizetésektelenségek — Insolv. termin.		
	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- vái- nak passifs	száma nombre	aktívái- nak actifs	passzí- vái- nak passifs
		összege P-ben en pengős			összege P-ben en pengős	
1929.VIII.	143	5,575.703	8,979.582	136	3,723.082	6,801.311
IX.	158	4,337.436	6,805.531	105	7,336.588	11,072.894
X.	204	6,718.902	10,948.078	129	4,826.697	8,754.999
XI.	218	6,717.991	11,073.545	146	3,495.565	6,622.199
XII.	296	13,197.277	21,290.721	177	4,234.567	7,733.200
1930. I.	365	12,645.717	21,323.024	191	6,312.694	10,992.150
II.	224	6,518.696	10,651.252	232	11,093.045	17,294.538
III.	259	11,149.095	18,383.124	253	8,965.055	15,081.994
IV.	231	7,323.056	10,647.343	173	5,123.699	9,244.622
V.	185	5,349.304	8,024.616	184	7,915.181	12,613.890
VI.	203	4,985.811	8,371.784	198	4,795.764	7,497.785
VII.	185	5,322.076	9,056.693	154	5,678.796	9,294.768
VIII.	121	3,559.792	5,844.341	142	3,845.724	6,662.781
IX.	120	3,504.365	5,313.991	134	3,344.217	6,915.047

Óvatolt váltók.

Lettres de change protestées.

Év, hó — Année, mois	Száma Nombre	Értéke P Valeur, pengős
1929. VIII.	15.728	11,328.279
IX.	17.196	12,108.815
X.	18.667	14,485.840
XI.	16.471	11,926.269
XII.	16.849	12,067.442
1930. I.	14.994	10,253.187
II.	12.466	7,971.935
III.	13.657	8,102.471
IV.	13.618	8,263.287
V.	12.975	8,623.593
VI.	12.779	7,321.829
VII.	12.488	8,624.967
VIII.	12.020	8,265.796
IX.	13.079	10.165.686

Gazdasági jelzőtábla.

Tableau économique.

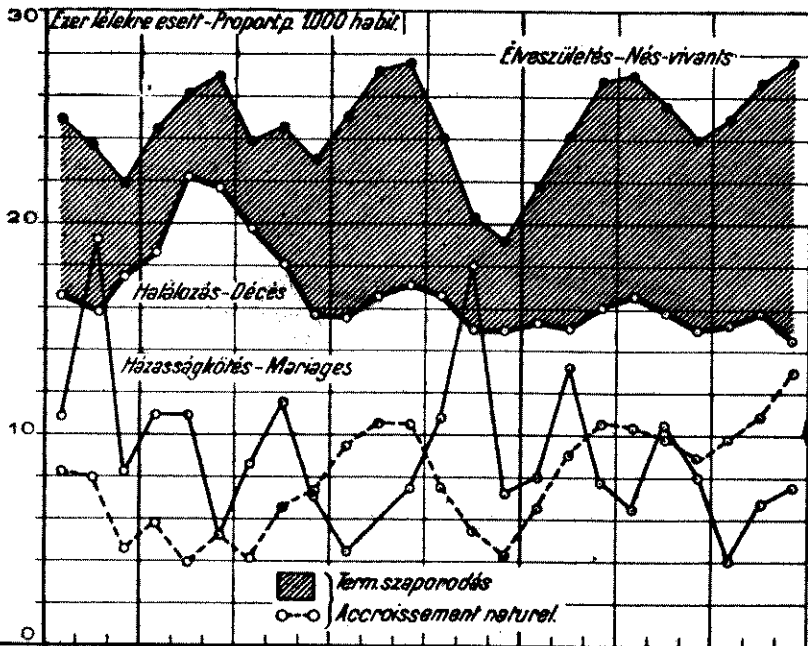
Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9				1 9 3 0								
			IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
1. Népmozgalom — Mouvem. de la population.															
Házasságkötés — Mariages ..	szám	6.414	5.216	7.909	12.708	5.276	5.834	8.837	5.681	4.566	7.707	5.665	3.027	4.744	5.401
1000 lélekre — Pour 1000	"	8.9	7.4	10.8	18.0	7.2	7.9	13.2	7.7	6.4	10.5	8.0	4.1	6.4	7.6
Élveszülött — Nés-vivants	"	17.410	19.505	17.594	14.318	14.060	16.048	16.160	19.629	19.095	18.880	16.978	18.408	18.992	19.681
1000 lélekre — Pour 1000	"	24.2	27.6	24.1	20.3	19.2	21.8	24.2	26.7	26.9	25.6	23.9	25.0	25.7	27.7
Halálozás — Décès ..	"	12.588	12.082	12.107	10.525	10.926	11.272	10.067	11.849	11.777	11.617	10.678	11.221	11.229	10.394
1000 lélekre — Pour 1000	"	17.5	17.1	16.6	14.9	14.9	15.3	15.1	16.1	16.6	15.8	15.0	15.2	15.2	14.6
Egy éven aluli elhalt — Décés au-dessous d'un an ..	"	3.168	3.300	3.186	2.384	2.278	2.369	2.097	2.632	2.811	2.724	2.875	3.317	3.306	2.907
100 élveszülöttre — Pour 100	"	18.2	20.3	18.1	16.6	16.2	14.8	13.0	13.4	14.7	14.4	16.9	18.0	17.4	14.8
Gümőkórban elhalt — Décés par tuberculose ..	"	1.521	1.106	1.108	1.028	1.153	1.402	1.412	1.846	1.917	1.819	1.475	1.272	1.151	968
1000 lélekre — Pour 1000	"	2.1	1.57	1.52	1.46	1.58	1.94	2.12	2.51	2.70	2.47	2.08	1.72	1.56	1.36
Természetes szaporodás — Accroissement naturel ..	"	4.822	7.423	5.487	3.793	3.134	4.776	6.093	7.780	7.318	7.263	6.305	7.187	7.763	9.267
1000 lélekre — Pour 1000	"	6.7	10.5	7.5	5.4	4.3	6.5	9.1	10.6	10.3	9.8	8.9	9.8	10.5	13.1
Kivándorolt — Emigrés ..	"	753	869	663	690	517	540	515	1.170	537	678	560	341	433	442
Visszavándorolt — Emigrés revenus dans le pays ..	"	52	49	52	69	113	37	50	63	70	66	74	92	97	89
2. Munkapiac. — Marché du travail.															
Hatósági munkaközvetítők. — Offices publics de placement ¹⁾															
Munkahelyek — Offres d'emploi	"	6.143	9.196	7.718	4.926	5.274	11.432	9.613	10.713	13.406	14.307	13.454	14.324	11.493	12.034
Munkakeresők — Demandes d'emploi ..	"	10.132	15.818	16.786	16.376	17.041	47.850	47.323	43.333	43.342	38.342	40.359	39.578	37.581	40.588
100 munkahelyre esett munkakereső — Proportion des demandes d'emploi pour 100 offres d'emploi ..	"	165	172	217	332	323	419	492	404	323	268	300	276	326	337
Munkaközvetítés — Placements	"	4.775	5.927	5.348	3.619	4.113	10.032	8.194	8.912	10.454	11.287	10.436	11.767	9.442	9.708
100 munkahelyre esett közvetítés — Proportion des placements pour 100 offres d'emploi ..	"	77.7	64.4	69.3	73.5	77.9	87.8	85.2	83.2	78.0	78.9	77.3	82.1	82.1	80.7
Munkanélküliek — Chômeurs ²⁾															
Keresztényszocialista szakszervezetek — Syndicats socialistes chrétiens ..	"	852	783	967	1.033	1.107	1.161	1.120	983	906	857	829	920	847	874
Szociáldemokrata szakszervezetek — Syndicats social-démocrates ..	"	15.322	13.922	14.215	15.910	19.181	21.533	21.309	21.016	20.139	19.875	18.960	19.081	21.013	22.252
Munkabérek — Salaires ³⁾															
Bádogos — Ferblantiers ..	órabér P	0.81	0.77	0.80	0.80	0.79	0.77	0.66	0.55	0.68	0.68	0.84	0.70	0.79	0.68
Asztalos — Menuisiers ..	salairé d'	0.66	0.64	0.62	0.60	0.64	0.67	0.62	0.75	0.66	0.61	0.66	0.71	0.59	0.55
Szabó — Tailleurs ..	l'heure, p.	0.55	0.56	0.54	0.55	0.54	0.51	0.58	0.54	0.59	0.55	0.52	0.53	0.53	0.54
Kőműves — Maçons ..	"	0.85	0.82	0.85	0.83	0.75	—	0.86	—	0.78	0.83	0.76	0.83	0.92	0.77
Napszámos — Journaliers ..	"	0.50	0.46	0.54	0.51	0.45	0.46	0.43	0.44	0.49	0.49	0.46	0.44	0.46	0.46
Gyári munkásnő — Ouvrières de fabr. ..	"	0.32	0.25	0.25	0.27	0.27	0.25	0.26	0.27	0.26	0.26	0.26	0.24	0.24	0.29
Napszámosnő — Journalières ..	"	0.43	0.49	0.46	0.38	0.39	0.40	0.36	0.39	0.40	—	0.42	0.35	0.34	0.44
Társadalmi biztosítás — Assurances sociales.															
Kötelezőleg biztosított tagok száma — Nombre des membres assurés obligatoirement	havi átl. moy. mens. 1000	1.044.1	1070.3	1071.6	1064.2	1019.8	956.5	957.1	968.6	987.3	1011.5

¹⁾ 1930 I.-től kezdve az ingyenes magánközvetítésekkel együtt. — A partir de janvier 1930, y compris les placements privés gratuits. — ²⁾ A hó végén. — A la fin du mois. — ³⁾ A munkaközvetítés alkalmával felajánlott munkabérek mérlegelt átlaga. Csak budapesti adatok. — Moyenne pondérée des salaires offerts aux Offices de placement. Données pour Budapest.

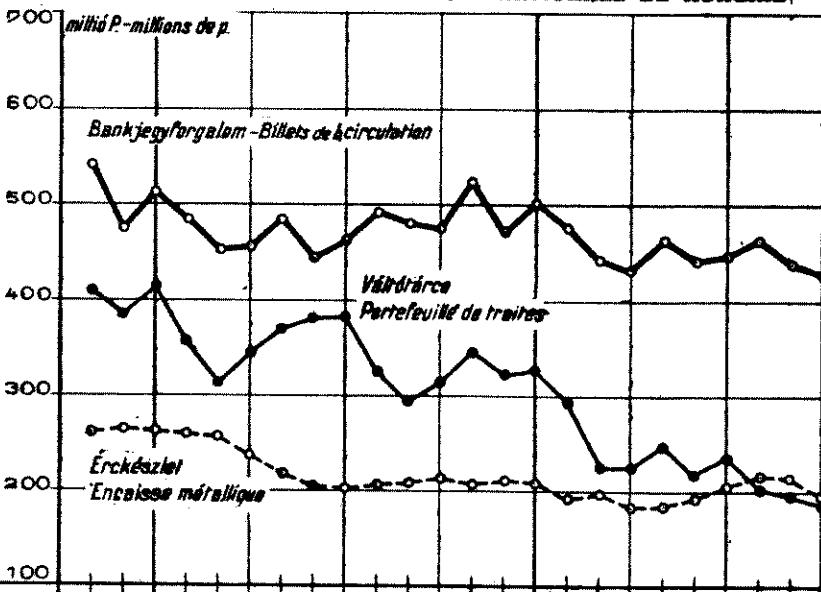
Megnevezés Désignation	Egység Unité	1929. év havi átlaga Moyen. mens. de 1929	1 9 2 9				1 9 3 0								
			IX.	X.	XI.	XII.	I.	II.	III.	IV.	V.	VI.	VII.	VIII.	IX.
3. Termelés — Production															
Kőszén — Houille ¹⁾	1000 q	688	677	559	730	657	696	765	691	672	690	668	664	548	664
Barnaszén — Lignite ¹⁾	"	5.870	5.915	7.017	6.619	6.666	6.724	5.445	4.688	4.516	4.355	4.140	4.365	4.455	5.279
Szesz — Alcool	1000 hl	36·6	34·7	66·0	87·3	78·6	59·7	43·2	38·1	29·7	14·3	3·9	3·1	4·1	
Cukor — Sucre	1000 q	212·5	136·3	811·2	858·0	641·5	17·9	0·0	0·0	0·1	0·0	0·0	0·0	3·4	114·0
4. Kereskedelem és közlekedés — Commerce et communic.															
Behozatal — Importations ..	1,000 000 P	83·7	89·6	90·8	82·9	85·2	67·5	61·3	69·2	74·0	73·4	63·5	70·7	70·4	77·7
Kivitel — Exportations	"	86·8	111·3	119·3	123·4	121·0	79·9	60·7	78·9	73·0	85·3	76·2	60·7	76·3	76·8
Gépjárműállomány — Véhicules à moteur	szám nombre	27.315	29.010	29.360	29.514	29.417	29.363	29.406	29.511	29.684	29.994	30.345	30.544	30.773	30.890
Rádióengedélyesek — Abonnés à la Radio	"	235·1	245·6	250·5	257·5	266·6	276·8	284·9	289·9	292·4	292·9	293·3	292·3	292·7	293·6
5. Pénz és hitel — Monnaie et crédit²⁾															
A pengő zürichi árfolyama — Cours du pengő à Zurich	100 P = s.fr.-fr.s. 100 s. fr. fr.s. = P	90·52	90·47	90·28	90·22	90·20	90·54	90·60	90·23	90·20	90·325	90·285	90·25	90·23	90·23
Részvényindex — Indice d'actions ..	191 ³⁾ = 100	17·1	16·0	15·6	15·5	15·6	16·8	16·3	16·3	15·8	15·3	14·7	14·6	14·2	13·9
Nagyker. index — Indice des prix de gros ³⁾ ..	"	120·9	109	111	107	107	106	104	100	96	96	94	99	93	92
Megélhetési index — Indice du coût de la vie ..	"	117·4	113·2	112·5	112·1	112·5	112·4	111·2	111·4	109·6	107·1	104·8	106·0	105·2	105·3
Postatakarékpénztári betétek — Dépôts à la Caisse d'épargne post. ..	1.000.000 P	152·0	140·4	162·1	144·8	148·4	148·1	141·2	140·4	145·5	149·8	147·3	153·6	160·5	155·8
13 (12) legnagyobb bpesti pénzügyintézet betétáll. — Dépôts des 13 (12) établiss. de crédit les plus importants de Budapest	"	1.292·2	1.301·5	1.285·2	1.278·8	1.264·8	1.289·8	1.301·3	1.284·5	1.272·0	1.275·3	1.287·0	1.317·8	1.352·6	1.330·2
35 legnagyobb vidéki pénzügyintézet betétállománya — Dépôts des 35 établissements de crédit les plus importants de la province	1,000.000 P	5) 148·8	—	—	—	148·8	149·7	150·7	151·4	151·9	152·0	155·9	156·7	155·9	155·9
Az új fizetésektelenségek — Nouvelles insolvabilités ..	szám nombre	186	158	204	218	296	355	224	259	231	185	203	185	121	120
Óvatolt váltók értéke — Valeur des lettres de change protestées ..	1000 P	10.186	12.109	14.486	11.926	12.067	10.253	7.972	8.102	8.263	8.624	7.322	8.625	8.266	10.166
Állami bevételek bruttó eredménye — Recettes de l'Etat, résultat brut ⁴⁾ ..	1.000 000 P	76·10	75·1	71·4	92·0	84·5	71·6	79·0	61·6	67·8	91·1
Állami kiadások bruttó előirányzata — Dépenses brutes prévues par l'Etat ..	"	81·8	79·0	77·9	92·0	84·6	76·8	83·9	72·5	68·0	80·2	70·8	.	.	.
<i>Magyar Nemzeti Bank. Banque Nationale de Hongrie.</i>															
Érckészlet — Encaisse métall. (devizák és valuták — devises et monnaies) ..	"	220·5	213·5	208·8	212·2	209·8	190·9	198·4	180·8	183·1	191·3	205·8	217·9	216·5	198·3
Leszámított váltók és előlegek — Traités escomptés et avances ..	"	340·1	315·5	344·9	321·7	329·5	293·4	226·8	224·6	248·1	219·6	233·8	202·7	197·8	188·5
Jegyforgalom — Billets de banque en circ. ..	"	478·0	478·0	525·5	472·7	500·6	476·2	441·4	431·2	463·7	440·9	449·4	466·2	439·7	429·6
Kamatláb — Taux en banque	%	7·76	8	8	7·5	7·5	7	6·5	6	6	5·5	5·5	5·5	5·5	5·5

¹⁾ Bruttó termelés. — Production brute. ²⁾ Az állami bevételekre és kiadásokra vonatkozó adatok kivételével hó-, illetve évvégi adatok. — Ces chiffres se rapportent à la fin du mois, respectivement de l'année, à l'exception de ceux relatifs aux recettes et aux dépenses de l'Etat. ³⁾ 1929 jan. 1-től új sorozat. — A partir du 1er janv. 1929, nouvelle série. ⁴⁾ A sójödéknek és a külügyi tárcának közvetlenül kiadásokra felhasznált bevétel nélkül. — A l'exception des recettes du monopole du sel et du ministère des Affaires étrang., employées directement par eux. ⁵⁾ 1929. XII.

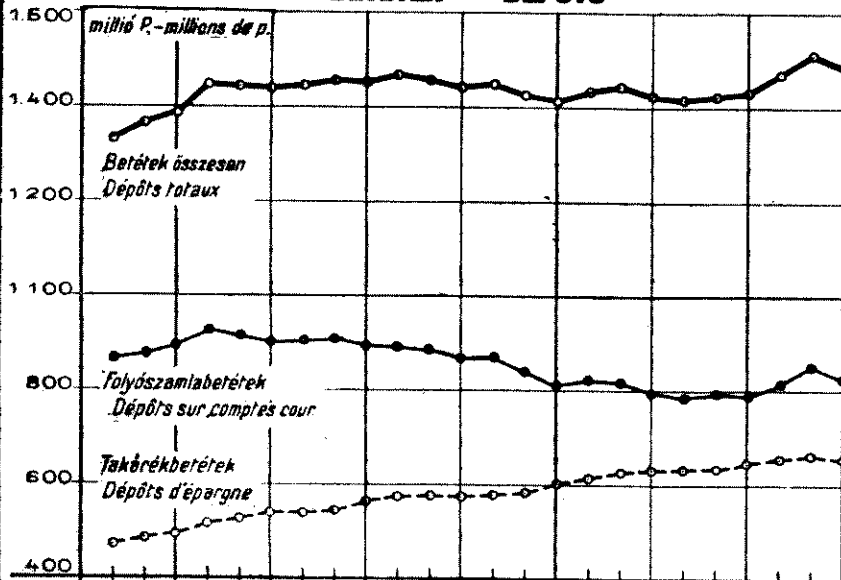
NÉPMOZGALOM — MOUVEMENT DE LA POPULATION

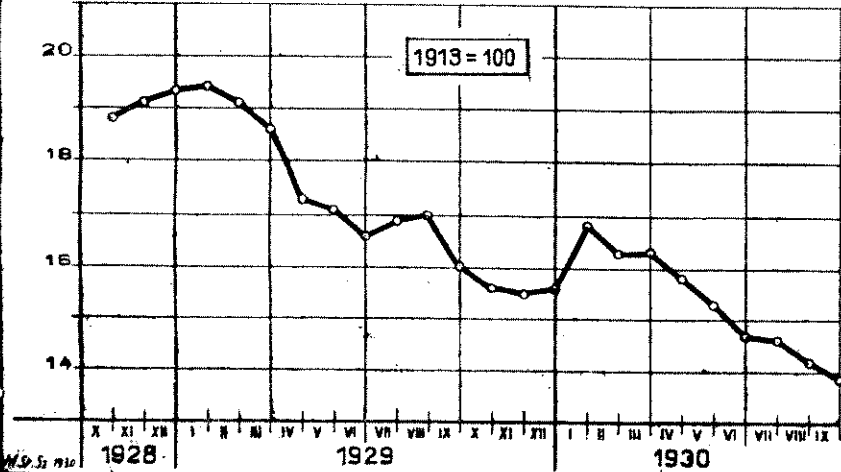
MAGYAR NEMZETI BANK — BANQUE NATIONALE DE HONGRIE

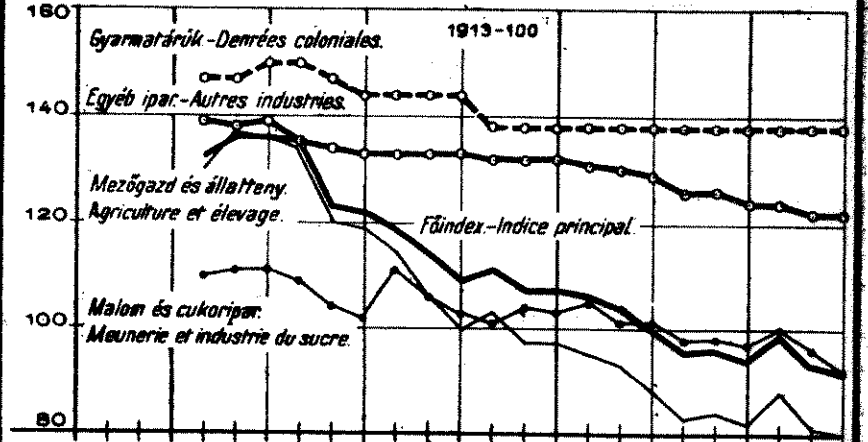
BETÉTEK — DÉPÔTS

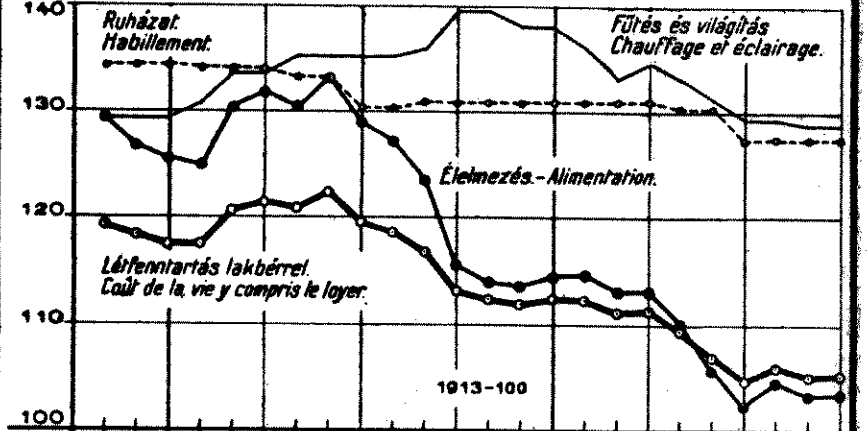
TŐZSDEINDEX — INDICE DE BOURSE

NAGYKERESKEDELMI ÁRINDEX — INDICE DES PRIX DE GROS

MÉGHÉLYETESI INDEX — INDICE DU COÛT DE LA VIE

TERMELÉS ÉS FORGALOM — PRODUCTION ET COMMERCE

